

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

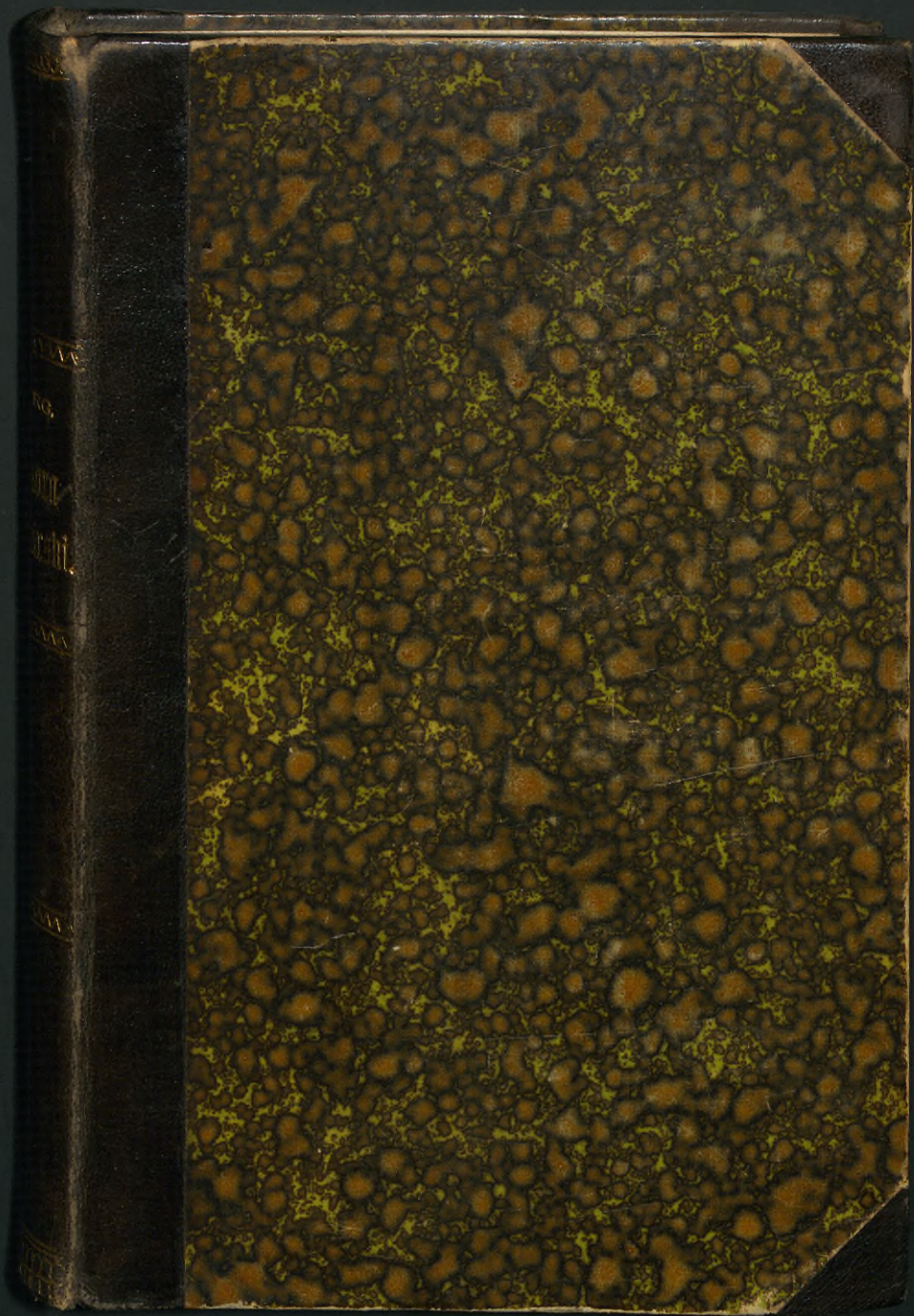
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

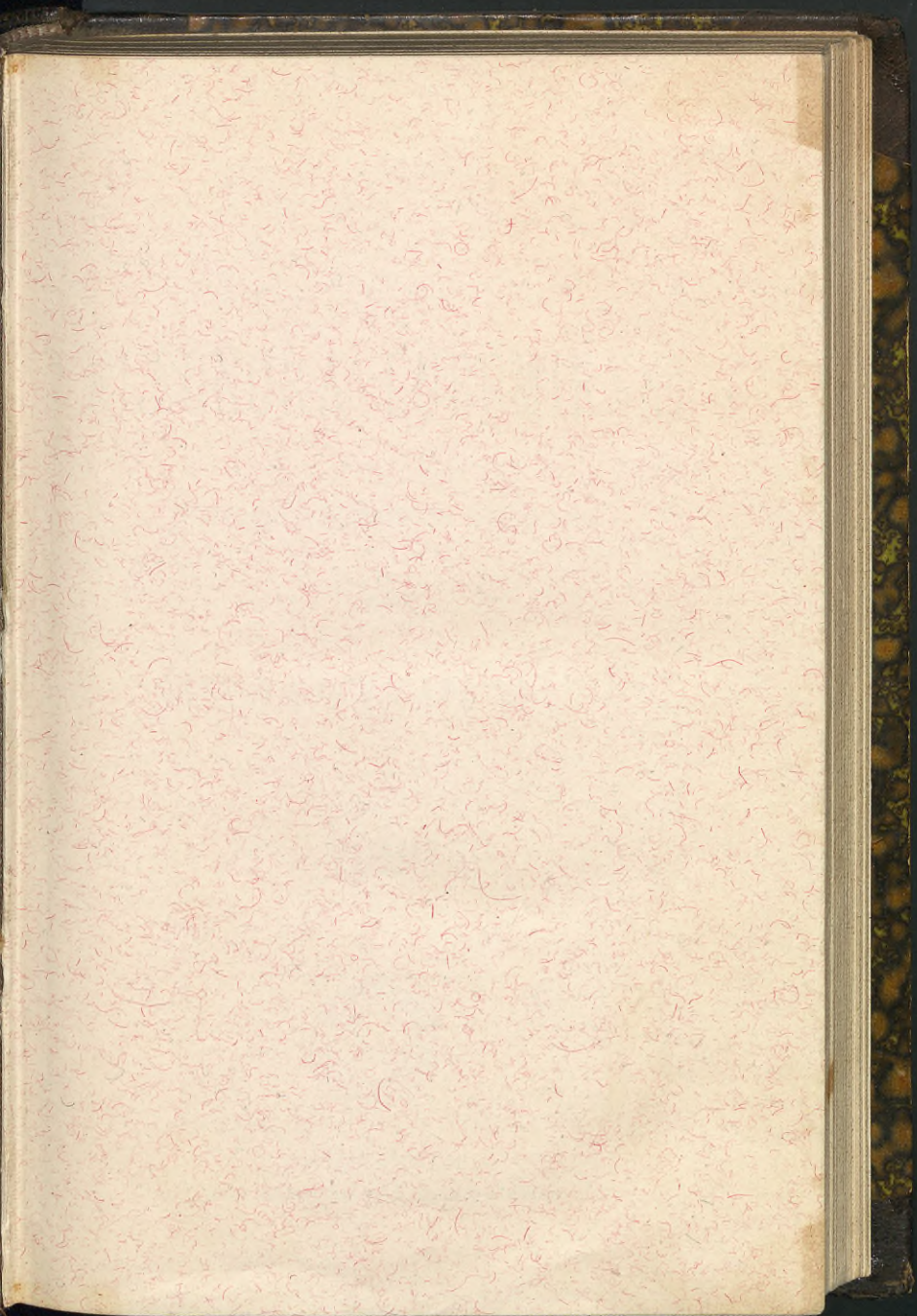

GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK

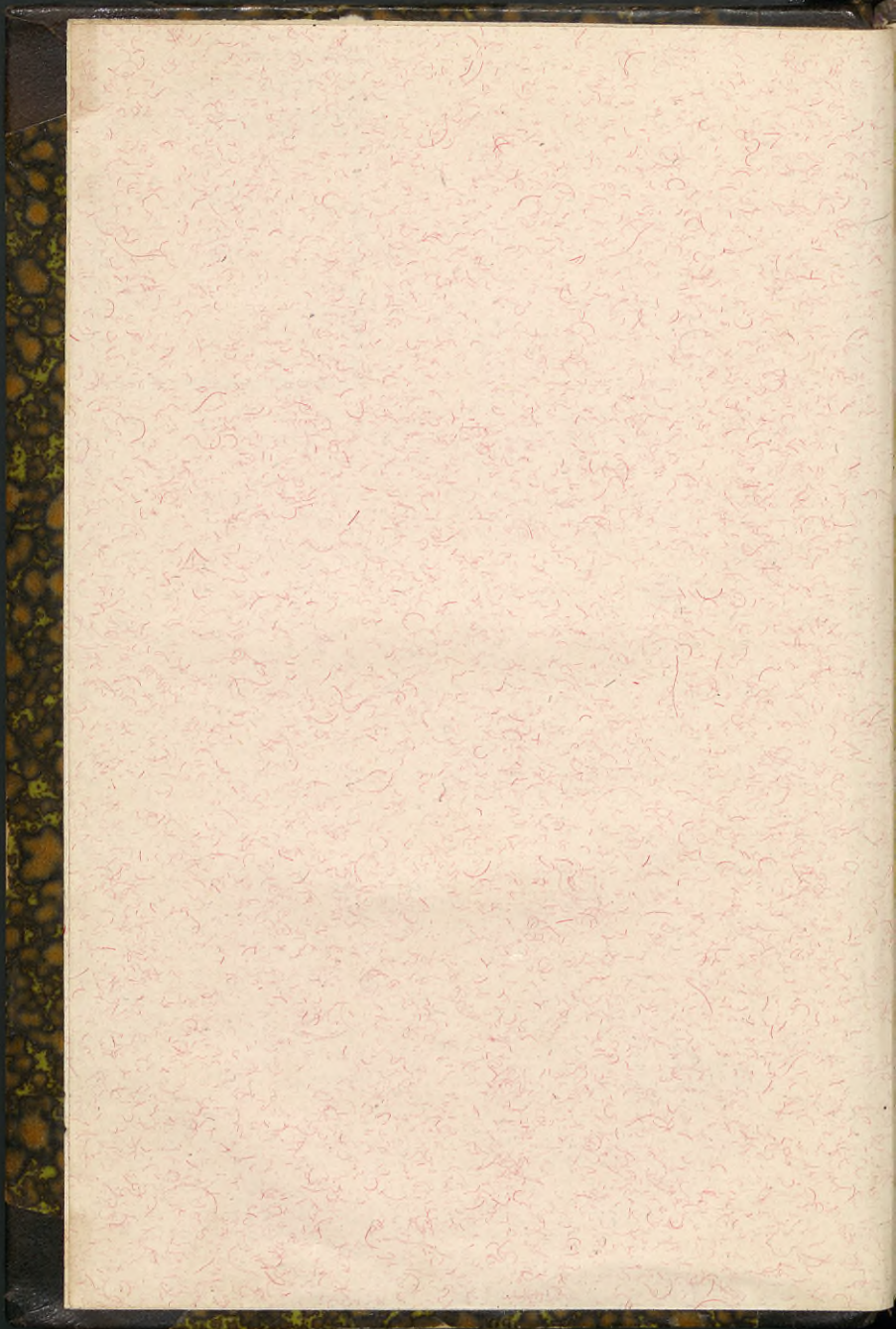
Litt.

Sv.

In 36
1550.

ELEONORA LUBOMIRSKI

HISTORISK-ROMANTISK SKILORING

FRÅN

CARL X:s OCH CARL XI:s TID

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM

NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION.

Norrköping 1881, M. W. Wallberg & Comp. Boktryckeri.
Titeln omtryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1883. Stockholm.

ELEONORA LUBOMIRSKI

I. O. ÅBERG

ELEONORA LUBOMIRSKI

L. ABERG

FÖRSTA DELEN.

1656.

I.

Öfverste Kruse och hans skyddsling.

Vid Weichsels och Wislokas sammanflöde ligger den lilla staden Mielec. Redan tidigt på morgonen den 10 mars 1656 rådde der en liflighet, som aldrig förr varit sedd i denna aflägsna vrå. Svenskarne kommo söderifrån, gingo öfver Wisloka och uppslogo sitt läger i och omkring den lilla staden.

Aftonen af den förut nämde dagen hade inbrutit. Vågorna gingo högt och kastade sitt hvita skum upp på de låga stränderna. Hela svenska hären hade kommit öfver, blott ett enda regemente stod kvar på andra stranden. Soldaterna voro under gevär och väntade hvarje ögonblick på befallning att följa hufvudstyrkan.

På litet afstånd från regementet stodo tvenne officerare. Den ene af dem var en undersätsig man med allvarliga och starkt markerade drag. Hufvudet hade en ädel form, och ur de stora, ljusblå ögonen blixtrade mod och beslutsamhet; lemmanne voro välformade och röjde både styrka och vighet. Denne man var öfverste Gustaf Kruse, en käck och pålitlig krigare.

Den andre var en yngling med nästan qvinliga drag. Men betraktade man noga hans ståtliga växt, hans höghvälfda bröst och smärta midja, såg man genast, att också han egde styrka och vighet. Hans ögon voro ljusblå, och kring den välbildade munnen, som skuggades af små mustascher, låg ett drag af vemod,

som gjorde hans utseende mera tilldragande. Hans namn var Vilhelm Stjernfeldt. Vid 20 års ålder hade han gjort sin första lärospån under Karl Gustafs fanor, och vid hvarje tillfälle utmärkt sig för tapperhet. Såsom alla svenskar, såg han i hjeltekonungen sitt ideal, och för honom offrade han gerna lif och blod.

Sedan öfversten några minuter med skarpa blickar betraktat sina bussar, vände han sig med en häftig åtbörd till ynglingen, strök med handen öfver skägget och sade:

"Förut har jag icke haft anledning att i någon mån betvifla löjtnant Stjernfeldts trohet mot sin konung, men nu . . ."

"Håll, öfverste," utropade Vilhelm häftigt. "När har jag gifvit er anledning att förebrå mig detta? När såg ni, att jag svek i striderna? Kan ni påstå, att icke i mitt bröst klappar ett lika troget hjerta som hos er? Har ni sett mig rygga tillbaka vid öfvergången af den stridaste flod eller när vi tillsammans vadat igenom de djupaste moras? Och slutligen, har ni sett mig blekna vid tartarernas vildaste anfall?"

Med dessa ord svängde löjtnanten om på klacken och ämnade med harmen i hjertat aflägsna sig, då öfversten häftigt grep honom i armen och sade:

"Unga vildhjerna, blodet sjuder i ert hjerta högre än böljorna i Wisloka! Ni, löjtnant Stjernfeldt, känd såsom en af våra lugnaste officerare, ni brusar upp som en vulkan. För resten menade jag icke så illa, som ni behagar uttyda det."

"Såsom en framstälde denna er mening åsyftar den ingenting mer och ingenting mindre än att sätta min trohet mot konung och fosterland i misskredit," svarade Vilhelm, som genast blickades genom den lugna tonen i öfverstens förebräelser. Efter en stunds ömse-sidig tystnad, fortfor han:

"Jag tillstår, att jag brusade upp, men jag är rädd om min heder, vår dyrbaraste egendom, och ni bör icke förundra er deröfver. Förlåt mig, öfverste Kruse! Min uppbrusning var en öfverilad handling."

"Jag förlåter er gerna," svarade öfversten och räckte ynglingen sin hand. "Jag bekänner öppet, att jag håller af er och värderar på det högsta ert mod, ja — till och med ert häftiga sinne. Men jag kan väl tro, att en tapper krigare icke är nöjd endast med hedern och äran, som visserligen smeka stoltheten, men ändå lemna ett tomrum i hjertat; jag kan ana, att ett par vackra qvinnoögon . . ."

"Öfverste!" utropade Vilhelm muntert, "tror ni icke, att en tapper krigare också kan vara värd en gunstig blick ur tvenne ögon, voro de än lika strålande som diamanter?"

"Visst tror jag det, unge man," svarade öfversten med en viss ifver; "men för att nu återgå till er sjelf och ert vikingatåg, huru länge blir ni borta, om jag ger er tillåtelse att göra den der utflykten?"

"Till klockan tolf i natt skall jag vara här åter."

"Och huru långt gäller resan?" frågade öfversten, till utseendet helt likgiltig.

"Till Rzochov."

"Aha, grefve," utbrast öfversten med ett småleende, "är det så bestäldt redan? När jag för en månad sedan var i Rzochov, berättade man mig, att ni hade en synnerlig framgång hos den unga och sköna Eleonora Lubomirski, men om verkliga förhållandet är sådant, då beklagar jag er af hela mitt hjerta."

Vilhelm spratt till, som berörd af en elektrisk stöt.

"Hur så?", frågade han efter några minuters tystnad.

"Vet ni icke, att grefvinnan Eleonora har en bror, som . . ."

"Som är vår fiende," ifylde ynglingen med hetta.

"Jag vet det tyvärr," fortsatte han med lägre stämma, "men jag vet också, att det rykte ni hörde i Rzochov, är helt och hållet falskt. Jag högaktar och beundrar grefvinnan Eleonora, och jag vågar till och med för er, öfverste, öppet tillstå, att jag för henne hyser en varmare känsla än blotta beundran. Men jag har aldrig yppat detta för henne. Hon, en firad polsk furstinna, skulle hon sänka sina blickar så djupt ned

som till en simpel löjtnant, och dertill en fiende till hennes fosterland, då tusen ädelborna polackar täfla om heanes ynnest? Nej, öfverste, ärelysten är jag, men så högt vågar jag icke tänka." Vid dessa ord sänkte han hufvudet mot bröstet och försjönk i djupa tankar, ur hvilka han väcktes af öfversten, som mildt lade sin hand på hans axel, i det han sade:

"Forna minnen förstämna ert sinne."

"Ja," utbrast ynglingen, liksom uppvaknad ur en dröm, "ni har allt rätt, öfverste; de göra mig dyster, men de nedslå icke mitt mod. Ni vet, att jag i bataljen vid Golumbo blef lindrigt sårad, så att jag måste lemnas qvar. Mig tillbjöds då vård och skötsel på grefvinnans gods, der jag tillfrisknade, hvarför jag har att tacka den omvårdnad jag der rönte. Sedan den tiden har jag icke återsett någon af dessa välvilliga människor, och det är för att afbörda min skuld, som jag nu vill säga dem kanske mitt sista farväl. Striden kallar oss längre bort, och hvem vet, om någon af oss får återse dessa nejder?" Han uttalade de sista orden nästan hviskande, derefter tystnade han, och en djup suck höjde hans bröst.

"Hm, hm," mumlade öfversten, "dylika afskedsvisiter bruka för det mesta vara afgörande. Res och kom snart åter, men kom icke som en trånsjuk människa, ty sådana äro min fasa, utan kom tillbaka med samma hurtiga mod och samma kraftiga arm, som ni nu eger! Res, min vän," fortfor han, då Vilhelm icke genast svarade, "res och var lycklig några ögonblick, derefter börja åter vedermödorna!"

Under tystnad tryckte Vilhelm öfverstens hand och stod just färdig att aflägsna sig, då en ryttare sprängde fram.

"Konungen befaller öfverste Kruse att genast öfvergå floden, slå läger i Mielec och i dagningen tåga till Niscov, stanna der och afvakta vidare befallning."

Med dessa ord sprängde adjutanten tillbaka utan att gifva sig tid att afhöra öfverstens svar. En halftimme derefter började öfverstens bussar att öfvergå Wisloka.

En lång stund kvarstod Vilhelm på samma plats, der öfversten lemnat honom, och följde med intresserade blickar flodöfvergången. När den sista båten stötte från land, svingade han sig upp på den bredvid honom bundne springaren och följde Wislokas venstra strand i skarpt traf. Längre såg han de svenska vakteldarna, men snart försvunno äfven de, och när han icke längre kunde upptäcka några spår af människor, saktade han hästens lopp och lät honom gå som han sjelf ville.

Rundt omkring honom rådde tystnad. Endast när han kom i närheten af floden, nådde honom vågornas brus, hvilket var det enda, som för några minuter kunde skingra hans dystra tankar.

Strax söder om Rzochov låg det uråldriga slottet Mikolaiov, släkten Lubomirskis stamgods. Icke blott de af hvit mossa beklädda murarna, utan äfven den med småtorn försedda ringmuren tillkännagåfvo, att det blifvit uppfördt i en långt aflägsen forntid, då sådana borgar voro af nöden, för att gifva tillräckligt skydd mot både inre och yttre fiender.

Der bodde den unga grefvinnan Eleonora tillsammans med en slägting, fru Katarina, som några år före krigets utbrott blifvit enka efter en öfverste Lubomirski, storkanslerens bror. Till sitt skydd egde de båda damerna en talrik skara tjenare, och dessa hade några gånger lyckligt kämpat mot svenska ströfkårer, hvilka försökt att öfverrumpla slottet, i hopp att göra ett rikt byte. Anföraren för denna besättning var Czarny, en trogen tjenare hos Josef Lubomirski, som, när han drog i fält, gifvit honom oinskränkt makt öfver allt, som fanns på slottet. Och denna makt begagnade sig också Czarny utaf. Hvarje qväll utsatte han sjelf posterna och visiterade dem flera gånger på natten. Denna hans stränghet gjorde, att han ofta ådrog sig gamla grefvinnsans ovänskap, ty hon kunde icke tåla detta tvång, men hela grälet slutade vanligtvis så, att grefvinnan i vredesmod gick bort och Czarny svor en dyr ed på, att ingenting kunde förmå honom att svika sin pligt.

På den breda slottstrappan stod fru Katarina och kastade spanande blickar utåt borggården. Den gamla syntes uppretad, ty de infallna kinderna glödde af en rodnad, som säkerligen icke behådade något godt.

"Hvar är Czarny, hvarför kommer han icke, då jag befaller?" ropade hon med hög röst. "Kalla genast hit honom och säg, att jag vill tala med honom. Jag fordrar att han lyder!"

Efter några minuters väntan, som för den gamla tycktes för lång, ty ofta stampade hon häftigt i trappan, ankom Czarny och blottade sitt hufvud under en vördnadsfull bugning.

"Du missbrukar din makt för mycket," började grefvinnan med hotande stämma. "General Lubomirski har gifvit dig befallning att värna oss mot fiendtliga skaror, men icke att vägra en vän tillträde hit. Hvarför har du slutit till porten för den svenske officeren, som hindrade sina soldater från att sätta eld på slottet, när de lågo i Rzochoy? Vet du icke, att det var genom honom, som både du och vi blefvo räddade? Du är otacksam, Czarny, och huru länge har nu ryttaren väntat på att blifva insläppt? Gå genast och öppna för honom, du är väl icke rädd för en ensam person?"

Vid denna sarkastiska fråga öfverflög en harmens rodnad Czarnys kinder, men han tyglade vreden och svarade i undergifven ton:

"Men han är ju svensk och således vår fiende."

"Nå, då skall jag sjelf öppna," svarade grefvinnan och började nedstiga utför trappan, men hejdades af tjenaren, som med lindrigt darrande stämma svarade:

"Jag skall öppna, men jag tager icke ansvaret på mig."

Fru Katarina ämnade just besvara detta tal med en skarp påminnelse om hvad honom tillhörde såsom tjenare, då en ryttare sprängde in på borggården, till stor förvåning både för grefvinnan och Czarny.

Ryttaren var Vilhelm Stjernfeldt.

"Om förlåtelse, fru grefvinna," sade Vilhelm, i det han med ett raskt hopp stod vid den gamla damens

sida "jag kommer för att taga afsked, och därför använder jag det enda medel, som stod mig till buds, nemligen att sjelf rödja mig rum."

Grefvinnans besvarade icke genast löjtnantens tal, utan vände sig till Czarny, som märkbart darrade vid den allvarsamma blick, hon fäste på honom.

"Jag vet nog, att ni, greve, icke åsyftar vår undergång," sade hon slutligen, "men att Czarny icke hållit porten stängd, det är en försummelse, som kommer att stå honom illa, och jag skall också anmäla det hos generalen. Gå nu till din post och var mera vaksam en annan gång!"

För andra gången tordes icke Czarny göra den vredgade herrskarinnan emot, utan aflägsnade sig med en underdåning bugning. Men så snart han sett greffen och grefvinnan försvinna i slottets inre, sprang han fram till porten, der en hop tjenare församlat sig och skrek:

"Hvem släppte in svensken?"

Ingen svarade. Men när den vredgade förmannen afkunnade den dom, att alla skulle undfågnas med prygel, så vida icke gerningsmannen angafs, då framsteg en af de äldsta och sade:

"Jag trodde icke, att den svenske officeren, som en gång förut räddat både oss och detta slott, var ovälkommen hit; jag öppnade."

Czarny fixerade den djerfve några ögonblick, derefter aflägsnade han sig under tystnad.

I den med förfädernas porträtter utsmyckade borgsalen på Mikolaiov sutto gamla grefvinnan, Vilhelm Stjernfeldt och Eleonora, och underhöllo ett lifligt samtal. Eleonora var en qvinna med skarpt markerade drag, ur hvilka den innerligaste godhet framlyste. Hon egde en junonisk växt, det rika håret hade valnötens färg, och ur de mörkblå ögonen framblixtrade en eld, som i vissa ögonblick tydligt lade i dagen, att hon var ett Söderns barn med alla dess känslor. Öfver dessa hulda drag, som ännu mera förskönades af ljusketen från kandelabrarne, hvilade nu dystert skugga.

Kanske någon sorg tryckte henne; hade hon behof af kärlek eller flydde allas hjertan från henne?

Det tillhör icke oss att nu svara derpå.

Samtalet rörde sig förnämligast kring politiska ämnen, och båda parterna aktade sig, så mycket möjligt var, att genom oförsigtiga ord sára hvarandras känslor. Gamla grefvinnan, som hittills nästan ensam hållit samtalet vid makt, uppsteg slutligen och aflägsnade sig, för att, såsom hon sade, se till, huru Czarny uppfylde sina pligter. Hon hade knappt försvunnit, då Eleonora häftigt kastade sig i Vilhelms famn under utropet:

"Skola vi nu skiljas? O, det förfärliga kriget, skall det nu slita oss från hvarandra?"

"Dyra Eleonora," svarade Vilhelm och lade hennes hufvud mot sitt bröst, "vår skilsmessa blir kort. Denna strid slutar väl en gång, och sedan följer du mig till mitt fosterland såsom min . . ."

"Tyst, Vilhelm," afbröt Eleonora och lade sin ena hand på ynglingens läppar, "du glömmmer, att jag har en bror, som skall förbanna mig."

"Din bror skall icke förbanna," inföll Vilhelm med tillförsigt, "jag hoppas, att general Lubomirski är för ädel man och för kärleksfull broder, att han skulle vilja bereda din olycka. Fatta därför mod, älskade, vår framtid är icke så mörk, som du tror."

Eleonora svarade icke, utan lindade sina armar kring ynglingens hals och tryckte sig så fast till hans bröst, som om hon aldrig ville lemna denna fristad.

Den djupaste smärta och den största glädje äro stumma. Eleonoras smärta var sådan, att den skulle kunna döda henne.

När Vilhelm, såsom förut är berättadt, af sina blesyrer låg sjuk på Mikolaiov, hade den unga polskan med sina omsorger bidragit till hans räddning. Hans olycka, något som på en qvinna aldrig förfelar sin verkan, hans ståtliga utseende och hans bildning hade i Eleonoras eldiga själ ingjutit den första gnistan till kärlek, och ju längre tiden skred framåt, desto högre fann

hon, att hon älskade den svenske officeren. Men första steget till kärlesförklaring, som nu i afskedets stund afgafs, det hade icke Vilhelm tagit. Visserligen såg han tydligt, när han efter sitt tillfrisknande lemnade Mikolaiof, att han var älskad, men grannlagenheten tvang honom att för ögonblicket lägga band på sina känslor. Nu var dock den stund kommen, då känslorna icke längre kunde hållas inom skrankorna, och hade icke Eleonora först brutit isen, var han fast besluten att göra det. Hon kastade sig i ynglingens famn, och hennes läppar talade först om kärlek. Icke kan väl någon anse detta för ett brott?

"Men skall icke i ditt fosterland någon qvinna jaga mig från ditt hjerta?" hviskade Eleonora och betraktade Vilhelm med oroliga blickar.

"Nej," utropade han. "Ingen qvinna har före dig eröfrat mitt hjerta, och ingen skall hädanefter intaga det."

"Dina ord äro en mans ord," svarade Eleonora med strålande blickar. "Så hör nu också mitt löfte! Ingen, utom du, skall hvila vid mitt hjerta, ingen famnas af mina armar och ingen få del af mina kyssar, ty när en polsk flicka bortgifvit sitt hjerta, sviker hon aldrig sin tro."

Full af hänrykning tryckte Vilhelm den sköna flickan till sitt bröst, och hon fortfor:

"Mycket har jag lidit för min kärlek. Jag anar att min bror vet af den; gamla grefvinnan, som vaktar mig med falkblickar, har nog underrättat honom derom. Redan från barndomen är jag bestämd till maka åt den unge furst Göran Czarnecki, som vid sin fars sida kämpar mot er. Jag har sett ned i djupet af mitt hjerta och jag har pröfvat min kärlek. Å ena sidan står fäderneslandet och hotar mig med förbannelse, om jag skänker mitt hjerta till dess fiende, men fosterlandet skall icke förbanna mig. Å andra sidan stå mina föräldrars och min brors löften till Czarnecki, men icke heller de kunna inverka på min kärlek. Jag har segrat, och du har den odelad."

"Men skola icke din bror och furst Czarnecki med våld kunna tvinga dig att infria de löften, de gifvit?"

"En polsk flicka låter icke tvinga sig," svarade Eleonora stolt. "Det gör endast den, som har ett vacklande hjerta och icke känner hvad det är att älska."

I detta ögonblick hördes fotsteg i det närgående rummet, och gamla grefinnan inträdde, efter att ha gjort sin rund omkring slottet och undersökt, huru vaksamma tjenarne voro. Hon inträdde så hastigt, att de älskande knappast hunno intaga sina förra platser. Sedan hon för Vilhelm hållit ett långt tal om sina tjenare, synnerligast Czarny, huru opålitliga de voro, och i hvilken oro hon hvarje afton sväfvade, sade hon:

"Om det behagar grefven att stanna qvar öfver natten, så är ett rum..."

"Huru gerna jag vill, kan jag det icke," svarade Vilhelm. "Innan klockan slår tolf, måste jag vara i Mielec, för att i dagningen följa mitt regemente. Jag har gifvit öfverste Kruse mitt hedersord att infinna mig på utsatt timme, och så vidt möjligt är, vill jag stå vid det."

"Icke är jag den, som skall hindra grefven," svarade grefinnan och kastade en sidoblick på Eleonora, som kände, att en förrädisk rodnad uppsteg på hennes kinder. "Och jag skall säga grefven, att säkerheten omkring slottet är just icke så stor," fortfor den gamla med en betecknande åtbörd. "Gamle Czarny vill just icke tillstå, att någon fara är å färde, men..."

"Åh, hvad det beträffar, så har jag min ypperliga häst och för resten ett godt försvar här," genmålde Vilhelm och slog med handen på värjfastet, "och I skolen icke tro, mina damer," fortfor han, "att jag är ovan att ströfva omkring bland skogssnår och moras, det har varit min högsta glädje alltsedan barndomen, och jag tror mig ega lika så snabbt öga och så fint öra som någon af edra landsmän."

Gamla grefinnan vände sig bort, och derigenom fingo de unga tillfälle att vexla några betydelsefulla blickar.

Några minuter till fortsattes samtalet, derefter tog Vilhelm afsked af gamla grefvinnan och ilade ut, följd af Eleonora.

"Gud vare med dig, min Vilhelm!" hviskade den unga flickan och smög sig till ynglingens hjerta, "jag vill alltid bedja om lycka för dig."

Några minuter höllo de hvarandra omfamnade, men slutligen ryckte sig Vilhelm nästan med våld ur Eleonoras famn, kastade sig i sadeln och ilade i carrièrè ut genom den öppnade porten, utan att se sig tillbaka. Han förnam icke Eleonoras svaga utrop, när hon förlorade honom ur sigte.

I samma ögonblick, som Vilhelm uppnådde flodstranden, syntes fyra ryttare skyndsamt spränga fram ur skogen, som omgaf borgen, och taga samma kosa som löjtnanten.

"Nu har han lupit i fällan," småskrattade den ene af ryttarne och vägde i handen en tung karbin, "Czarny har icke narrat oss."

II.

Öfverste Kruse fattar ett beslut. Rådplågningen.

Mörkret hade redan inbrutit, när öfverste Kruse med sitt regemente anlände till Mielec, der en total förvirring rådde till följd af denna nya påhelsning. Sedan öfversten sammankallat invånarne och till dem hållit ett barskt tal, hvori han hotade dem med undergång, om de på något sätt visade sig uppstudsiga, begaf han sig till det hus, der han utvalt sitt kvarter. Hans värd hette Izrowitsch, och var en af de mest ansedda i den lilla staden.

Efter några minuters öfverläggning med sina officärer lät öfversten kalla till sig Izrowitsch, och sedan han inbjudit honom att taga plats, sade han:

"Kan ni gifva mig underrättelser om, huruvida några polackar ströfva omkring här i skogarne? Jag får gifva er den uppmaning att tala rena sanningen, ty i annat fall känner ni krigets lagar."

Efter några minuters eftersinnande svarade polacken i bitter ton:

"Det förundrar mig icke alls, att ni för ett dylikt språk nu; annat skulle det låta, om..."

"Jag har icke kallat er hit för att afhöra edra klagovisor," afbröt öfversten med hetta; "jag uppmanar er för andra gången att besvara min fråga, annars vet jag ett medel att tvinga er." Och för att gifva sina ord mera eftertryck, beledsagade han dem genom ett kraftigt slag på värjfstet.

"Näväl," svarade Izrowitsch, "jag skall då berätta er, att Czarneckis ryttare ströfva omkring i trakten."

"Huru långt sträcker sig deras ströftåg?" frågade öfversten åter.

"Till Niscov."

Öfversten sprang upp från stolen.

"Och trakten omkring Rzochoy, är den också full af fiender?" sporde han med tydlig ängslan i sina drag.

"Ja," var Izrowitschs enstafviga svar. Derefter återtog han, sedan han några minuter betraktat öfversten, som häftigt gick fram och tillbaka: "Och vid San följer general Lubomirski med uppmärksamhet er konung."

"Du är djerf, polack," utbrast öfversten och betraktade Izrowitsch med genomborrande blickar.

"Ni har befalt mig att tala sanning, och jag har nu sagt allt, hvad jag vet," svarade polacken undfalande.

Detta var allt, hvad öfversten fick veta, och derefter lät han Izrowitsch gå, men gaf ett hemligt tecken åt sin adjutant att icke släppa polacken ur sigte. Sedan han i ensamheten begrundat de uppgifter, han erhållit, inkallade han å nyo adjutanten och sade:

"Utvälj efter behag de käckaste af officerarne och manskapet! Jag vill göra en utflygt för att se, om

polacken talat sanning. Dessutom fruktar jag, att löjtnant Stjernfeldt, som just nu lär vara på återresan, kan råka ut för dessa eländiga buskkrypare. Här finnas väl icke några båtar kvar, kan jag tro?"

"Jo, öfverste, fyra stycken."

"Lägg beslag på dem genast!" utropade öfversten ifrigt.

"Det är redan gjordt."

"Godt! Skicka då sergeant Lundberg med åtta man och den största båten uppåt floden och befall dem att med yttersta noggrannhet undersöka stränderna, ända fram till Rzochof."

Adjutanten aflägsnade sig för att utföra befallningarna.

"Det vore den största skada i verlden, om polackarne skulle knipa bort den öfverdådige älskaren," mumlade öfversten, i det han kastade sig på en i rummet befintlig säng, för att njuta några minuters hvila. "En täck satunge är hon ändå, den der polskan, och jag undrar alls icke på, att min hetlefrade löjtnant står i ljusan låga. Man påstår, att hon är kär öfver öronen i honom, och jag vill slå vad om min präktiga klinga mot hundra dukater, att ingen af oss kommer att hemföra så skönt byte. Hon har en bror, den der generalen, som sjelf gifvit sig titeln. Eljest finnes hos honom icke så mycket af fältherre som hos min sämsta korporal, men tapper lär han vara, och vi få allt ett bastant göra att fösa honom och hans husarer och kvartianer*) till morasen, derifrån de kommit. Den unge Czarnecki lär vara utsedd till hans svåger, men ännu kan allt ändras, och så vida icke allt går på tok, skall jag i natt spela de der herrarne ett spratt, det de aldrig skola glömma. Nu har jag det," ropade han och sprang upp med en ynglings liflighet, "kuppen skall utföras genast, innan älskaren från vaggan kniper bort sin brud!"

*) Kvartianer kallades Polens stadigvarande krigsmakt, som underhölls af inkomsterna från kronogodsens.

Öfversten han knappast uttala sista ordet, då dörren upprycktes och en högväxt krigare inträdde.

"Välkommen, major Berdan," sade öfversten och gick den nykomne till mötes, "hvilka underrättelser medför ni, och hur långt har ni varit?"

"Vid Mikolaiov," svarade majoren. "Jag påträffade der en afdelning af Lubomirskis husarer. Utan vidare formaliteter högg jag i in på dem och jagade hela svärmen ned i Wisloka. Bland andra, som föllo i våra händer, var en, som såg i högsta grad misstänkt ut, ty han undvek med en viss rädsla att komma in i striden och sökte många gånger att fly undan. Vid undersökningen hittade jag detta bref, insydt i fodret på hans rock.

Sedan majoren aflägsnat sig, öppnade öfversten brefvet, i det han mumlade: — "Att det innehåller något sattyg, derpå är jag säker. Jo, jo, kunde nog tro det!" utropade han efter läsningen, "brodern anar oråd och vill föra den kära systemen i säkerhet. Förbannadt fiffigt uttänkt den der planen, men besatt så försmädligt, att jag skall vara i närheten och korsa hela tillställningen. Ha, ha, ha! Jag skulle vilja se brodern och den tillämnade brudgummens uppsyn, när de få veta, att den gamle björnen Gustaf Kruse enleverat deras byte. Hela tillställningen är vid Gud värd en promenad, vore den än dubbelt så lång."

Med dessa ord spände öfversten slagsvärdet omkring höfterna, kastade en ryttarkappa öfver axlarna, instack ett par pistoler i läderbältet och skyndade ut. Den utvalda truppen stod redan uppställd och väntade blott på befallning att rycka ut.

"Major Berdan," ropade öfversten, "ni har väl fången qvar?"

"Han är i säkert förvar," svarade majoren.

"Låt honom icke undslippa, jag vill sjelf förhöra honom." Efter denna uppmaning kommenderade öfversten framåt, stötte sporrarne i hästens sidor och ilade i spetsen för de sina mot söder.

Vid pass en kvarts mil öster om Mielec gjorde Karl Gustaf halt, för att låta trupperna andas ut efter de ansträngande marscherna. Hela styrkan, omkring 8,000 man, hade lägrat sig i en cirkel, i hvars medelpunkt konungen var och hade utvalt till sitt högqvarter ett till hälften förfallet kloster.

De vidsträckta salarna genljödo icke numera af fromma munkars och nunnors entoniga sånger, och i de vidöppna, fängselika cellerna rådde grafvens tystnad. Inga förstulna suckar eller hemliga tårar störde stillheten, inga qväfda verop, när gisslet sargade den nakna kroppen, påminde om medeltidens barbari under den djupaste gudsfruktan; endast trummornas dån och soldaternas skrattsalfvor erinrade om, att ett annat slagte trampade de gudliga fädernas forna vistelseort.

Fördjupad i sina tankar närmade sig Karl Gustaf klostrets ingångsport. Vid hans sida gick öfverste Karl Sparre.

"Ers majestät," sade denne, just som konungen satte foten på den nedrasade tröskeln, "här måste man vara försiktig, ty på dessa fördolda ställen pläga röfvere och lönnmördare hafva sitt tillhåll. Låt mig först undersöka klostret!"

"Min kära Sparre," svarade Karl Gustaf och lade sin hand på öfverstens axel med det honom egna intagande leendet, hvarmed han tjusade hvar och en, som kom i hans närhet, "detta är ju mitt högqvarter; skulle jag icke våga att först inträda dit? Se så, mine herrar," tillade han muntert och vände sig till de andra höfdingarne, hvilka följde honom, "nu äro vi i mitt högqvarter, hvilket jag härmed inviger."

Med dessa ord trädde konungen först in och stannade vid en mängd stenar, som lågo i en ring, i midten af salen. På en af dessa tog konungen plats, och omkring honom satte sig hans följe. Karl Gustafs förut så glada anlete hade mörknat, de stora, klara ögonen irrade forskande omkring till hvar och en och stannade slutligen på majoren Karl Krister Liljenberg.

"Mine herrar," började han, "det härvarande krigsrådet skall nu afgöra både vårt och Polens öden. I dessa morasartade trakter bortslösas tusentals käckä soldater utan någon synbar framgång. Under anförande af storkansleren Lubomirski samlas polackarne, och Czarnecki svärmar omkring våra flyglar. Det måste blifva annorlunda, jag kan icke se, att mina tappra blifva ett lättfånget byte för våra rädda fiender; ännu en gång: *det måste blifva annorlunda.*" Karl Gustafs ögon blixtrade, och han ämnade fortsätta, då majoren Liljenberg gjorde min af att tala.

"Tala, major," uppmanade konungen, "vi önska höra er mening."

"Ers majestät," började majoren, "enligt både mitt och andras råd böra vi så fort som möjligt reda oss ur denna triangel, som bildas af Weichsel och San. Vid den förra står Czarnecki, vid den senare lithauerne, och de hafva rik tillgång på lifsmedel. Det är icke fruktan, som förestafvar mig dessa ord, men hungern, denne fiende, som är förfärligare än både eld och svärd, följer oss i spåren. Vid Sandomir står Cronlod, men äfven han saknar lifsmedel, och om polackarne flera gånger företaga allvarliga stormlöpningar, fruktar jag att äfven detta fäste skall falla."

"Edra ord äro just icke uppmuntrande," svarade konungen tankfullt; "men jag inser fullkomligt, att ni har rätt. Välan då!" utropade han efter några minuters tyst öfverläggning med sig sjelf, "vi vilja följa majorens råd. Vid Sandomir vilja vi öfvergå Weichsel, för att genast marschera på Warschau. Hållen edra afdelningar i ordning, och ni, Sparre, skall gifva Kruse befallning att med det snaraste förena sig med oss." Med dessa ord uppsteg konungen, hans ögon blixtrade, och för sig sjelf mumlade han: "Johan Kasimir vakta nu din hufvudstad!"

Befälhafvarne skildes. Endast Liljenberg och generalmajor Bülow togo samma kosa mot norra delen af lägret. Slutligen sade Bülow, icke utan en viss bitterhet i tonen:

"Huru skall detta aflöpa? Konungen vill gå öfver Weichsel, men den vägen är ju stängd."

"Stängd!" utropade Liljenberg med förskräckelse, "ni skämtar!"

"Nej, det är mitt fullkomliga allvar."

"Hvarför yppade ni icke detta förhållande?"

"Jag ville icke nu motsäga er," svarade Bülow trotsigt, "ty jag vet, att mina föreställningar icke skulle tjena till någonting. Karl Gustaf är fältherre och hjälte, men när han står färdig att angripa, är han för öfverdådig."

Liljenberg svarade icke.

"Jag står fast vid min plan," fortsatte Bülow, "han skulle icke ha beslutit att gå öfver Weichsel; åtminstone icke nu."

"Förklara er tydligare!"

"Genast. För ungefär en timme sedan ankom en budbärare från öfverste Cronlod. Denne tappre man har redan afslagit tre stormlöpningar samt några mindre försök af polackarne att öfverumpla borgen. Men fiendernas styrka ökas med hvarje dag. Sandomir brinner på flera ställen, och när staden en gång faller, måste slottet förr eller senare gifva sig. Icke nog med dessa oroande underrättelser; hvad som ännu mera bör lära oss att iakttaga den största försigtighet, är, att Czarnecki, den sluge partigångaren, gissar till våra planer, och det lär vara hans afsigt att förmå oss tåga ännu längre in i triangelns spets, för att der med ett enda slag kunna tillintetgöra vår underlägsna styrka.

"Lättare sagdt än gjordt," mumlade Liljenberg. "Vi låta icke fånga oss af en svärm barbarer med pelsmössor." Högt frågade han: "Hvilket råd skulle ni gifvit, generalmajor?"

"Här," svarade Bülow och pekade åt Weichsel, "här skulle vi ha gått öfver och marcherat rakt på Czarnecki, innan han fått tid tid att kalla till sig lithauerne. Att slå honom hade varit lätt, och Cronlod hade också då blifvit befriad från den gördel, som nu håller honom i overksamhet. Lubomirskis trupper äro ännu

för svaga att göra oss ett kraftigt motstånd, och Johan Witebski, som ligger vid flodernas föreningspunkt, hade icke hunnit någon af de sina till undsättning. Endast på detta sätt skulle vägen till Warschau nu stått oss öppen. Detta är min plan."

Derefter afstannade samtalet, men liksom af en händelse kom Bülow att se sig tillbaka, hvarvid han stannade. Några minuter betraktade han med genomträngande blickar klostrets grå murar, hvilka i skymningen togo sig ut som jättelika spöken.

"Det der gamla klostret förefaller mig så gätligt," hviskade han till Liljenberg; "allt sedan jag kom hit, har jag betraktat det med misstrogn blickar. Jag är säker på att något hemlighetsfullt döljer sig der. Se der, se der," fortfor han med undertryckt stämma, i det han grep majoren i armen, "min aning har icke bedragit mig. Der kråla spioner i massa, och om ni har goda ögon, kan ni lätt urskilja skuggan af ett hufvud, som rör sig fram och tillbaka på den der väggen. De ha legat gömda der före vår ankomst hit, men jag skall fånga hela ynglet. Släpp dem icke ur sigte, major, jag kommer genast tillbaka."

Med dessa ord försvann Bülow. Liljenberg tog icke sina ögon från skuggan på väggen, och han såg nu tydligt, hvad Bülow icke hade observerat, att *flera* personer funnos der inne. Med den största oro inväntade han sin kamrats ankomst. Efter en kvarts timmes förlopp återkom Bülow, hviskade några ord i majorens öra och drog honom med sig.

Under djup tystnad närmade de sig den del af muren, der skuggan aftecknat sig, och upptäckte då till sin outägliga glädje ett fönster, hvarigenom det skulle bli lätt för dem att närmare undersöka förhållandet. Bülow höjde sig på täspetsarne och försökte se inåt, men i denna obeqväma och tröttande ställning kunde han icke qvarbli så länge som var af nöden för att utforska allt.

"Stöd mig med er ena skuldra!" hviskade han till Liljenberg. Denne efterkom hans begäran.

"Huru många äro de?" frågade Liljenberg sakt.

"Jag har räknat tio," svarade Bülow, "och ibland dessa finnes i synnerhet en, som jag tycker mig känna igen; jag skulle dock vilja se hans drag, gestalten är hans, men han sitter med ryggen vänd häråt och kappkragen uppdragen nästan ända till ögonen.

"Således en betydande person?" var majorens halfva fråga.

Bülow svarade icke.

Nära en halftimme förflöt under ömsesidig tystnad men slutligen utbrast generalmajoren i det han nedsteg:

"Deras rådslag tyckes vara slutadt, vi skola nu se hvad som tilldrager sig."

Med dessa ord gingo de några alnar från muren och ämnade dölja sig bakom ett väldigt stenblock, då ett skarpt "wer da" skallade genom den nattliga tystnaden.

Åter hördes denna barska uppmaning, och derefter dånade ett skott, som med mångdubbladt echo upprepades i klosteralarne. I samma ögonblick förnummos snabba hofslag tätt bakom de båda spejarne, Bülow sprang skyndsamt åt sidan, men Liljenberg, som var ovigare, hann icke undan. I den vildaste carrière framsprängde en ryttare, och innan majoren hann tänka på försvar, låg han på marken i nästan medvetslöst tillstånd. Just då frambröt måneu mellan de skingrade molnen och göt sitt klara sken öfver alla föremål. Den okände ryttaren vände sig mot Bülow, drog kappan från ansigtet och ropade med ett hänfullt leende:

"Tack för sist vid Donajek, herr generalmajor!"

"Anfakta och regera," brummade Bülow och sökte ifrigt efter sina pistoler, men under tiden försvann ryttaren som en vålnad.

Liljenbergs dänning var endast af kort varaktighet; vid den okändes anrop vaknade han, reste sig och sade till Bülow:

"Den der gynnaren tyckes känna er, och jag vill påminna mig, att också jag förut hört denna stämma."

"Tyst," hviskade Bülow och såg sig omkring åt alla sidor, "ingen får veta, att vi haft ett föga vänligt möte med Görän Czarnecki."

I detsamma framträdde en korporal och anmälde, att sex polacker blifvit tagna.

"För dem i säkerhet," befalde Liljenberg, "i morgon skall jag förhöra dem."

III.

Äfventyret.

I sakta skridt närmade sig Vilhelm floden; han ville följa stranden och trodde sig derigenom kunna undgå alla faror. Mörkret, som förut varit nästan ogenomträngligt, aftog med hvarje minut, och strax före midnattens inbrott uppgick månen på den fullkomligt klarnade himmelen. Det blef nu så ljust, att Vilhelm kunde urskilja äfven de föremål, som voro på ganska betydligt afstånd. Men detta medförde äfven den olägenheten, att det vore lättare för en lurande fiende att upptäcka honom.

Men i detta högtidliga ögonblick tänkte Vilhelm allra minst på list och försåt; han hade bättre ämnen att egna sina tankar åt. Han tänkte på Eleonora och de ljufva stunder, som försvunnit; han tänkte på den ovissa framtiden, hvilka taflo den skulle upprulla för hans blickar, och han kunde icke frigöra sig från en viss beklämning, som påkom honom, när han tänkte på fursten och hans förhållande till Eleonora.

Men hoppet, denne tröstare, när bekymren nedtrycka oss, lifvade också Vilhelm och stärkte hans mod. Han tyckte sig ega krafter att brottas med ödet, äfven om det vore honom aldrig så fientligt.

Plötsligt tvärstannade hästen, och hade Vilhelm icke varit så skicklig ryttare, skulle han ofelbart slun-

gats ur sadeln. Under sina djupa tankar hade han icke märkt, att han styrt hästen rakt mot floden, hvars vågor plaskade endast ett par alnar framför honom. Han lyssnade en stund och spratt derefter häftigt till, då hans fina öra tydligt uppfångade ljudet af hästfötter. Med en snabb rörelse förde han det ädla djuret ända ned till vattenbrynet, i afsigt att simmande öfvergå Wisloka, som här var ganska smal, men ändrade hastigt sin plan och styrde hästen till ett närbeläget snår.

Förföljarne kommo allt närmare; de talade högt och inblandade ofta Czarnys namn i den ordvexling, som, att döma efter den häftighet, hvarmed de uttryckte sig, hade uppstått.

"Aha" mumlade Vilhelm, som hörde allt som talades, "det är den skurken Czarny jag har att tacka för detta äfventyr, men det skall han nog få umgälla."

Derefter måste han vara betänkt på att utvälja sig ett passande gömställe, men upptäckte till sitt bekymmer, att han för sin egen räddnings skull måste lemna hästen åt sitt öde. Utan att länge betänka sig, stod han på marken, blottade värjan och kröp in i snåret, ehuru det hvassa törnet sönderslet hans kläder och gjorde svåra rispor i ansigtet och på händerna. Då hästen kände sig fri, reste han sig på bakbenen, gnäggade vildt och störtade mot floden. Men hastigt vände han tillbaka, spetsade öronen och försvann i skogen.

Inom några minuter ankommo förföljarne till snåret, och Vilhelm hörde tydligt, att en af dem sade:

"Han har undgått oss; floden är icke bred, och han har summit öfver."

"Nej", inföll en annan, "han måste finnas här".

En rysning öfverföll Vilhelm, och han beredde sig till det yttersta försvar, i fall hans gömställe skulle blifva upptäckt. Han grep fastare om värjfastet och lade handen på karbinen, färdig att genast spanna den.

En af polackerna yttrade vidare:

"Jag är öfvertygad om, att han summit öfver; dessa fördömda svenskar simma som fiskar. Men om han gömt sig i närheten, skola vi lätt få tag i honom. En

man stannar kvar, vi andra skola undersöka stranden, ty han får icke undkomma oss."

Med dessa ord aflägsnade de sig. Den fjerde blef kvar och tog plats så nära Vilhelm, att denne utan svårighet kunde nå sin fiende med blotta handen.

Efter en stunds orolig väntan, som för Vilhelm tycktes vara en evighet, stälde polacken geväret ifrån sig, lutade hufvudet mot stammen af ett träd, och efter ytterligare några minuters förlopp tillkännagaf den allt mera hopsjunkna kroppen, att sönnen tog ut sin rätt.

Detta var Vilhelms räddning. Knappt tjugo steg ifrån honom sorlade bäckens vågor, och till venster var stranden fri, så långt man kunde se. Men icke ett enda ögonblick var att förspilla, så framt räddningen skulle lyckas. Med en orms smidighet och med blicken oafvändt fäst på sin fiende, kröp Vilhelm fram ur snåret och bemäktigade sig polackens vapen. I samma ställning närmade han sig floden, men studsade tillbaka, när han på vattenytan upptäckte en mörk punkt, som i oregelbundna kretsar rörde sig fram och tillbaka. Han såg genast, att det var en båt, men ännu kunde han icke upptäcka, om den tillhörde vän eller fiende.

Vilhelm hade knappast försvunnit ur sitt gömställe, då polacken upplyfte hufvudet, såg sig omkring med en ingalunda sönnig uppsyn och mumlade:

"Svenskarne äro försigtiga i högsta grad, men vi äro listiga som ormar. Den stackarn har nu sjelf lupit i fällan." Med dessa ord skyndade han med snabba steg åt det håll, der hans kamrater försvunnit. Båten hade undgått hans uppmärksamhet!

Vilhelms blickar fasthänge vid båten, och hans hjerta klappade hörbart. Det obetydligaste prassel, ja till och med det svaga ljud, som uppkom, då en qvist lossnade från sitt fäste och föll, uppfylde hans hjerta med bäfvan. Framför honom låg vattenytan, bakom honom den djupa skogen, hvart han än vände sig, kunde han möta fiender. "Det må aflöpa huru som helst", mumlade han, "jag står icke längre ut med att pinas

af denna oro, jag måste på närmare håll undersöka, om jag har någon räddning att hoppas eller icke. Undkommer jag icke, innan dagen inbryter, är det för sent." Med dessa ord reste han sig från den liggande ställning han intagit och ämnade begifva sig ned till stranden, då det blixtrade till bakom honom, ett väldigt dån rullade genom skogen, och en kula hven så nära hans hufvud, att han trodde sig vara sårad. Till hälften döfvad genom det oberedda öfverfallet, tumlade han omkull, men väcktes ögonblickligen till besinning, då fienderna med ett rop af glädje störtade fram ur skogen. Allt hängde på ett hår. Båten närmade sig med snabba årtag utan att upptäckas, och just då polackerna voro nära att bemäktiga sig Vilhelm, smälde tvenne skott, och lika många fiender rullade i sitt blod.

Med ett hopp var ynglingen på benen, affyrade sin karbin mot en af de flyende polackarne och träffade honom, så att han neddignade i skogsranden. Den fjerde, som var ingen annan än Vilhelms forne vaktare, bad om pardon, och det beviljades honom med det förbehåll, att han utan motstånd skulle gifva sig tillfånga. Derefter gick Vilhelm med snabba steg till båten, der han möttes af denna fråga:

"Är det löjtnant Stjernfeldt?"

"Ja," svarade Vilhelm, "hvem för befälet här?"

"Sergeant Lundberg," svarade en röst, som Vilhelm igenkände tillhöra sergeanten.

Fången hade redan öfverlemnats åt soldaternas vård, och löjtnanten skulle just stiga ombord, då sergeanten sade:

"Löjtnanten har ju ridit, men hvar är hästen!"

"Hästen," upprepade Vilhelm, mera för sig sjelf, "ja", tillade han högt, "det trogna djuret skall icke falla i polackarnes händer, tag några man med er och följ mig, sergeant, vi vilja hemta tillbaka min häst. Och du," fortfor han och vände sig till fången, som på en vink af honom blifvit lössläppt, du skall visa oss vägen och vid minsta tecken till förräderi har du bajonetten i dig, nu framåt!"

Fången svarade icke, men af de sammanbitna tänderna och de hatfulla blickar, han slungade på soldaterna, kunde man tydligt märka, att raseriet glödde inom honom.

Snart framkommo de till den plats, der hästarne voro bundna. Vilhelm igenkände genast sin och svingade sig lätt i sadeln. Soldaterna togo hvar sin, så långt de räckte, och sedan fången tvungits att taga plats i sadeln bredvid en soldat, kommanderade Vilhelm ett sakta "framåt".

Ett doft anskri afbröt i detsamma tystnaden, en af soldaterna famlade några ögonblick i luften med de utsträckta armarne och föll derefter till marken: en bredbladig dolk satt i hans bröst, men polacken var försvunnen. Några rosslingar hördes, och soldaten fanns icke mera bland de lefvandes antal. Detta lönmord uppretade alla, på samma gång som det nedstämde dem, och de svuro dyra eder att hämnas kamratens död. Då höjdes rundt omkring den lilla truppen ett ursinnigt härskri, och ur hvarje buske glänste hotande pikar. "Vi äro förrådade", ropade Vilhelm och drog värjan, "må vi också försvara oss som tappra män!" Soldaterna, som voro ovana ryttare, nedstego från hästarne, slöto sig tillsammans och afbidade anfallet.

Det lät heller icke länge vänta på sig, men svenskarne mottoge angriparne med sitt vanliga eftertryck. Det visade sig också, att polackernas antal icke var så stort, som man hade förmodat. Det gälde hvem som först kunde uppnå båten, ty fiendernas afsigt var tydligt att genskjuta svenskarne. Men denna afsigt upptäcktes i tid. Fiendernas kulor hveno kring svenskarne öron, sletto barken från träden och slungade åt alla sidor trädgrenar, men utan en enda mans förlust kommo svenskarne ur skogen.

Men nu blef frågan den: huru skulle hästen föras öfver? Lång betänketid gafs icke, ty polackernas styrka, som alltjemt förökades, trängde på. Hästen måste uppträffas, det såg hvar och en, och Vilhelm sjelf var af samma mening. Sedan han några sekunder vänligt

smeckt det ädla djuret, gaf han det ett lätt slag på länden. Hästen gnäggade till, klippte med öronen och störtade i frysprång bort på vägen, som utmed flodstranden ledde till Mielec.

Utän att vidare oroas annat än genom enstaka skott anlände svenskarne till båten. Utän dröjsmål stötte de från land och hamnade snart välbehållna i Mielec.

Den förste Vilhelm mötte var major Berdan. Af honom erhöi han underrättelse så väl om öfverstens ströftåg som att en fånge blifvit tagen vid Mikolaiov.

"För mig till fången!" bad Vilhelm. "Jag förstår polska språket temligen väl och skall göra allt för att leta sanningen ur honom."

Dertill var majoren villig, och efter några minuters vandring stannade de utanför det hus, der fången förvarades. Sedan de båda officerarna vexlat handslag, öppnade Vilhelm den låga dörren och trädde in.

IV.

På Mikolaiov. Två besök.

Då ljudet af Vilhelms bortilande häst icke längre nådde Eleonoras öron, återvände hon med långsamma steg till salen. Gamla grefvinnan var ännu kvar der och mottog Eleonora med dessa sarkastiska ord:

"Hvilket ynnestbevis af Polens dotter, storkansleren Josef Lubomirskis syster, att gå så långt i delta-gande för en simpel svensk officer, att hon vid afskedet ledsagar honom ut!"

Några ögonblick betraktade Eleonora gamla grefvinnan med förvånade blickar, derefter frågade hon:

"Är detta ert allvar, eller gycklar ni?"

"*Det är mitt fullkomliga allvar,*" svarade fru Katarina med tonvigt på hvarje ord. "Betänk Eleonora,"

fortfor hon med blidare röst, "tänk på att grefve Stjernfeldt är vår fiende, och att han måste anses om sådan, fastän . . ."

"Nej," utbrast Eleonora, "han är icke vår fiende?"

"Är han icke vår fiende?" upprepade gamla grefvinnan. "Det är visst sant, att han nu i all vänskaplighet besökt oss, men låt bara kriget draga sig åt dessa nejder, så kan du vara säker på, att han icke är bättre än alla andra. Jag har icke stort förtroende till dessa svenskar, — fortfor hon med stigande hetta, "och deras kättarkonung är en af de mest ohysade monarker, som innehaft en thron."

"Jag har alltid hört motsatsen," svarade Eleonora, "alla berömma hans älskvärdhet, och jag är just nyfiken att få veta, af hvem ni hört de ord, ni yttrade."

Fru Katarina teg några minuter; hon kunde icke uthärda den forskande blick, som Eleonora fäste på henne. När denna för andra gången upprepade sin fråga, svarade enkegrefvinnan sakta: Göran Czarnecki."

"Hvad han säger bryr jag mig alls icke om," inföll Eleonora med afmätt ton, "allt hvad han säger är idel pladder".

"Eleonora!" utropade den gamla damen och fixerade skarpt den djerfva flickan, "med hvad rättighet vågar du fälla ett sådant omdöme om den, som Gud, fosterlandet och dina föräldrar utkorat till din make? Det är din lycka, att fursten icke är närvarande."

"Jag är icke rädd för att säga detta en gång till i furstens närvaro," svarade Eleonora med fast stämma; "jag har ingenting af honom att frukta, ty furst Göran Czarnecki är . . . feg."

"Furst Göran feg!" utbrast den gamla damen med lågande kinder. "*Furst Göran feg!*" upprepade hon ännu en gång med tonvigt på hvarje ord. "Han, som vid Donajec nedhögg åtta svenskar, han, som alltid är den förste i striderna, vill du kalla honom feg?"

"Jag menar icke en sådan feghet," svarade Eleonora hastigt. "Man kan visa feghet på annat sätt. Fursten törs icke se mig rakt i ögonen, när jag förebrår

honom något, och han slår alltid ned sina blickar, då jag fixerar honom. Detta kallar jag också feghet."

"Kan det kallas feghet?" frågade enkegrefvinnan sakta.

"Ja, det är feghet, det är själens feghet. En sann fosterlandsvän och en man med en redbar karakter eröfrar icke en qvinnas hjerta med svärdet, utan med sina handlingar. Eller kan icke detta kallas feghet, när fursten för åtta dagar sedan utan nåd och barmhertighet lät nedskjuta tio försvarslösa svenskar? Med denna sin afskyvärda handling visar han ju, att han i grunden fruktar dessa fiender, oaktadt han tidt och ofta skryter öfver sina bragder. Förut var fursten mig likgiltig, nu afskyr jag honom."

"Heliga Guds moder," utropade den gamla och slog sig för bröstet, "hvem har ingifvit dig dessa tankar?"

"Mitt eget hjerta," svarade Eleonora.

"Detta är frukten af ditt umgänge med svensken," fortsatte fru Katarina, upprörd, "hade icke han kommit hit, så hade jag slupit höra dessa vansinniga utbrott."

"Ja, Vilhelm Stjernfeldt har verkligen inplantat både dessa och andra nyttiga lärdomar i mitt oerfarna hjerta," svarade Eleonora och böjde rodnande sitt vackra hufvud.

"Bevare mig Gud och alla helgon," utropade gamla grefvinnan och korsade sig andäktigt; "nu fordras det endast, att jag också får höra, att du älskar honom och . . ."

"Det gör jag, och det skall jag alltid göra," svarade Eleonora och såg den gamla damen fast i ögonen.

"O, det går verkligen för långt! Du en ädelboren dotter af Polen, älskar den der svensken, som kanske icke är ens greve, utan en vanbörding och till råga på allt en kättare. Du frågade mig nyss, om jag skämtade, och jag vill hoppas, att jag får tro detta om dig nu."

"Med sådana saker skämtar man icke, och allra minst gör jag det," genmålde Eleonora.

"Hvad tror du, att din bror skall säga, när han får vetskap om detta ditt beslut?"

"Josef älskar mig, hans hjerta är ädelt och han skall icke göra mig olycklig."

"Och furst Göran, som . . ."

"Bah min grefvinna," afbröt Eleonora, "furst Göran skall taga denna förlust mycket lugnt, derpå är jag säker; han skall bland andra lika ädelbördiga ätter finna en värdig maka."

"Du vill således icke blifva furstens maka?"

"Nej," svarade Eleonora beslutsamt. "I den glans och prakt, som då skulle omgifva mig, skulle jag aldrig trivas. Allt vore mig främmande. Ingenting kunde glädja mig, och festligheterna i hofvets salar skulle väcka min afsky." Vid dessa ord lutade hon det vackra hufvudet i ena handen och försjönk i djupa tankar. Plötsligt uppreste hon sig, betraktade en stund gamla grefvinnan och sade derefter med en lidelsefull ton: "Om min makes namn öfverglänsar alla i Polen, kan det läka hjertats sår; om han visar mig ömhet, kan jag känna tillfredsställelse deröfver, då jag i honom alltid måste se den, som mördat min frid; om han skyn-dar från den ena segern till den andra, skola de väl glädja honom, då jag icke delar hans fröjd? Nej, tusen gånger sällare att dö fattig i den älskades famn än tyna af i rikedom och med juveler kring armarne!"

Vid dessa ord fattade den eldiga qvinnan ett af sina diamantarmband och kastade det utåt golfvet med en föraktlig åtbörd och hon var just i begrepp att låta det andra följa efter, då dörren häftigt rycktes upp, och en ung polack, klädd i en dyrbar krigarskrud, visade sig på tröskeln.

De båda damerna stirrade på den nykomne, liksom han varit en uppenbarelse från andeverlden, och med helt olika känslor mumlade de samtidigt: "Göran Czarnecki!"

Med en inställsam min gick gamla grefvinnan emot fursten och helsade honom välkommen, men af Eleonora bevärdigades han knappt med en blick. Vid denna uppenbara likgiltighet öfverfor en harmens sky furstens vackra drag, och för sig sjelf tänkte han: "Tiden och

omständigheterna skola nog göra ditt sinne böjligt, du stolta sköna!"

Slutligen frågade Eleonora:

"Hvilken är orsaken till att furst Czarnecki vid denna tid besöker dessa ensliga trakter, kanske begäret efter utmärkelse!"

Fursten märkte icke det gäckande i sjelfva tonen, utan svarade, i det han närmade sig Eleonora:

"Längtan att se er, sköna Eleonora. Kriget gör, att vi sällan få råka hvarandra, och jag önskar af hela mitt hjerta, att dessa blodtörstiga kättare snart måtte draga hem till sitt bergland, ty förr lär väl icke vår förening kunna åvägabringas."

"Då torde ni lå vänta längre än till krigets slut," svarade Eleonora, "och om det var för att säga mig detta, som ni kommit hit, ber jag er att icke vidare matta edra springare med den farliga marschen genom svenskarnes led."

"Jag skulle, utan att rygga tillbaka, färdas på tusen gånger farligare stigar, om de förde mig till er. Inga skogar, inga moras eller fientliga lansar skulle hindra mig att besöka den, som . . ."

"Huru mår Josef?" afbröt Eleonora hastigt. "Tänker han ännu på sin stackars syster, som i hvarje minut sväfvar i oro för hans skull?"

Fursten besvarade icke denna fråga. Med en harmfull åtbörd vände han sig från Eleonora till gamla grefvinnan, när den förra ånyo frågade:

"Huru går kriget, furst Göran? Har Johan Kasimir ännu tagit mod till sig att öppet möta den svenske konungen?"

"Grefvinna," svarade fursten och rodnade starkt, "det är en lycka för er, att ni är syster till storkansleren, eljest . . . Men vi tala icke mer om vår olycklige konung. Svenskarne äro i detta ögonblick i sådant trångmål, att vi endast behöfva knyta till säcken för att göra dem allesammans till fångar." Ett leende af tillfredsställelse spelade vid dessa ord på furstens läppar, under det han lekte med fästet på sin juvelprydda

sabel. "Nu är det omöjligt för honom att undkomma," fortfor han öfvermodigt, "och snart skall hela hans kät-tarhär vara tvungen att gifva sig på nåd och onåd, ty den är helt och hållet kringränd."

"Är ni säker på, att det icke finnes några hål på den säcken, min furste?" inföll Eleonora spetsigt. "Ni känner utan tvifvel till, att den svenske konungen eger rätt goda saxar."

Fursten rodnade starkt vid denna bittra anspelning på hans uppförande vid Donajec, der han genom sin oskicklighet lät ett helt svenskt regemente undkomma, då det var nära att bli kringrändt.

"Ni väger icke edra ord, sköna Eleonora," svarade fursten med återvunnen fattning. "Men" fortfor han, till utseendet helt likgiltig, "jag skall berätta er en nyhet, att den der svenske officern, grefve Stjernfeldt, som ni så troget omhuldade, i natt blifvit tillfångatagen, och såsom spion . . ."

Eleonora hörde icke mera. Med ett doft anskri föll hon af stolen och svimmade.

Detta väntade icke fursten. Han insåg nu, att han gått för långt, och sökte att genom sina omsorger godtgöra sin oförsigtighet. Alla medel användes för att uppväcka Eleonora, men förgäfves.

"Ni har dödat henne, farste," klagade gamla grefvinnan, "ni var för skarp i edra utlåtanden."

"Bah," svarade fursten med en spotsk dragning på öfverläppen, "en qvinna dör icke för så litet. Men det är högst besynnerligt att icke min tjenare ankommit: han medför ett bref från storkansleren, hvori han befaller er att genast följa mig till sitt läger.

"Skola vi då resa härifrån?" utbrast fru Katarina, icke utan tillfredsställelse.

"Ja. Om en timme skolen I vara rustade till färden. Jag vill nu aflägsna mig för att träffa sådana anstalter, att ingen fara kommer att möta oss."

Med dessa ord aflägsnade sig fursten med skyndsamma steg.

Efter många bemödanden kröntes gamla grefvinn-

nans omsorger med framgång: Eleonora vaknade. Men huru förändrad var hon icke! Den forna glansen i hennes ögon var fördunklad. Hon såg sig omkring med helt likgiltiga blickar och sade, när hon varseblef fru Katarina, som på afstånd med oro betraktade henne.

"Är allt en dröm, eller talade fursten sanning? Nej," fortfor hon ångestfullt, "Vilhelm är icke fången, han är ingen spion! Det var ju endast ett elakt skämt af fursten, säg skämtade han icke?"

"Jag känner icke till detaljerna," svarade gamla grefvinnan undvikande. "Var nu stark, Eleonora! Fursten är hitkommen för att ledsaga oss till din bror, inom en timme skola vi vara i ordning."

"Resa, fursten hitkommen för att ledsaga oss till min bror," eftersade Eleonora, nästan hviskande. "Nej, följ ni fursten, jag stannar kvar!"

Den gamla damen studsade tillbaka; på motstånd hade hon icke tänkt. Hon försökte att genom öfvertalning förmå Eleonora att gifva sitt bifall; hon förestälde henne för hvilka faror hon vore utsatt här och slutade med att vädja till hennes kärlek för brodern. Men då allt detta var fåfångt, och Eleonora ståndaktigt vidhöll sitt beslut att icke resa, då sade fru Katarina med hetta:

"Nå väl, halstarriga barn, då lemnar jag åt Göran Czarnecki att tvinga dig; öfvertänk nu hvilka följderna en vägran att lyda din brors uttryckliga vilja kan medföra."

Eleonora svarade icke. Hennes hufvud hade sjunkit ned mot bröstet: i de långa ögonhåren dallrade tårarne och föllo långsamt ned på den bländhvita armen. Hon var skön i sin smärta. Fru Katarina störde henne icke, utan aflägsnade sig med tysta fjät. Eleonora hörde ingenting, hon förnam icke det buller tjenarne gjorde, när de sprungo om hvarandra för att ombestyrta afresan, icke slamret af posternas vapen, icke furstens korta, högljudda befallningar; hon föll i en konvulsivisk gråt, som icke stillades förr, än sömnen, denne barmhertige samarit, tillslöt de tunga ögonlocken. — — — — —

Dagen började synas i öster som en blekröd strimma, och timmen för afresan hade redan slagit. Eleonoras slummer var än orolig, än lugn, och ofta hal-kade Vilhelms namn öfver hennes läppar. Fru Katarina hade många gånger, på furstens uppmaning, gått för att uppväcka henne, men hvarje gång hållits tillbaka, liksom af en osynlig makt. "Må hon sofva ännu några minuter," tänkte hon, "under resan måste hon vaka."

Fursten inträdde med häftiga steg, och i hans blickar lästes en tydlig oro. Handen kramade sabelfästet, och läpparne darrade, när han utropade:

"Ert dröjsmål har satt mig i en stor förlägenhet; svenskarne äro öfver oss, och om vi icke genast resa, skall vägen inom en timme vara stängd."

"Svenskarne, svenskarne," upprepade gamla grefvinnan, "huru är det möjligt?"

"Nå väl, så öfvertyga er sjelf, om jag talar sanning eller ej," svarade Göran Czarnecki häftigt och förde grefvinnan till ett fönster. "Ser ni den der truppen, som närmar sig derborta? Det är svenska ryttare. Men ännu står vägen oss öppen, skynda er!"

"I denna belägenhet kan icke Eleonora följa med," svarade grefvinnan; "jag fruktar, att hon blir allvarsam samt sjuk; se blott, huru hennes ansigte flamar!"

"Förbannelse!" mumlade fursten och närmade sig dörren med hastiga steg. "Farväl min grefvinna; jag har icke lust att låta svenskarna knipa bort mig. Men snart kommer jag tillbaka, och då skolen I vara beredda att följa mig. Ha, man vexlar redan skott," utbrast han, då en hel salva skrälde, "min närvaro är af nöden, farväl!"

Med dessa ord störtade han ut och hade knappast hunnit tillsluta dörren efter sig, då en kula flög in genom ett af fönstren och genomborrade dörren. Fru Katarina var utom sig af ångest, benen ville icke bära henne, och hon neddignade maktlös på en af sofforna.

Salvorna hade väckt Eleonora. Kinderna glödde af en mörkröd purpur, och i ögonen brann en eld, som

icke var naturlig. Hennes första fråga, då hon varseblef fru Katarinas likbleka ansigte, var den:

"Är fursten qvar ännu?"

"Nej," svarade den gamla damen med stapplande röst, "han är i striden. Svenskarne hafva öfverfallit oss, de skola skjuta ned slottet; o, heliga jungfru, vi äro förlorade!"

"De skola icke göra oss något ondt," inföll Eleonora med tillförsigt, "de bära åtminstone aktning för sorgen och tvenne värnlösa qvinnor."

Fru Katarina svarade icke. För hvarje salva, som dånade, uppgaf hon ett anskri, och nu var det Eleonoras tur att trösta och intala mod hos den förskrämda gamla damen. Stridsbullret upphörde snart, och lugnet följde på stormen. Orolig öfver utgången af kampen, stod Eleonora i begrepp att, på fru Katarinas ifriga böner, taga närmare kännedom derom, och hon hade redan närmast sig dörren, men stannade som fastnaglad, då en svenk krigare visade sig. Det var en undersätsig man, inhöljd i en vid ryttarkappa.

"Jag ber om ursäkt, att jag kommer så här opåkalladt," började han. "Det är förmodligen enkegrefvinnan Lubomirski och grefvinnan Eleonora, jag har den äran att se?"

"Ja" svarade Eleonora med en böjning på hufvudet. Fru Katarina blott stirrade på den nykomne.

"Jag ber också om ursäkt, om jag kommer olägligt; natten brukar sällan lämpa sig för besök, men i krig får man icke vara så noga," fortfor svensken och gick några steg fram på golfvet. "Jag vill föra damerna till en bättre vistelseort än denna och får nu endast tillägga, att skynsamhet är af nöden, ty jag vill icke ha den krabaten Czarnecki på halsen en gång till."

"Hvarthän ämnar ni föra oss, menniska," utbrast fru Katarina, som nu ändtligen tog mod till sig och gick fram till svensken. "Vet ni icke, att vi äro slägt med Polens storkansler, och att ni således kan frukta hans hämd?"

"Jag är icke rädd för två storkanslerer," inföll svensken och strök sig öfver skägget.

"Sådan grof karl," mumlade fru Katarina, "de svenskarne ha aldrig lärt sig seder!"

"Med all aktning för edra seder, min grefvinna," svarade främlingen, som hört den gamlas mummel, "den bästa seden i nuvarande tid är krigarseden, och jag behöfver väl icke påminna er om, huru den lyder?" Med dessa ord svängde han om på klacken och aflägsnade sig.

Här gälde nu att lyda, det insåg fru Katarina fullkomligt, och många minuter hade icke förflutit, när de resfärdiga lemnade salen. Långsamt stego de ned för den breda trappan, hvilken de kanske aldrig mera skulle beträda, och mottogos af en officer, som artigt ledsagade dem till den väntande vagnen. Eleonora kunde icke motstå sin nyfikenhet att få veta namnet på den undersättsige mannen i vida kappan, och hon frågade sin ledsagare derom.

"Öfverste Kruse," svarade officeren.

Om denne man hade Eleonora ofta hört Vilhelm tala både med beundran och kärlek, och hon glädde sig öfver att han var deras beskyddare. Vid första sammanträffandet hade hon knappast bevärdigat den skäggige svensken med en enda blick, nu deremot betraktade hon honom med den största aktning. Öfversten å sin sida kastade ofta beundrande blickar på den vackra polskan, och när han någon gång mötte hennes ögonkast, krusade alltid ett välvilligt småleende hans läppar.

Snart gafs befallning till uppbrott, och med stark fart rullade vagnen ut genom slottsporten. Det var ett pinsamt ögonblick för de båda damerna; de lemnade nu som fångar förfädernas stolta borg, och när skogens dystra träd omgäfvade dem, och de endast hörde svenska officerarnes kommandorop, då tog smärtan ut sin rätt. Med ett doft anskri kastade sig Eleonora i grefvinnans famn, och den gamla var sjelf så upprörd, att hon också började snyfta som ett barn.

Sedan öfversten ordnat tåget och utskickat ströfcorpser, red han fram till vagnen, för att i sin mån trösta de bekymrade fångarna. Hans rättframma språk och ärliga ansigte gjorde på damerna ett godt intryck, och gamla grefvinnan började snart lugna sig, då han öfvertygade henne, att ingen fara var å färde.

Slutligen frågade hon:

"Såg ni den unge furst Czarnecki, öfverste?"

"Visst såg jag honom. Han trafvade undan i andra anfallet, men på hvad sätt han lyckades undkomma, det är mig oförklarligt. Alla utgångar voro noga bevakade, men den gången lopp han mig ur händerna."

"Och mina tjenare?" frågade grefvinnan ånyo.

"En af dem var jemt vid furstens sida, och han undkom förmodligen. De öfriga äro dels döda, dels tillfångatagna."

"Hurudant utseende hade den, som följde fursten?"

Vid denna fråga darrade grefvinnans röst märkbart.

"Det var en gammal man med gråsprängdt hår och skägg."

"Czarny," mumlade grefvinnan, "då är jag nöjd."

Samtalet afstannade här, och inom kort skönjdes de svenska bivuakeldarne i fjerran.

V.

"Den man älskar, den agar man." Främlingen.

Vilhelms förhör med fången blef utan resultat, så snart det gälde politiska saker, ty i allt, som hade gemenskap med kriget, iakttog han en ihärdig tystnad. Vål hotade Vilhelm att gå mera allvarsamt tillväga och behandla honom enligt krigslagarne, men det tje-nade till intet.

Löjtnanten började därför att spörja om ändamålet med hans resa till Mikolaiov, och då berättade han

utan omsvep, att han förde bref från storkansleren till hans syster, och att detta bref innehöll, att damerna skulle göra sig redo att följa furst Göran Czarnecki, som var på väg dit, till Sandomir.

Vid denna underrättelse spratt Vilhelm till, en sådan utgång hade han icke väntat sig. Sedan han ytterligare ställt några likgiltiga frågor till polacken, lmnade han honom med den förmaningen att vid nästa förhör, som icke skulle bedrifvas så lamt, bereda sig på det värsta, om han nekade att gifva de upplysningar man affordrade honom. Utan dröjsmål skyndade han till öfverstens bostad, men möttes der af postens barska tillrop:

"Ingen får tillträde till öfversten."

"Icke ens jag?" frågade Vilhelm tviflande.

"Nej, jag har uttrycklig befallning att icke insläppa någon, hvem det än må vara."

"Men jag måste in," dundrade löjtnanten och stam-pade med foten i marken, "hör du det, karl!"

"Jag lyder mina order," svarade soldaten buttert.

Vilhelm hade föresatt sig att till hvad pris som helst tala vid öfversten, och han gjorde därför min af att med våld tränga sig fram. Soldaten förekom likväl detta genom att rikta bajonetten mot hans bröst. Med en snabb rörelse vek löjtnanten åt sidan, förde undan bajonetten och lade handen på dörrlåset. I det-samma öppnades dörren, och öfverste Kruse, som af-hörde ordvexlingen, trädde fram.

"Hvad är löjtnant Stjernfeldts ärende?" frågade öfversten strängt, "och hvarför lyder ni icke posten?"

Med en stum åtbörd sänkte Vilhelm hufvudet; han insåg nu, att han gått för långt i sin ifver. "Förlåt mig, öfverste Kruse," bad han ändtligen, "jag trodde, att jag nu, såsom fordom, skulle ega fritt tillträde till er boning."

"Nå, stig in då, efter ni vågat er hit!" svarade öfversten med ändradt tonfall.

Sedan de båda officerarne intagit sina platser vid ett aflängt bord, frågade öfversten:

"Ni känner väl till, att major Berdan tagit en fånge vid Mikolaiov?"

"Ja," svarade Vilhelm, icke utan en hemlig bäfvan för hvad som skulle följa af denna början.

"Har ni talat med honom?"

"Ja."

"Hvad säger han om kriget?"

"Ingenting, öfverste; det är rent af omöjligt att få ett enda ord ur honom angående polackarnes rörelser; det är en inbiten jesuit, och det blir icke godt att tvinga honom till bekännelse."

"Hm, hm," hostade öfversten. "Tala om för mig, hur er resa aflopp!"

Vilhelm redogjorde för allt, hvad som händt honom, och som läsaren känner till, och när han slutat, utropade öfversten, i det han slog honom på axeln:

"Det kallar jag att draga de snokande hundarne vid näsan! Men hur mätte er sköna grefvinna? Jag är nyfiken som en gammal käring."

Vilhelm rodnade lindrigt, då han svarade:

"Bra, öfverste."

"Hon var väl lika vacker som då vi sågo henne i Rzuchov?"

"Hvarför frågar ni så?"

"Jag har ju sagt er, att jag är nyfiken," svarade öfversten leende.

"Ert tonfall är så besynnerligt, ni måste hafva något på hjertat, som ni ogerna vill ut med. Kanske någon olycka timat på Mikolaiov," sade löjtnanten, i det han steg upp med oro målad i sina drag.

"Ingen olycka," svarade öfversten, "men likväl afgörande händelser. Furst Görän Czarnecki..."

"Har han redan varit der?" föll Vilhelm öfversten i talet. "O, då är allt förbi!"

"Vet ni, att han skulle komma dit?" frågade Kruse med förvåning.

"Ja, fången berättade det för mig."

"Tror ni således, att allt är förbi?" frågade öfversten med tonvigt på de sista orden.

"Hvad annat kan jag tro?" var löjtnantens dystra svar.

"Så-å," mumlade Kruse helt lakoniskt, "men jag skall berätta er, att jag träffade grefvinnan Eleonora Lubomirski. Se så," fortfor han, då Vilhelm ville afbryta honom, "låt mig tala till punkt! Som sagt var, jag såg henne, och jag såg äfven Göran Czarnecki, som var på uppvaktning hos sin tilltänkta brud, just som jag kom dit och körde bort honom."

"Ni har då varit i strid?"

"Visst fanken har jag det! Tror ni, att den pojkkycklingen begaf sig bort utan en sådan! Nej men; han gjorde förtvifladt motstånd, till slut måste han likväl rymma fältet och det hastigt ändå. För närvarande står slottet öde, alla äro borta. Den unga grefvinnan badade i tårar, och den gamla var icke stort modigare. Men här sitter jag och pratar en hop dumheter, och ni ser ut, som om ni vore lifdömd. Följ mig, grefve, jag har någonting att visa er. På Mikolajov, i stora salen, hittade jag en äkta perla, som jag har i förvar på annat ställe; kom, skall jag visa er den!"

Med dessa ord steg öfversten upp och närmade sig dörren, följd af Vilhelm, som icke visste hvad han skulle tänka om öfverstens besynnerliga tal.

Efter några minuters vandring uppnådde de ett mindre hus, som var beläget invid flodstranden, och utanför hvilket en soldat postade. Öfversten inträdde först, vinkade åt löjtnanten att följa sig och sade, i det han öppade en annan dörr: "Den man älskar den agar man."

Med dessa ord försvann den kække krigsbussen; han hörde således icke de tvenne namn, som på samma gång framhviskades:

"Eleonora!"

"Vilhelm!"

Den 17 mars framkom Karl Gustaf till den lilla staden Niscow, der han slog läger för att låta soldaterna hemta krafter till de strider, som ännu förestodo.

Lägret skyddades af trånga defiléer, och anstalter gjordes till ett kraftigt försvar, i fall Czarnecki, som ouppörligt ströfvade omkring, skulle anfalla. Denne oförtrotne partigångare, hvilken Karl Gustaf kört förut, den 14 mars, erbjudit öppen strid, försökte att på allt sätt göra svenskarne afbräck. Trossen hade gått förlorad, och de voro inskränkta till de lifsmedel, som kunde hopsamlas på landsbygden, och att detta icke var tillräckligt för härens behof, är tydligt. Men oakadt hungern rasade bland de utmattade svenskarne, och oakadt dagliga strider togo deras krafter i anspråk och åstadkommo förluster, svek ingen sin tro mot konung och fädernesland. Karl Gustafs uppmuntrigar, hans närvaro öfverallt och hans personliga tapperhet, eldade den trötte till anstängningar och uppehöllö modet hos mången, som började förtvifla.

Med beundran både för konungens snille och soldaternas oerhörda uppoffringar måste vi läsa detaljerna om detta minnesvärda tåg, som endast har sitt motstycke i tågen öfver Stora och Lilla Belt. Karl Gustafs mål var Warschau, han såg intet annat. Dit skulle han, om än tusende floder stängt hans väg, och såsom han, tänkte också den simplaste soldat. För hvarje dag närmade han sig allt mera den vinkel, der Czarnecki fattat stånd vid Weichsel, och Sapieha Witebski stod med lithauerne vid San för att bestrida honom öfvergången. Terrängen blef smalare, och faran ökades, men svenska hären gick oförfäradt framåt. Alla höfdingarne gillade konungens plan utom generalmajor Bülow, som aldrig kunde förlåta honom, att han icke längre ned öfvergått Weichsel.

"Ni är en beräkningens man, min kära Bülow," yttrade konungen småleende, "men er plan är nu outförbar."

"Visst icke, ers majestät," svarade Bülow lifligt. "Det är ju icke svårt för oss att gå öfver här, slå Czarnecki och . . ."

"Och sedan öfverflyglas af de andra två uthvilade härarne," afbröt konungen. "Under det vi här äro

sysselessatta med att öfvergå floden, hinna polackarne taga sina mått och steg, och hvad som är ännu värre, är att Cronlod i brist på undsättning då skall tvingas att uppgifva Sandomir. Så länge denna fästning är i våra händer, skall ingen kunna drifva oss härifrån. Vid Sandomir vilja vi fresta, om lyckan ännu är oss bevägen. Kunna vi slå lithauerne, är Czarneckis här så obetydlig, att den ingenting skall förmå uträtta, och vid Sandomir skall nog Cronlod hålla Lubomirski i verksamhet, så att han icke kan skicka undsättning till de andra härarne."

Bülow teg och drog sig tillbaka.

Några minuter förflöto, hvarunder konungen på det ifrigaste studerade kartan öfver Polen. De närvarande krigshöfdingarne förde ett lifligt samtal, hvar och en med sin granne, men så tyst att Karl Gustaf icke stördes i sina djupa tankar. Alla dessa män voro hjeltar i detta ords vackraste betydelse, alla hade genomgått sina blodsdop, antingen på Tysklands eller Polens jord, och alla hade blott den tanken: För fosterlandet och dess ära! Det var med sådana män vid sin sida, som Karl Gustaf bröt sig väg genom Polens urskogar, det var med sådana soldater som de svenska, som han krossade den ena polska hären efter den andra.

En adjutant inträdde och anmälde, att en hög polsk officer, under skydd af parlamentärflaggan, anhöll om företräde hos konungen.

"För in honom!" befalde Karl Gustaf; derefter vände han sig till höfdingarne och sade: "Stannen qvar, mine herrar! Jag vill att polacken skall se er."

Han hade knappast hunnit uttala sista ordet, då polacken infördes. Det var en högväxt man med gråsprängda lockar, hög panna, och ögon, som tycktes kunna se ända till djupet af ett människohjerta. Ett högtidligt allvar thronade på hans hvällda panna, och omkring den af yfviga mustascher nästan helt och hållet betäckta munnen syntes ett drag af djupt vemod. Han var klädd i en rik polsk dräkt och stora ryttarstöflar, hvilka slutade strax nedanför knäet.

Bland Karl Gustafs män fanns en polsk höfding vid namn Sapieha. Vid den första blick främlingen kastade på honom, syntes han upprörd och förvirrad och besvarade icke de frågor Liljenberg stälde till honom. Den okände vände sig genast till konungen och sade på temligen god svenska:

"Polens storkansler, den mäktige palatinen Josef Lubomirski, sänder mig till konungen af Sverige Karl Gustaf och affordrar af honom de båda polska grefvinnorna, som blifvit tillfångatagna på slottet Mikolaiov."

Karl Gustaf svarade:

"Framför min helsning till palatinen och storkansleren Lubomirski och säg honom, att hans syster, grefvinnan Eleonora, sökt skydd hos mig, och att jag icke skall vägra henne det, så länge hon sjelf vill kvarstanna här."

"Grevinnan Eleonora är furst Göran Czarneckis brud, och han begär henne tillbaka såsom sin rättmätiga egendom," svarade polacken, i det hans ögon blixtrade.

Karl Gustaf reste sig upp och fixerade skarpt talaren.

"Det är just för sin brors och furst Czarneckis skull, som hon anropat mitt beskydd," genmålde han och lade handen på bordet. "Gamla grefvinnan har fattat det beslut att vara nära sin unga släkting, och när denna icke vill skiljas från den brudgum hon *sjelf* valt, då skall hon också kvarstanna under mitt beskydd. Framför detta mitt svar till Lubomirski, men säg honom också, att de här åtnjuta lika stor aktning och frihet som hos deras landsmän. Och alldenstund grefvinnan Eleonora antagit lutherska läran, har hon så mycket mera skäl att hos mig söka en fristad."

En märkbar blekhet spred sig öfver främlingens ädla drag vid denna underrättelse, hans läppar darrade, och med ihålig stämma uttalade han denna förbannelse:

"Då afkunnar jag öfver henne, affällingen från vår rena tro, Guds och kyrkans förbannelse. Ingen fristad skall hon ega inom Polens gränser, och om hon eller

hennes barn vilja luta sitt hufvud mot en sten, skall den bränna dem som en eld. Vi träffas vid Sandomir, konung Karl Gustaf!"

Med dessa ord försvann han, utan att någon gjorde en enda rörelse att kvarhålla honom.

Karl Gustaf for med handen öfver pannan, lika som för att jaga bort ett sorgligt minne. Alla de närvarande ryste för den hemska förbannelsen och det fantastiska uttrycket i främlingens ansigte. Slutligen bröt konungen tystnaden med dessa ord:

"Hvem var det? Jag vill påminna mig, att jag en gång förut sett dessa ädla drag!"

"Ers majestät," svarade Sapieha, "det var . . . Stefan Czarnecki."

På allas ansigten stod förvåningen att läsa.

"Stefan Czarnecki," mumlade Karl Gustaf halfhögt, "detta besök väntade jag icke." Derefter utropade han med en röst, som lindrigt darrade, ehuru hans småleende stod i strid med upproret i hans själ: "Vi hafva visat Potocki och Koniecpolski*), att vi äro män, låtom oss visa Czarnecki detsamma. Vår vaksamhet skall fördubblas, och vi måste njuta sömnen med handen på svärdfästet."

En halftimme derefter var rådplägningen slutad. Bülows tankfulla panna var molnhöljd; Liljenberg småsvor öfver den näsvisse polacken, och Sparre skrattade öfverljudt åt det spratt, som Gustaf Kruse spelat Lubomirski och Göran Czarnecki. Endast Sapieha ilade, mörk och sluten, till den plats, der hans tre tusen quartianer uppslagit sitt läger. I landsförrädarens hjerta hade fosterlandsvännen Czarneckis blick, på en gång allvarlig och sorgsen, efterlemnat ett outplånligt intryck.

*) Tillhörde förut svenskarne, men gingo öfver till sina landsmän.

VI.

Öfverste Kruse blir rörd. Far och son. Striden.

I samma ögonblick, som Czarnecki lemnade konungens tält, anlände öfverste Kruse med sina ryttare till lägret.

Några ögonblick stannade Czarnecki och betraktade uppmärksamt de svenska kårernas hållning och rörelse, och en djup suck höjde hans bröst när han såg deras exercis och deras snabba marscher. Den gamle fältherren var en värdig typ för en krigare, och såsom han nu stod, lutad mot den i guld infattade sabeln, liknade han en konung, värdig att herrska öfver ett tapert folk. Hade Polen egt några tusen män med Czarneckis karakter, Karl Gustaf hade icke då kommit dit han nu var. Johan Kasimir var icke rätta personen att styra Polen, ty han egde hvarken kraft eller förstånd att tygla den stolta polska adeln, hvilken stora privilegier betydligt inskränkte konungamakten. Svag och ända till ytterlighet begifven på nöjen och utsväfningar, skulle Johan Kasimir ha ådragit sitt sjunkna rike vida större olyckor, om icke sådana män funnits, som hade det klart för sig, att enighet och energi ändå skulle föra till målet. Bland dessa män intager Stefan Czarnecki onekligen första rummet.

Den gamle väcktes snart ur sina djupa betraktelser öfver svenskarnes taktik af en officer som på ett artig och förekommande sätt tillsade honom, att den tid, som han begärt till underhandlingen, var förliden. Med en böjning på hufvudet lydde Czarnecki och vandrade med långsamma steg till den plats, der hans följe väntade. Just då han svingade sig upp på sin eldiga springare, framsprängde en stark trupp af svenska ryttare. Inuti leden syntes en vagn, förspänd med sex hästar. I förbifarten kastade Czarnecki en hastig blick på vagnen och spratt till, då han mötte de båda fångna grefvinnornas ängsliga blickar. Äfven de syntes på

det högsta öfverraskade vid åsynen af den polske hjelten.

"Hvem var denne man?" frågade öfverste Kruse, som red vid gamla grefvinnans sida. "Ni tycktes känna honom."

"Det var general Czarnecki," svarade Eleonora."

"Czarnecki!" utropade öfversten och Vilhelm på samma gång, och den förre fortfor: "Så har jag då äntligen fått se denne frejdade krigare. Ja, det finnes två män, som jag högaktar och beundrar: de äro Karl Gustaf och Stefan Czarnecki. Den ene bär en krona, den andra är född att bära en sådan, fastän händelserna stält honom afsides från Polens thron!"

Czarneckis lilla skara hade snart försvunnit ur sigte, men ingen glömde någonsin partigångarens ädla gestalt och manligt vackra drag.

I det krigsråd, som var sammankalladt på aftonen af samma dag, deltog öfverste Kruse, och när han i Liljenbergs sällskap gick derifrån, utropade han, i det han gnuggade händerna af förnöjelse:

"Nu skola vi väl få oss ett nappatag med Czarnecki, så vida han icke rymmer undan liksom vid Trzinka. Hvad hade han för ärende, kanske det handlade om stillestånd?"

Majoren omtalade ärendet i konungens tält och tillade derefter:

"Förmodligen lurar han på ett lägligt tillfälle att återtaga polskorna."

"Hå, hå," utropade öfversten under lifliga åtbörder med armarna, "det låter han allt bli. Men han är välkommen, jag skall mottaga honom med öppen famn och blanka vapen. Farväl major! Håll ögonen väl öppna, ty ett, tu, tre ha vi de fördömda husarerna på halsen. Jag måste besöka de båda damerna och se till, att intet fattas dem, farväl!"

Med dessa ord vände öfversten om och vandrade med stora steg till det tält, som blifvit inredt åt grefvinnorna i närheten af konungens bostad.

Han inträdde utan föregående anmälan och möttes af tårade ögon och bekymrade miner, samt hade knap-

past hunnit lägga från sig hatten, då Eleonora frågade, om ryktet var sannt, att Czarnecki redan ämnade angripa svenska lägret.

"Hvad vet jag?" svarade öfversten med en axelryckning. "Men skulle det verkligen vara så, något som jag visst icke håller otroligt, då måsten I vara betänkta på att flytta längre inåt lägret, ty denna plats är för mycket utsatt för anfall. Men torka nu bort tårarna, sköna grefvinna! Ni är väl icke rädd, när jag och er käre grefve hålla vakt om er, och . . ."

"Icke för min skull, men . . . men . . ." utbrast Eleonora och försökte hämma de våldsamt framqvällande tårarne.

"Jag förstår, jag förstår," mumlade öfversten och petade i hemlighet bort någonting ur ena ögonvrån, "ni är rädd om Vilhelm; det är mycket vackert gjordt af er, men . . . men . . . jag pinas också af att se er vända."

Och den tappra öfversten, som ännu aldrig vändt ryggen åt någon fiende, flydde för tvenne klara tårar i en skön qvinnas ögon.

"Anfäkta och regera," brummade han, då han kom ut, "det var det värsta äfventyr jag varit ute för. Några sådana ögonblick till, och jag blir vek som en qvinna, och då duger icke min arm att afvärja en lansstöt."

Under denna monolog hade öfversten uppnått sitt tält och trädde in, sedan han gifvit posten befallning att icke släppa in någon, så vida han icke kom å tjenstens vägnar.

Czarnecki var dystrare än vanligt, och utan att en enda gång tilltalat sina ryttare anlände han till sitt läger. Han hade sett mycket, och den korta stund, han vistats i svenska lägret, hade varit tillräcklig att bringa hans planer till mognad. Huru olika uppträden mötte icke hans blickar, när han red in bland sina trupper! Öfverallt svärmade hussarer, hvilka under svordomar och trätor, ja till och med slagsmål, förnötte de stunder, då de icke voro under marsch. Det var ett

brokigt virrvarr af folk och hästar, sådant man knappast kan föreställa sig. "Det är sant", mumlade generalen, under det han styrde sin häst mellan de larmande grupperna, "mina soldater äro ännu ohyfsade, halvilda barbarer, som hafva mycket att lära af våra motståndare. När skola de lära sig inse, att ordning och sammanhållning äro en krigshärs starkaste vapen, när skall väl detta hetsiga blod lägga sig så mycket, att det kan tyglas af en kraftig vilja?"

Vid åsynen af generalen tystnade icke larmet, tvärtom försökte hvar och en att genom skrik och åtbörder uttrycka sin glädje. För några minuter spred sig ett leende öfver chefens manliga drag, när han såg denna vilda hop böja sig för hans fötter, men genast antog hans ansigte sitt forna allvar, och han sade med hög röst, i det han pekade åt svenska lägret:

"Barn, jag har nyligen sett en krigshär, och nu ser jag en ordnad hop, som, af böjelse att tillfredsställa sina begär, glömmet ordningen. Jag har varit hos våra fiender, och jag har sett det medel, hvarigenom de förmått besegra oss. Mitt gamla hjerta är bedröfvadt, när jag ser den olydnad I visen mina befallningar. Vi skola aldrig kunna hoppas att besegra svenskarne, så framt I icke med ordning framträden i striderna; vi skola skingras af dessa fåtaliga fiender som agnar för vinden, och vi skola nedgöras till sista man. Lyden mina befallningar, barn, och segern är vår!"

Med dessa ord sporrade generalen sin häst och red bort i carrière. Endast som ett svagt mummel trängde dessa ord till hans öron: "lefve Czarnecki, lefve Polen!"

"Ja, lefve Polen!" klingade en manlig röst i den gamle generalens öron, och när han vände sig tillbaka, möttes han af sonens blixtrande ögon.

"Du här, Göran," sade generalen förundrad och kramade sonens framräckta hand, "hur långt har du varit?"

"Vid Weichsel, vid San, vid Sandomir, öfverallt," svarade den unge fursten med glödande kinder och fort-

for, i det han med en snabb rörelse styrde sin eldiga springare till faderns sida: "Hvart jag kom, fann jag folket upptändt af hat till svenskarne och deras kät-tarkonung. Allt går bra, fader, Karl Gustaf löper blixtnabbt i fällan och, tack vare Potocki, har jag erhållit kunskap om hans planer."

"Huru lyda de?" frågade generalen sakta.

"Att gå öfver Weichseln, slå oss, undsätta Sandomir, på det att Lubomirski skall bli uppehållen der, och derefter gå rakt på Warschau."

"Hvad ämnar han göra med lithauerne?" frågade åter den gamle.

"Dem tyckes han glömt bort," svarade sonen gäckande, "eller kanske han anser dem vara så obetydliga, att . . ."

"Johan Witebski är en erfaren krigare," utbrast generalen med kraftig stämma. "Potocki är tapper, men slug är han icke. Karl Gustaf har bytt om plan, och hela svenska hären går till Sandomir. Kanske han der vill försöka gå öfver, men det skall icke lyckas honom så länge Lubomirski och Witebski stå i förbindelse med hvarandra. Kom, Göran", fortfor han och svingade sig ur sadeln, "jag vill tala med dig i en angelägen sak".

Far och son inträdde strax derefter i generalens tält, som icke bar andra prydnader än polska flaggan i öfversta vinkeln.

"Göran," började den gamle, när de intagit sina platser, "jag är så dyster, jag är missnöjd med allt".

"Hvad är orsaken till denna förstämning?" frågade Göran och såg på fadern med kärleksfulla blickar."

"Du känner icke den tyngd, som hvilar på en fältherres skuldror, och du skall kanske aldrig komma i erfarenhet deraf," svarade den gamle och lutade hufvudet mot sonens axel. "Hvad skall jag kunna uträtta, när de, som ha statens styrelse om händer, icke äro eniga? Endast för dig har jag mod att bekänna, att Johan Kasimir är för svag att bära Polens krona. En man, sådan som Karl Gustaf . . ."

"Karl Gustaf!" utropade sonen och spratt till.

"Ja, Karl Gustaf!" svarade generalen tankfull, "Han är stor både som fältherre och statsman, och om vår svage konung egde blott hälften af hans egenskaper, skulle icke riket nu vara på branten af sin undergång."

"Förtviflan har väl icke fått insteg i ert hjerta, min far," inföll den unge fursten och betraktade fadern med ängsliga blickar.

"En redlig fosterlandsvän förtviflar aldrig," svarade den gamle med fast stämma. "Glöm aldrig dessa ord, Göran, glöm aldrig de förmaningar du hört af mig, redan då du var så stor, att du kunde förstå hvad som menas med att ega ett fosterland, att älska det och att offra *allt* för dess lycka! Fosterlandsvännens arm får aldrig mattas och hans förhoppningar aldrig slockna, äfven om tusen faror omhvärfva honom. Så är det med mig. Allt hänger på ett hår, tilldragelserna följa så tätt på hvarandra, som blixtarne på en molnhöjd himmel, och om svenskarne lyckas att bryta sig ut, då är vår undergång gifven. Men Gud och den heliga jungfrun öfvergifva icke sitt folk i nöden" ropade han och sprang upp med en ynglings liflighet. "Polen blöder, men snart skola dess djupa sår läkas, och tusen efterkommande välsigna vårt namn! Göran," hviskade han efter några minuters tystnad och betraktade sonen med oroliga blickar, "din brud är i svenska lägret!"

Med en vild ed på de skälfvande läpparne sprang Göran Czarnecki upp. "Eleonora hos svenskarne!" ropade han och knöt händerna i raseri. "Detta fordrar hämd, och hämd skall jag utkräfva af de qvinnoröfvarne!"

"Göran, Göran," sade den gamle och lade sin hand på sonens axel, "förifra dig icke! Dina motståndare äro mäktiga och kunna trotsa dig; störta dig icke sjelf i förderfvet!"

"Skall jag icke få hämnas detta rof", utbrast sonen och fixerade fadern skarpt. "Skall man ostraffadt kunna beröfva mig min glädje, min sällhet? Nej, fader! Hos mig finnes från denna dag endast en tanke huru jag

skall kunna återfå min brud. Jag skall aldrig lemna dem i ro; som en skugga vill jag följa dem öfverallt, och du, öfverste Kruse, som beröfvat mig henne, du skall få känna tyngden af min hämd!"

"Sansa dig, min son," förmanade den gamle. "Om du vill hämnas den lidna oförrätten, så gör det icke på den oskyldige! Eleonora älskar en svensk vid namn Stjernfeldt; af honom skall du fordra din brud tillbaka."

"Det är icke möjligt, att hon älskar honom," svarade Göran lugnare. "Jag har visserligen hört detta berättas, men kan aldrig tro, att hon till den grad skulle glömma sitt stånd, och att hon är polska. Men om det är så, som min far säger, ve henne och ve öfver alla, som glömma sin pligt!" Med dessa ord störtade han ut, utan att lyssna till faderns varnande stämma.

I svenska lägret herskade den bedrägliga säkerhet, som ofta plägar medföra olyckliga följder. Man visste, att Czarnecki var i närheten, och den strängaste vaksamhet var anbefald. De af marscher och umbäranden uttröttade soldaterna hade lagt sig till hvila med vapen vid sidan, men sömnen tog öfverhanden, och inom kort slumrade de så tryggt, som om ingen fara funnits till.

Klockan hade nyss slagit ett, då en gestalt med försigtiga steg nalkades det tält, der grefvinnorna bodde. Mannen var insvept i en fotsid kappa, och den höga pelsmössan var neddragen ända till ögonen. Blott steg för steg närmade han sig målet och höll sig derunder i skuggan för att undgå att upptäckas. Utan äfventyr uppnådde han tältet, men stannade der några ögonblick, liksom villrådlig hvad han nu skulle företaga sig. Men hans tvekan blef helt kort; hastigt framtog han en skarpslipad dolk, genomskar dermed tältduken invid marken och försvann i det inre.

I tältet var mörkt; grefvinnorna sofvo. Med var samma steg gick främlingen fram till ett bord, påtände ett ljus och närmade sig Eleonoras bädd.

Den unga grefvinnan sof lugnt.

Hvad drömde hon om? Var det kanske om lycka och sällhet?

"Stackars min sköna grefvinna!" mumlade den okände och betraktade slumrerskan med trofasta blickar. "Så ung, så skön och redan vara utsatt för nedriga människors stämplingar! Men gamle Czarny skall rädda er ur de ulfvarnes klor! Furst Göran sade, att de mot sin vilja blifvit förda hit, och det tror jag också. Men nu är räddningen nära; redan i natt skolen I vara hos oss; jag hittar nu vägen, och det skall icke bli svårt att befria dem. Hon vaknar," fortfor han och ryckte ljuset tillbaka, "ännu är icke tiden inne att upptäcka mig för dem, men om en timme," mumlade han långsamt, "då skall här vara annat lif." Med dessa ord släckte han ljuset, stälde det tillbaka på sin förra plats och närmade sig öppningen. Just då han skulle krypa ut, hejdades han af en röst, som frågade:

"Är någon der?"

Eleonora hade vaknat; Czarny vågade knappast andas. Ännu en gång förnyades frågan, sedan blef allt tyst.

"Nu gäller det att komma helskinnad tillbaka," mumlade polacken och lutade sig ned för att krypa ut, men hade knappast stuckit ut hufvuet, då en hand grep tag om hans nacke och drog honom med våld ut i det fria. Czarny var nära att förlora sansen, och med stirrade blickar betraktade han den man, som gjort alla hans planer om intet, ty han insåg nu, att han omöjliga skulle kunna fly undan.

"Håll dig stilla, polack, eljest hänger jag dig på ögonblicket," brummade en grof stämma i Czarnys öron. Kom nu och stå icke så handfallen! Jag vill njuta af ditt angenäma sällskap några minuter. Se så, marsch!"

Czarny insåg, att olydnad här vore detsamma som döden, hvarför han utan gensägelse följde sin besegrare till hans tält. Vid åsynen af svenskens ansigte studsade polacken tillbaka och mumlade med skälfvande läppar:

"Öfverste Kruse! Detta möte hade jag icke väntat mig."

Äfven öfversten syntes öfverraskad, när han igenkände sin fånge.

"Jaså, är det du, din inpiskade skälm, som smyger omkring oss?" utropade han och betraktade Czarny med bister uppsyn. "Du känner väl igen mig; vi ha ju sett hvarandra förr eller hur?"

"Jag . . . tror . . . det," svarade Czarny darrande.

Oaktadt sin vrede kunde icke öfversten återhålla leendet vid åsynen af den jämmerliga figur Czarny gjorde, men i nästa ögoeblik var han åter den stränge domaren.

"Hvad var meningen med detta besök?" frågade öfversten hotande. "Det bästa du kan göra är att öppet bekänna alltsammans."

"Kärleken till min herrskarinna och . . ."

"Och begäret att efterkomma Göran Czarneckis befallningar är väl den egentliga driffjedern, kan jag förmoda," afbröt öfversten tvärt.

"Jag försäkrar öfversten, att endast tillgifvenheten . . ."

"Jag tror icke på en polacks försäkringar," afbröt öfversten för andra gången, "Du är så listig, din gråhåriga syndare, att jag skulle göra både mig och dig en stor tjänst, om jag utan vidare krus hängde upp dig. Men du skall få behålla lifvet endast med ett villkor och det är, att du sanningsenligt svarar på mina frågor. Har du varit på Mikolaiov, sedan jag körde bort er derifrån?"

"Nej," svarade Czarny och tog mod till sig.

"Hvar har du varit då?"

"Hos furst Czarnecki."

"Hvar är han?"

"Vid Sandomir," svarade Czarny, som icke hade vetskap om generalens besök i svenska lägret.

"Du ljuger!" röt öfversten till, så att fången förskräckt hoppade upp från stolen. "Han är icke vid Sandomir!"

"Då vet jag icke, hvar han är," svarade Czarny undvikande och skulle just fortsätta sitt försvar, då en smällande örfil brann på hans kind och kastade honom handlöst i golfvet.

"Du ljuger din skurk!" röt öfversten för andra gången och grep fången i kragen samt reste upp honom, som om han varit ett barn. "Jag vet, att Czarnecki är här."

Med undertryckt raseri svarade Czarny: "Ja, han är här; och han skall snart komma hit," var han färdig att tillägga, men hejdade sig i tid. Raseriet kokade inom honom, men öfverstens kraftiga tillrättavisning tvang honom att taga skeden i vackra handen.

"Svara nu vidare sanningsenligt på mina frågor!" sade öfversten och lade sin hand med eftertryck på Czarnys skuldra. "Hvem sände dig hit?"

"Göran Czarnecki."

"I hvilken afsigt?"

"Att... att... att..."

"Nå," dundrade öfversten och höjde handen, "kom ihåg, att du har en örfil till att fordra af mig."

"Att se, om grefvinnorna voro här," inföll polacken skyndsamt.

"Visste icke fursten det?"

"Nej, han trodde, att de blifvit förda till Sandomir," svarade Czarny med en suck af lättnad. I sin ångest grep han efter ett halmstrå, och lyckan stod honom bi den gången, ty öfversten fortsatte icke förhöret. Sedan han gifvit fången det rådet att hålla sig beredd på ett strängare förhör dagen efter, öfverlemnade han honom åt tvenne soldater, med sträng till sägelse att icke låta honom undkomma.

Vid början af svenska lägret syntes mörka punkter röra sig fram och tillbaka. De kommo närmare, och man kunde snart upptäcka en väldig skog af lansar. Men ännu sofvo svenskarne. Plötsligt vaknade en soldat, gnuggade sömnen ur ögonen och skrek med hes röst: polackarna äro öfver oss! Hans varning kom likväl för sent, ty hussarerna hade sprängt in i den

första tältgata de påträffade, och det var just den, som förde till konungens tält. Trummorna dånade, och halfklädda skyndade soldaterna ut somliga med gevär utan bajonett, andra med bajonetten ensam. Officerarnes kommandorop öfverröstades af det buller rytterne gjorde, en gräslig förvirring uppstod. En del af soldaterna råkade komma in i polackarnes led och trampades till döds af de frustande hästarne, andra visste icke, hvar de hade sina officerare, utan sprungo än hit, än dit. Småningom återställes dock lugnet, och när hussarerna hunnit fram till kungliga tältet, möttes de af en väl riktad korseld, som gjorde stora luckor i deras tätt sammanträngda led. Anfallet hejdades, och polackarne drogo sig tillbaka för att icke omringas. Tydliga afsigten med detta nattliga öfverfall var att snappa bort konungen, men den misslyckades helt och hållet, Striden hade knappast börjat, förrän Carl Gustaf visade sig bland soldaterna; han hade endast gifvit sig så mycken tid, som behöfdes för att kasta på sig det nödvändigaste. Hans närvaro och hans personliga deltagande i handgemänget lifvade svenskarne, och efter några minuters fäktning voro hussarerna skingrade.

Vildare blef striden ett litet stycke derifrån, nemligen vid det tält, grefvinnorna bebodde. I spetsen för en öfverlägsen styrka hade Göran Czarnecki anfallit de få, som under Kruses ledning ordnade sig utanför tältet, och tvungit dem att vika. Furstens anfall var nära att krönas med framgång, men öfversten erhöll förstärkning, och den förlorade marken återtog.

Redan vid första salvan hade Vilhelm ilat till den älskade och möttes vid sitt första inträde af klagorop. På hans försäkringar, att ingen större fara vore för handen, lugnade sig Eleonora, men fru Katarina fortfor att jämra sig. Eleonora hade smugit sig till ynglingens bröst och såg upp till honom med bekymrade blickar, under det hennes kropp skakades vid hvarje skott, som lossades. Allt efter som kampens hetta tilltog, blef Vilhelm oroligare, och när han slutligen märkte, att striden hotade bli långvarig, tog han det beslutet

att föra damerna till säkrare plats. Detta sitt beslut meddelade han Eleonora, och hon fogade sig villigt i nödvändigheten. Icke så med gamla grefvinnan. När hon fick veta, att de skulle lemna sin bostad, upphäufde hon högljudda klagorop och ville icke alls lemna tältet.

Då instörtade öfverste Kruse med andan i halsen.

"För damerna skyndsamt härifrån!" utropade han.

"Den satans Czarnecki gör allt för att komma hit, och jag vill icke ansvara för att jag kan hejda honom. Skynda, grefve, så framt ni icke vill se er brud slitas ur er famn!"

Öfversten störtade ut.

"Kom, min fru!" sade Vilhelm och fattade gamla grefvinnan vid handen. "Ni hör nu, att det verkligen är fara å färde, och man kan icke vara säker här för de polska kulorna."

Med en djup suck fogade sig fru Katarina i sitt öde och följde.

Men de hade knappast kommit ut, förrän de bakom sig hörde en stämma, som kom dem att blekna. Vilhelm vände sig om och såg fursten komma mot honom i galopp. Han red på en kolsvart häst, och hans ögon lågade af stridslust och raseri.

"Ha, så är jag äntligen vid målet," utbrast han och sporrade hästen. "Gif mig tillbaka min brud, eljest huggar jag ned dig på stället!"

Vilhelm besvarade icke sin fiendes tillrop, utan gjorde sig beredd att mottaga hans anfall. Den venstra armen hade han slingrat kring Eleonoras midja, i den högra höll han värjan. Fru Katarina hade svimmat och blifvit förd undan af tvenne soldater.

I de mest beveckligen ordalag besvor Eleonora fursten att lemna dem, men han var döf för alla böner.

"Det är just för din skull jag kommit hit," ropade han, "och jag viker icke tillbaka, förrän du är i mitt våld."

"Endast öfver min kropp går vägen till henne," svarade Vilhelm energiskt och sträckte fram vapnet. "Kom, jag väntar er; det må bli en strid på lif eller död."

Fursten tryckte sporrarne så våldsamt in i hästens sidor, att det ädla djuret stegrade sig och skulle ofelbart hafva krossat Vilhelm, om han icke sprungit tillbaka. Görän Czarnecki uppgaf ett ursinnigt rop af hämd och raseri, när han såg, att hans fiende kom undan. Skjuta tordes han icke, ty han hade lätt kunnat träffa Eleonora. Ånyo sporrade han hästen och höjde sabeln till hugg. Vilhelm insåg, att endast lyckan kunde rädda honom. Med en konvulsivisk rörelse drog han Eleonora mot sitt bröst, trycke sina läppar mot hennes och beredde sig till det yttersta försvar. För andra gången stegrade sig hästen, och hans framhofvar sväf-vade öfver Vilhelms hufvud. Eleonora gaf till ett anskri och sjönk afdånad till marken. Men då samlade Vilhelm hela sin kraft, fattade svärdet med båda händerna och stötte det djupt in i hästens bringa. Det ståtliga djuret ryckte till och föll ögonblickligen.

Fursten bleknade synbarligen vid denna vändning af striden; med en förbannelse på sina läppar höjde han pistolen och tryckte af, men kulan förfelade sitt mål.

Furstens belägenhet var icke den bästa. Han var beröfvad sin häst, och till råga på olyckan började hans ryttare att allt mera draga sig tillbaka. Han hade dock icke lång tid till besinning, ty på afstånd närmade sig öfverste Kruse i spetsen för en stark trupp fotfolk. Med smärta och raseri såg han, att han måste uppgifva hoppet att få Eleonora med sig, kastade en sorgsen afskedsblick på sin trogna häst och skyndade till de sina, der han bemäktigade sig en fallen ryttares springare.

När Vilhelm kände, att hans vapen funnit sitt mål, brydde han sig icke om fursten, utan slösade alla sina omsorger på Eleonora. Hon vaknade snart ur dvalan och fördes i säkerhet.

En brinnande stridslust glödde i Vilhelms bröst, och han spanade efter sin fiende, hvilken han snart upptäckte i de vikande polackarnes led. Med obetäckt hufvud flög han genom de glesnade leden och uppmun-

trade sina hussarer till anfall, men de lydde honom icke, och mot sin vilja måste han följa återtåget.

"Här har ni en häst, löjtnant," ropade öfverste Kruse redan på afstånd, "jag förmodar, att ni vill komma i ärlig strid med den junkern; skynda er, ty annars rymmer han undan!"

Vilhelm svingade sig vigt i sadeln och sprängde fram till de oordnade polackarne. Fursten blef honom genast varse och antog den tysta utmaningen.

Kampen blef långvarig, ty båda voro lika skickliga både ryttare och fäktare.

Det visade sig likväl snart, att Vilhelm var fursten öfverlägsen i styrka. Detta insåg polacken själf och sökte att genom snabbhet ersätta hvad som felades honom i kraft. Han gjorde den ena halsbrytande svängningen efter den andra, han flög omkring som en hvirvelvind, men löjtnanten var städe på sin vakt, och med en kallblodighet utan like parerade han sin motståndares ursinniga hugg. Men hvarje minut, som förgick, blef fursten hetare. Hans hugg föllo tätt som en hagelskur, och ur hans ögon blixtrade ett osläckligt hat. De båda kämparne hade kommit hvarandra in på lifvet och invecklade sig i ett rasande handgemäng. Men furstens arm mattades allt mera, och när han märkte detta, försökte han att med hela återstoden af sin kraft tillintetgöra sina motståndare. Med båda händerna lyfte han sabeln och måttade ett förfärligt hugg mot Vilhelms hufvud; men denne ryckte hästen tillbaka, spände armens muskler och upptog hugget med den kraft, att furstens vapen sprang af på midten. Polacken inväntade icke nästa anfall, hvori han otvifvelaktigt skulle komma till korta, utan kastade om hästen och sprängde bort, i det han ropade: "Vi träffas vid San!"

Med furstens nederlag upphörde striden, och polackarne flydde.

"Det vill jag kalla att slåss som en hel karl," ropade öfverste Kruse och red fram till Vilhelm, som

långsamt återvände till de sina. "Ni gaf honom dugtigt på pelsen. Tack skall ni ha!"

Med dessa ord räckte han Vilhelm handen, och de båda tappra krigarne utbytte ett trofast handslag.

En adjutant sprängde fram och frågade efter konungen.

"Är han icke i sitt tält?" frågade öfversten tillbaka.

"Nej! Jag måste genast träffa honom, för att meddela honom den ledsamma underrättelsen, att Sapieha gått öfver till sina landsmän med alla sina trupper. Han känner våra planer, den skurken!"

Med dessa ord red adjutanten bort, och öfversten försjönk i djupa tankar, ur hvilka han väcktes af en soldat, som rapporterade, att fången (Czarny) blifvit befriad af Sapieha.

Då sade öfversten, i det han lade sin hand på Vilhelms axel:

"Har ni en stålbrynja, så anlägg den, ty Czarny smyger omkring som en lurande katt."

"Czarny," utbrast Vilhelm med förvåning, "har ni sett honom?"

Öfversten omtalade sitt nattliga äfventyr.

Vilhelm svarade intet, utan skyndade så fort han kunde till Eleonora.

VII.

I Sandomir.

På venstra stranden af floden Weichsel, just på gränsen mellan Polen och Galizien, ligger den lilla staden Sandomir, der öfverste Cronlod förde befälet. Genom sin stränga krigstukt och det vänliga sätt, hvarpå han umgicks med invånarne, hade han vunnit deras tillgifvenhet. De fruktade till och med sina egna lands-

män mera än svenskarne, och detta fall är icke en enstaka händelse, utan någonting, som ganska ofta inträffade under detta krig. De tygellösa polska skarnorna, hvilka icke brydde sig om att lyda diciplinens lagar, svärmade ofta omkring och föröfvade öfvervåld, hvar de kommo i tillfälle, då svenskarne deremot noga aktade sig för att begå sådana våldsamerheter, som kunde reta landtfolket. Det hände därför ofta, liksom vid svenskarnes första uppträdande i trettioåriga kriget, att befolkningen sökte skydd hos sina fiender för sina landsmäns plundringar.

Lubomirski hade gjort till sin uppgift att intaga den starka fästningen, men mötte så energiskt motstånd, att han efter några stormningar måste besluta sig till en formlig belägring. Hvarje dag spelade de polska kanonerna mot fästningens vallar, men Cronlod skickade lika varma helsningar tillbaka och afvisade kraftigt hvarje försök till öfverrumpling. Då kom äntligen det budskap till den tappra kommandanten, att Karl Gustaf nalkades med stormsteg, för att vid staden gå öfver floden.

Vi skriva den 19 mars. Solen hade för länge sedan gått ned. Ett ihärdigt regn hade dagen förut gjort vägarne nästan ofarbara. I staden rådde en ängslig tystnad, men så var det så mycket lifligare på slottet. Posterna ombyttes tidt och ofta, och intet sparades för att hålla den fåtaliga besättningen vid godt mod. Slottsportarne voro tillslutna, och vid de med kartescher laddade kanonerna stodo soldaterna färdiga med brinnande luntor. Öfverste Cronlod visiterade sjelf posterna för att se till, att allt gick ordentligt till väga.

På en af de minsta gatorna, helt nära slottet, syntes tvenne vandrare, insvepta i långa kappor. Samma dag hade svenskarne dragit sig inom slottets murar, blott då och då genomströfvades staden af mindre svenska patruller. De båda vandrarne kunde således vara temligen säkra för att icke ertappas. De brydde sig icke heller om att dölja sig, utan läto kapporna glida

bort från ansigtet och skyndade obekymrade framåt gatan.

De hade, utan att gifva akt derpå, kommit helt nära slottet och stannade tvärt, när de framför sig varseblefvo fästets mörka, hotande murar. En dyster eld glödde i bådas ögon, och händerna knötos krampaktigt kring vapnen.

"Jag säger er, furste," sade den mindre, "att inom sex dagar skall fästningen vara i storkanslerens våld. Svenskarne försvara sig visserligen hjeltmodigt, men till slut måste de bli utmattade och tvingas att kapitulera. Det polska folket skall icke gå under, och den dag är icke så långt aflägsen, då Sigismunds sonson och Ladislai son skall sitta trygg i Polen. Det förundrar er, ädle furste, att jag, en ringa tjenare, talar, som om jag vore en lärd man, men våra konungar dem har jag reda på.

"Jag hör nog det, Czarny," svarade fursten och lade sin hand i tjenarens arm. "Du talar djerft. Den heliga jungfrun vare oss nådig i denna onda tid och låte framtiden blifva ljusare."

"Amen", mumlade Czarny knappast hörbart; der-
 efter sade han halfhögt: "Så länge detta fäste är i fiendernas händer, skall ingen kunna hindra dem ifrån att här gå öfver floden. Och hafva de väl kommit öfver, då . . ."

"Ja, då är Warschau prisgifvet åt deras hämd för andra gången," inföll Göran Czarnecki dystert.

"Och de stackars grefvinnorna, som äro fångna!" utbrast tjenaren med sorgsen stämma.

"Eleonora vill så ha det," mumlade fursten, mera för sig sjelf än som svar på Czarnys ord. "Det är på honom, som röfvar min lycka, jag måste hämnas. Vilhelm Stjernfeldt är min dödsfiende, och jag skall söka efter hans hjerta, tilldess min klinga når det." Vid dessa ord stannade fursten, lutade hufvudet tankfull i ena handen och sade: "Du nämde nyss, att en af de tjenare, som undkommo blodbadet på Mikolaiov, bor här. För mig till honom!"

"Han bor här," svarade Czarny och stannade vid ett oansenligt hus.

"Hvad heter karlen?" frågade fursten likgiltigt.

"Ramoski."

"Kunna vi lita på honom?"

"Ni kan lita på honom så tryggt som på mig."

"Godt, för mig till honom!"

För en kraftig stöt af Czarnys axel sprang porten upp, och vandrarna inträdde på en trång gård, fullsatt med hvarjehanda skräp.

"Gif mig er hand, furste!" sade Czarny brådskande.

"Ingen mer än jag känner till dessa eländiga trappor, håll er tätt intill mig!"

Fursten gjorde så, och de började klättra uppför en krokig och brant trätrappa, med fara att vid hvarje steg bryta benen af sig. Efter några minuters klättring inkommo de i ett medelstort rum, der en dunkel skymning herskade.

"Upp, Ramoski!" sade Czarny med dämpad röst. "Hämnden vakar ännu."

"Visst gör den det," hviskade en hes stämma från ett hörn af rummet, och det dröjde några minuter, innan talaren visade sig och gjorde en otymplig bugning för fursten, som vid åsynen af hans trasiga kläder och oordnade hår med afsky drog sig tillbaka. Czarny lät sade icke märka det intryck Ramoski gjort på fursten, utan vände sig till Göran Czarnecki, i det han sade:

"Här är den mannen jag talat om."

Fursten nalkades. Han betraktade Ramoski några ögonblick forskande och sade derefter: "Du har varit i tjänst hos grefvinnorna Lubomirski på Mikolaiov?"

"Ja," svarade Ramoski med en djup suck, "och aldrig glömmet jag det."

"Har du hört någonting om grefvinnorna sedan den tiden?"

"Som Czarny berättat, så lära de blifvit fångna af svenskarne," svarade Ramoski och kastade en frågande blick på Czarny.

"De äro fångar," inföll fursten bittert. "Men fort

till mitt ärende! Czarny har sagt, att du är en pålitlig och snabb karl; jag vill ha din hjälp, vill du bistå oss?" Vid denna fråga upptog fursten en tung börs och vägde den likgiltigt i handen.

Ramoskis ögon gnistrade, och han utsträckte ofrivilligt händerna. "Ja, ja, jag vill hjälpa er hvad ni än befäller mig," sade han skyndsamt, liksom vore han rädd, att fursten skulle ändra sig.

"Der har du din lön," utbrast Göran Czarnecki och kastade börsen till Ramoskis fötter. "Din uppgift är att utforska, om grefvinnorna äro kvar i svenska lägre eller blifvit hitförda. Du gör icke allenast mig och storkansleren en stor tjänst, om du kan föra dem till oss, utan hela Polen skall välsigna dig."

Sedan Ramoski upptagit börsen och några ögonblick vägt den i handen, sade han:

"Höge furste, jag har hört, att de båda grefvinnorna skola föras hit, för att vara i säkert förvar."

"Jaså," svarade Göran Czarnecki och bet sig i läpparne, "säger man ingenting vidare?"

"Jo, att det sedan skall bli bröllop på slottet."

"Hvem skall då gifta sig?" inföll Czarny förvånad.

"Grefvinnan Eleonora och . . ."

"Du ljuger, karl!" dundrade fursten och stampade med foten i golvet.

"Nej, höge furste," svarade Ramoski underdånigt. "jag hörde det i går af en korporal, som jag känner."

"Hå, hå!" utropade fursten hånleende. "Nåväl då; jag skall bädda deras brudsäng i Weichsels böljor, och der skall väl deras kärlek svalkas. "Czarny," ropade han med vredgad stämma, "skynda till min far och säg honom, att jag går till lithauernas läger, och det skall, vid alla helgon, icke dröja länge, förrän detta slott är i våra händer."

"Amen, amen," mumlade Czarny och Ramoski på samma gång, "den heliga jungfrun vare oss nådig!"

De hade knappt uttalat sista ordet, då ljudet af ett kanonskott fördes till deras öron. Snart hördes flera med afsmätt uppehåll mellan hvarje.

”Det är svenskarnes lösen,” ropade fursten och sprang fram till det enda fönster, som fanns i rummet, ”slottet får undsättning! Ha, det skall ändå bli vårt, äfven om vi måste uppoffra tio tusen man framför dessa murar.”

De båda tjenarne sågo på hvarandra med ängsliga blickar, liksom ville de utleta hvarandras tankar. Fursten var sjelf upprörd. Med snabba steg vandrade han fram och tillbaka och betraktade Ramoski med mistrogna blickar, hvarje gång han kom i hans närhet. En pinsam väntan inträffade; ingen talade, man kunde höra de våldsamma slagen af dessa trenne mäns hjertan, så tyst var det i rummet.

Plötsligt sprang Ramoski fram till fönstret och lyssnade med återhållen andedrägt. ”Jag hör steg af soldater, som marschera hitåt,” hviskade han. ”Det är förmodligen en af patrullerna, . . . men, de stanna här utanför,” utropade han med förskräckelse, ”svenskarne sågo väl icke, när du förde hit fursten, Czarny? Du må tro, att de hålla skarp utkik från vallarne, och om de se en ensam eller två personer, tro de genast, att det är spioner.”

I detta ögonblick dånade våldsamma slag på porten, och en stämman ropade:

”Öppna genast!”

Fursten och Czarny sågo på hvarandra med oroliga blickar, men Ramoski inföll genast. ”Om ni vill lyda mig, höge furste, och låta mig råda, så skall ni bli räddad.”

Fursten gjorde ett jakande tecken.

”Stig in här!” bad Ramoski ifrigt. ”Från detta rum leder en trappa ut till en annan gata, men skynda er!”

Fursten steg in i rummet, och Ramoski tillslöt dörren efter honom; derefter vände han sig till Czarny i det han sade:

”Stanna här, jag skall möta dem, och derigenom får ni tid att undkomma. Farväl, säg fursten, att jag skall uträtta hans befallningar så vida det är möjligt!”

Med dessa ord skyndade Ramoski utför trappan. "Öppna i konungens namn!" befalde ånyo den, som förde befälet öfver patrullen.

"Genast, genast," skrek Ramoski och skyndade fram till porten, som var nära att instörta af de väldiga kolfstötarna.

Czarny hade emellertid smugit sig fram till fönstret, der han kunde höra hvarje ord, som soldaterna yttrade sins imellan. Han hörde, huru porten öppnades och att vaktens anförare sade till Ramoski: "Du hyser spioner i ditt hus, vi ha sett dem gå in här."

Mera behöfde icke Czarny höra för att veta, hvad de hade att vänta. Utan att förlora en minut skyndade han in till fursten och omtalade förhållandet samt yrkade på skyndsam flykt. Bullret på gården tilltog i styrka, och snart hörde lyssnarne häftiga steg i trappan.

"Nu gäller det att vara snabb," hviskade fursten och skyndade utför den af Ramoski omtalade trappan. "Här finnes väl någon dörr, hvarigenom man kan slippa ut, eljest . . ."

"Här har jag funnit den," svarade Czarny, "men jag förmår icke att öppna ensam, ni måste hjälpa mig, furste."

Genom bådvas förenade ansträngningar lyckades det slutligen att stöta upp dörren, och nu, då de stodo i det fria, undslapp en djup suck af lättnad deras bröst.

Czarny, som kände till hvarje vrå i den lilla staden, gick förut, och utan vidare äfventyr anlände de till den plats utanför staden, der de qvarlemnade sina hästar.

Isamma ögonblick, som fursten och Czarny kommo ut på gatan, syntes en svensk officer på första trappsteget. "Hm, hm," mumlade han, "här äro färska spår, intet tvifvel mera, de voro spioner."

Svensken vände tillbaka och sade, i det han skarpt fixerade Ramoski:

"Det var allt som jag trodde, du hyste spioner, din skälm, men de ha undkommit."

"Den heliga jungfrun vare lofvad," mumlade Ra-

moski. Högt tillade han: "Herr officer, de voro icke spioner."

"Deras namn?" sade officern hotande.

"Furst Göran Czarnecki och hans tjänare," svarade Ramoski.

Polacken måste medfölja såsom fånge till slottet, men ingen klagan kom öfver hans läppar; han yttrade tvärtom sin tillfredsställelse öfver, att hans gäster blifvit räddade.

Ungefär en halftimme dröjde fursten och hans tjänare, innan de skildes från hvarandra. Slutligen svingade sig Göran Czarnecki upp i sadeln, gaf Czarny ännu några befallningar och ilade bort på den väg, som förde österut till lithauerernas läger. Czarny sporrade också sin häst och styrde kosan åt motsatt håll, nemligen åt vester. Sedan han ridit en god halftimme i skarpt traf, styrde han hästen mot floden, tvang den ut i vattnet och kom på detta sätt öfver till motsatta stranden. Derefter uppsökte han ett ensligt ställe, der ingen skulle kunna upptäcka hästen, band honom der och skyndade uppför stranden samt anlände inom kort till en liten koja, som låg i skogsbrynet.

Då Czarny närmade sig boning, som hade utseende af att mera vara ett hem för djur än för människor, kom en storväxt man, på de polska böndernas vis klädd i en hög pelsmössa och lång rock, honom till mötes. Han betraktade Czarny några ögonblick under tynad, derefter sade han, i det ett godmodigt leende upplyste hans hårda, allvarliga drag:

"Välkommen vän Czarny! Medför du goda eller dåliga nyheter? Men, huru det än må vara, stig in och hvil dig. Du kommer från Sandomir, huru står det till der?"

"Det må du väl veta, som bor så nära," svarade Czarny buttert. "Men nu till en annan sak: huru är det med våra affärer?"

"Bra, vet jag."

"Godt, är styrkan tillreds?"

"Den väntar på min signal; huru stor tror du svenska truppen är?"

"Omkring femtio man! Hör nu på, Walchowitz," fortfor Czarny och trädde in genom den låga dörren, "derborta i hålvägen skall du invänta dem."

"Som du vill, men hvarför är icke Ramoski med?"

Czarny omtalade händelsen i staden och tillade derefter:

"Det var ett dumt streck i räkningen; han försmäktar nu kanske i något uselt kyffe i slottet. Hade så väl behöfts här, ty ingen känner till alla vägar mellan Sandomir och Mikolaiov så väl som han.

"Men du stannar väl åtminstone kvar?" frågade Walchowitz.

"Nej!" svarade Czarny hastigt, "jag är befald af fursten att vara hos general Czarnecki, innan middags-solen lyser på Sandomirs fäste, och tiden är knapp. Farväl, Walchowitz, gör hvad du kan, och du skall icke sakna belöningen."

Derefter uppsökte Czarny sin häst, sam för andra gången öfver floden och skyndade mot nordost, der en del af Czarneckis trupper var förlagd.

Men han hade icke tillryggalagt mer än en half-timmes väg, då han mötte tvenne afdelningar hussarer, och af dessa fick han veta, att Czarnecki var i antågande, emedan han af Sapiiha erhållit kunskap om, att svenskarne hade för afsigt att öfvergå floden ofvanför Sandomir. Czarny vände således om och styrde kosan tillbaka till Sandomir.

VIII.

Företrädet. Fångenskapen.

Ehuru segern vid Niscow i och för sig sjelf var en obetydlighet, medförde den likväl stora följder, i det att svenskarne genom Sapiehas öfvergång förlorade tre tusen man hjälptrupper. Den största och farligaste följden var dock, att polackarne fingo kännedom om konungens planer, hvarigenom de således kunde motsätta sig hans försök att gå öfver floden, der han ville, och innestänga honom mellan tvenne floder och två väldiga härar. Den svenska hären var i en sorglig belägenhet. Af marschen genom de bottenlösa vägarne och af brist på födande näringsämnen voro de så utmattade, att många blefvo efter. Tillika befarade man ett allmänt uppror, och med sådana lidanden för ögonen var det icke underligt, om det mod, som hittills hållit så väl manskapet som officerarne uppe, sjönk betydligt. Men Carl Gustafs mod sjönk icke, och man kan med rätta säga om honom, att han var störst i farorna. När han var i sällskap med sina förtrognaste eller med främmande nationers sändebud, då yppade han visserligen sina farhågor, men i spetsen för soldaterna var han alltid lugn och föregick dem med exempel.

Major Liljenberg, som med förråden hade blifvit skickad floden uppför, hade kommit till Sandomir fem dagar före konungen och började genast slå en brygga, oaktadt Lubomirski på allt möjligt sätt oroade honom. Dagen efter striden vid Niscow hade trupperna fått order att begynna marschen. Carl Gustaf hade tagit plats vid ett af fönstren och betraktade uppmärksamt det ena regementet efter det andra. Hans skarpa ögon upptäckte den minsta brist eller oordning, och han sukade djupt, när han tänkte på, huru mycket dessa soldater fingo lida. Men han kände sig också stolt öfver, att han egde sådana trupper, och hans blickar ljusnade, när han fick se den gamle ärevärdige fältmarskalken

Carl Gustaf Wrangel föra fram sin afdelning. Deras blickar möttes, konungen nickade gladt åt sin bepröfvade vapenbroder, och soldaterna fingo liksom nytt lif, när de sågo hans glada och hoppfulla blickar.

Under det konungen på detta sätt mönstrade de olika trupperna, inträdde öfverste Kruse och frågade, om polskorna kunde erhålla företråde.

"För in dem, öfverste," svarade Carl Gustaf, "och sedan skall ni gifva löjtnant Stjernfeldt order att med femtio man ledsaga dem till Sandomir. Jag hoppas, att löjtnanten gerna åtager sig detta besvär," fortfor konungen med en leende min, "han är ju böjd för äfventyr, och det skulle kunna hända, att han ännu en gång får visa sin sköna grefvinna, att han är en tapper krigare." Med dessa ord gjorde konungen en rörelse med handen, och öfversten aflägsnade sig. Några ögonblick derefter infördes grefvinnorna och gjorde en vördnadsfull bugning för monarken. Det var första gången de stodo ansigte mot ansigte med den man, som räknades bland sin tids största fältherrar, och de kände sig liksom förlägna, då han tilltalade dem.

"Välkomna, mina damer!" sade Carl Gustaf och gick artigt emot dem. "Jag hoppas, att vistelsen i mitt läger icke är er obehagligt."

"Ers majestät," svarade fru Katarina och förde konungens hand till sina läppar, "tanken på vårt arma fosterland har fördystrat vårt sinne, och vi kunna icke annat än beklaga den olycka, som . . ."

"Tala icke i politiska ämnen, min grefvinna," afbröt konungen och hotade henne skälmaktigt med fingret, "jag skulle då kunna komma på den tanken, att vissa afsigter . . ."

"Nej, ers majestät," inföll Eleonora ifrigt och försökte hjälpa fru Katarina, som rodnade starkt vid konungens anspelningar, "jag försäkrar, att vi äro utan all skuld i denna sak."

"Ja, det äro vi," svarade gamla grefvinnan bestyrkande. "Ers majestät uppfattar origtigt våra ord."

"Så gören också I, mina damer," inföll Carl Gustaf.

Men vi lemna nu detta ämne och öfvergå till andra." Såsom I sen, går vår marsch fram mot Sandomir, och der skall åter pröfvas en dust. Jag har därför gifvit löjtnant Stjernfeldt befallning att ledsaga er till Sandomir, der I mindre ären utsatta för de vedervärdigheter, man alltid måste underkasta sig i ett öppet läger. Jag tror icke, att jag kan lemna er i bättre händer än löjtnantens, och jag är säker på, att han skall göra allt, hvad i hans förmåga står, att föra er helbregda till er bestämmelseort."

Eleonora rodnade, och hennes stämma darrade lindrigt, då hon svarade:

"Vi tacka ers majestät för detta skydd, som lemna oss värnlösa och vi skola aldrig upphöra att bedja Gud bevara eders majestäts dyrbara lif."

Fru Katarina spratt till; detta språk hade hon icke väntat att få höra. Till och med konungen blef förvånad.

"Ni beder till Gud för mitt lif," sade Carl Gustaf, "och jag är ju fiende både till er och edert fosterland. Jag bekänner öppet, att edra ord väckte min förundran."

"Ja, min också," mumlade gamla grefvinnan och betraktade Eleonora med föga vänliga blickar.

Då sade den unga grefvinnan, i det hon med en behagfull rörelse fattade Carl Gustafs hand och förde den till sina läppar: "Vilhelms konung är också min konung."

Fru Katarina bleknade, men sade ingenting: hon visste icke hvad hon skulle tänka om Eleonoras uppförande, men hon beslöt att fordra förklaring derpå.

"Och således är ni undersåte och står under mitt beskydd," genmälde konungen och betraktade Eleonora med beundrande blickar.

Vid dessa ord, som tillfyllest lugnade oron i Eleonoras själ, böjde hon vördnadsfullt sitt vackra hufvud och drog sig tillbaka.

Fru Katarina ville tala, men tungan nekade sin tjänst. Hon hade kommit för att bedja om frihet och fick i stället höra sådana ord, som gjorde hennes tillär-

nade resa om intet. Eleonoras ord till Carl Gustaf in-
neburow tydligt, att den unga grefvinnan icke önskade
komma tillbaka till sina landsmän, och fru Katarina
hyste, äfven i dessa ögonblick, då hennes fosterlands-
kärlek djupt kränktes af Eleonoras yttrande, så mycken
kärlek för den vilseförda, såsom hon alltid kallade Eleo-
nora, att hon åsidosatte de egna fördelarne för sin unga
släktings lycka. Sedan samtalet derefter rört sig om-
kring helt likgiltiga ämnen, sade konungen:

”Tiden skrider framåt, hvarje minut är dyrbar, och
hären fordrar min närvaro. Den bestämda eskorten
står färdig att i hvilket ögonblick som helst ställas till
damernas förfogande.”

Audiensen var slut. De båda grefvinnorna ville
aflägsna sig, men då fattade konungen Eleonoras hand,
såg på henne med en allvarlig blick och sade:

”Skall ni utan saknad lemna ert land och öfver-
gifva edra fäders tro, för att följa den make ni valt,
skall icke ångern . . .”

”Jag skall uppoffra *allt* för min make,” svarade
Eleonora lidelsefullt. ”Må påfven och presterna slunga
sina och kyrkans förbannelser öfver mitt hufvud, jag
skall finna skydd i min kärlek . . . och hos min ko-
nung” tillade hon, i det hon såg på Carl Gustaf med
förtröstansfulla blickar.

Konungen ville svara, men hans läppar förblefvo
slutna. Häftigt tryckte han Eleonoras hand, svängde
om på klacken och försvann i ett inre rum.

”Barn, barn,” sade fru Katarina, när de kommo ut,
”hvilka ord har . . .”

”Tyst,” utropade Eleonora skälmaktigt, ”jag är nu,
såsom ni hörde, svensk undersåte, och det kunde falla
mig in att också eröfra ert hjerta.”

”Derifrån bevare mig den heliga jungfrun och alla
helgon,” mumlade den gamla, i det hon andäktigt kor-
sade sig.

När de båda grefvinnorna inträdde i det rum, som blifvit upplåtet åt dem, möttes de af Vilhelm, som med bekymrad min frågade, huru audiensen aflupit.

"Fråga henne sjelf," svarade fru Katarina med en knyck på nacken och visade på Eleonora; "hon kan bäst svara, ty det var hon, som ensam förde ordet."

"Ja," svarade Eleonora och slog sina armar kring Vilhelms hals, "jag stälde mig under vår konungs beskydd, och det kan icke gamla grefvinnan tåla. Jag har nu blifvit upptagen till svensk undersåte," fortfor hon och såg på ynglingen med glänsande blickar, "och nu beror det på, om du gillar det."

Vilhelms enda svar blef en eldig kyss.

De korta förberedelserna till resan voro snart undanstökade, och vagnen hade väntat en dryg halftimme, då öfverste Kruse steg in.

"Skynden, mina damer," ropade han, "en förspild halftimme skall icke så lätt ersättas, helst som vägarne äro så ytterst dåliga, att tåget måste gå helt sakta. Det ena regementet efter det andra tågar härifrån, jag skall vänta till sist, för att se, om den lufvern Sapieha vågar sig fram. Skynden, skynden, om I icke viljen falla i husarernas händer!"

Den gamla damen gjorde sig synbarligen icke så brådtom, men Eleonora hjälpte sjelf till, allt hvad hon förmådde. Så voro de äntligen färdiga och tåget satte sig i gång. Vilhelm kommenderade styrkan, och under honom den tappra sergeant Lundberg, en ung vacker karl, som från simpel ryttare tjänat upp sig. Både af öfversten och Vilhelm var han afhållen för sitt oförskräckta mod och sitt öppna väsende, och ingenting af vigt företogs, der han icke skulle vara med. Han red i spetsen för tåget, under det löjtnanten höll vakt om damerna.

Det gifves vissa ögonblick, då man likasom känner med sig sjelf, att en fara hotar, och denna aning hade fått insteg i Eleonoras själ. Vilhelms försäkringar och kärleksfulla uppmuntringar kunde blott för några ögonblick stilla hennes oro, men när dertill kom gamla gref-

vinnans högljudda klagan, då var det slut med Eleonoras mod.

Det blef afton. Månen, som i förstone lyst så ve-modigt ned på slätterna, skogarne och floderna, gömde sig snart bakom de tunga moln, som uppstego från väster. Med vapnen färdiga till anfall redo svenskarne framåt i smått traf, i det de slöto sig tätt omkring vagnen och utsände kunskapare åt alla sidor. Gamla grefvinnan sof, och Eleonora hade just lutat sitt hufvud mot ena handen för att följa exemplet, då hon plötsligt väcktes af ett starkt buller vid förtruppen.

"Hvad betyder detta? O, min Gud, vi äro öfverfallna," suckade hon, då sergeanten med lösa tyglar sprängde fram till Vilhelm. De samtalade några minuter ifrigt med undertryckt röst.

Eleonoras blickar voro oafvändt fästa på Vilhelms drag under hans samtal med sergeanten, och hon såg tydligt, huru han bleknade, när denne med en betecknande åtbörd pekade på skogen, som låg ett par bösshäll framför dem.

"Vilhelm", hviskade hon och fattade ynglingens hand, "är någon fara å färde?"

"Ja, min älskade," svarade han och lutade sig ned till Eleonora, "jag vill icke dölja det för dig, en allvarsam fara hotar. Vid början af skogen, hvarigenom vi måste tåga, är en förhuggning, och sergeant Lundberg, som nyss varit der, berättar, att han såg vapen bakom bröstvärnnet. Att vända om är att fördubbla faran, ty då skola vi löpa rakt i armarne på Sapicha. Var vid godt mod, älskade!" fortfor han och tryckte ömt den lilla hand, som hvilade i hans. "Så länge någon af oss lefver, skall ingen kröka ett hår på ditt hufvud."

Med dessa ord lemnade ynglingen vagnen och skyndade fram till hufvudstyrkan, som ordnade sig för att emottaga anfallet.

"Sjelfva vägen är fri," sade sergeanten, i det han återkom från sin andra undersökning, "men på båda sidor derom är bakhället. Vi skola aldrig komma ige-

nom på annat sätt än att locka ut polackarne hit, så att vi få se, huru många de äro. Jag åtager mig att med några man verkställa detta.

"Det var ett godt förslag," svarade löjtnanten och kramade sergeantens hand, "jag skall ordna hufvudstyrkan omkring vagnen, under det ni lockar ut de hundarne."

Sergeanten red bort med fem man, och några minuter af andlös spänning förflöto. Gamla grefvinnan hade vaknat, och Vilhelm hade all möjlig möda att tysta hennes ångestrop.

"För Guds skull, jämra er icke, som om ni redan vore halfdöd!" ropade han. "Genom edra rop framkallar ni ju den fara, som vi skola söka att undfly. Jag ålägger er tystnad," fortfor han i skarp ton, "eljest måste jag taga mina mått och steg."

Detta maktspråk, som nödvändigheten ålade honom att begagna, var icke utan verkan, ty fru Katarina tystnade genast, och man förnam endast hennes sakta mummel.

Intet buller störde den djupa tystnad som herrskade rundtomkring, och man började redan anse allt såsom ett falskt allarm, då vapenslammer hördes från skogen och en oredig massa syntes röra sig i sjelfva brynet. Det dröjde icke länge förr än sergeanten och hans fem man redo ut på slätten, hack i häl förföljda af ett öfverlägset antal fiender.

Ryttarne slöto sig omkring vagnen och afbidade anfallet, som icke länge lät vänta på sig. Utan ordning och under höga rop störtade polackarne ur skogen och angrepo de fåtaliga svenskarne. Men dessa värjde sig med förtviflans mod, och i spetsen kämpade den tappre sergeanten med verkligt dödsförakt. Polackarne måste slutligen retirera, och samma i ögonblick de började sitt återtåg, gaf Vilhelm tecken till anfall. Ryttarne störtade fram, och polackarnes flykt blef allmän.

Men svenskarne ville också begagna sig af ögonblickets förvirring och försöka komma igenom. Vagnen sattes i stark fart, och i sporrsträck ilade ryttarne

mot förhuggningen, der polackarnes mörka led sammanträngdes till ett kaotiskt virrvarr. Den djerfva planen var nära att lyckas, och vagnen hade oskadad kommit in ett godt stycke mellan förhuggningarna, när de båda främsta hästarne störtade och hindrade de efterföljande att komma fram.

Öfver vägen låg ett väldigt träd, som undgått sven-skarnes uppmärksamhet.

En ryslig förvirring uppstod, ur förhuggningen på båda sidor om vägen störtade polackarne öfver ryttarne och anställde ett förfärligt blodbad. De kunde icke komma tillbaka, ty reträtten hade blifvit afskuren, och framför dem stod vagnen. Mörkret ökade det hemiska i denna strid.

Vilhelm hade icke vikit från Eleonoras sida, han var fast besluten att försvara sig till det yttersta. Omkring honom föll den ene ryttaren efter den andra, och han hörde med förskräckelse, huru fiendens mängd tilltog. Bredvid honom slogs sergeanten med raseri. Då hörde han, huru en grof stämman uppmanade polackarne att bemäktiga sig vagnen, emedan det eftersträfvade bytet fanns der. Han var nära att gripas af förtviflan, ty han såg ingen räddning. Allt blef nu klart för honom, fursten var anstiftaren till detta öfverfall.

"Eleonora," sade han med bruten stämman, "vi skola icke undgå att falla i fiendernas händer, men jag vill åtminstone falla som en tapper man; lefvande ger jag mig aldrig."

"Icke heller jag," hördes en stämman bredvid löjtnanten, och sergeanten stod vid hans sida. "Blott tio man äro öfriga," fortfor han med dof röst, "och dessa tio skola snart bli stympade, ty vi ha hundratals ursinniga fiender mot oss. Låt mig dö med er, löjtnant, och så visst en Gud lefver, skall ingen polack röra grefvinnan Eleonora, så länge jag kan röra en arm."

Med tårade ögon räckte Eleonora den ädle sergeanten sin hand, den han förde till sina läppar, hvarefter han med ett enda hugg klöf skallen på en jätttestor po-

lack, som vågat sig för nära vagnen, der de öfverblifne svenskarne ännu gjorde ett ihärdigt motstånd.

"Ädle vän," sade Vilhelm och lade sin hand på sergeantens axel, "jag högaktar och beundrar ert mod och er sjelfuppostring, men de skola icke gagna oss. Lyd i stället mitt råd, försök att undkomma och berätta denna olycka för öfverste Kruse; endast på detta sätt kunna vi framdeles hoppas på räddning."

Och då Eleonora förenade sina böner med Vilhelms, ropade sergeanten:

"Jag skall försöka, och om det står i menlig makt att undkomma, så . . ."

"Tack, tack," svarade Vilhelm och Eleonora på en gång.

Sergeanten tillade: "Försvara er ännu några ögonblick, medan jag sätter en plan i verkställighet, sedan må ni gifva er." Med dessa ord nedsteg han från hästen, uppsökte den polack, hvars hufvud han klufvit, påklädde sig hans mössa och kappa och trängde sig oförskräckt in bland fienderna. Vilhelm såg några ögonblick efter honom, och derefter förlorade han honom ur sigte. "Gud låte hans djerfva handling krönas med framgång!" mumlade han. "Allt hvad jag eger ville jag uppoffra för hans räddning."

Ett gällt anskri från vagnen drog hans tankar dit. Polackarne hade trängt sig fram, blott fyra eller fem ryttare voro öfriga. Fru Katarina hade svimmat och märkte således icke, att hon fördes bort; Eleonora försökte visserligen att sätta sig till motvärn mot tvenne fiender, som till hälften dragit henne ur vagnen, men hvad kunde hon väl uträtta med sina svaga krafter? Det var då hon uppgaf det rop, som kallade Vilhelm till hennes sida. Inom ett par minuter lågo polackarne på marken med blodiga pannor, och Eleonora var fri. Med nästan öfvermenskliga krafter lyfte Vilhelm upp henne i sadeln, sporrade hästen och sprängde mot den svagaste punkten. Men det var fåfängt att hoppas på räddning mot en sådan öfvermakt. De få ryttare, som hade följt sin unge anförare, stupade snart, och Vil-

helm skulle just luta sig ned för att trycka en afskeds-
kyss på Eleonoras bleka, skälfvande läppar, då ett sa-
belhugg träffade honom bakifrån på venstra armen,
med den häftighet, att han sanslös dignade ned från
hästen. Det svartnade för hans ögon, och han förlo-
rade medvetandet.

De två öfverblifne ryttarne gäfvos sig på nåd och
onåd, när de sågo löjtnantens fall, och vid förhugg-
ningen herrskade inom kort en dödstygnad, endast af-
bruten af de sårades klagorop.

IX.

Sergeanten lurar polackarne. Göran Czarnecki besöker sina fångar.

Den tappra sergeanten hade aldrig känt någon
fruktan, men det oakadt kunde han icke frigöra sig
från en viss bäfvan, när han nu på vinst och förlust
vågade sig midt in i fiendernas led. Han var full-
komligt mäktig språket, och det blef således hans an-
gelägnaste omsorg att dölja sitt ansigte. Sedan han
dragit mössan djupt ned i pannan och slagit upp kapp-
kragen, begaf han sig modigt på väg, knuffade undan
sina nya landsmän och tycktes icke fästa något afseende
vid det högljudda knot, som följde honom.

"Jag har blifvit sårad i ansigtet, landsmän," sade
han, i det han drog upp kragen ännu högre, "och
ehuru jag bad tjugofem Pater Noster och lofvade tio
par messor åt min döde bror, har icke den heliga
jungfrun haft förbarmande med mig ändå. Den för-
bannade svensken skar sönder hela mitt kindben, jag
måste skynda hem, eljest förblöder jag."

"Ha, ha, ha!" skrattade ett par bönder, som hörde
den falske polackens jeremiader, "det blir ett skönt
göra för käringen din att sy i hop den der skråman."

"Ja, jag arme man," jämrade sig den förklädde och påskyndade sina steg, "jag tror aldrig, att jag hinner hem."

"Sätt dig här, kamrat!" sade en annan bonde och grep sergeanten i armen. "Jag är en smula läkarkunnig, och om du vill, skall jag se om såret."

"Jo, nu är jag vackert ute," mumlade sergeanten tyst, "den der qvacksalfvaren kunde gerna dra åt fanders." Högt tillade han: "Tack för ditt besvär, granne, men så snart såret kommer i beröring med friska luften, bränner det som en eld; jag skall väl försöka att gå hem, vägen är icke så lång." Med dessa ord reste han sig och ämnade aflägsna sig, men den läkarkunnige, som för sina kamrater ville visa, att han verkligen förstod sin konst, höll sergeanten tillbaka och sade i välmenande ton:

"Drag undan kappan, det är väl icke så farligt heller, du är bara ömtålig, din stackare."

Sergeanten svor ve och förbannelse öfver alla läkarkunniga polackar. Att visa sitt ansigte var det samma som att gå till döden. Ögonblicket var kritiskt. Endast rådighet kunde rädda honom ur faran. Sedan han med ena handen under kappan känt efter, om han egde i behåll sin sabel och sina pistoler, tog han ett raskt beslut.

"Min vän," sade han till den enwise polacken, som alltjemt höll honom i armen, "du må vara huru läkarkunnig som helst, så kan du icke sköta mig så bra som min hustru. Ser du, jag har gifvit den heliga jungfrun ett löfte, när hon räddade Dora från att drunkna i Weichsel i fjol, att ingen annan än hon skulle få sköta mig, om jag blefve sjuk. Det är sanning, kamrater, och ni kan inte tro, huru snäll hon är i att plåstra om sårade. Släpp mig nu, kamrater, och om du är så läkarkunnig, som du påstår, så har du nog att göra der borta."

"Han har gifvit den heliga jungfrun ett löfte, den heliga jungfrun har räddat hans hustru," mumlade de närvarande, och en bland dem gick fram till läkaren, i

det han sade: "Vi måste vörda den heliga jungfrun och dem, som stå under hennes beskydd, låt honom gå nu!"

Polacken släppte sergeantens arm, och denne ansåg sin räddning säker, då en storväxt bonde närmade sig en annan grupp, som stod några alnar från sergeanten, och sporde, om de sett till hans bror, hvarvid han noga beskref broderns klädsel.

Sergeanten ryckte till och kände, huru ångestsvetten perlade på hans panna. För första gången i sitt lif blef han rädd, då han fann, att han bar den söktes kläder. Men kallblodigheten, som ännu aldrig öfvergifvit honom, räddade honom äfven denna gång. Han fick hastigt ett infall, som han beslöt draga nytta af.

"Polackar," skrek han och höjde armen, "vi äro omringade, jag såg bajonetter här inne i skogen, kom, vi vilja se efter hvem det kan vara, lefve Polen!" och med dessa ord skyndade han långt framom de andra. "Skynda på, skynda på!" ropade han och kunde knappast hålla sin glädje inom tillbörliga gränser, när han såg, att endast tvenne fiender förmådde följa honom. "Svenskarne äro der framme, men de hundarne fly, lefve Polen!"

Polackarne sprungo, så fort de förmådde, men sergeanten sprang för lifvet. Den ene af dem, som höllo jemna steg med honom, blef allt mattare, och slutligen var han ensam med — den läkarkunnige.

De voro ensamma, ty sergeanten hade oförmärkt tagit en annan kosa, så att han nu var på sidan om den lilla styrka, han lockat efter sig och lurat så grundligt. Han lyssnade, då och då hörde han enstaka skott, men om de kommo från förhuggningen eller från de narrade fienderna, det kunde han icke bestämdt afgöra. Han antog dock, att det var från de senare, att de upptäckt bedrägeriet och i raseri sköto efter den försvunne.

Sergeanten stannade. Hans kamrat gjorde likaledes.

"Är du lika skicklig läkare som löpare, då ångrar jag, att jag icke lät dig förbinda mitt sår," sade sergeanten med ett eget leende, hvars betydelse undgick polacken.

"Det tyckes icke vara så farligt med ditt sår, kamrat, efter du kan springa så bra," pustade polacken med andan i halsen. "Men eftersom vi inte hunnit fatt de fördömda svenskarne, så, om du nu vill visa mig..."

"Här ser du," svarade sergeanten och drog kragen från ansigtet samt slog upp kappan.

Polacken studsade tillbaka vid åsynen af den svenska uniformen.

"Hvar är vägen till Sandomir?" frågade sergeanten, i det han med dragen sabel gick polacken på lifvet. "Här hjälpa inga undanflykter, utan fram med sanningen!"

Polacken hann icke hemta sig från den bestörtning han erfor vid den oväntade upptäckten af en svensk krigare i stället för en polsk bonde, förrän sergeanten ryckte lansen ur hans hand och riktade den mot hans bröst.

"Jag har brådtom," fortfor han och stampade otåligt i marken, ty han fruktade att i nästa ögonblick få hela polska svärmen efter sig. "Hvar är vägen till Sandomir? Säg ut fort, eljest ränner jag lansen genom dig, och det säret torde icke bli så lätt att läka."

"Der... der... der," stammade polacken och pekade åt höger. "Gå rakt fram och efter en halftimmes vandring kommer ni fram på vägen. Men skona mitt lif, jag har hustru och många barn, och..."

"Ljuger du icke?" frågade sergeanten barskt.

"Nej, det är sanning," svarade polacken med qvidande stämma, "åtta små barn och en..."

"Jag bryr mig icke om hur många barn du har," ropade sergeanten, som med möda kunde hålla sig allvarsam, "kan du svärja på, att rätta vägen är der framme?"

"Ja, vid den heliga jungfrun och alla helgon," bedyrade polacken.

"Nåväl då, jag vill tro dig. Du får nu gå, men kom ihåg, att om du ljugit för mig, skall du aldrig vinna någon frid, utan i evighet pinas i skärselden, huru många messor än din hustru och dina åtta barn må läsa. Lansen behåller jag, farväl!"

Med dessa ord svepte sergeanten kappan om sig och skyndade åt det håll polacken utvisat. När han förlorat denne ur sigte, började han springa af alla krafter och anlände på sagd tid till stora vägen, der han till sin outhärliga glädje träffade en afdelning af sitt eget regemente.

De båda grefvinnorna fördes skyndsamt till Walchowitz' boning, hvilken, såsom läsaren torde påminna sig, låg på stranden af Weichsel. Utom det förut nämnda boningshuset funnos der tvenne andra byggnader, och dit fördes de ryttare, som blifvit tagna. Bland dessa var Villhelm, och på Walchowitz' befallning inkastades han i ett mörkt och osundt hål, så stort, att han nätt och jemnt kunde sträcka ut sig. Grefvinnorna togo värdens boning i besittning. Den var visserligen icke heller att skryta med, men de voro dock skyddade för den skarpa nattkylan.

Gamla grefvinnan yttrade många gånger sin glädje öfver att vara hos sina landsmän och pinade Eleonora hvarje minut med talet om de stora förhoppningar hon hyste. Eleonora låtsade icke höra de skarpa uttåtelser, som fälles om hennes älskling, utan fördrog allt under tystnad. Men detta uppretade tvärtom den gamla.

"Min grefvinna," sade Eleonora bittert, "vi hafva bytt om roller, jag är nu att betrakta som fånge, men jag vill med undergifvenhet foga mig i mitt öde, endast jag vet, att man behandlar Vilhelm såsom det anstår ädelmodiga segrare. Jag har likväl det fasta hopp att en gång blifva befriad."

"Smickra dig icke med denna förespegling," svarade fru Katarina tvärt. "Din bror skall icke så lätt släppa dig ur sina händer, och hvad din vanvettiga kärlek angår, är den icke annat än en tom inbillning, som förnufftet snart skall köra på dörren. Hvem vet dessutom, om grefven lefver öfver? Jag hörde Walchowitz säga, att han erhållit ett farligt sår."

"Hvar är han, hvart hafva de fört honom?" ropade Eleonora och sprang upp. "Af barmhertighet, min fru, låt mig komma till honom, jag besvär er."

"Vänd dig till Walchowitz med den begäran", svarade den gamla. "Men han skall icke bevilja den, ty han har sträng befallning att icke låta er vara tillsammans."

"Hvem har gifvit honom denna befallning?" frågade Eleonora hastigt.

"Fursten," svarade fru Katarina och vände sig bort.

"O, den nedrige! Om jag kunde, skulle jag hata och afsky honom, men han är icke värd ens detta, han är knappast värd mitt djupaste förakt. Tror han, att han genom denna grymhet skall kunna döda min kärlek? Nej! Utan att vilja det, gör han den starkare, och aldrig skall jag upphöra att älska Vilhelm Stjernfeldt. Hör ni det, min grefvinna," fortfor hon och fattade den gamla i armen, "jag skall aldrig upphöra att älska Vilhelm Stjernfeldt!"

Fru Katarina drog sig tillbaka för den onaturliga glans, som brann i Eleonoras blickar; hon yttrade icke ett ord mera om Vilhelm, utan gick bort till ett hörn af rummet, der en simpel bädd var anordnad. Snart föll hon i djup sömn, och det dröjde icke länge, förrän Eleonora också öfvervöldigades af denna makt. Men hennes slummer var orolig, hon tyckte sig höra döendes suckar och sårades jämmerrop och bland dessa senare Vilhelms svaga stämma. Med ett anskri vaknade hon och reste sig upp. Solen hade nyss gått upp, och de varma morgonstrålarne lyste så mildt in i det torftiga rummet. Himlen var klar och luften varm och behaglig.

Eleonora steg upp och gick fram till fönstret. Framför henne låg Weichselns yta. De små krusiga vågorna glittrade som millioner diamanter och sorlade lekfullt kring stenarne. Allt vaknade till nytt lif, och vårens första budskap, de späda blommorna, öppnade sina kalkar vid solstrålarnes varma helsningar.

Med hänryckning betraktade Eleonora det vackra

landskap, som låg utbredd för hennes blickar, och hon stod just i begrepp att gå ut, för att ännu mera få njuta af den sköna morgonen, då ett sorl af röster tvang henne att stanna. Med klappande hjerta drog hon sig några steg tillbaka, för att icke blifva sedd.

Sorlet närmade sig och tilltog i styrka. Eleonora kände huru hennes mod småningom vek bort, ty bland andra röster hade hon äfven känt igen furstens.

Det skådespel, som nu framstälde sig för hennes blickar, kom henne att skälfa som ett asplöf. Se här hvad hon såg:

De svenska fångarne släpades fram en och en i sender och piskades med afbrutna lansar och hvad de ursinniga polackarne för ögonblicket kunde öfverkomma. Förgäfves bådo de olyckliga om nåd, deras bödlar skrattade endast hänfullt.

Hittills hade Eleonora med tålmod åsett den barbariska behandlingen, ehuru blodet många gånger var nära att stelna i hennes ådror, då hon såg att fursten, som på afstånd betraktade scenen, skrattade åt de olyckligas plågor; men när slutligen äfven Vilhelm framfördes, då uppgaf hon ett hjertslitande ångestrop, stötte upp dörren och ilade ut. Vid hennes åsyn nedföll de upplyftade käpparne och fursten bleknade.

"Vilhelm, Vilhelm!" ropade hon och störtade till den älskades sida samt öfverhöljde hans blodiga anlete med kyssar, "vakna, Vilhelm, din Eleonora är hos dig!"

Men fången hörde icke den kära rösten, han var afsvinnad.

"Och detta har ni gjort!" ropade Eleonora och betraktade fursten med en föraktlig blick. "Tror ni, att ni med sådana medel kan krossa min kärlek, då bedrager ni er, furste!"

"Sköna Eleonora," sade Göran Czarnecki, i det han gaf de sina ett tecken att föra bort fångarne, "ni gör sannerligen den der svensken en större ära än han förtjenar, ni, en polsk flicka..."

"Jag är grefve Vilhelm Stjernfeldts maka!" svarade Eleonora med tonvigt på hvarje ord. "Och tror

ni icke mig, så kan ni fråga öfverste Kruse. Kom ihåg det," fortfor hon och reste stolt sitt hufvud, "jag är hans maka och har således rättighet att af er fordra förklaring öfver ert beteende."

"Hans maka," mumlade fursten och stirrade som förryckt på Eleonora, "det är icke möjligt!"

"Inför Gud och världen är jag hans maka," svarade Eleonora fast.

Fursten bleknade, men snart hemtade han sig och svarade: "Detta äktenskap är ogiltigt och kyrkan skall upplösa det."

"Jag tillhör icke er kyrka," sade åter Eleonora med blixtrande ögon. "Min makes religion är min, och jag står under skydd af lutherska kyrkan."

"Död och förbannelse!" mumlade fursten och rusade bort, "men jag skall hämnas blodigt."

Med vacklande steg återvände Eleonora till böningshuset. Vilhelm hade, oakadt hennes böner och tårar, blifvit förd till sitt förra usla näste.

X.

Korsade planer.

Carl Gustaf hade kommit till Sandomir efter en besvärlig marsch. Strax söder om staden ämnade han gå öfver Weichseln, men när han fann, att Czarnecki uppkastat ett förskansadt läger der och med all makt beredde sig till motstånd, tågade han förbi och slog läger just i sjelfva vinkeln, der Weichseln och San förenas. Det var afton, när svenskarne kommo till Sandomir, och vid midnatten dånade svensk lösen, till tröst för de belägrade, som allt hårdare ansattes af den ofantliga polska hären af de mest olika elementer.

Karl Gustaf var med öfverallt, han skonade ingen, icke ens sig sjelf; han deltog personligen i befästnings-

arbetena. Natt och dag regnade kulor och granater öfver staden och slottet, men ingen verkan förspordes på de fasta murarne. Den brygga, som major Liljenberg begynt slå öfver floden, var i det närmaste färdig. Ditåt riktade polska artilleriet förnämligast sina kulor, men de gjorde föga skada. Liljenberg hade uppkastat starka förskansningar, och i skydd af dessa arbetade man oförtrutet. Blott tvenne dagar till, och öfvergången skulle kunna verkställas.

Öfverste Kruse låg med sin afdelning utmed floden, strax söder om slottet. Den barske krigarens panna hade varit dyster och tankfull allt sedan grefvinnornas afresa, och många gånger förebrådde han sig, att han icke fördubblat eskorten. "Jag är så orolig för löjtnantens skull," sade han till major Berdan, som red vid hans sida längs flodstranden, "de måtte väl icke ha råkat ut för något bakhåll i dessa fördömda skogar, som äro så passande till dylika bedrifter."

"Någon säkerhet är det icke," svarade majoren, "och jag har stort skäl att frukta det värsta."

"Hur så?" frågade öfversten häftigt.

"Jo, den unge furst Czarnecki lär ströfva omkring i trakten; så påstå åtminstone några af mitt folk."

"Ja, den fördömde furstepojken," brummade öfversten, "han gör mig större bekymmer, än någon kan ana. Han ströfvar omkring och gör sina krumbugter kring unga grefvinnan och har icke lärt sig, att en hustru bör hållas i tukt och ära." Med dessa ord satte han venstra handen öfver ögonen och riktade sina blickar mot polska lägret.

"Polackarne bereda sig till att storma," sade han och vände sig till major Berdan, "men Liljenberg och Cronlod skola nog drifva dem tillbaka till sina jordkulor igen."

Kanonaden började och insvepte de närmaste föremålen i rök. Man kunde icke urskilja de kämpandes rörelser, men vid skenet från Liljenbergs kanoner syntes den ena polska truppen efter den andra skynda mot floden. Det var påtagligt, att Lubomirski ville be-

måktiga sig denna position. Men Liljenberg mottog dem kraftigt och kastade de anryckande hals öfver hufvud tillbaka.

Från midten af svenska lägret syntes en liten trupp ryttare komma och styra kosan ned mot floden mitt för bryggan. Det var Karl Gustaf med generalmajor Essen, öfverste Karl Sparre, generalmajor Bülow, öfverstarne Gustaf Kruse och Didrik La Chapelle samt några utländska sändebud i sitt följe. Konungen red ända ned till floden och kunde tydligt urskilja kommandoropen på andra stranden. Han vinkade åt de andra att följa sig och sade, i det han vände sig till sändebuden:

"Mine herrar, I ären nu så godt som i en drabbning; I sen nu, huru man försvarar fästningar och skyddar flodöfvergångar."

"Ers majestät har lika så tappra höfdingar som soldater," svarade franska sändebudet D'Avaugour med en artig bugning.

Konungen smålog förbindligt åt detta rättvisa erkännande af hans truppers tapperhet och sade:

"Mina soldater äro födda till dylika förlustelser, de tråna bort i overksamhet."

Med dessa ord kastade han om hästen och red i sporrsträck tillbaka till lägret, men hade knappast tillryggalagt halfva vägen, då han upphanns af major Berdan, som gjorde honom uppmärksam på den fara, som ånyo hotade slottet, derigenom att polackarne framförde en massa bränsle, i den tydliga afsigten att tända eld på slottet.

Konungen stannade, och hans oroliga blickar voro oafslåligt fästa på slottet.

Branden spred sig med förfärande hastighet, och lågorna slingrade sig uppåt vallarna, men plötsligt vände sig vinden och dref lågorna mot staden, som inom kort liknade ett eldhaf. Polackernes afsigt hade misslyckats, och med stor förlust drogo de sig tillbaka.

Knappt hade öfverste Kruse inkommit i sitt tält, då sergeant Lundberg instörtade.

"Hvad i Herrans namn står på?" skrek öfversten och sprang emot sergeanten, "hur är det med löjtnanten och grefvinnorna?"

Sergeanten omtalade allt och slutade med dessa ord: "Skyndsam hjälp är af nöden, ty furst Czarnecki är ursinnig på löjtnanten. En fånge, som jag lyckades uppsnappa, har sagt mig detta."

"Jag vill se den fången," sade öfversten.

Sergeanten förde in honom.

"Se så der," ropade öfversten och gnuggade händerna af förnöjelse. "Välkommen, min kära Czarny! Du tyckes ha en viss förkärlek för svenska lägret, men du kan vara säker på, att denna gången skall du icke undslippa så lätt. Nu finns här ingen Sapieha, som kan frälsa dig."

Czarny darrade.

"Svara nu på mina frågor sanningsenligt," fortfor öfversten och lade sin hand på fångens axel. "Du vet, att jag eljest har ett kraftigt medel att framtvunga sanningen ur dig."

"Jag skall svara," mumlade fången.

"Nåväl, är Göran Czarnecki på denna sidan floden?"

"Ja."

"Har du råkat honom?"

"Nej."

"Du ljuger!" dundrade öfversten och höjde sin knutna hand. "Hur skulle du eljest känna hans vistelseort?"

"Jag har hört det sägas."

"Så-å; när skildes du från honom?"

"I förgår."

"Och ändå påstår du, att du icke träffat honom här; det der låter misstänkt."

"När jag skildes från fursten, voro vi på andra sidan floden. Fursten ämnade sig då till lithauerne, men om han ändrat plan, är jag okunnig."

"Nå-å," fortfor öfversten och vandrade med häftiga steg fram och åter på golfvet, "hvad säger du om, att de båda grefvinnorna äro i furstens våld?"

Czarny kunde med största möda återhålla ett utrop af glädje.

"Du känner till den der affären, märker jag," sade öfversten, som oafslåttigt fixerade fången, "du känner kanske, hvar fursten har gömt dem?"

"Ja," svarade Czarny, som insåg, att endast en öppen bekännelse kunde rädda honom.

Öfversten tillkallade en soldat och sade till honom: "Vakta denne fånge väl, ty eljest sitter ditt huvud bra löst!"

Fursten hade besökt Vilhelm några gånger. Den svartsjuka och hämdgirige polacken hade sin största glädje, när han såg Vilhelms lidanden, och tillät icke, att någon läkare, nej, icke en gång att Eleonora fick närma sig honom. Såret, som till en början hade varit helt obetydligt, blef farligt genom vanskötseln, och det var tydligen furstens mening att så draga ut på tiden, att ingen läkare sedan skulle kunna hjälpa. Men med tålmod fördrog ynglingen sin fiendes misshandlingar, äfven när de voro handgripliga, han nöjde sig endast med att vedergälla honom med blickar af det djupaste förakt.

Hämnden är en känsla, som förmår döfva allt det ädla, som skaparen nedlagt i en människas hjerta. Af naturen var Göran Czarnecki ädel, och han kunde, såsom alla ombytliga personer, många gånger visa sig högsinnad; hos honom voro ytterligheterna förenade. Eleonoras bekännelse, att hon var löjtnant Stiernfeldts maka, uppretade honom förfärligt, och han svor en grufflig hämd. Hans högmod var kränkt på det svåraste, och han rasade vid tanken på, att en simpel svensk officer hade slagit honom ur brädet. Eleonoras öfvergång till lutherska läran retade honom äfven till ursinne, och i sin katolska ifver trodde han sig tjena både Gud och kyrkan genom sin dödsfiendes undergång. Och han hade svurit hans undergång. Han

visste nu, att han aldrig kunde vinna Eleonoras kärlek, och detta ökade hans hat.

Den för afresan bestämda tiden hade inbrutit. Gamla grefvinnan, som hade tillstånd att gå hvart hon behagade, hade kort förut begifvit sig nedåt stranden. Hon suckade djupt och kände stor medömkan med löjtnantens belägenhet. Äfven hon hade bönfallit hos fursten om tillåtelse att få vårda den sjuke, men Göran Czarnecki afslog alltid hennes begäran på det bestämdaste. Hon led af att se Eleonoras smärta och sökte trösta den sorgsna, men mera förmådde hon icke, ty fursten var till och med så grym och misstänksam, att han skilde dem från hvarandra, och de fingo således bebo hvar sitt rum i Walchowitz' stuga. Denne usling, som fursten köpt med högar af guld, hade blifvit utsedd till en verkställare af hans planer, och han (Walchowitz) var så mycket mera beredd dertill, som hans naturliga hat mot främlingarne stod i öfverensstämmelse med hans girighet, och han genom svensknarnes förgörande trodde sig kunna undgå himmelens straff.

I sådana händer hvilade ynglingens öde, men han var okunnig derom, ty hans väktare besvarade aldrig de frågor, han stälde till dem, ej heller nämde de ett enda ord, som kunde gifva honom en aldrig så liten vink om hvad honom förestod.

Dagen var i det närmaste förliden, endast ett par timmar återstodo till skymningens inbrytande. Polackarne höllo på att ordna sig framför det lilla huset och väntade på befallning att börja marschen.

Med skyndsamma steg nalkades fursten Eleonoras bostad och befalde posten att öppna.

"Den är stängd inifrån, nådige furste," sade karlen ödmjukt.

Göran Czarnecki försökte att öppna, men dörren motstod alla hans bemödanden.

"Öppna den med våld!" befalde han soldaten. Denne tvekade några sekunder, men lydde slutligen

och bräckte den med en enda lansstöt. Fursten störtade in, men stannade ofrivilligt vid tröskeln.

Eleonora låg på knä framför en stol och höll i sina händer en liten bok med guldpermar. Hon tyktes icke ha förnummit när dörren sprängdes, men vid furstens inträde reste hon sig med ett antaget yttre lugn och gick emot honom, i det hon sade:

"Tillbaka! Kommer ni för att förkunna min makes död, så förskona mig från allt upprepande af de lidanden, ni beredt honom. Tillbaka!" ropade hon med hela sin röst, "ni är ovärdig att ens sätta er fot inom detta låga rum."

Hennes fasta hållning och den beslutsamhet, som stod att läsa i hvarje hennes drag, gjorde fursten förvirrad. Han hade väntat att få se Eleonora försänkt i tårar, och nu såg han henne så modig. Men han visste icke, att detta mod var konstladt, och att förtviflan var den sporre, som eggade henne. Han kunde icke yttra ett enda ord och var just i begrepp att lyda, när hans blickar föllo på den lilla boken, som Eleonora höll i ena handen.

"Det der måste vara ett kärt minne, eftersom ni så troget omfattar det," sade han med ett hänleende och gick fram till Eleonora.

"Det är en luthersk bibel, en skön och lärorik bok, hvori man får lära, att man bör älska och förlåta äfven sina fiender, och det är en gåfva af Vilhelm," svarade Eleonora och tryckte bibeln mot sina läppar. "Ni, furste, borde läsa den," fortfor hon bevekande; "ni skulle då få se, huru orätt ni handlat."

"Skall jag hysa medlidande med den, som stulit min glädje och som röfvat min brud?" svarade fursten bittert. "Nej," utropade han och knöt händerna i raseri; "jag har svurit att hämnas, och min hämd träffar säkert. Han är en kättare, och han skall dö, så bjuder vår lära."

"Gå, gå," ropade Eleonora och ryggade tillbaka vid furstens glödande blickar. "Gå, eljest ropar jag på hjälp!"

"Hvem tror du skall hjelpta dig?" svarade Göran Czarnecki med skärande stämma, i det han slog armen omkring Eleonoras midja. "Du är nu i mitt våld."

"Aldrig!" utbrast Eleonora med styrka, samlade hela sin kraft och stötte fursten tillbaka så våldsamt, att han var nära att falla. I samma ögonblick glänste en bred dolk i hennes händer. "Ni är en usling, ovärdig att bära det ädla namn, födseln tilldelat er," fortfor hon med höjd stämma. "Så hör nu mitt beslut: Kom icke nära mig, ty jag ser i er icke längre fursten och min landsman, utan en fiende, och jag svär vid denna heliga bok att till det yttersta försvara mig. Polskt blod rinner i mina ådror, och ni vet, att en polsk flicka är modig, när det gäller hennes kärlek och heder."

Fursten såg väl, att Eleonora skulle hålla ord, men lidelsen och hatet, dessa förfärliga demoner, som nedsänka människan långt under djuren, hade så bemäktigat sig hans själ, att han var blind för den fara han lopp.

"Jag kan icke anse ert uppförande annat än som ett skämt," svarade han med tvunget leende och tog ett steg framåt. "Ni är för ung och för skön att dö; tusende ligga vid edra fötter, och jag är en bland dem." Med dessa ord störtade fursten ned framför henne och fattade tag i hennes klädning.

"Gå, för Guds skull, gå!" ropade hon och försökte slita sig lös. "Om ni vill hoppas på en evig salighet, så haf förbarmande åtminstone med mig! Haf aktning för min bror, för mig och för er sjelf, hoppa icke en olycklig qvinnas förbannelse öfver ert hufvud, utan låt mig gå, jag besvär er derom vid allt hvad heligt är. Ja, jag tigger om förbarmande, och jag tigger om den vid edra fötter."

Fursten sprang upp, och hans bröst häfde sig våldsamt, då han såg Eleonora vid sina fötter. Han ville tala, men rösten svek honom, och med ett språng stod han vid hennes sida. Eleonora gaf till ett genomträngande anskri, dolken blixtrade, hon stötte till, men

med ett skarpt klingande ljud föll den ned vid dörren. "Hon är min," hväste fursten och lutade sig ned mot den sanslösa Eleonora; "hon är min," jublade han och tog henne i sina armar, då i detsamma detta förfärliga rop skallade utifrån:

"Svenskarne äro öfver oss!"

Eleonora var räddad.

Det var öfverste Kruse, som gjorde fursten denna föga angenäma påhelsning. De polska soldaterna öfverstego icke femtio, och af dessa kunde fursten med möda hopsamla trettio, de öfriga sprungo bort vid åsynen af svenskarne.

Gamla grefvinnan hade icke ännu återkommit, och ingen gaf heller akt derpå i den oreda, som nu uppstod, ty Göran Czarnecki var endast betänkt på, huru han skulle kunna föra Eleonora i säkerhet. På alla sidor ryckte svenskarne framåt, och den soldat, som fursten skickat bort, för att se efter om reträtten åt skogen var afskuren, återkom med det budskap, att de voro helt och hållet omringade. Det återstod nu ingen annan utväg än att försöka en genombrytning åt flodsidan, men detta syntes fursten nära outförbart, då han betraktade de djupa led af ryttare, som åt den sidan stängde vägen. Men något måste ske, så vida han icke ville gifva sig på nåd eller onåd, och det var han icke hågad till. Sedan fursten samlat sina fåtaliga soldater och uppmanat dem till tappert motstånd, skyndade han in i stugan, der Eleonora ännu låg vanmäktig på golfvet. Med en snabbhet, som tydligt ådagalade den spänning, hvori hans själ var försatt, fattade han Eleonora om lifvet och bar ut henne, som om hon varit ett barn, svingade sig med henne upp på hästen och gaf tecken till anfall. Vid hans sida sprang Walchowitz, som med ängslig uppmärksamhet gaf akt på den minsta rörelse i furstens marmorhvita ansigte.

Furstens anfall riktades förnämligast mot den punkt, der öfverste Kruse hade tagit plats, men här stötte han på ett ihärdigt motstånd, och den ena efter den andra af hans soldater stupade. När han då såg, att han här

icke skulle kunna vinna någon framgång, så vida icke lyckan stod honom bi, hviskade han några ord till Walchowitz och befalde sina män att sakta draga sig tillbaka.

En demonisk eld lyste i Walchowitz' mörka ögon, när han erhöll den tysta befallningen; han begaf sig skyndsamt tillbaka till sin stuga, och efter några ögonblick stod både den och de andra boningshusen i ljussan låga.

Svenskarne studsade tillbaka, när de varseblefvo detta, och deras tillämnade anfall hindrades derigenom, att öfversten gaf befallning, att elden skulle släckas. Från de påtända byggnaderna höjde sig ett enstämigt, förfärligt skri af de olyckliga, som der voro innestängda, och detta ökade räddningsifvern hos svenskarne. Ryttarnes led förtunnades märkbart, och det var just detta, som den listige fursten hade förutsett. Med dämpad röst gaf han ånyo befallning till anfall, och detta lyckades. De svaga leden genombrötos, och polackarne skyndade mot floden. Men ännu voro de icke räddade.

Sedan öfversten sett, att alla fångarne blifvit räddade undan den qvalfulla döden, drog han sina ryttare tillsammans och störtade efter polackarne. Handgemänget blef ursinnigt, men slutade inom kort till polackarnes nackdel. Äfven fursten hade varit nära att dela de öfrigas öde, hans häst var skjuten, och en kula hade snubbat hans hufvud så nära, att den tagit med sig en stor del af håret. Han stod nu på marken med den ännu sanslösa Eleonora i sina armar; omkring honom föllo soldaterna hoptals, och hans undergång syntes gifven. Då sade en af soldaterna:

”Vi få hjälp, man har märkt vår fara och skyndar oss till undsättning.”

Han hade rätt, ty midt emot på andra stranden ilade en stark trupp fotfolk mot floden.

Denna syn gaf fursten nya krafter. Han tillsade de öfverblifne att försvara sig käckt och skyndade nedåt floden. Men huru stark och vig han än var, så minskade dock tyngden af Eleonoras kropp farten och han

hade knappast hunnit tillryggalägga halfva vägen, då han upphans af en ryttare. Fursten stannade och lät Eleonora falla till marken, spände pistolen och invändade sin fiende. Denna fiende var sergeant Lundberg.

"Lemna ert byte, eljest är ni dödens man," sade sergeanten och höjde sabeln. "Icke nog med att ni försökt beröfva hennes make lifvet genom den rysligaste död, ni vill äfven mörda den armas frid. Ni skall icke undkomma, gif er till fånga!"

Furstens ögon glödde, och hela hans kropp skälfdes af förbittring.

"Jag gifver mig aldrig," svarade han ursinnigt och höjde pistolen; "hellre döden!"

Sabeln hven genom luften och träffade furstens pelsmössa, så att den slets i trasor, men i detsamma brann pistolen af, och ryttare och häst tumlade om hvarandra på marken. När röken skingrat sig, stod sergeanten på benen, men hästen låg qvar; en kula hade träffat det ädla djuret midt i hjertat.

Öfverste Kruse väckte honom ur hans tankar med dessa ord:

"Hvart tog fursten vägen, rymde han kanske bort med tillhjälp af sin "heliga jungfru"?"

Öfverste Kruse var alltid densamme. Han skämtade vid dryckesgillena, och han skämtade midt i det vildaste handgemäng, då tusen dödar rasade omkring honom.

"Han är der," svarade sergeanten och pekade åt floden; "han har kommit undan äfven denna gång."

"Icke ännu," sade öfversten och sprängde tillbaka; "ännu har jag ett ord otaladt med honom."

Fursten hade under tiden uppnått stranden och väntade med den största otålighet, att den båt, som satt ut från andra sidan, skulle hinna fram. Eleonora hade vaknat. I de mest bevekande ordalag besvor hon fursten att lemna henne, hon bad och hon grät, men utan påföljd.

"Ingen mensklig makt skall numera rycka er ur mina händer," svarade han trotsigt. "Er bror får af-

göra ert öde, och jag skall föra er till honom." Med dessa ord grep han Eleonora omildt i armen och tvang henne att stiga i båten, som just nu stötte mot stranden.

Med halfqväfdt utrop af smärta föll Eleonora ned på botten, fursten och soldaten fattade hvar sin åra och ansträngde alla sina krafter att hinna undan.

Svenskarne störtade ned till stranden, och farten var så hastig, att de icke kunde hejda springarnes lopp, utan redo ett godt stycke ut i vattnet. Detta blef mångens olycka, ty de polackar, som lågo dolda på motsatta stranden, gånvo eld, och afståndet var så kort, att nästan alla deras kulor träffade. Svenskarne besvarade elden men sina långa karbiner, men ganska få kulor hunno fram.

Flyktingarne hade hunnit till midten af floden, då soldaten utropade, under det han upphörde med rodden:

"Vid den heliga jungfrun, de försöka att gå öfver!"

"Bah," sade fursten och krökte föraktligt öfverläppen; "det skall icke lyckas dem, våra soldater skola gifva dem den andra minnesbetan, och då mista de nog lusten."

Fursten hade rest sig upp i aktern af båten och spejade ifrigt åt svenska sidan, liksom sökte han någon. Hans obetäckta hår fladdrade för den lätta vinden, rocken var uppsliten, så att det höghvälfda bröstet lyste fram, kinderna glödde, och i högra handen höll han en rikt arbetad pistol. I detta ögonblick var han skön.

"Ha", mumlade han och höjde pistolen, "der har jag honom, nu skall han icke undgå mig!"

Längs stranden red öfverste Kruse, helt och hållet obekymrad om den fara han lopp, ty det var honom, som Göran Czarneki åsyftade.

"Nu skall han icke undgå mig," mumlade fursten åter och höjde för andra gången pistolen; hans läppar darrade konvulsiviskt, och näsborrarna vidgade sig; han tryckte af, men pistolen klickade. Åter vidrörde fingret trycket, och skottet brann af. I andlös spänning väntade fursten, att röken skulle skingra sig. Vin-

den dref snart undan de lätta molnen, och han såg då öfversten i galopp rida uppför stranden.

"Fördömda vapen," gnisslade han och slungade pistolen i raseri ned i vågorna, "du hittar icke vägen till en fiendes hjerta!"

Svenskarne som insågo det fruktlösa i att längre förfölja, drogo sig tillbaka, och fursten anlände snart till de sina.

XI.

Sandomirs fall.

Hvem blef glad om icke öfverste Kruse, när han af läkaren hörde, att Vilhelms sår icke var så farligt, som det såg ut att vara? Han skyndade genast till gamla grefvinnan, som hade påträffats ligga afsvimnad bland de småbuskar, hvilka stodo utmed stranden, och berättade för henne den glädjande nyheten. Men huru förvånad blef han icke, när fru Katarina icke blott visade sig temligen liknöjd, utan tvärtom började förebrå honom hans inblandning i "furstens affärer", såsom hon uttryckte sig. Han stirrade på henne utan att kunna finna ord både för sin förundran och sin förtrytelse. Slutligen löstes dock hans tungas band, och han talade ord och inga visor för den gamla. När hon en stund afhört hans förebräelser, sade hon:

"Ni må tala hur mycket ni vill om er tillgifvenhet för grefve Stjernfeldt och Eleonora Lubomirski, jag kan icke gilla den, alldenstund den har till mål att föra den vilseförda ännu längre bort från broderns hjerta. Hon är nu snart i hans våld, och ni kan vara säker på, att han icke så lätt släpper henne."

"Men jag skall hemta henne midt för storkanslerns och Czarneckis och Witebskis näsor," svarade öfversten, som begynte fatta eld. "Jag skall predika för

dem, att det icke duger att röfva bort andras egendom och till på köpet någonting så dyrbart som en hustru. Jag blir ursinnig, när jag tänker på detta," fortfor han och slog sig för pannan, "och om jag i detta ögonblick hade furstepojken i mina händer, skulle jag låta honom veta hvad han går för. Är det skick och rason att först vilja bränna upp löjtnanten och sedan löpa bort med hans hustru? Nej, min grefvinna, edra furstar äro ännu så råa, att de borde gå i skola hos mina simp-laste soldater."

Med dessa ord rusade öfversten ut och slog dörren igen efter sig, så att den gamla damen förskräckt hop-pade upp från stolen.

"Den heliga jungfrun beskydde mig för den vilda menniskan!" bad hon med hopknäppta händer. "Jag skulle gerna låta läsa hundra messor vid min mans graf, om jag vore i Warschau."

Vi lemna den gamla i sina böner till den heliga jungfrun och alla helgon, för att med några ord redo-göra för den händelse, som drog ett djupt streck öfver Karl Gustafs planer.

Konungens plan var följande: han ville undsätta den hårdt belägrade fästningen, drifva Lubomirski till-baka och derpå kasta sig öfver Czarnecki, som stod ungefär tre mil ofvanför staden. Planen var raskt ut-tänkt, men utförandet blef icke af, ty hela det försam-lade krigsrådet ogillade den; ja, till och med den oför-vägne Didrik La Chapelle hyste sina betänkligheter. Under det svenskarne höllo på att gå öfver floden, hvil-ket Lubomirski otvifvelaktigt skulle söka att förhindra, kunde Witebski hinna ned till undsättning, och sven-skarne voro då utsatta för två eldar. Vid närmare ef-tersinnande fann konungen, att hans plan måste upp-gifvas, men det beslöts ändock, att man skulle försöka föra hjelp till fästningen.

Polackarnes kanoner spelade mot fästningen och staden, som för det mesta bestod af ruiner. Alla för-beredelser bådade en stormning.

Detta tilldrog sig den 24 mars.

Den ena kolonnen infanteri efter den andra ryckte an mot fästningen och drefs tillbaka. Marken darrade af den väldiga kanonaden, och den jättestrid, som höljde Cronlods namn med ära, åskådades af hela svenska hären på andra stranden. Då kom Czarnecki Lubomirski till hjälp, och ställningen blef allt mera betänkelig. Polackarne vunno större framgång med hvarje minut och försökte att komma ned till stranden, i afsigt att bemäktiga sig Liljenbergs ställning och kringräna slottet. För att hindra detta lät Karl Gustaf plantera ett batteri om tolf svåra kanoner midt emot bryggan och underhöll derifrån en så mördande eld, att fienderna studsade tillbaka i första anfallet.

Bland de framryckande polska massorna syntes ett dragonregemente oförfäradt spränga fram mot Liljenbergs förskansningar. De täta leden glesnade betydligt, men detta hejdade icke återstoden. På ett gifvet tecken kastade sig dragonerna ned från hästarne och angrepo till fots de närmaste husen. Svenskarne försvarade sig käckt, men tvungos slutligen att draga sig tillbaka, och slottet blef kringrandt.

Karl Gustaf gjorde ett tecken åt öfverste Kruse att närma sig.

"Känner ni honom på den svarta hästen?" frågade konungen och pekade på en ryttare, som i sporrstreck ilade ned till stranden, utan att gifva akt på den fara han utsatte sig för.

Öfversten betraktade honom några ögonblick uppmärksamt, derefter sade han så tyst, att ingen af de närvarande hörde det:

"Ers majestät, det är Göran Czarnecki."

"Er skyddslings rival således?"

"Ja, ers majestät," svarade öfversten tankfull.

I detsamma började de svenska tiraljörerna, som voro spridda utefter stranden, att beskjuta polackarne med en väl underhållen eld. Furstens häst stegrade sig och föll derefter, dragande med sig ryttaren. Öfversten vågade knappast andas, några minuter förflöto. Men hastigt klarnade hans panna, då han såg Göran

Czarnecki svinga sig upp på en annan häst, och han mumlade för sig själf:

”Hans tid är ännu icke kommen.”

Fästningen kunde icke längre motstå fiendernas anfall, det såg konungen tydligt, och han beslöt därför att rädda så mycket han kunde, medan tiden medgaf det. Han befalde fördenskull öfverstelöjtnant Törnsköld att gå öfver floden och bortföra förråden. Detta var ingen lätt sak, då polackarnes styrka alltjemt ökades, men Törnsköld beslöt att våga försöket. Sedan han utvalt 300 infanterister, ryckte han ned till stranden under skydd af de svenska kanonerna, förde öfver sin lilla styrka på båtar och landsteg lyckligt.

Derefter gick man framåt, som om intet motstånd funnits till. Väl haglade kulorna öfver de tappre, väl försökte Göran Czarnecki att hejda anfallt, men Törnsköld lät icke hejda sig. Det ena huset efter det andra rensades från fiender, dragonerna skingrades, fursten förlorade den andra hästen och var nära att bli tagen till fånga, och midt igenom kartescher, sablar och lansar gick Törnsköld oförskräckt till målet. Vid slottsporten möttes han af öfverste Cronlod, som tågade ut med sina bussar. Största delen af förråden och deribland 180 fat krut räddades. Återvägen gick likaledes genom fiendernas sprängda led, och Czarneckis afsigt att genom ett våldsamt anfall taga både de djerfva svenskarne och båtarne misslyckades; Törnsköld förde besättningen och förråden samma väg, som han kommit, till svenska lägret.

Slottet var i polackarnes händer, och det dröjde icke länge, förr än dess salar fyldes af folk, som på allt möjligt vis yttrade sin glädje.

Konungen åsåg allt detta, och hans hjerta samman drog sig vid tanken på den förlust han lidit. Den tappre Cronlod, som i hela härens åsyn fått mottaga Karl Gustafs ynnestbevis för sitt mod, red vid konungens sida och bredvid honom Essen.”

Sedan konungen några ögonblick uppmärksamt betraktat den rörliga taflan på motsatta stranden, vände han sig till Essen och sade:

"Detta fäste skall alltid blifva ett mäktigt skydd för polackarne och en farlig punkt i vår rygg."

Cronlod teg, men ett oförklarligt leende bredde sig öfver hans markerade drag, när han hörde konungens yttrande.

Detta leende hade icke undgått Karl Gustafs skarpa blickar, och han vände sig till öfversten, i det han sade:

"Ni ler, Cronlod; besannar ni icke mina ord?"

"Nej, ers majestät," svarade öfversten djerft.

Konungens uppsyn mörknade, och han hade ett skarpt svar på tungan, när ett doft mullrande, likasom af en åska, hördes på afstånd.

Alla betraktade hvarandra med stum förvåning, men Cronlod sade med sitt förra leende:

"Rid tillbaka, ers majestät; ni står för nära katern och..."

Han hann icke fullborda meningen, förr än man såg det väldiga fästet höja sig på sina grundvalar; murarne remnade och störtade tillsammans i en enda ofantlig grushög, och Sandomirs borg fanns icke mer.

XII.

Fältmarskalken. Återigen Göran Czarnecki.

Med Sandomirs fall blef svenskarnes ställning betydligt försämrad. Ingenting hindrade Czarnecki att, när han ville, gå öfver floden och förena sig med lithauerne. Men då fattade Karl Gustaf den plan, som derefter genomfördes, nemligen att gå öfver San, slå lithauerne och derefter tåga rakt på Warschau. Det var ett vågstycke utan like, det var att sätta både sin

och hela härens välfärd på ett kort, men nöden hade här ingen lag.

Under generalmajor Bülow's ledning slogs en brygga öfver San, och man hade hunnit till en liten ö, som låg midt i floden. Således endast hälften. Konungen var orolig, dagligen arbetade han med sina höfdingar, Sjelf tillsåg han, att allt gick, som han ville, och ansträngde sig lika mycket som den simplaste soldat.

Dagen efter Sandomir's fall vilja vi göra ett besök i konungens tält. Karl Gustaf var icke ensam. Han satt vid ett bord, betäckt med kartor; hans blickar irrade omkring rummet med ett så likgiltigt uttryck, som vore hans själ på annat ställe. Han var tank-spridd. Framför honom stod en man, den han alltid lärt sig att vörda och värdera såsom sin trognaste rådgifvare, nemligen fältmarskalken Karl Gustaf Wrangel, en af den store Gustafs lärjungar. På Tysklands jord hade han vunnit sina skönaste lagrar, och han hade fört de svenska arméerna efter slaget vid Lützen. Han hade sett mycket, men aldrig ett tåg sådant som detta. Han hade varit i otaliga faror, men aldrig hade han sett de svenska soldaternas mod så djupt pröfvadt som nu. Att se, huru denna här, utmattad af nattvak, marscher, hunger och törst, likväl med samma oförminskade mod bjöd spetsen åt en öfverlägsen fiende, det väckte hans beundran och han blef likasom ung på nytt.

Konungens blickar föllo på Wrangel, som, med hufvudet lutadt i högra handen och den venstra sluten kring värfästet, uppmärksamt betraktade en af kartorna på bordet. Det tycktes, som om Karl Gustaf ville i hans tysta minspel läsa sitt eget öde.

Slutligen sade han, i det han lätt vidrörde fältmarskalkens arm:

"Hvad säger ni om min plan, Wrangel?"

"Ers majestät försöker således att slå sig igenom?"

"Jag måste, någon annan utväg står mig icke öppen."

Några minuters tystnad inträdde. Slutligen sade

Wrangel, i det han såg på konungen med en frågande blick:

"Hvad tänker ert majestät svara de utländska sändebuden? De hota ju med sina monarkers inblandning?"

"Jag tänker gifva dem det svar, att konungen af Sverige icke mottager några råd af andra än sig sjelf och sina närmaste," svarade Karl Gustaf med blixtrande ögon. Han ville vara sjelfständig så väl i sina tankar som handlingar, och ingenting förtröt honom så mycket, som när han förstod, att man genom andra sökte inverka på hans böjelser. Han var icke något bruhufvud, det kan man tryggt påstå, men han hade sin vilja för sig sjelf. De utländska sändebudens ofta upprepade påminnelser om deras herrskares inblandning i hans affärer retade honom på det högsta. Sverige var en stormakt, dess härförare och soldater fruktade i Europa, och icke desto mindre vågade man göra Karl Gustaf föreställningar! Hans stolthet led deraf, och hans lugn återvände icke förr än efter lång tid. Hvad som allra mest förbittrade honom var, när dessa föreställningar kommo från jesuiterna, ty dem hatade han i grunden. Hans öppna och ärliga hjerta kunde icke fördraga dessa "krypande och skenheliga skurkar," och han försökte att, så mycket i hans makt stod, göra deras förderfliga anslag.

"Tala, Wrangel!" sade konungen med en djup suck, "jag vill höra edra råd."

"Min konung," sade Wrangel med vek stämma, "det är för mig en stor ära att vara er rådgifvare i dessa stunder, då ni ensam är mäktig att råda er sjelf till det bästa. Men jag lyder er vilja, och mitt råd är, att ni i Guds namn försöker öfvergången. Jag och hela hären följa er till seger eller död."

"Wrangel," svarade hjeltekonungen och såg fältmarskalken mildt i ögonen, "ni känner mina svagheter, ni vet, att det bräckliga ting, som vi kalla ära, hägrar för mina blickar. I detta ögonblick, då tusen faror omhvärfva oss, vill jag återkalla det förflutna i minnet.

Med en krigshär sådan som denna, med rådgifvare och vänner sådana som ni och andra kan jag trotsa halfva Europa. Må diplomaterna spinna sina ränker omkring oss, vi skola undgå dem. Jag vill uppsöka Sapieha och lära honom, att vi ännu icke tappat modet. Sparre skall påskynda broarbetet och väl underhålla sin eld, så att lithauerne väl bli varma i kläderna. Kunna vi drifva det så långt, att deras hetsiga sinnelag sjuder, då följer oförsigtigheten i spåren."

Wrangel närmade sig dörren, då denna i detsamma öppnades och adjutanten anmälde franska sändebudet D'Avaugour.

"Låt honom komma in," sade Karl Gustaf och gaf Wrangel en vink att stanna kvar.

D'Avaugour inträdde under djupa bugningar, och sedan han framsagt sina komplimenter, fortfor han:

"Å min regerings vägnar kommer jag att föreställa ert majestät vådan af ett fortsatt nekande..."

"Min käre D'Avaugour," afbröt Karl Gustaf med molnhöljd panna, "kommer ni nu åter med edra föreställningar? Men det skulle roa mig att höra hvad man nu fordrar af mig."

"De fredsvilkor, som..."

"Som jag om några dagar, vill Gud, skall diktera i Warschau," svarade konungen raskt och slog fransmannen lätt på axeln.

D'Avaugour fortfor: "Jag har också erhållit i uppdrag att tala med ert majestät angående en sak af enskild natur. Lubomirski och Czarnecki fordra grefve Stjernfeldts utlemnande till polska senaten, emedan grefven förfört den förres syster att afsvärja sina fäders tro."

"Fordra de detta?" frågade konungen förvånad. Derefter tillade han, i det han ånyo klappade sändebudet på axlarne: "Det är er lycka, att öfverste Kruse icke hört er."

D'Avaugour låtsade icke förstå konungens ord, utan fortfor: "De ha eljest för afsigt att hänskjuta

saken till hans helighet påfvens och andra makters afgörande.”

Ett sarkastiskt leende krusade Karl Gustafs läppar, då han svarade:

”Dessa polska herrar ha i sanning besynnerliga idéer. Icke kan jag rå för, att storkanslerens syster förälskat sig i en af mina löjtnanter. Dessutom har icke greve Stjernfeldt förfört sin maka till att afsvärja sin religion, det har hon gjort af fri vilja och inre öfvertygelse. Men hvad kommer att inträffa, om jag icke lyder hvad de polska herrarne funnit för godt att förelägga mig?”

”Ni retar hela den katolska kyrkan på er, och en bannlysning...”

”Håll, min bästa D’Avaugour,” afbröt konungen leende. ”Ni glömmar, att jag står utom gränserna för påfvens makt, ert nit har hänfört er, och kom väl ihåg, att jag lätt skulle kunna glömma det franska sändebudet för — jesuiten.” Med dessa ord svängde konungen om på klacken och gaf D’Avaugour en vink att aflägsna sig. Fransmannen bet sig i läppen, lika mycket af harm som förlägenhet, och gick.

I lithauernas läger vid San rädde den mest ottyglade glädje. Soldaterna sjöngo, dansade och grälade sins imellan. Eröfringen af Sandomir berusade sinnena, och den ena speglosan efter den andra kom svenskarne till del.

Men midt under denna tygellöshet och detta virrvarr funnos likväl polske män, som med allvar öfvertänkte, huru denna strid skulle sluta; der funnos de, som icke delade soldateskens munterhet, utan tvärtom med bekymrade miner kastade sina blickar på den lilla ö, der svenskarne stodo. Dessa män voro Lubomirski och Czarnecki. De hade kommit till lägret för att med Sapieha Witebski, lithauernas anförare, öfverlägga om hvad som borde göras och voro församlade i den sistnämdes tält för att rådpläga.

"Mine herrar," började Lubomirski med allvarlig stämma, "såsom Polens storkansler får jag varmt uppmana er till enighet och mod. Vi böra icke ännu jubla öfver den seger, som *kan* vinnas; ännu återstår mycket att lära af våra fiender. Ja, mine herrar, det förundrar er, att jag yttrar dylika ord, men jag talar efter min öfvertygelse. Svenskarne äro icke fiender, dem vi böra förakta, utan tvärtom taga deras krigssätt till ett mönster för vårt. Vid Sandomir står min här, färdig att hvilken timme som helst bryta upp och ila till hjälp. General Czarneckis armé står på Weichsels venstra strand och lithauerne här. Framför oss hafva vi konungen af Sverige, omsluten af våra mäktiga härar. I svenskarnes rygg ströfvar Sapieha omkring med sina qvartianer, och fienderna äro således totalt inneslutna. Men intet förhastande å vår sida får gifva den sluge konungen tillfälle att undkomma, vi måste fånga honom här; här skall hans segertåg stanna. Svärjen att med lif och blod försvara er post och Polens ära!"

"Vi svärja det," ropade alla; "vi svärja det vid den heliga jungfrun."

"Ja, den eden är dyr," sade gamle Czarnecki och reste sitt vackra hufvud; "den heliga jungfrun har hört eden, och ve den, som bryter den! Hittills har jag ständigt dragit mig undan, nu vill jag stanna, nu vill jag möta Karl Gustaf i öppen strid och hellre färga valplatsen med mitt blod än vika en tum. Nu har den timme slagit, då jag ärligt kan få bryta en lans med honom, som förödt vårt sköna land och gjort vår laglige konung till flykting. Min arm är icke så svag, som mången tror, och mitt hjerta klappar ännu lika varmt för Polen, som när det slog i den sextonåriges barm. Är icke afgörandets stund nu kommen, då ser jag Polens framtid hölj'd i dimmor, och många dystra nätter skola ännu sänka sig öfver dessa skogar och slätter, innan frihetens dag randas."

Den gamle slutade, och alla de närvarande voro

djupt gripna af hans ord. Slutligen uppsteg Sapiëha Witebski och sade:

"Jag är beredd att mottaga honom. Mina fästningsverk äro så fasta och så bestyckade mot floden, att icke ens hundra tusen svenskar skola kunna öfverstiga dem."

Witebskis värdiga hållning och eldiga försäkran lugnade alla, och storkanslaren skulle just taga till ordet, då han stördes af Göran Czarnecki, som instörtade under häftiga åtbörder.

"Landsmän," sade han, i det han med utmanande blickar såg sig omkring, "I veten, att den ed, som redan i vaggan binder tvenne personer vid hvarandra, är helig, och hittills har ingen vågat bryta den. Den har nu blifvit bruten och trampad under fötterna af en qvinna, som till den grad förgätit det namn hon bär, att hon afsvurit sina fäders tro och ingått äktenskap med en bland våra fiender. Inga messor skola sjungas vid hennes graf, och Guds och alla helgons vrede skall drabba henne hårdt. I kännen henne, det är Eleonora Lubomirski. Våra fäder hade förenat oss; jag kom för att omfamna min brud, men hon stötte mig tillbaka med förakt, ty en annan hade stulit hennes hjerta. Och denne är en svensk," fortfor han med lågande kinder. "En kättersk prest har vigt dem. Nu fordrar jag min egendom tillbaka af dig, hennes broder," fortsatte han och vände sig till storkanslaren, som alltjemt under tystnad afhört talet, "jag fordrar mitt rättmätiga arf, och i Polens namn fordrar jag, att du tvingar den fallna att återvända till vår kyrka."

Fursten tystnade. De närvarandes blickar voro med ängslan fästa än på Lubomirski, än på Göran Czarnecki; den gamle fadern syntes häftigt upprörd.

Storkanslaren var i stort bryderi, och alla väntade, att han skulle afkunna den afgörande domen, och efter några ögonblicks tystnad genmälde han:

"Polackar! Det är sannt hvad furst Göran Czarnecki sagt. Min olyckliga syster har sjelf valt sin make, må hon då räknas för vår fiende, efter hennes

make är det; hon har afsvurit katolska läran, må då kyrkans och påfvens förbannelser slungas öfver henne och hennes efterkommande. Jag kan icke förbanna, men jag kan icke heller i denna stund välsigna henne," fortfor storkansleren, under det han torkade kallsvetten ur pannan. "Hon är okänd för mig. Hon må följa sin make till hans land, men inom Polens gränser får hon icke sätta sin fot; hon är förskjuten."

Med hämmad andedrägt afhöordes denna dom af de närvarande, och fursten svarade med ett hånleende:

"Så finnes då ingen rättvisa i Polen. Vore hon min syster, skulle hon tyngas till jorden af mina förbannelser."

Vid dessa grymma ord reste Lubomirski sitt hufvud, och med djup, allvarlig stämning svarade han:

"Vi hafva olika naturer, furst Görän! Ni skulle kunna förbanna den som hvilat under samma hjerta som ni, men detta kan icke jag. Så lyder mitt svar, och jag befäller er att icke mera vidröra denna sak."

Det låg ett sådant allvar i storkanslerens ord, att fursten icke för ögonblicket vågade motsäga honom. Men innan han drog sig tillbaka, frågade han:

"Hvart skall jag föra grefvinnan Stjernfeldt?"

Storkansleren lätsade icke märka det uppenbara trots, som låg i furstens ord, utan frågade kort:

"Är Eleonora här?"

"Ja," svarade fursten.

Då vände sig Lubomirski till Sapieha Witebski och sade:

"I edra händer lemnar jag min syster. Vaka troget öfver henne, och om någon olycka drabbar henne, skall ni stå till ansvar därför."

Fursten skyndade bort, och alla tyckte, att en tryckande börda lyftes från deras axlar, när sista skymten af Görän Czarnecki försvunnit.

Det afbrutna samtalet kom åter i gång, och snart var det dystra uppträdet glömdt. Arm i arm vandrade de tre fältherrarne ned till förskansningarna. Vid floden och vid åsynen af de med kanoner späckade vallarne

upplarnade Lubomirskis dystra anlete, och med hög stämma ropade han, så att de omkringstående soldaterna hörde det: "Här skola svenskarne finna sin graf, ingen fiende skall öfverstiga dessa vallar." Och från de församlade soldaternas läppar hördes dessa rop: "Lefve Polen, död åt svenskarne!"

XIII.

Ett kort kapitel, som handlar om huru Czarny berättar en historia och derefter kommer på andra tankar.

Då Göran Czarnecki kom ut ur tältet, spratt han häftigt till vid åsynen af en gestalt, som med skyndsamma steg ilade mot honom. Han satte högra handen öfver ögonen, för att med säkerhet förvissa sig om, att det icke var en synvilla.

"År det möjligt," mumlade han för sig sjelf, i det han med långsamma steg gick den kommande till mötes; "skulle Czarny ha lyckats undkomma eller är det hans vålnad?"

Det var verkligen Czarny, som närmade sig. Sedan fursten med ett tvunget leende besvarat tjenarens underdåniga helsning, sade han:

"Nå, Czarny, jag är på det högsta nyfiken att få veta, på hvad sätt du blifvit fri. Du har din egen tur att ofrivilligt bli gäst hos våra fiender."

"Och denna tur skall väl ingen afundas mig," svarade Czarny med ett leende midt imellan förnöjelse och grämselse. "Men ni skall få höra förunderliga saker: Sapiaha är slagen!"

"Sapiaha slagen," eftersade fursten hotande, "är det ditt allvar?"

"Det är rena sanningen," svarade Czarny nedstämd, "och jag skall berätta för er en historia, min egen historia, så gätlik, att ni säkerligen skall fråga, huru

det kunde vara möjligt för mig att undkomma. Men den heliga jungfrun har underligt hjälpt mig," mumlade han och gjorde korstecknet.

"Berätta, berätta!" utropade fursten.

Czarny började:

"Svenske konungen hade föresatt sig att uppsöka Sapiiha och gifva honom en minnesbeta, såsom han i sitt öfvermod sade. Han var högligen förgrymmad på honom för hans öfvergång och den kännedom om hans planer, som vi derigenom fingo. Man befalde mig att visa vägen, och ehuru jag vid alla helgon bedyrade, att jag icke visste, hvar Sapiiha fanns, trodde man mig icke. Öfverste Kruse, hvilken vår heliga jungfru en gång nog skall neka inträde i paradiset, hotade att genast skjuta ned mig, så vida jag icke lydde, och det var naturligt att jag då fogade mig i omständigheterna. Jag förlitade mig på lyckan, som ännu aldrig..."

"Till saken, till saken!" afbröt fursten med otålighet.

"Jag red i spetsen och bakom mig öfverste Kruse, som visst icke krusade, när han var i farten med att utdela sina slängar. Jag bet sönder läpparne af harm och raseri och svor en dyr ed vid jungfru Maria, alla helgon och skyddshelgonet i vårt kloster att hämnas, så snart jag kunde. Jag kommer icke nu ihåg, huru många Ave och Pater Noster jag läste, men nog var det tillräckligt att borttaga många synder, och det vet jag, att jag på det ifrigaste sökte efter ett tillfälle att kunna föra de öfvermodiga svenskarne i fällan. Och detta tillfälle yppade sig förr, än jag kunde tänka. Jag visste alls icke, hvar Sapiiha stod, utan red på vinst och förlust. Så hade vi kommit upp på en sandhöjd; nedanförlåg ett träsk, det upptäckte jag strax, men fienderna märkte det icke. Nu må det bära eller brista, tänkte jag, nu är hämdens stund kommen. Jag visste, att min undergång var gifven, om det misslyckades, men jag förtröstade på lyckan. Jag sporrade hästen, svenskarne följde, och, vi sutto i träsket. Denna belägenhet var föga afundsvärd, åtminstone för mig, ty

när öfversten märkte det spratt, jag spelat honom, ryckte han upp en pistol. Men handen darrade, och kulan snuddade förbi min axel. Jag anbefalde mig i den heliga jungfruns beskydd och väntade döden. Men den kom icke, utan i stället Sapiehas qvartianer, och det dröjde icke länge, förr än svenskarne voro nedhuggna. Jag var imellertid räddad och sökte efter öfversten, men han hade totalt försvunnit. Segern blef likväl af kort varaktighet, ty konungen, som under tiden hunnit fram, angrep oss. Väl kom Sapieha oss till hjälp, men måste efter en hårdnackad strid fly undan. Med möda undgick jag det missödet att för tredje gången falla i svenskarnes händer, ty då hade det varit ute med mig. Vaksamhet är af nöden, svenskarne bereda sig till att gå öfver här och . . .”

”Det skall misslyckas,” inföll Göran Czarnecki och log öfvermodigt. ”Förr skola de kunna taga ned solen än gå öfver Witebskis forskansningar. Vet du något om greve Stjernfeldt?”

”Ja, han är nu på benen och sitter redan till häst.”

”Du har således sett honom?”

”Ja.”

”Då skulle du ha sparat en kula åt honom,” svarade fursten kallt. ”Öfversten skall jag nog sköta.”

”Ni glömmar, att jag var en vapenlös fånge,” svarade Czarny.

”Det är sannt,” mumlade fursten med sammanbitna tänder; ”men kommer han åter i min närhet, så darrar icke min hand för tredje gången.”

Czarny ryste för det glödande hat, som stod att läsa i furstens blickar, och han ämnade just framställa en fråga, då Göran Czarnecki fortfor:

”Hör på, Czarny! Eleonora är fånge här, och du skall noga bevaka hennes steg. Hon måste bli min, om jag än skall sätta mitt lif på spel. Jag har svurit det, och du vet, att en Czarnecki håller ord. Efter allt utseende ämnar Karl Gustaf storma detta läger, han skall bräcka sin panna mot forskansningarna, men under den villervalla, som då uppstår, vill jag föra

bort grefvinnan. Sedan skall jag uppsöka hennes make, och han måste dö för min hand. Du, Czarny, skall hjälpa mig. Walchowitz är redan färdig, och du skall ansvara mig för Ramoskis trohet. Er lön skall bli riklig icke blott här, utan äfven i himmelen, och den heliga jungfrun skall med välbehag äse våra bemödanden att rycka en vilseförd ur djefvulens klor, och hon skall hjälpa oss."

Fursten tystnade, han väntade synbarligen med stor otålighet svaret från tjenarens läppar.

"Höge furste," svarade Czarny med likgiltig stämma, "det tillhör mig att lyda och att befrämja edra planer, alldenstund de gå ut på att bereda grefvinnans lycka och rädda hennes själ från afgrunden."

"Så är det," återtog fursten, som icke gifvit akt på den spelfulla min, som hvilade på Czarnys läppar. "Farväl, Czarny! Följ grefvinnan som en skugga! Om ett par dagar gäller det." Med dessa ord aflägsnade han sig med skyndsamma steg och tog vägen åt floden. Czarny kvarstod på samma ställe, till dess han sett furstens höga gestalt försvinna mellan tältraderna; der-efter vände han sig om och gick med afmätta steg åt motsatt håll. Hans ansigte mörknade med hvarje steg han tog, och till slut mumlade han, i det han tryckte handen mot hjertat:

"Det kännes så besynnerligt inom mig; det är, som om jag handlat orätt, och jag har gjort allt för deras räddning. Räddning," upprepade han eftertänksamt och stannade, "skall det bli hennes räddning, om hon faller i furstens händer? Nej, det blir hennes ofärd. Och till att bereda henne denna har jag lofvat min hjälp. Heliga jungfru, hvad har jag gjort? Jag har ju ingått förbund att störta den stackars grefvinnan Eleonora i elände! O, jag är en eländig stackare och vore värdig att i detta ögonblick smaka öfverste Kruses knytnäfvar! Jag har dragit sorg öfver grefvinnans hufvud, ty jag är orsaken till hennes fångenskap. Jag vill gå till henne och bekänna allt, och jag vill tjena henne. Hon älskar icke fursten, och hon är ju en

annans maka. Ja, jag vill tjena henne! Ramoski lyder mig, och han skall icke ha hjerta att draga en så svår sorg öfver den stackars grefvinnan Eleonora. När vi bodde på Mikolaiov, och Gud gifve, att den tiden komme tillbaka, voro jag och Ramoski grefvinnan Eleonoras gunstlingar. Och vi ha svikit henne! Fursten har ljugit för oss, grefvinnan hatar honom! Mitt beslut är fattadt," utropade han med eftertryck. "Jag vill uppsöka Ramoski, och sedan... sedan vill jag se, om fursten och Walchowitz äro slugare än Ramoski och jag. Om svenskarne segra, då är jag utan fara, ty jag skall då följa min herrskarinna, och sjelfva öfverste Kruse skall förlåta mig, men om de bli slagna, ja, då går jag öfver till grefven," fortfor han beslutamt, "och derefter vill jag tjena honom troget. Jag känner mig så lugn, jag är nästan glad till sinnes, och jag förlitar mig på, att den heliga jungfrun icke skall tillräkna mig, om jag spelar fursten ett spratt." Med dessa ord rätade Czarny upp sig, strök de grå lockarne ur pannan och aflägsnade sig med snabba steg, under det han i förbifarten andäktigt korsade sig för madonnans bild, som stod vid Sapiaha Witebskis tält.

XIV.

Ett nattligt möte. Walchowitz är slugare, än Czarny trodde.

En häftig storm upprörde de små vågorna i den lilla floden San, och på afstånd mullrade åskan med korta uppehåll. Det led mot aftonen, och mörkret tilltog allt mera. I lithauerens läger herrskade en oafbruten tystnad, under det svenskarnes läger var skådeplatsen för den största verksamhet. På den lilla holmen midt i floden var det i synnerhet lifligast, och de svenska kanonerna sände då och då en varm helsning

öfver till motsatta stranden, men erhöilo intet gensvar. De svenska soldaterna arbetade oförtrutet på bryggan, och generalmajor Bülow manade sjelf på dem samt hjälpte till än här och än der.

Det började lida mot midnatten, då en ensam vandrare kom från midten af lithauernas läger och tog vägen åt floden. Han var insvept i en vid kappa och hade dragit ned mössan ända till ögonen. Med raska steg skyndade han genom förskansningarna och stod snart vid stranden, som öfverallt var bevuxen med en tät småskog. Här sprang han från buske till buske och såg sig omkring med så oroliga blickar, som om han väntat att hvarje ögonblick få höra sina förföljares rop. Men han kom osedd ända ned till vattenbrynet, stannade der några minuter och betraktade den lilla ön, som, lik en mörk klippa, höjde sig ur vattnet.

"Mina ögon äro svaga," mumlade han och drog kappan från ansigtet; "för tjugo år sedan egde jag örnens blick, nu ser jag knappast någonting." Med dessa ord satte han händerna för munnen och framtvang ett svagt, hväsande läte, som efter några minuters orolig väntan på samma sätt besvarades tätt vid hans sida.

"Han är så nära," mumlade den okände och tog ett steg åt sidan, "jag trodde icke, att han var kommen ännu." Han hade knappast hunnit uttala sista ordet, då en liten båt sköt fram mellan vassen, rakt framför den okändes fötter.

"Jag väntade icke, att du skulle komma så snart," sade roddaren med dämpad röst; "detta vågstycke är..."

"Tst, tst," varnade den andre och lade ett finger på munnen. "Tala icke så högt, Ramoski! Vassen har öron och spioner stryka omkring i hvarje buske." Derefter steg han i båten och stötte från land. "Jag skall säga dig, Ramoski," fortfor han med undertryckt stämma, "vår belägenhet är farlig, ty om vi bli upptäckta, så..."

"Åh, det har ingen fara," svarade Ramoski lugnt. "Hvem skulle kunna tro att furstens trognaste tjänare, Czarny och Ramoski, förehafva dylika nattmarscher för att höra sig för en smula. Men eftersom vi komma att tala om fursten, huru är det med hans förhållande till grefvinnan Eleonora?"

"Hon afskyr honom och han är ursinnig af svart-sjuka," svarade Czarny och drog kappan från ansigtet. Derpå tog han plats i fören. Ramoski skötte årorna så försigtigt, att icke ens Czarny kunde höra, när de sänktes ned i vattnet. Med några kraftiga tag förde Ramoski båten ur vassen och rodde sakta och ljudlöst mot den lilla ön. Vågorna stänkte Czarny i ansigtet, ty vinden låg emot, men han tycktes icke märka det, utan stirrade tankfullt ned i djupet. Månen hade icke uppgått ännu, men de tindrande stjernorna lyste så mildt ned på jorden. Kanonaden hade upphört och stormen saktat af; friden hvilade öfver de nejder, der mannen med lian inom kort skulle skörda så många offer.

Ramoski styrde icke färden rakt på holmen, ty då skulle de snart hunnit dit, utan rodde än till höger, än till venster, men närmade sig derunder småningom målet. Detta observerade Czarny, och sedan han en stund gifvit akt derpå, frågade han:

"Hvarför rör du icke rakt på ön?"

"Jag har mina planer," svarade Ramoski sakta.

Czarny sökte icke att utleta dessa planer, utan öfverlemnade sig med fullt förtroende i kamratens händer.

Midnatten hade inbrutit och mörkret blifvit tätare, den lilla holmen kunde knappast urskiljas. Endast vågornas plaskande störde tystnaden. Plötsligt gjorde Ramoski en rörelse af förskräckelse och sänkte årorna så häftigt i vattnet, att det stänkte honom i ansigtet. Czarny vände sig om och sade med hämmad stämma:

"Ser du spöken, Ramoski, eller vill du leda fiendernas uppmärksamhet på oss?"

"Det är redan gjordt, såsom jag fruktar," svarade denne lika sakta; "jag hör årslag på sidan om oss."

Båda lyssnade med andlös oro, och Ramoski var just i begrepp att ännu en gång sänka ned årorna, när detta anrop trängde till deras öron:

"Hvem der? Svara, eljest skjuter jag."

Polackarne försökte att upptäcka det oförmodade hindret, men förgäfves, mörkret var så tjockt, att de knappast kunde se fyra alnar framför sig. De betraktade hvarandra med villrådighet och voro icke öfverens med sig sjelfva, om de skulle lyda eller icke, då de för andra gången hörde den barska uppmaningen och nu på några få alnars afstånd.

"Svara du, som förstår svenska," hviskade Ramoski, under det han drog in årorna; "vi kunna icke undkomma."

Vid samma tid som Czarny och Ramoski stötte ut från lithauernas läger, närmade sig trenne ryttare stranden af den lilla holmen. De talade icke många ord, men syntes likväl ha ett gemensamt mål. Sedan de hunnit ned till det ställe, der tvenne båtar lågo förtöjda, och bundit sina hästar vid ett träd, sade den ene af ryttarne, en blek yngling, i det han betraktade den mindre, vid hans högra sida stående mannen:

"Är det verkligen er afsigt att följa med oss?"

"Ja, grefve Stjernfeldt," svarade den tilltalade, som var ingen mer och ingen mindre än öfverste Kruse, "det är min fulla afsigt att göra er sällskap på detta vanvettiga tåg. Ungdomen kan väl behöfva erfarenheten med sig i båten, och jag bekänner öppet, att jag väntar mig stort nöje af denna lilla lusttur, huru dåraktig den än synes mig. Kom nu," fortfor han, i det han tog Vilhelm under armen, "jag ser, att sergeant Lundberg gjort båten i ordning; ju längre vi uppskjuta afresan, desto farligare blir det."

Med dessa ord hoppade öfversten lätt ned i den

lilla farkosten och följdes genast af Vilhelm, som var på det högsta ifrig att komma åstad.

"Sergeant Lundberg sköter årorna; ni, löjtnant, håller skarp utkik från fören, och jag styr flottan," kommanderade öfversten muntert. "Men haf ögonen öppna, min bästa grefve," tillade han. "Gif akt på hvarenda bölja, ty de sakramenskade lithauerne äro fiskar, och ni, sergeant, låt årorna falla så tyst i vattnet, som om endast en mås doppade sina vingar!" Sergeanten lydde noga tillsägelsen, och den lätta farkosten gled nästan ljudlöst öfver vågorna.

"Nå, löjtnant," sade öfversten efter några minuters tystnad, "ser ni ingenting misstänkt? Jag tycker sjelfva luften är så besynnerlig i qväll, jag känner på mig, att vi råka ut för något otyg."

"Jag ser ingenting," svarade löjtnanten sakt, "men äfven jag har en obestämd aning, att något afgörande kommer att inträffa i natt, jag kan icke begripa den oro, som pinar mig."

"Tänker ni verkligen att gå upp i fiendernas läger?" frågade öfversten derefter.

"Ja," svarade Vilhelm energiskt, "jag måste ha visshet på huru det står till med Eleonora, jag . . ."

"Galenpanna," mumlade öfversten mera för sig sjelf än såsom svar på löjtnantens tal; derefter tillade han högt: "Står ni således fast i ert beslut att kasta er i armarna på er dödsfiende? Nåväl, då vill jag göra er sällskap, och sergeant Lundberg följer oss äfven, eller hur?"

"In i döden," svarade den tappra sergeanten med fast stämma, "och så länge löjtnanten och jag förmå röra ett finger, skall ingen polack kröka ett hår på öfverstens hufvud."

Öfversten besvarade icke denna manliga försäkran, men en tacksam blick uti hans vackra ögon tolkade hans erkänsla mera, än orden kunde göra det. Derefter sade han: "Sergeanten glömde väl icke kapporna och mössorna? Vi måste helt och hållet se ut som polackar."

"De ligga hos mig," inföll Vilhelm, "men vi skola väl icke anlägg dem ännu?"

"Vi måste se till, att vi komma fram först," genmälde öfversten; "icke skola vi som narrar fara omkring i de der oviga kostymerna utan ändamål."

Vilhelm svarade icke, utan lyssnade uppmärksamt. Plötsligt grep han sergeanten i armen och hviskade:

"Jag tycker mig höra liksom ett brus här framme, skulle..."

"Det är en båt," afbröt sergeanten lika tyst, "jag hör det nu ganska tydligt."

"Kan ni upptäcka någonting?" frågade öfversten och flyttade sig varsamt till sergeantens sida.

"Nej," öfverste," svarade denne och hvilade på årorna, "men om några minuter."

"Ropa an dem!" befalde öfversten.

"Men om båten icke är ensam, då ha vi ju lupit rakt i fällan," hviskade löjtnanten. "Vänta några ögonblick till, så att vi må kunna förvissa oss om att vi icke ha en hel båtflotta öfver oss."

"Nä, så må det ske, som ni vill, då," svarade öfversten buttert.

De tre svenskarne ansträngde hela sin synförmåga, men sågo i förstone endast tjocka mörkret, och öfversten höll redan på att gifva sin otålighet tillkänna medelst sina vanliga utrop, då sergeanten lutade sig fram mot honom och hviskade: "Nu ser jag båten, det är blott en. Men huru mycket folk den har, kan jag icke se."

"Ropa an dem genast!" befalde öfversten för andra gången med en ton, som icke tålde någon motsägelse.

Sergeanten ropade, såsom förut är berättadt. Derefter sade han: "Jag ser nu båten ganska väl, den är mindre än vår."

"Ja, vi se den också," sade öfversten och löjtnanten på samma gång.

Några minuter förgingo under afvaktan på svaret,

men då icke något sådant hördes af, sade öfversten, i det han ryckte upp en pistol:

"Ropa en gång till, och om de hundarne icke då svara, skjuter jag."

För andra gången ljöd sergeantens anrop, och nu med den påföljd, att en stämman svarade:

"Vi äro hemliga vänner och..."

"Vi ha inga hemliga vänner," svarade öfversten kärft, "vi vilja veta edert ärende."

Czarny kände genast igen öfverstens röst och mumlade: "Då kan jag vara säker på att grefven är med; den heliga jungfrun är synbarligen med oss och gillar mitt handlingssätt." Derpå tillade han med höjd stämman: "Vårt ärende är att få tala med grefve Stjernfeldt."

"Han är här," svarade Vilhelm och reste sig upp i båten, "hvem vill tala med mig?"

Czarny var icke betänkt på denna fråga, och han visste icke, om han skulle gifva sig tillkänna eller icke. Men när Vilhelm åter upprepade sin fråga i hotande ton, ansåg han det vara bäst att yppa sitt namn. Han svarade därför:

"Czarny vill tala med er om grefvinnan Eleonora."

"Czarny," mumlade öfversten halfhögt, "är den skurken ute och går igen? Det var han, som lurade oss ned i träket."

Czarny darrade ofrivilligt, ty han hade hört öfverstens ord. Ramoski hade med några årtag fört sin båt tätt intill den svenska.

"Hvad har ni att förkunna om min maka?" frågade Vilhelm och väntade med klappande hjerta på svaret.

"Er maka är i lithauernas läger," svarade Czarny, "och vi ha kommit för att öfverlägga med er om hennes räddning."

"Tro honom icke, löjtnant!" sade öfversten uppbrusande. "Det är en listig karnalje, den der Czarny; han vill endast locka er i snaran, som den fördömde fursten utlagt för er."

"Nej, öfverste Kruse," svarade Czarny oförskräckt,

"jag lockar icke grefven i någon snara, ty jag har beslutit att med den heliga jungfruns tillhjälp rädda grefvinnan."

"På hvad sätt?" frågade Vilhelm hastigt. "Nämn det genast, och jag är färdig till hvilken uppoffring som helst."

"Ännu är icke tiden kommen," inföll Czarny, "men om det blir strid."

"Hvad skall då ske, om det blifver strid?" inföll öfversten hastigt.

"Då skall jag rädda henne," svarade polacken tvärt. "Men," tillade han långsamt, "ni måste komma mig till hjälp; eljest bortför fursten henne, ty detta är hans plan."

"Vet du, att det ens skall bli någon strid?" frågade öfversten misstroget.

"Vi ana det," svarade Czarny raskt.

"Men huru skola vi träffa hvarandra?" frågade Vilhelm.

"Låt det bli *min* omsorg," inföll polacken; "jag vakar öfver grefvinnan, och fursten har till och med blifvit förbjuden att besöka henne."

En djup suck af lättnad undslapp Vilhelms bröst.

"Men låt oss fara nu," bad Czarny vidare; "vi måste i natt vara hos fursten, eljest märker han vår frånvaro och anar oråd; han är misstänksam mot alla och man får vara ytterst listig för att icke röja sig."

"Ja, af den varan har du fått en god portion på din lott," mumlade öfversten för sig sjelf, dock så högt att Czarny hörde det. Men denne låtsade icke förstå anspelningen, utan fortfor, i det han vände sig till Vilhelm:

"Gif noga akt på hvad som hädanefter tilldrager sig utanför holmen, ty der skall ni afvakta mitt svar."

Vid dessa ord gaf han Ramoski en hemlig vink, som endast denne förstod, och innan Vilhelm hann göra nästa fråga, erhöll båten en så väldig stöt, att det var nära, att han stupat öfver relingen. Ramoski fattade årorna och förde båten snart utom synhåll.

"Guds död!" skrek öfversten och höjde pistolen.

"De voro ändå spioner, — friska tag, sergeant, vi måste hinna upp dem."

Sergeanten rodde af alla krafter, men slutligen utropade Vilhelm, i det han reste sig upp i fören:

"Öfverste, ett sådant spratt har väl ännu aldrig någon polack spelat oss, vi skynda ju tillbaka till holmen, som om vi hade hela lithauiska hären i hack och häl efter oss.

I häftigheten hade ingen af dem gifvit akt på att båten svängt om vid Ramoskis våldsamma stöt.

"Ha, ha, ha," skrattade öfversten, som vid denna upptäckt återfick sitt muntra lynne, "sådana krabater, riktiga erkejesuiter, ha, ha, ha!"

Imellertid rodde Ramoski af alla krafter, och den lätta båten flög genom vågorna. Czarny, som under bortresan haft sin plats i fören, såsom läsaren påminner sig, satt nu i aktern och stirrade ned i det mörka djupet, som om han ville utleta dess hemligheter. Ingen talade ett enda ord. De voro blott några alnar från land, då Czarny plötsligt spratt till och sade, i det han vände sig till Ramoski:

"Det står aldrig rätt till här; jag tyckte, att jag såg ett hufvud sticka upp bakom oss, kanske . . ."

"Du ser spöken, min kära Czarny," inföll Ramoski med ett kallt leende, din fantasi har blifvit uppjagad."

Förmodligen var det en knippa gräs, som fastnat vid kölen.

Czarny svarade icke; han försökte att med sina blickar tränga ned i djupet, men fäfängt och han kände efter med händerna; men de träffade endast vattnet. Några minuter till, och båten gled sakta in i vassen. Czarny hoppade i land, och sedan Ramoski fastbundet farkosten och täckt öfver den med lösryckta vasstrån, ilade de tillsammans uppför stranden och inkommo lyckligt i läget.

De hade knapt försvunnit, då vassen började röra sig fram och åter på den plats, der båten låg, och snart visade sig en man, helt och hållet naken, men så betäckt med gräs och vasstrån, att man skulle kunnat

tro, att han legat på sjöbottnen en längre tid. Vatt-
net dröp af det långa håret och gjorde honom mera
lik ett djur än en menniska.

"Uff, uff," flåsade han och kröp upp på stranden,
"jag tror icke, att pinan i skärselden kan vara större,
än den jag nu känt. Jo, jo, mina vänner, Walchowitz
är inte så dum, som ni tror, jag har allt utforskat edra
hemliga stigar och har er nu i mitt våld. Många gån-
ger var jag nära att släppa båten, men Walchowitz
simmar som en fisk, och om den heliga jungfrun var
med er i båten, så voro alla helgonen hos mig i vatt-
net. Den fördömde Czarny var nära att upptäcka mig,
när jag ville hemta luft, men Ramoskis dumhet räd-
dade mig. Nu måste jag skynda till fursten, — ha,
ha, ha, sedan tycker jag mig se Czarnys och Ramoskis
långa näsor, då jag upprepar det förtroliga santal, som
de hade med svenskarne, ha, ha, ha!" Vid dessa ord
gnuggade han ifrigt händerna af förnöjelse, gjorde sig
fri från gräset och vassen och påklädde sig de kläder,
som han gömt några alnar från båten.

Några minuter senare var stranden öde. Endast
vågornas sakta brus och vindens klagan i vassen störde
nattens stillhet.

XV.

Syskonen. Ramoski gör Walchowitz' plan om intet.

Fursten hade köpt Walchowitz likasom fordorn
Ramoski, men den förre var, såsom vi veta, trognare.
Genom denne sin förbundne, som lyckats intaga stor-
kansleren, så att han blef en af dem, som skulle be-
tjena Eleonora, kunde Göran Czarnecki få tillfälle att
då och då besöka henne. Men han var icke längre
den förre häftige älskaren, han hade tyglat sin passion
så mycket, att han icke lät den utbryta i så öfverilade

handlingar som förr. Men elden glimmade under askan, det såg Eleonora, och hon fruktade honom lika mycket. Hans besök voro korta, och alltid förde han då samtalet på svenskarne och deras förmodade undergång, och Eleonora märkte tydligt, att furstens hat åsyftade endast hennes make. Hon ryste, när hon hörde hans förbannelser öfver svenskarne, ty hon visste, hvad Vilhelm hade att vänta, i fall han råkade i hans händer. Hon svarade den vredgade polacken med lugn och bemödade sig, så mycket möjligt var, att dölja sin oro. När Göran Czarnecki då lemnade henne, föll hon i en häftig gråt, och endast Czarnys omsorger och försäkringar, att fursten icke skulle kunna göra henne eller hennes make något ondt, lugnade henne för tillfället. Men detta tillstånd varade icke länge; hon behöfde endast se en enda skymt af fursten, som dagligen gick förbi hennes bostad, så var genast hennes lugn stördt.

Dagen efter den i förra kapitlet beskrifna händelsen var Eleonora ensam. På hela dagen hade hon icke sett fursten, och detta gladdde henne. Men hvarför kom icke brodern till henne? Var hon för alltid förskjuten? Dessa voro de frågor, på hvilka hon så länge förgäfves väntat ett svar, och det smärtade henne djupt, att han, som fordom visat henne så stor ömhet, nu var så förändrad. Hon meddelade Czarny sina bekymmer, men han skakade blott på hufvudet och försökte ingifva henne det hopp, att broderns hjerta nog skulle vekna, och att allt skulle bli godt igen. Han gjorde henne också uppmärksam derpå, att storkanslerens tid kanske var så upptagen, att han icke kunde slita sig från göromålen, men då hade alltid Eleonora detta svar tillreds: "Hans tid är icke så upptagen, att han icke kunde uppoffra en enda timme åt mig."

Czarny måste för sig sjelf tillstå, att Eleonoras ord voro sanna, och han aktade sig noga för att motsäga henne alltför mycket.

Aftonen inbröt. Eleonora hade gråtit äfven i dag så väl som alla dagar, och hennes barm arbetade oroligt. Hon låg i halflutad ställning, med hufvudet stödt

i venstra handen. Ibland tillslöt hon ögonen, och det såg ut, som om hon insomnat, men plötsligt spratt hon till, hela hennes kropp darrade, och med förskräckelsen målad i sina drag utropade hon: "Fly mig icke broder, jag är icke ovärdig din kärlek!" Hela hennes själ var i uppror, hon tålde knappast det obetydligaste buller, förrän hon spratt till och trodde, att man kom för att berätta henne Vilhelms död eller förkunna henne broderns förbannelse. Och när Czarny såg denna förändring, förbannade han i sitt hjerta den stund, då han gaf sig i furstens tienst, och han kunde ibland hela timmar ligga på knä framför madonnans bild och läsa sina Pater Noster under den djupaste sorg och oro. Han hade nu endast ett mål, Eleonoras befrielse, och det var detta, som gaf honom mod att begifva sig åstad, för att uppsöka Vilhelm, då han så oförmodadt träffade honom.

Detta möte hade han icke omtalat för Eleonora. Han nämde icke, att han uppgjorde planer till hennes räddning och återförening med sin make, ty om de misslyckades, skulle detta slag drabba henne så mycket hårdare. Czarny teg således och arbetade oförtrutet på att göra sin afsigt utförbar.

"Gud låte hans hjerta vakna," suckade hon och gömde ansigtet i händerna. "Han kan icke förbanna mig, ty han är ädel och håller af sin stackars syster." Tårarne trängde sig våldsamt fram, och hon snyftade högt. Men snyftningarna upphörde snart, och en kort, dvalik sömn föll öfver henne.

Denna sömn hade varat ungefär en halftimme, då dörren saktat öppnades och en högväxt man med ädla, men sorgbundna drag visade sig på tröskeln. Hans blickar föllo genast på Eleonora, och med en qväfd suck smög han sig på tå fram till henne. Några minuter betraktade han noga hennes aftärda kropp, och han suckade djupt; han sträckte ut handen för att väcka henne, men den sjönk tillbaka; han öppnade munnen för att tala, men intet ljud hördes. Slutligen sade han, i det han saktat lade sin hand på hennes arm:

"Eleonora, vakna, min syster!"

Den unga grefvinnan spratt till, broderns milda ord, hvori hon redan hörde förlåtelsen, uppväckte henne. Med ett utrop både af smärta och glädje kastade hon sig i hans utbredda armar.

"Broder, icke skall du banna!" sade hon och lade sitt hufvud vid broderns bröst.

"Jag har varit nära att förbanna dig," svarade storkanslaren rörd, "men den enda älskade systemen har rätt att fordra öfversende och förlåtelse, äfven om hon felat så djupt som . . ."

"Hvaruti består mitt brott?" frågade Eleonora och gick ett par steg baklänges.

"Du älskar en svensk officer, grefve Stjernfelt?"

"Ja."

"Du är hans maka?"

"Ja," svarade Elenora åter, men kunde icke hindra att rösten darrade lindrigt.

Storkanslaren tystnade och försjönk en stund i djupt grubbel. Slutligen sade han:

"Fritt har du valt din make, ingen har tvungit dig. Från barndomen var du bestämd till Göran Czarneckis brud, och vid denna förening fäste sig många glada förhoppningar. Jag hoppades bland annat att få se den polska konungakronan smycka dina efterkommande, ty Czarneckiska ätten står nära thronen; men ödet ville annat," fortfor storkanslaren med en djup suck och lät hufvudet sjunka ned mot bröstet.

"Broder Josef," svarade Eleonora sakta och smög sig till hans bröst, "du talar så mildt, inga hårda ord gå öfver dina läppar. Du älskar således ännu din staccars syster? Jag älskar dig, och jag älskar Polen, jag dyrkar det land, som sett mig födas, men jag är så egoistisk i min kärlek, att jag sätter min sällhet i första rummet. Jag har öfvergått till lutherska läran, jag har samma religion som min make. Jag har aldrig kunnat gilla alla de prälände ceremonier, som utgöra, så att säga den viktigaste beståndsdelen i katolska läran. Men icke skola vi nu sysselsätta oss med religionstvister,"

fortfor hon, "jag vill ännu en gång höra, att du förlåtit mig."

Liksom i forna dagar, när de, med armarne lindade kring hvarandras midja, sprungo omkring i Mikolaiovs salar eller förrrade sig i den dystra skog, som speglade sig i Wislokas böljor, och med möda påträffades af de förskräckta tjenarne eller gungade i den fjäderlätta båten, så voro de också i detta ögonblick: de voro bror och syster.

"Lutheranerna tillbedja icke jungfru Maria," utbrast storkansleren med till hälften frågande ton.

"Nej, de vända sig med böner omedelbart till Gud," svarade Eleonora, "de bedja också till . . ."

"Stanna, stanna!" sade Lubomirski och lade mildt sin hand på Eleonoras läppar. "Får någon höra, att du så talar till Polens storkansler, skall man anse mig för kättare."

"Kättare," upprepade Eleonora långsamt och med en viss ovilja, "hvad menen I med kättare."

Brodern blef henne svaret skyldig; han rodnade ofrivilligt och kunde icke uthärda Eleonoras allvarliga blickar.

"Låtom oss tala om någonting annat!" sade han derefter häftigt. "Jag tillstår, men endast för dig, att jag alltid blir förlägen, så snart man börjar tala om religionen."

"Du tviflar då på jesuiternas läror?"

"Tyst, för den heliga jungfruns skull!" utropade storkansleren och lade åter sin hand på systemens läppar. "Väggarna hafva öron, och icke ens hundra poster skulle kunna mota deras spejare . . . de äro djeflar."

Eleonora ryste.

"Det är en fruktansvärd liga," fortfor storkansleren i samma hviskande ton. "Jag är rättrogen katolik, men icke jesuit. Jag hatar dessa skurkar i grunden och får nog kämpa med dem en hårdnackad kamp angående ditt äktenskap. Deras stämplingar skola omgifva mig på alla håll, men jag skall icke rygga tillbaka för att säga dem, att blodsbandet är starkare än

alla jesuiternas bojor. Jag kan icke förbanna dig, älskade syster," sade han derpå och drog Eleonora till sitt bröst, "jag förlåter dig af hela mitt hjerta."

"Tack," hviskade den unga grefvinnan och slingrade sina armar kring broderns hals, "men jag är icke nöjd endast med din förlåtelse, jag vill ha ännu mera."

"Ännu mera," eftersade storkansleren med verklig förvåning, "hvad önskar du mera?"

"Frihet och din välsignelse."

Dessa ord framhviskade Eleonora med en så bäfvande stämma, att brodern häftigt studsade tillbaka.

"Frihet," sade han och kysste Eleonora på pannan, "frihet måste jag vägra dig, åtminstone så länge kampen varar. Jag kan icke återsända dig till din make, ty då skulle Göran Czarnecki genast reta jesuiterna på mig. Du måste foga dig i ditt öde ännu en obestämd tid," fortfor storkansleren och öfverhöljde systemen med smekningar, "den tid skall nog komma, då striderna upphöra och det åter blir lugn i Polen. Men min välsignelse, den kan jag gifva dig, och den skänker jag dig härmed i rikaste mått."

Länge höllo syskonen hvarandra omfamnade; det såg ut, som om de aldrig ville skiljas. Aftonsolen kastade sina långa strålar på den vackra gruppen i rummet och lekte med Eleonoras långa hår, som svallat ut öfver halsen och barmen. Den tafan var värdig en mästares pensel.

"Farväl, älskade syster!" hviskade slutligen storkansleren och tryckte en lätt kyss på Eleonoras läppar. "Frukta intet, ty så länge jag står vid din sida, skall ingen göra dig illa, farväl Eleonora, Gud välsigne dig!"

Med dessa ord aflägsnade sig brodern med skyndsamma steg, och han hade knappast försvunnit, då ett menniskoansigte visade sig utanför det lilla fönstret, som var anbragt midt emot dörren. Eleonora bleknade, när hon fick se det vedervärdiga leende, som bodde på de tjocka läpparne, och hon måste fatta tag i en stol för att icke falla, då spejaren med dof röst sade:

"Förbannad vare du och dina efterkommande af Polen! Jesuiterna skola förfölja dig till världens ända, och du skall aldrig kunna undfly oss!"

Det brusade för hennes öron, och med ett anskri föll hon till golvet.

Hvem var den okände? Eleonora kände igen honom genast, och hon visste, att han var furstens förtrogne. Det var Walchowitz. Under det storkansleren var hos Eleonora, hade han legat dold under fönstret och kunde tydligt höra hvarje ord, som talades inne i rummet. Sedan han uttalat jesuiternas förbannelser öfver Eleonora, skyndade han från sitt gömställe med ytterst försigtiga steg, på det att ingen skulle upptäcka honom, och tog vägen till fursten, för att redogöra för hvad som inträffat.

Några minuter efter det han lemnat sitt gömställe, syntes en annan karl med försigtiga steg närma sig fönstret och titta in.

"Stackars grefvinna," mumlade han och betraktade medlidsamt Eleonora, som af en tjenarinna blifvit lagd på en soffa, "stackars grefvinna," fortfor han med en djup suck, "hon måste lida förfärligt!" Mannen tystnade och försvann från fönstret, men just som han ämnade begifva sig derifrån, hejdades han af en hand, som bakifrån lade sig på hans axel.

"Hvarför är du här, Czarny?" frågade den nykomne.

"Ah, är det du, Ramoski," utropade Czarny, ty det var verkligen han, som spionerat på Walchowitz, "ah, är det du, Ramoski! Det var bra, att vi träffades; jag har någonting viktigt att förkunna dig."

"Fort fram med det!" ropade Ramoski otåligt, "jag är också ute på jagt efter nyheter."

"Vi ha fiender öfver oss," sade Czarny och såg sig försiktigt omkring åt alla sidor.

"Så—å," inföll Ramoski vårdslöst, "hvad är det för en råtta, som vill försöka att gnaga sönder våra nät?"

"Walchowitz," svarade Czarny eftertänksamt och berättade derefter den scen, han varit vittne till.

"Walchowitz är icke så farlig" sade Ramoski efter en stunds öfverläggning med sig sjelf, "vi böra frukta fursten mera, ty han är listigare än ormen."

"Tror du det?" frågade Czarny och ryckte till.

"Ja. Han stryker omkring här, förklädd till munk, och jag såg honom för en halftimme sedan nere vid buskarne på stranden. Antingen fruktar han, att svenskarne skola öfverrumpla oss, eller att någon hemlig fiende skall bortföra grefvinnan. Men jag har uttänkt en plan att riktigt draga honom vid näsan. Vi måste underrätta grefve Sjernfeldt om, att det gäller förmodligen i natt, men så länge fursten smyger längs stranden, kan jag icke komma ut med båten. Du, Czarny, skall hjälpa mig att utföra min plan. Gå nedåt stranden och låtsa, som om du vore rädd för att blifva sedd! Fursten skall upptäcka dig, han skall förfölja dig, och du skall föra honom så långt från båten som möjligt. Är du färdig?"

"Ja," svarade Czarny, "men om du stöter på Walchowitz, huru skall . . ."

"Så här," hviskade Ramoski och blottade en spetsig dolk, den han svängde öfver hufvudet.

Czarny nickade ett stumt bifall, hvarefter de båda vännerna togo vägen åt stranden. När de kommit utom förskansningarna, dolde sig Ramoski bakom en buske, hvarifrån han, utan att sjelf upptäckas, kunde se, huru Czarnys vandring skulle aflöpa. Han hade legat ungefär en halftimme, med blickarna oafvänt fästa på kamraten, då han var nära att uppgifva ett glädjerop; han såg nemligen, huru fursten smög framåt och följde Czarnys steg.

"Nu är det min tur," mumlade han och kröp fram, "och om den heliga jungfrun vore mig bevågen, så lemnade hon Walchowitz i mina händer."

Den listige Walchowitz hade utsett ett ställe bredvid Ramoskis båt till mötesplats och der inväntade han fursten, som snart infann sig.

"Walchowitz," sade Göran Czarnecki och tog plats på stranden, "lyckas du föra grefvinnan till Krakau, så är också din lycka gjord. Men detta måste ske redan i natt."

"Var lugn, höge furste!" svarade Walchowitz. "Så sant jag är en rättrogen jesuit, skall jag göra allt, som står i min förmåga, och jag skulle ha missträknat mig bra mycket, om . . ."

"Men, du påstår ju, att både Czarny och Ramoski äro emot oss," afbröt Göran Czarnecki.

"Ja, de äro våra fiender," svarade Walchowitz, "men de skola ega bra goda ben, om de förmå följa mig, den bästa roddaren på Weichsel, åtminstone på fem mils omkrets. Jag för ned grefvinnan hit, och Ramoski får ursäktas, om jag lånar hans båt på några veckor," fortfor han med ett rätt skratt. "Ni, höge furste, måste lugna honom."

"Jag skall nog tysta hans tunga," svarade fursten och lekte med en vackert arbetad pistol, "hvarken Czarny eller Ramoski skola vara oss till hinder, när middagssolen nästa gång skiner på lithauernas läger."

Icke långt från det ställe, der de sutto, framsmög Ramoski med en orms lätthet och stannade endast ett par alnar bakom Walchowitz.

Vi veta, att fursten märkt Czarny, och han hade lemnat Walchowitz endast några ögonblick förrän Ramoski hann intaga sitt gömställe.

Walchowitz var nu ensam. Snart började han bli orolig och mumlade tidt och ofta långa meningar mellan tänderna. Ramoski lyssnade med återhållen andedrägt, men kunde blott uppfatta ett och annat ord, hvarigenom han sedan fick sluta sig till sammanhanget.

Walchowitz blef allt oroligare och steg upp samt närmade sig båten. Ramoski följde efter, liksom när panthern följer sitt rof genom snåren; hans ögon blixtrade, och dolken var lyft till stöt. De hade hunnit ända ned till vattenbrynet, och Walchowitz var just i begrepp att stiga ut i båten, då Ramoski störtade öfver honom, Walchowitz studsade, när han hörde prassel

bakom sig och fiendens flåsande andedrägt, men hans ansigte blef askgrått, då han mötte Ramoskis glödande ögon och såg dolken blixtra i hans hand. Han ville ropa på hjälp, han ville bedja om nåd, men Ramoski gaf honom icke tid dertill; han sprang på sin fiende med en katts vighet, och det skarpa stålet borrade sig in i Walchowitz' arm. Utan att yttra ett enda ord föll Walchowiz. Ramoski stod med ett enda hopp i båten, och innan fursten hade kommit tillbaka, gungade han ute på floden, ungefär midt imellan fastlandet och holmen.

"Såret skall åtminstone göra honom oskadlig för denna natt," mumlade Ramoski för sig sjelf. "Nu återstår endast fursten, och det blir icke svårt att mota honom. Men," fortfor han och betraktade stranden med uppmärksamma blickar, "det är besynnerligt, att Czarny icke ger mig det öfverenskomna tecknet, han har således icke ännu undgått fursten. Förrän jag får se detta tecken, kan jag icke aflägsna mig härifrån." En halftimme förgick, och Ramoski började bli orolig, men plötsligt ljusnade hans dystra anlete, när han såg en röd fana svängas fram och tillbaka nedanför en af förskansningarna. Duken svängdes endast tvenne slag, derefter försvann den.

"Czarny är räddad", mumlade han och rodde sakta mot holmen; "han har lurat fursten, och hvad han börjat, det skall jag fullborda, ty i natt måste grefvinnan Eleonora vara fri."

Mörkret var i antågande, men Ramoski tycktes icke bry sig derom. Liksom förra gången, rodde han icke heller nu rakt fram, utan än till höger, än till venster, men höll alltid skarp utkik åt alla sidor. Allt eftersom mörkret blef tätare, blefvo också dessa kryssningar mindre, och slutligen upphörde de alldeles. Då drog han in årorna och lät båten drifvas mot holmen af den lätta vinden, och genom kanondundet trängde snart till hans öron ett kraftigt: "Hvem der!"

XVI.

Den 25 mars 1665. Enviget.

Fru Katarinas lynne hade varit dystert och nedstämdt ända sedan Eleonoras tillfångatagande. Hon talade sällan, och hvarken Vilhelms böner eller öfverstens raljeri kunde aftvinga henne ett leende eller ett vänligt ord; hon var otillgänglig för alla och visade sig högst sällan ute. Detta förtröt öfversten på det högsta, och han stack icke under stolen med sina tankar, utan lät den gamla damen få höra både ett och annat, som var mindre angenämt. Men då suckade hon blott och tog sin tillflykt till jungfru Maria och alla helgon, och med en sådan menniska kunde icke öfversten komma långt. Grälet slutade vanligtvis så, att öfversten, liksom förra gången, i vredesmod gick sin väg, och fru Katarina lofvade hundra messor vid sin mans graf i Warschau.

Så inföll den 25 mars, denna dag, som i Sveriges historia strålar så klart. Redan tidigt på morgonen hade Carl Gustaf hållit en rådplägning med sina fältöfverstar, och ett enhälligt beslut att gå öfver San hade blifvit fattadt. Så snart det började lida mot qvällen, fördes artilleriet öfver till ön, der konungen fattat posto med fotfolket. Kanonerna började spela, och röken samm i tunga moln öfver floden. Vid stranden arbetade soldaterna ifrigt på att iståndsätta de båtar, som funnos der; allt var lif och rörelse; alla ifrån den högste till den lägste lade verksam hand vid arbetet. Bron, som förenade ön med fastlandet, var nästan till trängsel uppfylld af soldater, som hade ön till mål. Tre hundra man kärntrupper hade kommit öfver och ordnade sig längs efter den strand, som vette åt lithauerernas läger.

Helt nära vattnet stodo trenne män och samtalade ifrigt, de voro Gustaf Kruse, Didrik La Chapelle och Vilhelm Stjernfeldt.

"Således är hela ansvaret för stormningen kastadt på oss," sade öfverste Kruse, i det han vände sig till La Chapelle." Vi skola gå i spetsen och fresta på, om Witebskis vallar äro så ointagliga, som man påstår. Anfäktat," fortfor han och vred mustascherna, får jag bara mina småländingar öfver den här bäcken, så skall jag lära lithauerne att dansa efter min pipa. Jag ryggar icke tillbaka, och har jag en gång väl kommit öfver, så låter jag hellre sabla ned mig, än jag går tillbaka."

"Topp!" utropade La Chapelle, "jag gör dig sällskap!"

"Och jag antager det," svarade Kruse, i det han med värme tryckte vapenbroderns hand. Derefter vände han sig till Vilhelm och frågade:

"Har ni hört af Czarny och hans lika slipade kamrat ännu? Jag tycker, att de borde visa sig snart, så vida de hade allvar med sitt prat?"

Det var just då posten ropade an Ramoski. Vilhelm lyssnade uppmärksamt och var just i begrepp att svara på öfverstens ord, då en soldat anmälde att en roddare önskade få tala med löjtnant Stjernfeldt.

"Det är han," mumlade Vilhelm och vände sig till öfversten med begäran att få höra hvad främlingen hade att förkunna.

"Gör det, löjtnant," sade denne och tryckte Vilhelms hand, "men tag er i akt för den kanaljen, ty . . ."

"Har ingen fara, har ingen fara," afbröt Vilhelm hastigt, "jag skall snart vara tillbaka." Med dessa ord ilade han åt det håll roddaren var och stod snart bredvid båten.

"Hvad vill du, polack?" frågade löjtnanten genast. "Jag är den, som du söker. Säg fort ditt ärende, ty jag har brådtom."

"Det har jag också," svarade Ramoski. "Min tid är knapp. Men, fort till mitt ärende: er maka väntar, skynda er."

"Eleonora!" utropade Vilhelm och sprang några

steg framåt, "väntar hon mig, men hur skall jag få träffa henne?"

"Följ mig!" sade polacken sakta.

"Följ dig!" ropade Vilhelm och spratt till. "Hvem ansvarar mig för, att ni icke är en spion, en af furstens . . ."

"Jag är ingen spion," svarade Ramoski; "jag är Czarnys förtrogne."

"Näväl," sade Vilhelm efter några minuters öfverläggning med sig sjelf, "jag skall följa dig med det vilkor, att jag får medtaga åtminstone *en* kamrat, samt att vi dröja, till dess öfverste Kruse går öfver floden."

"Ämnar konungen försöka öfvergången i natt?" frågade Ramoski.

Vilhelm svarade icke, utan ilade åstad till öfverste Kruse och sade sitt ärende:

"Vildhjerna," ropade öfversten och såg på Vilhelm med förvåning, blandad med en viss aktning; "detta steg tar ni för er makas skull! Jaha, det är mycket vackert det och förtjenar sin lön. Men att så der kasta sig rakt i armarna på en spion, det är vanvettigt. Res löjtnant! Icke vill jag hindra er från att träffa er maka, men om ni kommer tillbaka med oförrättadt ärende, så blir jag ond. Tag sergeant Lundberg med er och lyssna till hans råd, ty de äro icke att förakta."

Med dessa ord vände öfversten löjtnanten ryggen och skyndade i La Chapelles sällskap uppåt ön, för att ordna trupperna. Vilhelm skyndade tillbaka till Ramoski, som väntat på honom med den största otålighet. Sedan han kallat sergeanten till sig och med några ord redogjort för sin afsigt, förklarade sergeanten, att han i hvilket ögonblick som helst vore färdig att medfölja. Löjtnanten hoppade lätt i båten, sergeanten följde honom hack i häl, och Ramoski stötte genast ut. I samma ögonblick ljöd öfverstens signal till sin vapenbroder, de förde nemligen befälet öfver hvar sin hälft af styrkan, och en liten rad af båtar lade ut från holmen under, den djupaste tystnad å deras sida.

Kanonaden hade allt mera tilltagit, och de tjocka rök-molnen vältade öfver mot lithauiska lägret.

Ramoskis båt var främst af alla.

"Hör på, löjtnant," sade Ramoski och lutade sig intill Vilhelm, "kan ni upptäcka någon människa på andra stranden?"

"Jag tycker, att jag ser personer längs stranden," svarade Vilhelm sakt.

"Det är fursten, som smyger omkring för att gripa Czarny," sade Ramoski med öfvertygande stämma; "men Czarny låter icke fånga sig, det försäkrar jag er."

Han hade knapt uttalat sista ordet, när det blixtrade till i buskarne längs stranden, och svenskarne upptäckte mörka led af polskt infanteri, som stod färdigt att mottaga angriparne.

Kulorna slog ned bland båtarna, men förorsakade ringa skada.

Den lilla flottiljen stötte mot land och svenskarne rusade upp. Småskogen rensades efter ett kort handgemäng, och snart stodo Gustaf Kruse och Didrik La Chapelle med hundra man på de "ointagliga" försvarsverk, som, enligt Sapiëha Witebskis eget yttrande, icke skulle kunna bestigas af hundra tusen svenskar.

Vilhelm och sergeant Lundberg hade varit bland dem, som först kommit in i förskansningarna. Ramoski var så ifrig att komma fram, att han icke märkte den fara, för hvilken han utsatte både sig och sina följeslagare.

"Häråt, häråt, följ mig löjtnant!" ropade han och drog Vilhelm med sig åt venster. "Den heliga jungfrun låte allt gå bra!"

Omkring dem flydde lithauerne åt alla håll, under det de kastade bort sina vapen och lemnade sitt väl-försedda läger. Vilhelm kunde endast upptäcka mörka, oordnade massor, som alla hade till syftemål att komma undan, och han kunde först efter en lång stunds eftersinnande reda sina tankar. Allt syntes honom som en dröm, och han gnuggade sig i ögonen för att öfvertyga sig om, att han var vaken. Stormningen af stranden och vallarne hade gått i en handvändning, och nu stodo

de snart sagdt utan förlust i det läger, hvars eröfrande Karl Gustaf ansåg skulle kosta strömmar af blod.

Men han väcktes snart ur sina drömmar af Ramoski, som lätt slog honom på axeln med dessa ord:

"Kom, löjtnant, er maka väntar!"

Under tystnad följde han och sergeanten med dragna värjor sin ledsagare, som förde dem snart sagdt till midten af lägret. Öfverallt den gräsligaste förvirring, öfverallt en brådiskande flykt!"

Plötsligt stannade Ramoski och var länge villrådig, åt hvilket håll han skulle gå, ty öfverallt voro de omgifna af svärjande polackar. Svenskarne svepte kapporna tätare omkring sig och väntade tåligt, till dess strömmen något skingrat sig.

"Kom nu," sade Ramoski och grep Vilhelm i kappan, "nu eller aldrig!"

I detsamma erhöll han från sidan ett lätt slag på axeln, och när han vände sig om, mötte honom Czarnys ansigte.

"Jag har länge observerat dig, Ramoski," sade Czarny och helsade vördnadsfullt på svenskarne. "Tiden är inne nu; har ni mod, så är det bra, eljest . . ."

"Hade vi icke mod, så stode vi icke här nu, kom ihåg det, min gubbe," svarade sergeanten och slog Czarny på axeln, "men om ni har mod att se fursten i hvitögat, så för oss till honom!"

Czarny fixerade talaren några ögonblick skarpt, derefter vände han sig till Vilhelm och sade: "Följ oss löjtnant, er maka finns endast hundra alnar längre bort."

Czarny gick i spetsen, derefter Vilhelm; sergeanten och Ramoski slöto taget. Plötsligt stannade Czarny, grep grefve Vilhelm våldsamt i armen och sade med undertryckt stämma:

"Lofva mig, att ni icke öfverilar er, ehvad ni än får se!"

"Ja," svarade Vilhelm och betraktade Czarny med förvåning.

"Nåväl! Ser ni gruppen derborta? Det är fur-

sten och den skurken Walchowitz, som skynda sig att uppnå stranden. De föra grefvinnan emellan sig."

Vilhelm ryckte till och ämnade skynda efter fursten, då Czarny höll honom tillbaka, i det han sade: "Kom i håg ert löfte, låt mig råda!"

Med några ord gjorde han derefter Ramoski uppmärksam på den fara Eleonora lopp samt befalde sergeanten och honom (Ramoski) att försöka afskära flyktingarne reträtten; sjelf skulle han och Vilhelm följa efter dem. Ramoski gjorde ett tecken åt sergeanten, hvarefter de försvunno.

Fursten hade hunnit ned till stranden, men der stannade han några minuter och inväntade Walchowitz, som för sin blygsam skull icke kunde hinna så fort. Eleonora hvilade sanslös på hans armar. Striden hade dragit sig längre inåt lägret, endast mindre afdelningar lithauer och svenskar skymtade förbi. Men fursten gaf icke akt derpå.

Under det Göran Czarnecki väntade sin förtrogne, hade Ramoski och sergeanten smugit sig längs stranden och gömde sig tätt invid den båt, som låg der, och hvilken fursten utan tvifvel ämnade begagna.

"Vänta ett ögonblick, Walchowitz!" sade Göran Czarnecki och närmade sig båten. "Jag skall föra grefvinnan ombord och derefter hemta dig."

Med dessa ord skyndade han till stranden, steg i båten och nedlade Eleonora varsamt på botten, hvarefter han åter hoppade i land för att bispringa sin af blodsförlust utmattade kamrat. Detta ögonblick begagnade sergeanten, gick sakta ut i vattnet, afhög fängelinen med sabeln och svingade sig i båten samt gaf den en så hård knuff, att den sköt ut minst fem eller sex alnar från land. Derefter grep han årorna och sänkte dem i vattnet, för att, om så behöfdes, genast kunna ro bort. Den tappre sergeanten gnuggade händerna af förnöjelse öfver det spratt han spelat fursten, och han jublade i sitt sinne öfver Eleonoras räddning, ty den var nu säker.

Fursten närmade sig ånyo och sade till Walchowitz, i det han pekade åt båten till:

"Blott några steg till och vi äro räddade. Se så, här skall båten vara, men . . . men," stammade han och stirrade på vågorna, "har båten rymt sin kos — eller . . ."

"Åhnej, furst Göran Czarnecki," svarade sergeanten i gäckande ton, "det är bara jag, sergeant Lundberg, som spelar er samma puts, som ni gjorde mig vid Weichsel; vi äro nu qvitt."

"Död och afgrund," gnisslade fursten mellan de sammanbitna tänderna, "gif mig tillbaka grefvinnan, annars skjuter jag."

"Skjut!" uppmanade sergeanten kallblodigt. "Ni skall ändå darra på handen."

Han hade knappast fått sista ordet ur munnen, då ett skott brann af och en kula hven så nära hans högra öra, att han ofrivilligt kastade sig åt sidan.

Fursten stod just i begrepp att springa ut i vatt-net för att bestå en dust med sin oförvägne motståndare, men stannade på halfva vägen liksom träffad af åskan, då han tätt bakom sig hörde dessa ord:

"Stanna, furst Göran Czarnecki!"

Framför honom stod Vilhelm Stjernfeldt, och i hans högra hand glänste den väldiga huggvärjan.

Fursten ryggade i förstone tillbaka, men snart återfick hans själ hela sin spänstighet, och han ropade:

"Nä, det gör ju detsamma, en af oss måste dö!"

Med dessa ord rusade han på Vilhelm. Denne svarade ingenting, utan afvaktade med lugn sin dödsfiendes anfall.

Klingorna möttes, och all den vighet och skicklighet, hvaraf båda voro mäktiga, utvecklades. Natten var icke så mörk, att icke den tillät kämparne att med noggrannhet följa hvarandras rörelser.

Under tiden hade Czarny och Ramoski tagit Walchowitz om hand och ånyo förbundet hans sår.

Kampen började öfvergå till ursinne, åtminstone

å polackens sida, ty han hade endast öga för, huru han skulle kunna gifva sin motståndare banesåret.

"Ni är oförsigtig, min furste, ni blottar er" sade Vilhelm med det största lugn i verlden.

"En af oss *måste* dö," svarade fursten med dof stämma, "ni eller jag skall icke öfverlefva denna natt."

Vilhelm fördubblade sin försigtighet och fursten anföll honom med en sådan häftighet, att han mot sin vilja måste retirera. Han drog sig varsamt tillbaka, ända till dess han kände vågorna squalpa vid sina fötter, då stannade han.

Furstens vapen snuddade i detsamma vid hans arm och slet sönder kläderna samt gjorde en liten rispa i huden. Göran Czarnecki märkte detta och fördubblade sina anfall. Han gaf icke mera akt på sig sjelf, han såg endast sin fiende. Vilhelm kände, att han till slut skulle duka under, om icke segern dessförinnan vore hans, och han beslöt att gå anfallsvis tillväga. Detta såg fursten och gjorde allt för att hindra det; han fattade svärdet med båda händerna och måttade ett förfärligt hugg mot Vilhelms hufvud. Denne sprang tillbaka och sträckte fram klingan för att uppfånga hugget, men fursten, som icke märkte den hvassa spetsen, rusade fram, jernet borrade sig in i hans bröst, och utan att uppgifva ett enda ljud föll han till marken.

Czarny rusade fram, han var blek som ett lik, äfven Vilhelm skyndade till den sårades sida. Han försökte resa sig, men föll tillbaka, och hans ande flydde, han var död.

Vilhelm kände, huru kallsvetten perlade på hans panna, och Czarny måste stödja sig mot ett träd för att icke falla. I detsamma hördes ett skri från båten, och i nästa ögonblick hvilade Eleonora i sin makes armar.

"Hvar är fursten?" frågade grefvinnan, som icke visste af striden; "hvar är Göran Czarnecki?"

Vilhelm pekade på furstens lik, på hvars marmorbleka drag månen, som nyss uppgått, kastade sina bleka strålar.

"Död!" ropade Eleonora. "I hafven kämpat?"

Han ville det," svarade Vilhelm, "hans egen oförsigtighet beredde hans undergång."

"Ja, han ville det," hördes en röst, tätt bakom de älskande, och när Eleonora häftigt vände sig tillbaka, mötte hon broderns dystra, allvarliga drag. "Han ville så," fortfor storkansleren och lutade sig öfver den fallne; "hans lidelse har störtat honom i en för tidig graf."

Derefter vände sig Lubomirsky till Vilhelm, i det han sade:

"Vilhelm Stjernfeldt; inför Gud och världen är du min systers make! Er konung har segrat, vägen står honom öppen. Var alltid öm mot Eleonora och låt henne i ditt fosterland finna den ro, som Polen nekar henne! Min välsignelse och mina böner skola alltid följa er. Farväl!" Med dessa ord svingade han sig upp på hästen, som af en tjenare hölls några steg derifrån, och försvann, utan att lyssna till Eleonoras rop.

"Hvem af er skall taga vård om furstens lik?" frågade Vilhelm.

"Jag," svarade Ramoski dystert, "och sedan återvänder jag till min nedbrända boning i Sandomir."

"Tag detta så länge!" sade Vilhelm och lade en tung börs i Ramoskis hand. "Jag skall icke glömma dig. Och du, Czarny," fortfor han, i det han vände sig till den tilltalade, "vill du följa oss?"

"Ja," svarade Czarny med tårade ögon, "jag vill följa er; Mikolaiov får jag väl aldrig mera återse."

"Hos oss skall du ega ett hem för den återstående delen af ditt lif," svarade Eleonora och tryckte tjena-rens hand; "utan din hjälp vore vi icke nu förenade."

En trupp ryttare störtade fram.
"Hollah!" skrek öfverste Kruse, "är löjtnant Stjernfeldt här?"

"Ja," svarade denne sjelf.

"Har ni sett furst Göran?"

Vilhelm pekade under tystnad på furstens lik.
"Han är död," mumlade öfversten, "det var skada på en så tapper krigare; men här kan man riktigt säga

att det är svartsjukan, som störtat honom i grafven. Vi vilja gifva honom en värdig begrafning, och en katolsk prest skall förrätta den."

Vid dessa ord stod han just i begrepp att befalla sina ryttare att föra bort liket, då ljudet af hästfötter trängde till hans öron. Han lyssnade; det kom närmare, och snart upptäckte han en ensam ryttare, som störtade fram.

Ramoski hade kort förut försvunnit; det var han, som hemtat fadern.

Den nykomne var Stefan Czarnecki, och vid hans åsyn drogo sig alla tillbaka.

"Hvar är min son, min Göran? Lemnen mig åtminstone hans lik!" bad den gamle och såg sig omkring. Hans ansigte var dödsblekt, och de hvita lockarne fladdrade för vinden.

"Här, general," svarade öfverste Kruse och lade liket i den gamles famn. "Han var en tapper krigare, men ödet ville hans död."

Den gamle öfverhöljde sonens anlete med kyssar, mumlade några ord, dem ingen förstod, och sprängde bort i carrière.

Några minuters tystnad inträdde, men derefter utropade öfversten:

"Vi ha segrat, Karl Gustaf har sprängt nätet, nu går vägen till Warschau!"

Med dessa ord skyndade han uppåt stranden; Vilhelm och Eleonora följde sakta efter. De voro nu förenade, och i deras blickar lästes tydligt den innerliga glädje, som denna förening skänkte dem.

När de inkommo i lägret, der den mest uppslupna glädje var rådande, mötte de Karl Gustaf, som med glädjestrålände blickar red igenom soldaternas led. Vid åsynen af de båda makarne nickade han gladt och fortsatte sin väg. Några ögonblick derefter kom öfverste Kruse och bragte Vilhelm den underrättelsen, att han blifvit utnämnd till kapten, samt tillade:

"Hvar är sergeant Lundberg? Jag har någonting att säga honom också."

"Här," svarade sergeanten och steg fram.

"Lycka till *löjtnant*," ropade öfversten gladt, "Jag hoppas, att ni icke glömmet kaptenen och hans maka."

"Aldrig," svarade den nyutnämde löjtnanten och tryckte Vilhelms framräckta hand.

"Och han är nu din konung," sade Vilhelm, då konungen åter skyntade förbi dem på sin eldiga springare.

"Nej, *du* är min konung," svarade Eleonora med ett tjusande leende och lutade sitt hufvud mot makens bröst.

"Så skall det vara," inföll öfversten; "qvinnan skall vara mannen underdånig, äfven om hon är polska."

"Skämtet dör väl aldrig hos er," sade Eleonora och hotade öfversten med ett skälmskt leende.

"Aldrig," utropade öfversten leende, "ty skämtet är försynens bästa gåfva. Farväl!"

Med dessa ord sprängde han bort, och snart förlorade de honom ur sigte. Derefter anträdde de återförenade vägen till den bostad, som öfversten anvisat dem.

Jublet i lägret var gränslöst, men de sågo endast hvarandra, de hörde endast hvarandra.

(Slut på första delen.)

ANDRA DELEN.

1677.

I.

Hvari läsaren får göra bekantskap med två nya personer och återser två gamla.

Det var i början af juni månad år 1677, detta år, som blef så minnesvärdt i vår historia. Dagen var redan förliden, och den ljusa sommarnatten bredde sitt lätta flor öfver jorden. Det var så ljumt som under Söderns milda himmel, och den otaliga fåglaskaran hade icke ännu tystnat. Stjernorna tindrade som diamanter på den ljusblåa pellen, och i öster syntes månen vandra upp på sin ensliga bana. Det började lida mot midnatt, och fåglarnes sånger tystnade efter hand, för att snart åter höjas till skaparens och naturens pris.

På en af de många vägar, som förde till Herrevads Kloster, syntes den ofvannämde aftonen trenne personer. De färdades till häst, och de lifliga djuren, som sjelfva längtade till sitt foder, ilade framåt i raskt traf, utan att behöfva pådrifvas hvarken af sporrar eller ridspön. Den lilla truppen bestod af två karlar och en qvinna, hvilken sistnämnda tyglade sin eldige springare med lika stor skicklighet som hennes båda följeslagare.

Ryttaren till höger var en yngling med rent nordiska drag och en gestalt, som tydligt vittnade om både styrka och vighet. Hans ansigte var blekt och utvisade en ålder af omkring tjugo år. Den välformade munnen skuggades af små, ljusa mustascher; ögonen

hade denna rena, klarblå färg, som brukar vara ett kännetecken på nordbon; pannan var hög och vit, och omkring hans vackra, manliga anlete, hvarpå passionerna ännu icke tryckt sin fula stämpel, ringlade sig ett guldgult hår och flöt i rika lockar nedåt axlarna. Men intet gladt leende syntes på hans läppar, med ett djupt svärmod betraktade han än sina följeslagare, än de mörka skogar, som omgäfvade det tjusande sommarlandskapet med en frisk, grönskande ram, och om han någon gång upplyfte det vackra hufvudet, var det endast för att låta sucken mera obehindradt få bana sig väg ur hans bröst. Hans drägt var krigisk. Han hade långa sporrbeklädda ryttarstöflar, som räckte ett godt stycke öfver knäet; ett gult läderkyller skyldede det höghvälfda bröstet; i gehänget satt en lång huggvärja, och en barett med fjädrar höll hans yfviga hår inom tillbörliga gränser. Denne yngling hette Bernhard Stjernfeldt och var kornett vid Aschebergs ryttare.

Bredvid honom red flickan. Vid första påseendet tycktes hon vara ett barn om tolf eller fjorton år, men om man noga betraktade hennes täcka anlete, omgifvet af nötbluna lockar, och hennes gestalt, som visserligen var något under medelmåttan, men ändå fullt utbildad, såg man genast, att man hade åtminstone en adertonårig mö framför sig. Hon var icke hvad man kallar skön, men den ljufvaste oskuld lyste fram ur hvarje hennes drag. I motsats mot brodern var denna flicka, hvilkens namn var Bertha Stjernfeldt, brunett, och i hennes dunkelbruna ögon fanns någonting, som starkt påminte om Södern. Äfven hon hade samma sorgsna utseende som ynglingen, och ofta såg man de klara tårarne dallra i de långa ögonhåren. En lätt kappa omslöt hennes smärta, välformade gestalt och tillät endast de små nätta fötterna att synas.

Den tredje personen i detta sällskap var en gubbe, som sett åttatio vintrar strö sina snöfall öfver jorden, men ingen kunde märka, att så många års mödor hvilade på hans hjessa. Hans gestalt var rak som tallarne i urskogen, håret och skägget snöhvita. Denne man

var gamle Czarny, vår bekantskap sedan tjugo år tillbaka.

En stund förflöt under oafbruten tystnad, men slutligen sade ynglingen, i det han lät sina blickar irra ut öfver det månbelysta landskapet:

"Vi ha ju icke långt till Torpa eller hur, Czarny?"

"Nej," svarade den tillfrågade och pekade mot söder, "bortom skogen der ligger borgen."

"Har du redan varit så länge borta, att du glömt Klosterhagen *) der vi som barn lekt så många gånger?" inföll flickan och log sorgligt; "ack, på den tiden lefde vår far, och mor behöfde icke gråta så, som hon nu gör." Ymniga tårar qväfde här den unga flickans stämma, och en sakta snyftning blef fortsättningen.

Det ryckte till i ynglingens drag, men med en våldsam rörelse betvang han sina veka känslor och svarade: "Vår far dog som en tapper krigare, det vet du Czarny, ty du var ju vid hans sida, när han och major Lundberg stupade vid Lund."

"Om han dog som en tapper man!" utropade Czarny och höjde högra armen. "Jag vill se den i ansigtet, som vill påstå, att icke grefve Stjernfeldt och major Lundberg dogo hjeltedöden. Guds död herr kornett, jag har aldrig sett någon föra sin värja med sådant mannamod! Ni blef sårad strax i början af slaget och var således icke vittne till huru Ascheberg klappade er far på axeln, i det han utropade, så att alla de omkringstående hörde det: ni är vår tappreste man, Stjernfeldt, och i dag är det er hedersdag! Ja," fortfor Czarny och sänkte hufvudet mot bröstet, "det blef också hans hedersdag. Och när vi sedan efter slaget gingo ut för att uppsöka våra fallna vänner, hittade vi er far och majoren. De höllo hvarandra omfamnade; tillsammans hade de kämpat och vid hvarandras sida finga de dö. Omkring dem låg en ordentlig vall af fallna danskar, nästan alla med klufna hufvuden eller genomstungna

*) Klosterhagen, som nu kallas Mörkanskog, låg norr om Herrevads Kloster.

bröst. Der hade striden varit hårdast och när vi undersökte er far och majoren, räknade vi ända till åtta sår på deras kroppar. I venstra handen höll grefven den lilla medaljong, som fröken Bertha har, och i den högra hade den afbrutna värjan snart sagdt vuxit fast, ty vi måste bryta upp fingrarne för att få bort vapnet. En afbruten spjutspets satt kvar i hans bröst, och den hade gifvit honom banesåret. Med bestörtning betraktade vi dessa två män, som några timmar förut varit så friska och fulla af mod, och general Helmfeldt, som också var bland oss, sade, i det han lutade sig ned mot de fallne: "en sådan död äro sådana hjeltar värda!" Generalen ville icke låta oss märka sin rörelse, men jag upptäckte, huru tårarne rullade utför hans kinder, och med darrande stämma befalde han, att de skulle begravas i samma ställning som de lågo. O, det var ett förfärligt ögonblick, när stoftet af dessa tappre sänktes ned i en enkom åt dem tillredd graf! Jag trodde, att smärtan skulle spränga mitt bröst, jag omfattade hufvudet med båda händerna och rusade derifrån, som om jag varit vansinnig. All fröjd hade nu vikit från min ädla herrskarinna och..."

"Vår mor bär sin sorg så, som det anstår en kristen," afbröt Bernhard och reste hufvudet. "Och det är en tröst, att vår far stupat för sitt fosterland och på en så herrlig dag. Ja," fortfor den vackre ynglingen och slog med handen på värjfastet, "jag skulle vilja dö som han för Sverige, med seger. Eller hvad säger du, Bertha," frågade han och vände sig till systern, "om du vore man, skulle du icke vilja dö på sådant sätt?"

"Jo, för Sverige och Carl den elfte," svarade Bertha sakta, i det hon böjde hufvudet.

"Fröken Bertha var ju på Torpa, när grefvinnan mottog underrättelsen om olyckan?" frågade Czarny.

"Ja," svarade Bertha och vände sig bort; "det var just en qväll; vi stodo i begrepp att lägga oss, då gamla Martha kom in och lemnade ett bref. Men låt mig slippa att fortsätta," bad den unga flickan och gömde

ansigtet i händerna, "jag vill icke en gång till se vår mor i denna belägenhet."

"Vi skola icke längre tala derom," inföll Czarny, "gladare ämnen finnas nog. Eller kanske mitt unga herrskap tycker mera om att vara i ensamheten?"

"Nej, nej," afbröt Bernhard, i det han kastade om hästen och tog plats vid Czarnys sida, "berätta oss någonting, gamle vän! Vi ha ännu en styf mil, innan vi komma hem, och det behöfs i sanning något att förströ sinnet med. Jag minnes ännu, huru du en gång för många, många år sedan lofvade att omtala en händelse, som tilldrog sig i Danmark. Jag tror, att det var en flykt, som du lofvade att omtala."

Det glada leendet, som krusat Czarnys läppar, försvann genast vid denna ynglingens påminnelse, och för sig sjelf mumlade han:

"En flykt! Ja, den går aldrig ur mitt minne. Jag skall berätta denna tilldragelse, som kanske kommer att ha inflytande på mitt och fleras återstående lif," sade han derefter med dyster stämma.

"Huru så?" frågade Bernhard och Bertha på en gång.

"Uttydningen är allena framtiden förbehållen," svarade den gamle allvarligt. "Men hör nu på, så vill jag förtälja denna händelse, som alltid uppväckt min oro, hvarje gång jag kommit att tänka derpå. Den fjortonde november 1659 hade inbrutit, och aldrig glömmet jag den dagen. Vi stodo på Fyen och voro helt och hållet kringrända af öfverlägsna fiender och deribland af mina landsmän under Czarnecki *). Den förut nämde dagen stod slaget vid Nyborg, och pfalzgreffen af Sulzbach, som förut anført oss, hade måst öfverlemna befälet åt Gustaf Otto Stenbock. Ja, ja!" utbrast den gamle, när ynglingen var färdig att falla honom i talet. "I tycken väl, att det är besynnerligt, att en simpel tjennare talar så, som vore han en lärd man, men jag skall säga er, att gamle Czarny både sett och erfårit mycket.

*) Dog i byn Sokolowko år 1665.

Jag har reda på ännu mera," fortfor han i lägre ton, liksom talade han till sig sjelf, "men en tjänare måste hålla sig på sin plats, äfven om han eger boklig lärdom. I min ungdom var det min käraste sysselsättning att få vistas i biblioteket på Mikolaiov, och den ädle storkanslern, er morbror, som upptäckte min lust för att läsa, uppmuntrade mig på många sätt. Polens historia kunde jag nästan utantill, och jag känner till nära nog hvarje betydande man i poska hären. Hvad som derefter händt, det har skett under mina ögon, och skam åt den, som glömmet sådant, han må vara aldrig så gammal. Men vi vilja nu återgå till min berättelse."

"I Stora Belt låg holländska flottan under amiral Ruyter, och det var rakt omöjligt för kung Karl den tionde att komma öfver till oss, huru gerna han än ville det. Vid Kaartemünde landsattes oupphörligen nya fiendtliga trupper, och österrikare, polackar och brandenburgare gingo öfver Lilla Belt vid Middelfart. Slaget började, och vi kämpade ursinnigt, men slutligen måste den tappra Henrik Horn vika, hvarefter pfalzgreffen drog sig tillbaka till staden. Vid denna afdelning stodo vi, och jag hade all möda att kunna lugna min ädle herre, ty han ville återvända till striden och hellre dö än fly, men slutligen lyckades jag öfvertala honom att följa med. Jag har följt svenska hären på dess tåg genom Pommern, jag var med vid Fredriksudde, då fältnarskalken Wrangel besegrade den tappra Bille, jag deltog i tågen öfver Belt, men aldrig har jag varit i en sådan klämma som efter slaget vid Nyborg. Staden stormades den femtonde och svenska hären måste gifva sig på nåd och onåd. Denna olycka grep min herre så hårdt, att jag trodde att han skulle bli sjuk, men sedan han träffat pfalzgreffen och major Lundberg och med dem haft ett långt samtal, var han åter som en annan människa och befalde mig att ställa i ordning det nödvändigaste, emedan dessa tre män fattat beslutet att fly genom holländska flottan, den enda väg som stod öppen. Jag trodde knappast mina öron, när

jag hörde dessa ord, men såg likväl, att det var grefvens fullkomliga allvar, samt skyndade på, allt hvad jag kunde. Aftonen inbröt, och hela svenska hären kapitulerade. Så snart mörkret föll öfver staden och den omgifvande nejden, smögo vi oss ut genom en af portarne och skyndade ned till stranden, der vi gömde oss i ett nästan ogenomträngligt snår. Der inväntade vi nattens inbrytande och så snart vi trodde oss säkra för upptäckt, begåfvo vi oss i väg i en liten båt. Jag skötte årorna och jag tror icke, att en vildkatt smyger med varsammare fjät, än vår lilla farkost gick fram imellan de fiendtliga skeppen. Vågornas skum stänkte oss i ansigtet och det iskalla vattnet kom oss mången gång att rysa, men ingen af oss yttrade ett enda ord. Pfalzgreffen satt i fören, er far styrde och majoren höll fingret på trycket, färdig att gifva eld. Utan äfventyr kommo vi in till flottan, men nu återstod det värsta, och till råga på olyckan lågo fartygen så nära hvarandra, att vi knappast visste huru vi skulle komma imellan dem. Här var dock ingen tid att förlora, vi måste fram. Den lätta farkosten kastades omkring som en boll af de höga vågorna, och vi hade all möda att hålla den fri från vatten; vinden tjöt i tägen på de fiendtliga skeppen och slungade ibland lyktorna utåt hafvet. Det var ett förskräckligt väder, men gynnande för sådana ärenden som vårt. Vi trodde att båten skulle sjunka i hvarje ögonblick, men ingen af oss visade den minsta fruktan; faran ökade vårt mod. Utan hinder kommo vi förbi den första linien af flottan och ansågo oss räddade, alldenstund skeppen sedermera lågo mera åtskilda, men vårt hopp sjönk betydligt, då pfalzgreffen i hviskande ton förkunnade oss den föga välkomna underrättelsen, att vi voro upptäckta. Hvilket intryck denna underrättelse skulle göra på oss kan hvar och en lätt fatta. Men ingen klagan kom öfver våra läppar. Major Lundberg, som i farorna var den kallblodigaste af oss, fattade ena åran och arbetade så att svetten strömmade utför hans ansigte, allt under det han ideligen skämtade äfver holländarnes sömnlusta.

Vi deltog icke i skämtet, men visade oss så modiga vi kunde. "Ro, allt hvad armarna förmå," hviskade plötsligen pfalzgreven och spände en pistol, "jag ser en lykta bakom oss." Vi ansträngde oss till det yttersta, men upphunnos inom kort af fienderna. Då kastade majoren åran på botten af båten och utropade, i det han höjde pistolen: "Jag flyr icke en aln längre, men jag skall visa de hundarne, att vi äro svenskar." Dessa få ord gáfvo oss nytt mod och vi gjorde oss redo till att bestå en förtvivlad kamp med de, efter allt utseende, öfverlägsna holländarne. Och det dröjde icke många minuter, förrän deras båt låg vid vår sida. Striden började genast och holländarne försökte med all makt att äntra vår båt, men det lyckades dem icke, ty våra pistoler och värjor höllo dem på afstånd. Hu, det var en förfärlig natt! Aldrig glömmar jag dessa ögonblick! De tre officerarne stodo vid hvarandras sida och för deras väldiga hugg tumlade den ene holländaren efter den andra ned i vågorna. Ingen kula, ingen värja träffade de modiga, de voro synbarligen skyddade af en högre makt. Slutligen började holländarne att draga sig undan allt mer och mer, och när majoren såg detta, utropade han med en stämma, som hördes igenom både stormen och vapenslamret: "Ro på, Czarny, vi vilja se om de karnaljerna tåla mera stryk! Jag lydde, och nu var det den fiendtliga båtens tur att fly och det skedde i allra största hast ändå. Efter några minuters rodd upphörde vi att förfölja, emedan vi ännu hade ett godt stycke att tillryggalägga innan vi kunde uppnå seländska kusten; men just som vi upphörde med förföljandet, hörde vi en röst från den holländska båten, och de få ord, som nådde våra öron, kommo greven och mig att spritta till af förskräckelse. Och ännu, efter så många år, ha icke dessa ord gått ur mitt minne; jag hör dem hvart jag går, och Gud allena vet huru detta skall sluta." Dessa sista ord mumlade Czarny mera för sig sjelf, i det han for med handen öfver pannan, men efter några minuters eftersinnande fortfor han: "I samma ögonblick som vi vände, upplystes hafvet af

en klar blix, och vid detta sken såg jag en karl stå i upprätt ställning i aktern af den flyende båten. Aldrig glömmer jag den mannens drag och det hatfulla uttryck, som låg deri! Han hade stort svart skägg och hans ögon brunno som eld!" Här tystnade Czarny några minuter och lutade eftertänksamt hufvudet i högra handen.

"Hvad sade han?" frågade ynglingen och lade sin hand på Czarnys axel.

Den gamle fortfor:

"Blotta åsynen af den okände kom mig att rysa, och när han med stark stämman uttalade dessa betydelsefulla ord: "du är Czarny; kom då ihåg den 25 mars 1656", då vacklade jag och måste hållas uppe af er far, som blef lika förskräckt som jag. Vi talade sedermera intet ord om den saken, och jag har icke heller återsett den okände. Men en aning säger mig, att en olycka är för handen."

"Hvad hände den 25 mars för så många år tillbaka," frågade Bertha och betraktade Czarny med nyfikna blickar.

"Ännu är icke tiden inne att tala derom," svarade den gamle; "men om I fån lefva, skall allt blifva klart för er. Se så!" utropade han med tvungen glädje och pekade framför sig. "Nu äro vi snart vid Herrevad och sedan..." Han hade knappt hunnit uttala sista ordet, då hästen kastade sig åt sidan med en sådan häftighet, att ryttaren vacklade i sadeln.

I detsamma framstörtade beväpnade män från alla håll, och inom några ögonblick voro de tre ryttarne omringade.

"Gif er," uppmanade en af snapphanarne, ty angrifvarne voro sådana, och trädde fram till Czarny, som med spänd pistol inväntade honom.

"Aldrig!" utropade Bernhard och drog huggvärjan. "Tror ni, att en af Aschebergs ryttare gifver sig fången åt en oordnad bondhop; ur vägen, pack, vi ha brådtom!" Och med dessa ord höjde ynglingen vapnet.

"Sakta, sakta, unge grefve," svarade den, som först

talat, en bonde af herkulisk gestalt, i det ett vedervärdigt grin gjorde hans fula ansigte ännu mera afskyvärdt, "nu behagar det oss att befalla här, nästa gång är det kanske er tur, men *nu* skolen I lyda."

"Hvad viljen I då?" frågade Bernhard och betraktade noga bondens ansigte, som i det matta månskenet förekom honom nästan spöklikt.

"Vi vilja njuta af ert sällskap, min fine herre," svarade bonden med ett rätt skratt, "och den der sköna fröken skall väl hålla oss skadeslös för alla de mödor vi måst utstå, ha, ha, ha!"

Berthas kropp skälfdde som ett asplöf och hon hvi-skade, i det hon smög sig närmare Czarny: "O, min Gud, tänk om de rysliga människorna vilja mörda oss!"

"Endast öfver våra lik går vägen till er," svarade Czarny och såg på Bertha med en trofast blick. "Så länge gamle Czarnys och unge greffvens arm kunna föra ett vapen skall ingen snapphane röra vid er."

"Ingen skurk skall röra dig, kära syster," svarade Bernhard, som hört Czarnys ord. "Vi vilja försvara dig till det yttersta."

"Nå, hur går det med lydningen," ropade bonden och drog fram en väldig karbin, "eller kanske jag skall visa det medel, som förmår tvinga er?" Med dessa ord sträckte han fram karbinen och sigtade på Bernhard. Rundt omkring stodo dubbla led af snapphanar och deras vilda ögon voro med ett outsläckligt hat fästa på den unge krigaren. Aschebergs namn kände de nog, ty han hade mer än en gång skingrat deras hopar och förstört deras nästen. Ascheberg och den unge Hummerhjelm, som på det ifrigaste jagade snapphanarna från den ena trakten till den andra, hade därför en viss respekt med sig, och endast när fåtaliga partier vågade sig ut i de af snapphanar öfverfyllda skogarna, vågade dessa odjur angripa dem. Bernhard kände nog till huru dessa vilddjur i människogestalt behandlade sina fångar, och han var fast besluten att hellre dö med svärdet i hand, än lefvande falla i deras händer. Czarny var af

samma tanke. De togo Bertha imellan sig och invändade det ögonblick, som skulle afgöra deras öde.

"Gif er," ljöd ånyo anförarens röst. "I ha'n två minuters betänketid, skynda med svaret."

"Detta är vårt svar," utropade Bernhard och sporrade hästen mot bonden samt höjde värjan. "Akta er, att icke min klinga ger er blodiga pannor, så att I aldrig skolen glömma, huru en af Aschebergs ryttare vet att slåss!"

Hästen störtade fram. Bertha och Czarny följde den oförvägne. Bonden träffades af ynglingens värja, så våldsamt, att han, utan att säga ett ord, dignade till marken.

"Bra, bra," uppmuntrade Czarny och klöf hufvudet på en annan bonde, "vi skola lära de karnaljerna, att kungens män kunna slåss så, som det anstår soldater."

Ryttarnes anfall var oemotståndligt och leden voro snart genombrutna. Men fiendernas antal tycktes tillväxa med hvarje ögonblick, och snart voro de tappra männen på nytt inneslutna. Bönderna upphäufde ursinniga skri af hämd och raseri, och ett hagel af kulor började regna öfver ryttarne, men ingen kula träffade. Sida vid sida stredo Bernhard och Czarny, och den tjugoårige ynglingen utvecklade en styrka och vighet, att den gamle med största förvåning betraktade honom. Bertha var blek som ett lik och följde med en förfärlig oro i sina blickar broderns och Czarnys minsta rörelser.

"O, min Gud," suckade hon och knäppte de små händerna öfver bröstet, så nära hemmet och icke få återse det!"

Stridens vildhet tilltog med hvarje minut och snapphanarnes antal ökades; allt mera trängdes ryttarne tillbaka och deras väldiga hugg föllo icke längre så tätt.

"Vi kunna icke öppna oss någon väg," sade ynglingen och betraktade systemen med vemodiga blickar, "vi kunna endast dö, och det skola vi såsom tappra män."

Czarny besvarade icke dessa ord, han hade all möda att reda sig för böndernas hugg. Hatten hade

fallit af hans hufvud och de hvita lockarne fladdrade kring hans axlar. Det stora slagsvärdet hven genom luften med pilens hastighet, och aldrig förfelade det sitt mål. Flera gånger veko bönderna tillbaka och trampades dels under hästfötterna, dels stupade de för den gamles hugg. Vid hans sida kämpade Bernhard.

Plötsligt höjdes ett hjertslitande anskri bakom dem, och när de sågo sig tillbaka, varseblefvo de att tvänne bönder höllo på att bortföra den unga flickan, oakadt hennes ifriga motstånd och böner.

"Håll dessa karnaljer på afstånd, jag skall lära de skurkarne hvad det vill säga, att röfva qvinnor," ropade Czarny med blixtrande ögon. "Släpp icke fram någon enda djefvul, utan gif hela packet en lexa, så att de aldrig glömma den; jag vill nu uppgöra affären med dem der borta." Med dessa ord högg den gamle sporrarne i hästens sidor och sprängde fram till Berthas sida. Den ene bonden föll genast med afhuggen arm, men den andre gjorde ihärdigare motstånd. Med den venstra handen höll han stadigt i tyglarne, som han ryckt ur Berthas hand, och med den högra svängde han en långskaftad yxa, hvarmed han försökte komma åt Czarnys häst. Den gamle såg genast, att denne var en farlig motståndare, och bemödade sig derför om att genom vighet vinna hvad han icke med tapperhet förmodade uträtta. Endast med tryckningen af sina ben styrde han sin springare och med vindens hastighet kretsade han omkring motståndaren, men fann honom alltid på sin plats.

"Du är icke någon vanlig bonde, du," utropade slutligen Czarny och fixerade sin fiendes mörka drag, som innefattades inom en ram af eldrödt skägg och dito hår.

"Kanhända, vän Czarny," utbrast den tilltalade och sprang fram samt ryckte med en hastig rörelse bort skägget och löshåret, "kanhända vän Czarny. För tjugo år sedan sade jag till dig samma ord vid min koja på Weichselns strand, kommer du ihåg dem?"

Och huru gick det med Czarny vid denna upp-

täckt, torde läsaren fråga. Den plötsliga åsynen af den forne kamraten nästan tillintetgjorde honom. Med en häftig ryckning drog han hästen tillbaka; hans ögon lågade af en hemsk glans, slagsvärdet höjdes ännu en gång och sporrarne borrade sig in i det frustande djurets sidor.

"Och senast träffades vi i Stora Belt," fortfor den falske bonden, i det han släppte tyglarne på Berthas häst och fattade om yxskaftet med båda händerna. Jag bad dig då komma i häg den 25 mars, och jag påminner dig ännu en gång den dagen. En annan jord skall bevittna vår kamp, men jag har icke förgäfvets i tjugo år rufvat på hämd. En länk i kedjan har brustit, vid Lund föll den — — —."

"Heliga jungfru," utropade Czarny med förskräckelse, "det var då du, som . . ."

"Ja, det var jag, som gömde mitt spjut så djupt i Wilhelm Stjernfeldts bröst, som han gömde sin värja i furst Görans," afbröt främlingen med ett hest skratt. "Och äfven hans barn och maka äro hemfallna åt döden," fortfor han och höjde yxan. "Öfverallt skolen I finna mig och i de mest olika gestalter, och den förbannelse, som Stephan Czarnecki uttalade öfver menederskans hufvud, skall också gå i fullbordan, och du skall bli andra offret!" Med dessa ord rusade han mot Czarny, och huru vig denne än var, kunde han icke nog skyndsamt hinna undan. Den hvassa yxan hven genom luften och träffade hästen i bringan, så att det eldiga djuret ögonblickligen störtade till marken. Allt detta hade tilldragit sig på några ögonblick, och den gamle väcktes först till besinning, när han fann sig ligga under hästen. Han väntade döden i hvarje ögonblick, ty öfver sig varseblef han sin dödsfiendes hatfulla ansigte. Denne höjde yxan, och Czarny, som förgäfvets sökt frigöra sig från den döende hästen, tillslöt ovilkorligt ögonen och mumlade med skälvande läppar sitt Pater Noster. Men slaget föll icke. I stället sade den okände med en så låg stämma, som om fruktade han för lyssnare: "Jag skänker dig lifvet, endast därför att

jag vill, att du skall se huru jag hämnas. Hennes barn äro nu i mitt våld och du känner jesuiternas hämd."

"Djefvul," gnisslade Czarny och anlidade alla sina krafter att komma lös, "en gång skall du ansvara för dina brott!

"Jag är jesuit, och du känner hvad, som är brott hos oss", svarade den andre och höjde föraktligt på axlarna. "Jag lyder dessutom furstens befallning."

Efter de största ansträngningar hade ändtligen Czarnys bemödanden krönts med framgång. Hastigt sprang han upp och gick sin motståndare på lifvet.

"Och i mig skall du alltid finna den, som på allt möjligt sätt skall korsa dina planer," utropade han; "bered dig på en strid på lif och död. Jag är rätttrogen katolik, men jag hatar dessa uslingar, jesuiterna, värre än synden, och hela min kraft skall jag egna till deras förgörande. Gör dig färdig till strid."

Omkring de båda dödsfienderna rasade striden med oförminskad häftighet; den kække ynglingen hade erhållit förstärkning af några ryttare, som varit ute på ett ströftåg och blifvit ditlockade af skotten och stridsbullret. De voro ungefär tjugo till antalet, och deras anförare var en ung vacker man af samma ålder som Bernhard. Snapphanarne trängdes tillbaka fot för fot; men de kämpade med verkligt dödsförakt, ty de visste att de ingen nåd hade att vänta om de föllo i svenskarnes händer, och dessa återigen kände nog det förfärliga öde, som skulle öfvergå dem om de läto sig besegras. Ingen pardon gafs och ingen begärdes, och detta var just skuggsidan af det förhärjande snapphanekrig, som rasade inom de nya landskapens gränser. Natten framskred allt mera och ännu fortfor striden med oförminskadt raseri. För att något skydda sig hade snapphanarne dragit sig tillbaka till ett närbeläget skogsbryn och sköto ifrån träden på de ryttare, som sprängde mot dem. Striden hade förflyttat sig till det ställe, der Czarny och hans dödsfiende stodo mot hvarandra, och Bertha, som förgäfves sökt fly undan, såg

sig inom några ögonblick indragen midt i kretsen af de stridande.

"Gör dig färdig till strid," hade Czarny utropat och gått sin fiende närmare, men denne inväntade icke anfallet, utan drog sig under tystnad tillbaka till de sina.

Plötsligt varseblef Bernhard huru systemen drogs ned från hästen och släpades bort af tvenne snapphanar. Med förtviflan målad i sina drag sprängde han efter röfrarne, men just som han var nära att hinna upp dem, stötte han på ett ihärdigt motstånd. Czarny, som svingat sig upp på Berthas häst, högg och stack som en ursinning, och den ene bonden efter den andre tumlade omkull för hans kraftfulla hugg. Hela ryttarskaran sprängde mot snapphanarnes mörka led, som retirerade ännu längre in i skogen. Ryttare och bönder blandades om hvarandra i en ryslig oreda, och förbannelserna och de sårades klagorop stego mot den nattliga himlen.

Men ryttarne voro för få till antalet och dessutom hindrades de af de täta snåren att förfölja och måste med harm åse huru bönderna försvunno med sitt byte. Just som den sist snapphanen försvann för ryttarnes blickar, hördes ett vildt hänskratt i skogen och en stark stämman ropade:

"Czarny, min vän, kom i håg den 25 mars 1656, och glöm aldrig att Walchowicz vet att hämnas, och att Polens förbannelser följa menederskan och hennes barn. Ha, ha, ha!"

Alla betraktade hvarandra med bestörta blickar och Bernhard utropade, i det han förde sin häst till Czarnys sida:

"Återigen en påminnelse, men hvem är menederskan?"

Czarny darrade och var icke ense med sig sjelf om han skulle yppa allt eller tuga. Slutligen beslöt han sig för det senare, och svarade:

"Hvad var det jag sade under det jag omtalade händelsen i Stora Belt? Jag kände mig så orolig, och allt har nu gått i fullbordan."

Bernhard frågade icke vidare, en oförklarlig ångest fängslade hans tunga.

Sedan de döda blifvit begrafna och de ännu levande snapphanarne upphängda bredvid vägen, till ett afskräckande exempel för deras kamrater, satte sig rytarskaran i marsch och anropades efter en halftimmes skarp ridt af svenska posterna vid Herrevad.

II.

Modern. Czarny träffar åter en gammal bekant och blir helt glad öfver de upplysningar han erhåller af honom.

Ungefär en half mil från Herrevad låg vid tiden för denna berättelse det åldriga herresätet Torpa. Det omgafs på alla sidor af täta skogar, som helt och hållet gömde det för nyfikna blickar. Det fanns icke mera än en väg, som förde dit.

Att den åldriga borgen var en kvarleva från den gamla riddartiden, derom buro vallgrafven och vindbryggan vittnesbörd. De höga och dystra salarne buro forntidens prägel i hvarje vrå, och på många ställen hade icke någon människohand vidrört de gamla föremålen, hvadan dessa voro öfverdragna med tjockt dam, som tillfyllest vittnade om, att åtminstone ett sekel försvunnit, sedan borgen genljöd af riddarskarornas trumpetklang eller det lifliga sorlet vid torneringarne. Nu herrskade tystnaden i dessa öde salar, och spindlarne voro de enda invånarne, der fordom stolta riddersmän och adliga jungfrur svängt om i ringdansarne. Hvem kan tälja alla de suckar, som höjts i dessa salar, de trånande blickar, som irrat ut genom de små, blyinfattade fönsterrutorna, när vindbryggan fälades ned och den lysande jägarskaran återkom, lastad med byte, för att ur bägarne tömma det skummande ölet; eller också

alla hemliga tårar, som här runnit ur någon bedragen jungfrus ögon. Ack, den som kunde förstå pelarraderernas och damkornens språk, han skulle kunna uppteckna mängen historia, som nu är för evigt begrafven i glömskans natt!

Borgen bestod af en hufvudbyggnad, som reste sig endast tvenne våningar i höjden, samt tvenne flyglar med små runda torn på ändarne. Hufvudbyggnaden, som var den egentliga riddarborgen, stod öde, endast flyglarne beboddes vid tiden för vår berättelse af enkegrefvinnan Eleonora Stjernfeldt, som hade sina rum i den högra flygeln, under det tjenarne bodde i den vestrå. Dessa flyglar hade blifvit uppförda af greve Vilhelm Stjernfeldt kort före utbrottet af andra danska kriget och hade icke det dystra utseende, som karakteriserade den gamla borgen. Båda stodo de genom hvälfda gångar i förbindelse med borgen, som utom dessa hade egna ingångar från båda långsidorna.

I högra flygeln, som också bestod af två våningar, bodde, såsom nämndt blifvit, enkegrefvinnan Eleonora Stjernfeldt. Genom en aflång och mörk förstuga kom man in i nedre våningen, der familjen för det mesta vistades, utom när främmande besökte Torpa, ty då öppnades praktvåningen (den öfre), som efter den tidens sed öfverflödade på vackra tapeter och möbler med sniderier eller målningar, samt ättetaflor i tunga, förgyllda ramar.

I ett af dessa utpyntade rum finna vi Eleonora samma afton, som blifvit omnämnd i första kapitlet. Men ingen kunde nu känna igen den lifliga och eldiga polskan, som vi första gången gjorde bekantskap med i Mikolaiovs borgsal. Det är sannt, att tjugo år förflutit, men det var icke mer än några månader sedan, då hon var liflig och glad oaktadt fyrtio år hvilade på hennes hjessa. Sorgen hade trädt öfver tröskeln till hennes fordom lugna hem, och denne dystre gäst röfvade hennes glädje. Den förde med sig det budskapet, att maken var död, att den, för hvilkens skull hon offrat allt, icke mera fanns till.

"Men, jag har ändå en tröst," sade hon för sig själf och lutade det ännu vackra hufvudet i händerna, "jag har den trösten, att han dog som en tapper man, och att hans sista tanke var Gud och jag! Ja," fortfor hon och upplyfte hufvudet samt betraktade med tårfyllda blickar en liten bibel, som hvilade på hennes knä, "jag har en mäktig tröst i denna bok, som han, han, den ende älskade, skänkte mig på vår bröllopsdag. Den har många gånger gifvit mig lugn och frid, må den också göra det nu." Med dessa ord förde hon bibeln till sina läppar och hviskade: "I detta sköna ord, som bjuder frid och försonlighet, och i mina barns kärlek skall jag finna den ro, som nu blifvit störd. Men jag förstår icke detta," utbrast hon häftigt och reste sig upp, "klockan är redan tolf och ännu ha de icke kommit tillbaka." Med dessa ord fattade hon en liten ringklocka, vid hvars gälla ton en gammal tjenarinna genast visade sig i dörren.

"Du måste bli hos mig, Martha," sade grefvinnan och strök med handen öfver pannan, "jag är så orolig i qväll och det är alltid mera lugnande att ha sällskap, än att vara i ensamhet med sina bekymmer. Bernhard och Bertha äro icke hemkomna ännu, huru skall jag förklara det?"

"Åh, det är helt naturligt," svarade den gamla tjenarinnan och tog plats på en pall vid matmoderns fötter, "majorskan Lundberg, som också behöfver tröst sedan majoren dog, har icke velat släppa ut fröken i qväll och . . ."

"Men", inföll grefvinnan, "Bertha har ju varit hos henne nära en månads tid och hon kan väl förstå, att jag längtar efter mitt barn."

"Ja, det ser verkligen besynnerligt ut," svarade Martha med tonvigt på hvarje ord, "någon olycka . . ."

"Olycka, säger du," utropade grefvinnan och sprang upp, "hvad skulle det vara för en olycka! Svenskarne ligga ju vid Herrevad och deras förposter sträcka sig nära en half mil i omkrets!"

"Det var ju bara en förmodan," inföll Martha but-

tert. "Dessutom äro ju herr Bernhard och Czarny karlar för sin hatt, och ha nog krafter att slås mot tio snapphanar! Ja, det säger jag," fortfor den gamla och slog sig oupphörligt på knäna med båda händerna, "hvarför skulle högtsalig kung Carl, vår kungs far, bry sig om Skåne; ty den der vinsten blir aldrig annat än till förtret. Man får ju inte vara i fred ens om nätterna för dessa ursinniga snapphanar, och just som man ligger i sin bästa sömn, blir man uppväckt af skott och annat otyg. Jag törs knappast gå utom vallgraven midt på ljusa dagen, ty jag är rädd för att i hvar-enda buske få se en skäggig skåning, som Gud skickat oss på halsen för våra många synder."

"Kära Martha," svarade grefvinnan, och kunde icke, oakadt den djupa oro, som plågade henne, återhålla ett leende vid tjenarinnans ord: "Du talar nu så oförståndigt som ett barn. Icke kan vår konung rå för, att bönderna gjort uppror; det är danskarne du skall gifva skulden därför."

"Jag har min tro för mig, jag," inföll Martha och steg upp samt gick fram till ett af fönstren, som vette åt vindbryggan, "och jag påstår ännu en gång, att det var en galenskap af vår kung, när han ville göra danskarne till svenskar. Nu vet man ju inte på qvällen om man lefver till morgonen. Jag hörde i går när Erik berättade för de andra drängarne, att ett band snapphanar hade brännt upp fyra bondgårdar endast en mil härifrån, och hur vill grefvinnan, att man skall sofva lugnt med sådana rysligheter för ögonen."

"Du har allt rätt, min trogna Martha," svarade grefvinnan och gick fram till den gamla; "men Torpa ligger ju så nära svenska lägret, att inga snapphanar skola töras hit."

"Det kan väl vara," sade Martha med låg stämma, "men det är likväl förfärligt att behöfva lefva i sådana tider."

Grevinnan svarade icke på dessa sin tjenarinnas utgjtelser. I stället stödde hon högra armen mot ryggstödet på en länstol och lät blickarne irra ut öfver de

omgifvande skogarne, hvilkas toppar glänste som silfver i det klara månskenet. Och hennes tankar voro långt, långt borta. Öfver hafvet ilade de hän till fosterlandet, till Mikólaiov, dess vidsträckta skogar och till floden Wisloka, hvars försilfrade vågor nu likasom för fyrtio år sedan lekte vid foten af fäderneborgen. Hon lefde blott i minnet af det förflutna, och hela hennes barndom samt de senare händelserna i Polen stodo så lifligt för hennes själ, att hon tyckte att de timat blott för några dagar sedan.

Hvad vore väl lifvet om det icke funnes ett minne, ett älskligt ungdomsminne, som i sorgens stunder skänkte hjertat lugn och ro? Ett skepp, som redlöst skulle drifva omkring på den stormiga oceanen. Dessa ungdomsminnen skänkte Eleonora en minuts glädje och hon njöt deraf med hela styrkan af sin eldiga själ.

Men verkligheten förjagade snart denna glädje. "Herre, min store Gud," utropade Martha och slog händerna tillsammans, "der komma herr Bernhard och Czarny och en stor mängd ryttare. De äro nu vid vindbryggan. Erik släpper ned den och de rida i galopp in på gården. Hvad kan väl detta betyda, jag måste se efter!"

Eleonoras kropp skakades som af en frossa, men innan hon fick tid att säga ett enda ord, var Martha försvunnen. Utom sig af oro sjönk hon ned på en soffa och dolde snyftande ansigtet i händerna. Hon såg icke, huru Bernhard sakta trädde in och på få närmade sig, men hastigt for hon upp, som om en osynlig hand berört henne, och i nästa sekund hvilade den älskade sonen vid hennes bröst.

En halftimme derefter visste hon Berthas öde, men att det var deras dödsfiende, som på detta sätt hämnats, det var hon okunnig om. Bernhard var den ende, som visste det, ty under vägen hade Czarny under tysthetslöfte omtalat allt. Den eldige ynglingen brann af begär att hämnas, och endast Czarnys varningar, att man blott med list och öfverläggning här kunde hinna målet, lugnade honom något.

"Bertha är i snapphanarnes våld," klagade grefvinnan, under det hon uppehölls af Czarny och Bernhard för att icke falla. "Hvilket förskräckligt öde väntar icke henne ibland dessa roflystna skaror, för hvilka ingen Gud finnes! O, hvad har jag gjort, att denna sorg också skulle öfvergå mig!"

Så klagade den pröfvade modern och dignade maktlös ned på en soffå. "Blif qvar hos mig Bernhard," fortfor hon och fattade sonens hand, "jag är så orolig, och jag anar det värsta."

"Min älskade mor," sade ynglingen med lugn och fast stämma, "Czarny och jag ha föresatt oss att icke hvila, förrän vi utspanat snapphanarnes tillhåll. Axel Lundberg har förenat sig med oss, och redan i natt vilja vi börja våra efterspaningar. Om min mor vill, skall jag kalla in Martha, så att hon . . ."

"Ja, gör det," svarade grefvinnan sakta, derefter fortfor hon med starkare röst:

"Vänd icke tillbaka förrän I kännen, hvar Bertha är; jag kan icke bli lugn, utan att jag får vetskap om hennes öde. Men, skynda, min son," utropade hon häftigt, "hvarje minut, som går förlorad, är en evighet. Säg också till Erik, att han troget vaktar vid vindbryggan, ty ingen kan vara nog försiktig i dessa tider."

"Skall ske, min mor," ropade ynglingen, slöt modern i sin famn och ilade ut.

På gården träffade han Czarny och Axel Lundberg, en ståtlig, vacker yngling, son till major Lundberg och kornett vid Aschebergs ryttare liksom Bernhard. Mellan de båda ynglingarne, den adlige och den ofrälse, hade knutits ett fast vänskapsband liksom mellan deras fäder, och gemensamt utkämpade strider hade i deras bröst ingjutit en förtröstan till egen kraft, som alltjemt eggade dem till nya bragder. Upptända af ett glödande hat till de våldsverkare, som erhållit namn af snapphanar, gingo de in i Aschebergs afdelning, emedan denne hade gjort till sin uppgift att jaga undan dessa och splittra deras skaror. Alla dessa fävor, som äro guerillakrigets oskiljaktige följeslagare, hade kommit

de nya provinserna till del, och i synnerhet lågade raseriet i Skåne, der också hufvuddrabbningarna utkämpades. Man kan icke tänka sig något förfärligare än dessa snapphanars framfart, och vid läsningen af berättelserna derom skulle man tro sig försatt till den råa hednatiden, då mord och plundring ansågos såsom behagliga för gudarne. Vål försökte svenskarne att stäffa de vilda böndernas plundringar, men förgäfves, och just det, att soldaterna utan nåd och förskoning på det blodigaste sätt hämnades sina kamraters öde, bidrog att öka raseriet till sin höjd.

"Följ mig," sade Czarny och tog vägen till venstra flygeln, "vi skola öfverlägga om bästa sättet att utspana de bofvarnes tillhåll, och sedan," utropade han med höjd stämma, i det han skakade svärdet, "sedan skall det bli vår angelägnaste omsorg att rädda fröken Bertha. Men vi äro blott tre, och..."

"Vi skola icke bli flera," afbröt Axel allvarligt. "Tro mig, Czarny, tre modiga och förslagna män kunna i dessa omständigheter uträtta mera än en betydlig styrka."

"Sannt," inföll Bernhard och gick först in i den låga förstugan, "vi skola uträtta mera, än om en hel armé följde oss."

Czarny svarade icke, utan följde under tystnad de unga männen.

Fyra dagar hade tilländalupit, utan att Czarny och hans sällskap lyckats få den minsta spaning på Berthas vistelseort. De hade under sina ströftåg visserligen tagit tvenne bönder till fånga och med våld försökt utleta sanningen, men allt var fåfångt. De härdade bofvarne ledo de allra största plågor utan den minsta klagan och dogo hellre, än de förrådde sina kamrater. Hatet mot svenskarne var så stort, att de ursinniga skåningarna gjorde allt för att skada dem och satte dervid ej allenast sin egendom på spel, utan gäfvo äfven sina kroppar till pris åt hvilka marter som helst, blott

de kunde göra sina fiender afbräck. Detta hårdnackade motstånd förtröt naturligtvis Czarny och kom hans polska blod att mången gång sjuda öfver, och det hände icke sällan, att Axel eller Bernhard måste gå imellan och förhindra de grymheter, som den vredgade polacken upptänkte.

Från morgon till qväll och äfven om nätterna ströfvade den gamle i de skogar, som omgäfvö Herrevad; han undersökte nästan hvarje buske och lät sina blickar genomtränga trädens lummiga kronor, "ty," brukade han säga, "jag känner till de karnaljernas strids-sätt, och man måste ha ögonen öppna för att icke öfverhöljas af kulor och spjut så väl från trätopparne som från den minsta buske." Och han hade nog rätt, den gamle polacken, ty bönderna iakttog hvarje minsta tillfälle, när de voro på ströftåg.

Det var den fjerde natten efter de ofvan beskrifna händelserna. I djupet af en bland de tätaste skogarna, ungefär två mil från Torpa, vandrade trenne män med försigtiga steg. De trampade så varsamt som indianerna på de nedfallna grenarna, och blickarna lemnade icke något enda föremål, utan att det förut blifvit noga undersökt. Sommarnatten var ljum och mild, och tunga moln jagade hvarandra öfver fästet. Då och då hördes åskan på afstånd och klara blixtrar genomskuro rymden. Men de trenne vandrarne tycktes icke gifva akt derpå, de voro så fördjupade i det samtal, de sins imellan förde med dämpade röster, att upproret i naturen undgick deras uppmärksamhet.

"Det skulle således vara i denna skog, som vi borde finna dem," sade Czarny och vände sig till Axel Lundberg, som gick vid hans venstra sida, "men, om ni tagit miste på..."

"Nej, nej, Czarny," svarade ynglingen häftigt, "jag har icke tagit miste; här måste bandet finnas, det har icke efter Eriks utsago kunnat hinna längre, ty han hade sett dem i närheten af Torpa i går eftermiddag. Och ni må tro, att den gamle räfven var slug som

sjelfva Sven Påfvelsson *),” utropade ynglingen småskratande; ”han förklarade sig till snapphane och utgaf sig för att tillhöra det band, som nu regerar på Marsvinsholm. Nog prejades han dugtigt, men gaf också sådana svar, att bönderna helt lustigt vände om igen. Torpa var just deras mål, men när Erik berättade för dem, att 200 af Aschebergs ryttare lågo der såsom besättning, en förlätlig osanning förstås, vågade de icke gå längre, och bandets anförare...”

”Såg Erik honom?” frågade Czarny häftigt.

”Ja, visst gjorde han det! Det var med honom han samtalade hela tiden.”

”Hur såg han ut, visste Erik det?”

”Ja, det gjorde han visst,” svarade ynglingen och fixerade skarpt Bernhard och Czarny, som med den synbaraste oro väntade på svaret. ”Han var lång till växten samt hade rödt hår och skägg.”

”Falskt alltsammans,” mumlade Czarny för sig sjelf, i det han utbytte en betydelsefull blick med Bernhard. Derpå sade han i hviskande ton till sina båda följeslagare: ”Håll nu ögonen öppna, ty det är han som röfvade bort fröken.”

”Men sägen mig,” utbrast Axel och stannade, ”I hafven en hemlighet, och hvarför skall du, Bernhard, förtiga den för mig? Den rör kanske din syster,” fortfor han, i det en fin rodnad uppsprang på hans kinder, ”och jag fordrar, att du som en vän gör mig delaktig af den. Och,” tillade han med fast stämma, ”skall jag handla tillsammans med er, så måste jag också...”

”Nå väl,” afbröt Bernhard och fattade vännens arm, ”medan Czarny undersöker detta ställe, vill jag berätta dig en historia, hvari äfven din far spelat en icke obetydlig rol. Men sätt dig, Axel, det är en lång historia.”

Vi vilja icke afhöra denna berättelse, hvars innehåll läsaren förut känner, utan i stället följa Czarny på hans jagt efter snapphanar. En hel timme ströfvade den gamle i alla riktningar, utan att finna ett enda spår.

*) Ryktbar anförare för Snapphanarne.

Han kröp försigtigt in i de vidsträckta snåren och skakade de smärre träden, men allt var förgäfvets. Han bad till den heliga jungfrun och till så många helgon han kände, men lika förgäfvets, och han stod just i begrepp att gifva den öfverenskomna signalen, då han plötsligt varseblef röken af en eld på ringa afstånd. "Der har jag dem," mumlade han och strök sig förnöjd om skägget, "den heliga jungfrun hörde ändå mina böner; nu skola ej de bofvarne undkomma." Med dessa ord drog han värjan, tog den spända karbinen i venstra handen och började sin vandring mot det ställe, der röken syntes hvirfla upp mot himmelen. Men sedan han gått några alnar, stannade han tvärt och lyssnade. Intet ljud störde tystnaden. "De måste vara många till antalet," mumlade han sakta för sig sjelf, "ty några få personer utsätta sig icke så oförväget för faran att upptäckas, när de veta, att konung Carl ligger vid Herrevad och Ascheberg efter Eriks utsago vid Torpa. Ha, ha, ha," skrattade Czarny med knappt hörbar röst, "det var en fröjd att kunna lura de kanaljerna, och det skall Erik ha tio blanka dukater för, så sant jag heter Czarny, och om nu icke Marthas hårda hjerta veknar, när hon får höra sin gamle tillbedjares bragd, så vill jag icke kallas ärlig längre. De tillhörde bandet vid Marsvinsholm, sade hr Axel; nå, nå, det gör mig precis detsamma hvad det är för skurkar, min värja biter lika djupt på en snapphane från den trakten som från Båstad och Torekow. Men jag måste se närmare efter, huru det förhåller sig med den der elden."

Med dessa ord började han ånyo sin vandring med försigtiga steg, utan att märka att himmelen plötsligt öfverdrogs med regndigra moln och att stormen började hvina i trätopparna. Han hade endast ögon för elden, som klart belyste de mörka stammarna på en omkrets af minst tio alnar.

Inom några minuter hade han kommit till målet och gömde sig bakom en tät buske, hvarifrån han kunde öfverse platsen framför sig.

Omkring den muntert sprakande elden lågo fem

personer, hvilkas hårda drag och brinnande ögon belystes af de flammande lågorna, som åt de herkuliska och illa klädda gestalterna gáfvo någonting demoniskt och afskräckande. De lågo i en krets med fötterna inåt och bredvid hvar och en hvilade hans vapen, en lång bössa. Men icke nog härmed, i gördlarna, som voro af läder, sutto pistoler och knifvar, hvilkas skarpa eggar troligen mer än en gång hittat vägen till mer än en svensk soldats hjerta. Håret var oordnad, likaså skägget, och de af smuts och sår vanställda ansigtene kunde ganska väl passa till modell för en afgrundsande. Alla fem hade grofva kroppar med breda axlar och höghvålfda bröst, som här och der voro blottade.

Sedan Czarny noga sett efter, att inga smygande fiender lurade i närheten, och pröfvat eggen på värjan samt undersökt, om kulan låg qvar i pistolen, beredde han sig till kamp på lif och död, om han blef upptäckt. Men plötsligt spratt han till och drog sig längre in i snåret samt höll pistolen i beredskap. Orsaken till denna hans rörelse var, att snapphanarne hade rest sig upp och börjat röra sig fram och tillbaka, hvarvid det mången gång hände, att Czarny var nära att upptäckas, ty han såg nu till sin förskräckelse, hvad han icke förut kommit att tänka på, att eldskenet klart belyste hans gömställe. Detta var ingen nöjsam upptäckt, och att nu smyga sig derifrån hade varit detsamma som att genast gå till döden. Den gamle skälfde i hela kroppen, ty oaktadt sitt mod, hyste han dock en panisk förskräckelse för det slags dödssätt, som snapphanarne ganska ofta använde, nemligen att långsamt pinas till döds, genomstungen med ett spjut. "Hellre lida skärseldens alla qual än dödas på det sättet," mumlade den gamle och torkade svetten ur pannan; "jag tyckte fordom att öfverste Kruses knytnäfvar voro de värsta jag någonsin kunde råka ut för, men dessa djeflar upptänka sådana medel att plåga en stackare, att icke den onde sjelf skulle kunna uppfinna värre. Hu, detta är förfärligare än att vara ett halft år i skärselden!"

Sedan snapphanarne ungefär en halftimme fortsatt

sin vandring kring elden, aflägsnade de sig inåt skogen, den ene efter den andre, till dess blott en var öfrig. För hvarje bonde, som försvann, andades Czarny friare, och när alla utom den siste bortgått, spred sig ett triumferande leende öfver hans drag, och han mumlade halfhögt, i det han stack fram hufvudet mellan grenarne, för att bättre kunna beskåda sin ensamme fiende, som låg qvar vid elden i samma ställning han förut innehåft:

”Banditlägret är förmodligen längre bort; denne är en af posterna, men det skall just vara en sådan der bondlurk, som skall vakta kungens soldater! Ha, ha, ha,” småskrattade han och gnuggade händerna af förnöjelse, ”jag tycker bara, huru långa näsor de der lym-larne skola få, när de komma tillbaka och se, att posten är borta! Men om de vilja göra sig besvär med att gå ett litet stycke framåt, så skola de allt få se honom i en så upphöjd ställning, som det anstår hans rang, ha, ha, ha! När jag i Polen hjälpte till att hänga öfverste Kruses ryttare, tyckte jag, det var roligt, och det var min lust att kunna knipa bort några stycken och låta dem dingla på Mikolaiövs borgmur, *utom* muren förstås, ty eljest hade jag väl skrämt ihjäl gamla fru Katarina, som nu ändtligen hvilar hos sin man i Warshau, men om jag kunde få tag om den der trasvarens nacke, skulle jag läsa tjugo Pater Noster innan solens uppgång och på köpet så många Ave jag hunne med. Nu eller aldrig gäller det att försöka, om lyckan står mig bi.”

Med dessa ord började den gamle att småningom glida fram ur snåret, och snart var han fri. Som en katt smög han sig fram mellan träden, i det han alltjemt höll värjan framför sig.

Snapphanen låg qvar vid elden utan att röra en enda lem.

”Nu är den kanaljen fast,” mumlade Czarny och kröp fram bakom sitt offer, ”och så vida icke fan själf hjälper honom, skall han icke undkomma.”

Endast fyra alnar skilde fienderna åt, men snapp-

hanen rörde sig icke. Czarny tog ut sista steget, höjde värjan och ämnade just med ett enda förfärligt hugg klyfva sin fiendes hufvud, då denne helt lugnt vände sig om och sade i förtrolig ton:

"God afton, Czarny!"

Czarnys förskräckelse, när han första gången hörde sitt namn, var ett intet mot nu. Han var ju så viss på sin sak, och just som han ville fira sin triumf öfver den hatade fienden, möttes han af den lugna helsen: "god afton, Czarny!" Det var för mycket för den hederlige gamle. Blodet rusade från hans ansigte, värjan föll ur hans hand, och det var nära, att han sjelf störtat till marken, då hans fiende med ett raskt hopp stod vid hans sida och uppehöll honom med sina starka armar.

Men knappt kände sig den gamle omarmad af sin fiende, då han med en våldsam rörelse slet sig lös och utropade i det han upptog värjan:

"Skurk, du skall slåss med mig och jag går icke härifrån, förrän jag sett ditt blod!"

"Säger du det, Czarny?" svarade hans motståndare, med den lugnaste ton i världen. "Du är ännu lika het-sig som fordom, och tjugo år till på nacken ha icke förmått afkyla ditt blod."

"Jag känner dig nog, din usling!" utropade Czarny och trädde närmare. "I många olika gestalter skulle jag återse dig, dessa voro dina egna ord, men jag känner nog igen dig, och om du hade hela ditt snapphaneband här, skulle du icke undgå mig nu!"

Den okände gaf till ett gapskratt, och detta retade naturligtvis Czarny till det yttersta. Utan att afhöra hvad hans motståndare hade att säga, rusade han mot honom och skulle utan tvifvel hafva genomborrat honom, om han icke med en snabb rörelse kastat sig åt sidan. "Ursinniga människa," hviskade den okände och grep Czarny våldsamt i armen, "din hetsighet förderfvar helt och hållet hvad listen utträttar. Om du finge råda, skulle du inom några dagar störta både dig och mig i olycka."

Med dessa ord ryckte främlingen det stora ramsvarta skägget från ansigtet och fortfor:

"Vill du nu mörda mig, gamle, eller kanske du glömt mig? Du har nu så många år varit svensk, att du helt säkert förgätit gamla vänner och bundsförvänder. Eller kanske jag skall uppfriska ditt minne, så att du..."

"Ramoski, du gamle, trogne vän," utropade Czarny och störtade i vännens famn, "men huru kommer det till, att jag..."

"Att du ser mig bland dessa banditer," inföll Ramoski muntert, "jo, helt enkelt af den orsak, att jag är här för att hålla ögonen på en inbiten skurk, som glömt den vackra läran, att försonlighet, äfven mot en fiende, är hvarje kristens pligt. Men kom hit till elden, så vill jag berätta dig hela min historia, på det att du må inse, att jag ännu håller det förbund, som ingicks i lithauernas läger."

"Men, dina kamrater, tänk om de skulle återkomma och finna mig här!" invände Czarny och kände en kall rysning öfver ryggen vid blotta tanken på det öde, som då väntade honom.

"Har ingen fara, har ingen fara," svarade Ramoski tryggt, "de sofva några hundra alnar härifrån och lita fullkomligt på min vaksamhet."

"Ja, nog var du vaksam," inföll Czarny, som nu började återfå sitt goda lynne.

"Jag hade hela tiden sett dig," inföll Ramoski och närmade sig elden samt kastade dit några trädgrenar. "Jag såg när du kom och var i största ångest för att du skulle upptäckas. Derfor åtog jag mig också att bestrida vakten, emedan jag nu ansåg mig ha det ypperligaste tillfälle att få tala med dig. Men det var nära, att din hetsighet gjort denna min önskan om intet."

"Tala icke mera derom, Ramoski," bad Czarny med en viss förlägenhet, "mitt raseri är förlåtligt, ty jag trodde, att det var Walchowitz, som..."

"Det är just om honom jag nu vill tala," sade Ra-

moski och tog plats vid elden. "Sätt dig bredvid mig, så skall du få höra hvad som timat, sedan du lemnade Polen."

"Äro vi alldeles säkra här?"

"Alldeles," var Ramoskis korta svar. Derefter började han: "Efter den 25 mars, som var en olycksdag för oss, började Walchowitz att bli allt mera besynnerlig och sluten. Jag vet icke, om han bar något egentligt agg till dig eller mig, men ofta hörde jag honom mumla om vedergällning, jesuiter och menederskor. Till en början fäste jag icke någon uppmärksamhet dervid; han kom ofta till mig i Sandomir, och jag besökte honom i hans lilla nybygda hydda vid Weichsel. Vi talade ofta om dig och grefve Stjernfeldt, och jag kunde icke förmärka, att han upprördes, när talet föll på honom. Endast när jag en gång kom att nämna namnet Czarnecki, blef han nedstämd och gick sin väg, hvadan jag noga aktade mig för att vidröra denna ömtåliga sak. Ett år förgick, och Walchowitz skötte sin jord med den största ifver, men plötsligt försvann han, utan att jag kunde finna hans spår, huru mycket jag än bemödade mig derom. Åren gingo, och jag glömde snart bort alltsammans, då jag ungefär tio år efter hans flykt åter träffade honom i Warschau; men, döm om min förvåning, då jag der fann honom iklädd munkdrägt. Jag trodde knappt mina ögon, men vid närmare betraktande kände jag igen honom. Hvad kan meningen vara med denna förklädnad? — tänkte jag och beslöt att utspana hans förehafvande. Jag smög därför ur kyrkan, sprang hem till min värd och bad honom låna mig sin kappa och ett par pistoler. Sedan jag utrustat mig på detta sätt, vandrade jag med stora steg tillbaka till kyrkan och kom, just som messan slutade. Jag stälde mig bredvid vigvattnet och observerade noga alla, som passerade förbi. Slutligen fick jag syn på Walchowitz; han doppade några fingrar i vattnet och mumlade otydliga ord mellan tänderna, hvarefter han följde den öfriga hopen. Utan att förlora ett enda ögonblick skyndade jag ut och kom just lagom, för att se Walchowitz vika

in på en öde gata och mäta den med brådskande steg. Detta stegrade naturligtvis min nyfikenhet, och sedan jag dragit kappkragen tätare kring ansigtet, skyndade jag i hans spår. Efter en halftimmes ansträngande vandring genom en mängd trånga gator och utan att en enda gång hafva sett sig tillbaka, hvilken omständighet naturligtvis kom mig väl till pass, stannade han utanför ett kloster, som låg strax utanför staden. Den tunga porten tillslöts efter honom, och jag visste icke, huru jag skulle slippa in. Under det jag sålunda stod försänt i funderingar, närmade sig en munk och frågade med lismande stämma, om jag sökte någon. Jag nämde då Walchowitz' namn, men fick det tvära svaret, att någon person med det namnet icke fanns. Med denna underrättelse aflägsnade sig munken, under det han ifrigt gjorde korstecknet, och jag stod just i begrepp att vända om till mitt kvarter, då en bekant stämma nådde mina öron. Den kom från klosterträdgården, vid hvars mur jag stod, och jag igenkände på rösten Walchowitz. Han hade en annan munk i sällskap. Så försigtigt som möjligt närmade jag mig muren, och som den var ganska låg, hoppade jag öfver den och gömde mig bland de täta buskar, som växte invid densamma. Lyckan hade gynnat mig, jag hade icke blifvit observerad. Walchowitz och hans följeslagare, som var ingen mer och ingen mindre än abboten i klostret, kommo allt närmare och togo plats på en gräsbänk, endast några steg framför mig. Det skulle bli för långt att upprepa allt, hvad jag der hörde, men bland annat fick jag veta, att Walchowitz träffat dig i Danmark, och han nämde till och med dagen . . ."

"Det var natten imellan den 15 och 16 november 1659," svarade Czarny dystert.

"Just så," återtog Ramoski med undertryckt stämma, sedan han förut noga förvissat sig om, att ingen lyssnade på dem.

"Jag vill nu endast omtala för dig orsaken till Walchowitz vistande i klostret, på det att du må inse hvilken oförsonlig och listig fiende vi ega i honom.

Enligt sin berättelse för abboten, som upprepade gånger med nickningar gaf sin belåtenhet tillkänna och slutligen uttalade välsignelsen öfver hans företag, bekände han, att endast hämden drivit honom till detta steg, och jag fick då veta, hvad vi förut aldrig kunnat ana, att furst Göran Czarnecki aftvungit Walchowitz en dyr ed, att han skulle hämnas på grefvinnan Eleonora och hennes barn, äfven om fursten lefde. För att uppfylla sin pligt, såsom han sade, hade han i tio års tid vistats i detta kloster och der gjort sig förtrogen med jesuiternas läror.

Jag svettades af ångest, icke så mycket för den fara, som hotade dig och mig såsom furstens motståndare, utan för grefvinnsans skull, och inom några minuter hade jag fattat mitt beslut. Sedan Walchowitz och abboten försvunnit, skyndade jag tillbaka samma väg, som jag kommit, och ilade med stora steg till mitt kvarter. Ett par timmar derefter var jag på väg till Sandomir, sålde der mitt lilla hus, köpte mig vapen och återvände till Warschau. Timtals vaktade jag utanför det gamla klostret, och efter två dagars orolig väntan lyckades det mig att träffa Walchowitz. Han blef lika förskräckt som du vid min åsyn, ty du skall veta, att den uslingen är feg" hviskade Ramoski och lutade sig närmare Czarny, "men med några ord, som riktigt voro i hans tycke, häfde jag fullkomligt hans misstankar. Vi följdes åt till staden, och slutet på underhandlingen blef att vi ingingo förbund, samt genomströfvade tillsammans Pommern, Danmark och hela södra Sverige, till dess vi slutligen upptäckte er kort före slaget vid Lund."

"Du är således i förbund med Walchowitz," utropade Czarny och gjorde en hotande rörelse.

"Förstår du icke listen?" frågade Ramoski och strök sig om skägget. "När man vill öfverlista jesuiter, måste man..."

"Jag förstår, jag förstår," svarade Czarny och lade sin hand på Ramoskis skuldra, "du är ännu trogen vårt förbund?"

"Vid den heliga jungfrun och alla helgon, det är jag," utropade Ramoski och gjorde korstecknet. "Men nu är det tid för dig att gå, ty jag kan icke längre ansvara för din säkerhet," fortfor han och betraktade himmelen, som började antaga en ljusare färg, sedan ovädret gått öfver, "dagen är snart inne, och mina kamrater kunna i hvilket ögonblick som helst komma tillbaka."

"Och fröken Bertha," frågade Czarny med oro, "hur behandlas hon?"

"Var lugn för henne!" svarade Ramoski tryggt. "Så länge jag finnes der, skall icke ett hår krökas på hennes hufvud."

"Skulle vi icke kunna taga henne med våld?"

"Icke ännu; Walchowitz skulle genast döda henne. Låt mig hållas, så ansvarar jag för en lycklig utgång. Jag skall snärja den gamle räfven så fast i mina nät, att han icke skall märka, huru listigt jag glider ur hans snaror. Möt mig här om åtta dagar vid denna timme och låt mig handla ensam, så skall snart unga fröken vara hos sin mor."

Med dessa ord vinkade Ramoski sitt afsked med handen och var inom några minuter försvunnen. Czarny dröjde icke länge, utan begaf sig med skyndsamma steg tillbaka till den plats, der Axel och Bernhard inväntade honom. Dessa sågo genast af det förnöjda leendet, som krusade Czarnys läppar, att något viktigt inträffat, och upphörde icke att fråga, förrän den gamle berättat dem hela förhållandet.

"Och jag skall vara den förste, som intränger i det odjurets håla," utropade Axel och svängde värjan med en betecknande åtbörd; "jag skall visa den inbitne jesuiten, att hans knep icke skola tjena honom till det ringaste försvar."

"Och jag har tänkt på att med en stark trupp ryttare genomströfva nejden," inföll Bernhard eftertänksamt; "vi kunna måhända upptäcka något spår, ty att vänta åtta dagar är en hel evighet."

"Huru som helst," sade Czarny, "akten er noga

för att med den minsta anspelning väcka grefvinnans misstankar; ty detta är en ömtålig sak och fordrar försigtighet.”

Med ett handslag lofvade ynglingarne att iakttaga den gamles råd, och med brådskande steg ilade alla tre mot Herrevad, dit de ankommo i dagbräckningen.

III.

Carl den elfte och hans krigshöfdingar på Herrevads Kloster.

Just på det ställe, der en liten bäck, som kommer från Sorödsjön, förenar sig med Rönne å, fanns i forna tider ett vad, der riddarne plögade gå öfver, sedan de jagat på Söderåsen, en af traktens vackraste och af vildbråd uppfyllda skogar. Vid detta vad anlades år 1144 ett kloster för munkar af Bernhardinerorden, hvilka hitsändes af Bernhard af Clairvaux. Eskil, som då var biskop, gaf sitt samtycke till denna inflyttning, och den 1 maj 1150 invigdes Heridsvads (Herrevads) kloster till Jungfru Marias ära. Efter en eldsvåda, som år 1229 lade det vackra klostret i aska, uppbygdes det ånyo och erhöll efter hand ofantliga rikedomar genom donationer af afidne abboter. Den siste abboten hette Laurids, och han dog den 30 oktober 1572, sedan Kristian den 3:dje genom en befallning af den 2 maj 1565 fråntagit honom öfverinseendet öfver klostret. Det var Sten Bille, som verkställde denna befallning, och den förut så rike prelaten måste de återstående åren af sin lefnad äta sitt bröd såsom nådehjon, der han förut herrskat med nästan oinskränkt makt. Reformationen banade sig väg till Norden, och klostren försvunno, men ännu på Carl den 11:tes tid qvarstodo Herrevads gamla murar, hvilka snart nedrefvos och ombygdes med huggen sten, som hemtades från Malmö. När indelnings-

verket kom till stånd, anslogs Herrevad till boställe åt chefen vid skånska kavalleriregementet och innehades vid denna tidpunkt (från 1691 till 1693) af Nils Gylenstierna.

I denna ensliga romantiska trakt, der Söderåsen tjusade ögat genom sina väldiga skogspartier och der den lilla Rönne å slingrade sig som ett silverbälte kring de gröna lundarne och vackra beteshagarne, framlefde de fromma fäderna sitt lif, egnadt åt andaktsöfningar. Men denna tid försvann snart, och andra mera varaktiga minnen äro fästade vid detta kloster.

Den 14 september 1305 vistades hertigarne Erik och Waldemar på Herrevad och undertecknade der en akt samt erkände genom denna handling Birgers son såsom hans efterträdare.

Ett annat minne som ligger närmare vår tid, är Karl den 11:tes vistande derstädes från medlet af mars till den 12 juli 1677.

Bland de bragdrika år, som vår historia har att framvisa, är 1677 ett af dem, som mest draga uppmärksamheten till sig. Efter slaget vid Lund den 4 december 1676 följde icke någon större hufvuddrabbning förrän vid Landskrona. Så mycket häftigare fördes deremot det så kallade snapphanekriget, hvilket helt och hållet ödelade Sveriges nya provinser, men i synnerhet Skåne, och kräfde tusentals offer. Detta guerrillakrig, som alltid störande inverkar på hufvudhärarnas rörelser, understöddes på det kraftigaste af danskarne, och deras öfverste Schwanenwedel visste också att på bästa sätt göra bruk af dessa oordnade banditskaror.

Snapphaneband uppstodo 1644 i Holstein och Ditmarschen, då Kristian den 4:de förde krig derstädes, men redan under Carl den 9:de finna vi dylika band uppträda i Göinge härad, eller som det af grannfolken kallades "Lilla Turkiet", på gränsen mellan Skåne och Blekinge.

Vid krigets utbrott sände danska konungen bud till

Eleonora Lubomirski.

sina fordna undersåtar och uppmanade dem att mangrannt resa sig mot svenskarne. Dessa å sin sida försökte visserligen att locka bönderna till sig, och bland de herrar af skånska adeln, som verkligen också hylade Karl, märka vi Kr. Barnekow, Knut Tott och Jörgen Krabbe, hvilken sistnämde spelar en betydande rol i den tidens krönika, men bönderna deremot tyckte bättre om att plundra de adliga godsens och nedgöra sina nya landsmän, så snart tillfälle gafs. Ordentliga snapphaneband inrättades i Göinge, Färs, Bjäre och Frosta härader samt valde sina anförare bland dem, som mest utmärkte sig genom slughet och tapperhet. De mest betydande af dessa anförare voro Nils Tidemand från Hallandsås, Ubbe på Frisholmen i Göinge och Sven Pålsson (Påfwelsson), som sedan 1659 uppträdde på Seeland, således under Carl Gustafs tid. De mest afskryvårda gräsligheter föröfvades af dessa band, och om det funnes någon, som kunde uppteckna dem, skulle det blifva volymer.

Men icke blott snapphanarne foro fram med denna vildhet, äfven svenskarne lade icke fingrarne imellan, när det gälde att utkräfv hämd, och att raseriet härigenom skulle tilltaga, är naturligt. Bland de svenskar, som öfver allt jagade snapphanar, märka vi, utom Ascheberg och Hummerhjulm, hvilka förut blifvit nämnda, Johan Gyllenstierna, som för sin resliga kropp och sitt råa uppträdande allmänt kallades "Grof-Jan" eller "Grobian". Han var född den 18 februari 1635, dog den 10 juni 1680 och var den, som mest bidrog till snapphanarnes förgörande. I februari 1677 låg han utanför Kristianopel och lät der stegla omkring 70 tillfångnatagna bönder. Äfven omtalas, att ett band snapphanar, som härjade Mattered, 4 mil norr om Kristianstad, der blifvit tillfångataget och nedgjordt. På Lackalänga, tre fjerdedels mil norr från Lund, låg öfverstelöjtnant Rehbinders och hade uppfört en skans, hvarifrån han observerade de snapphaneband, som från Ystadstrakten, der de hade ett läger vid Marsvinsholm, gjorde sina ströftåg upptåg landet med härjningar och plundringar.

Visserligen försökte danska konungen att ordna dessa vilda skaror genom att sända officerare till dem och hade för detta ändamål i mars 1677 kallat spridda partier till Landskrona i akt och mening att insätta dem bland regementena, men dessa åtgärder strandade för det mesta mot böndernas stolta förklaringar: vi äro officerare allihop*). De ville helst utföra sina bedrifter på egen hand och under egna anförare och lydde endast råd, när de insågo, att deras egen fördel berodde derpå.

Bland större krigsrörelser i början af år 1677 märka vi Kristianstads belägring. Från Wää, der Carl hade sitt hufvudquarter, uppbrot han den 24 mars och tågade till den förut nämnda staden, som försvarades af danska generalen Meerheim. Belägringen började, men när Carl såg, att han ingenting kunde uträtta, kvarlemnade han general Schoultz för att hålla staden innesluten och gick till Rönneberga högar, en half mil från Landskrona. Der var Kristian honom till mötes, och endast de danska generalerna Arensdorffs och Bibaus motvilja mot de planer, som af general Goltz blifvit uppgjorda, gjorde striden om intet. Denna oenighet å fiendens sida räddade svenskarne från en säker undergång, ty utom det att dessa voro betydligt underlägsna sina motståndare, innehade de en mycket dålig ställning. Carl, som alltid var oförvägen, ville likväl angripa, men ändrade sig på tillstyrkan af flera af sina generaler. Återtåget började, och svenskarne hade så väl lyckats bedraga sina motståndare, att de hunnit ända till Linderöd, när de upphunnos af danskarne. Svenskarne råkade der i trångmål, men sedan Schoultz ankommit från Kristianstad, anträdde marschen under opphörliga strider till Herrevads Kloster.

Efter detta återtåg från Rönneberga högar infaller Ystads intagande af Schwanenwedel, Erik Sjöblads nederlag till sjös och Malmö belägring af konung Kristian. Den 6 juni ankommo danskarne till de så kallade Körs-

*) Se Cronholm, Skånes politiska historia, del. 2, sid, 194.

bärsbackarne utanför staden, och natten mellan den 25 och 26 i samma månad skedde stormningen. Men den käcke Fabian Fersen försvarade med 3,000 man Malmö så käckt, att danskarne måste återvända med ausenlig förlust.

Efter denna korta öfverblick öfver sakernas ställning år 1677 vilja vi nu återvända till Herrevads Kloster.

Vid pass 50 alnar från sjelfva klostret, der konungens höggvarter var, låg utmed Rönnö å en mindre byggnad, som innehöll endast två rum, ett stort och ett litet. I denna byggnad bodde fältmarskalkarne Ascheberg och Helmfeldt, de mest betydande bland de svenska krigshöfdingarna under dåvarande krig.

Rutger von Ascheberg föddes i Kurland år 1621 och började sin krigarbana under Gustaf den 2-dre Adolfs baner samt utmärkte sig i synnerhet i det så kallade lilla kriget. Polen, Danmark och Skåne fingo derefter bevittna hans bragder. Hans sinne var öppet och flärdfritt, och man såg i honom bilden af en "äkta svensk". Med sin maka, Maria Eleonora von Busseck, hade han 25 barn. Han dog den 17 april 1693 i Göteborg, och i dervarande Tyska kyrka finnes en minnesvård upprest öfver honom. Hans like i mannamod och uppoffrande kärlek för fosterlandet var Simon Grundel Helmfeldt, ett krigarsnille, såsom danskarne sjelfva erkände. Han föddes i Stockholm år 1617, der hans fader, Jacob Grundel, var borgmästare. Modern hette Elise Döpkens. Mod och beslutsamhet utmärkte honom, och Rigas försvar mot ryska tsaren Alexius, som med 90,000 man belägrade denna stad, är den vackraste bragd i hans på skiften så rika lif. Hans död, som inträffade just under gången af denna skildring, skall längre fram bli omtalad.

De rum, der dessa tvenne utmärkta härförare bodde, voro ganska enkelt möblerade, endast de nödvändigaste artiklar funnos der.

Vi skrifva den 10 juni 1677.

Vid ett af de fönster, som vette åt klostret, stod Ascheberg och stödde hufvudet tankfullt i venstra handen, medan den högra nästan omedvetet lekte med värj-fästet. Hans stora, talande ögon voro oafvänt fästa på klostret, som just denna dag företedde en ovanlig liflighet. Kurirer och adjutanter kommo och gingo i hvarje ögonblick, och officerare och soldater af alla vapen trängdes utanför. Orsaken till detta lif var, att Kristoffer Gyllenstierna och gamle Per Hierta för ett par timmar sedan ryckt in med sina regementen.

Vid ett af de fönster, som lägo åt ån till, hade deremot Helmfeldt tagit plats på kanten af en bristfällig tältsäng. Äfven han såg grubblande ut, och det tycktes, som om han med sina skarpa blickar ville genomtränga de glittrande vågorna. Slutligen sade han, i det han häftigt reste sig upp och närmade sig Ascheberg:

"Hvad säger du om konungens plan? Den stöter allt litet på oförvägenhet. Han borde åtminstone invänta . . ."

"Hvad hör jag!" utropade Ascheberg och slog Helmfeldt lätt på skuldran. "Du talar om oförvägenhet, och jag undrar, om icke du sjelf är den oförvägnaste i hela svenska hären. Jag kommer nog i håg de spratt, du spelade danskarne vid Lund i fjol, och jag vill hålla tio mot ett, att icke heller de glömma dem så lätt. Nej, min kära Helmfeldt," fortfor han muntert och betraktade vapenbrodern med trofasta blickar, "den som utan att blekna spatserar mot ett helt eldhaf, hör aldrig tala om oförvägenhet och allra minst förebrå någon derför! Dessutom är det min mening, att vi just nu böra slå till, så vida någon fördel skall vinnas, ty förstärkningar komma dagligen till Landskrona från Köpenhamn, och jag har hört berättas, att danska hären redan är större än vår."

Helmfeldt var just i begrepp att svara härfpå, då dörren öppnades och fyra krigare inträdde. Dessa voro Kristofer Gyllenstierna, Per Hierta, kallad Per Näbb Schönleben och Lybecker.

"Välkomna kamrater," helsade Ascheberg och räckte de nykomna sina båda händer, "hvad nytt utifrån?"

"Åh, intet annat än djefvulstyg hvart man vänder näsan," svarade Per Hierta och slog sig ned bredvid Helmfeldt på en träbänk samt började med honom ett lifligt samtal.

"Pelle Näbb är åtminstone icke svarslös," hviskade Lybecker och förde Ascheberg till ett af fönstren. "Jag har någonting att meddela er," tillade han högre, "en sak af stor vigt."

Gyllenstierna och Schönleben gingo under tiden arm i arm fram och tillbaka öfver golfvet och samtalade lifligt.

"Hvad har ni då att berätta?" frågade Ascheberg och drog värjan till hälften ur slidan. "Några upptåg af snapphanarne kan jag tro, ty det packet unnar ingen menniska ro."

"Ni gissar icke orätt," svarade Lybecker dystert. "Kornetten vid ert regemente Bernhard Stjernfeldt . . ."

"Hvad är det med honom," afbröt fältmarskalken häftigt och grep talaren i armen, "någon olycka har väl icke hänt honom?"

Lybecker besvarade icke genast denna fråga, utan sade, i det han förstulet betraktade Ascheberg:

"Ni tycks intressera er för honom temligen mycket och . . ."

"Det gör jag," svarade Ascheberg raskt. "Jag kände mycket väl hans far, och som det är en tapper pojke, som ännu aldrig vikit i någon strid, så . . . ja, ja, ni förstår mig nog," fortfor han och svängde om på klacken.

"Jag förstår," inföll Lybecker med värme, "ni tycker om honom. Men, nu är förhållandet det, att ett band snapphanar för några dagar sedan röfvat bort hans syster, och brodern har just hos mig sökt erhålla tillåtelse att med några ryttare få efterspana de kanaljerna. Det var just i förgår han bad mig derom. Han är nu hos sin mor, men kommer snart tillbaka."

"Hm, hm," hostade fältmarskalken och strök sig öfver pannan med venstra handen, "det der blir allt en kinkig sak, alldenstund vi nu behöfva hvarje arm."

Ascheberg hade uttalat dessa sista ord med så hög röst, att alla de närvarande hörde dem.

"Hur så, hur så," utropade Per Hierta och Gyllenstierna på en gång, "blifver här någon lek å färde?"

"Det veten väl I, mine herrar, som hitkommit på konungens befallning," svarade Ascheberg med förvåning.

"Vi kunna ana det," sade Gyllenstierna med allvarlig stämma, "och vi önska det lifligt, på det att freden snart måtte följa, men närmare underrättelser hafva vi icke erhållit."

"Nej, det hafva vi icke," bestyrkte Per Hierta och betraktade Ascheberg med frågande blickar. "Mina gamla armar börja redan styfna," fortfor han med ett tort skratt, "det var nu så länge sedan jag fick bruka dem, att . . ."

"Nå, så skola de väl snart komma i rörelse igen," inföll Ascheberg leende.

"Hoppas det, hoppas det," mumlade den gamle och återtog sin plats bredvid Helmfeldt.

"Ja, mine herrar," fortfor Ascheberg och drog värjan häftigt ur slidan samt höjde den öfver sitt hufvud, "inom några dagar gäller det igen och jutarne skola åter få smaka vårt stål. Konungen har så länge legat overksam här, att han nu börjar finna det tråkigt, och att vi och hela hären tycka detsamma, är naturligt. Snapphanarne resa åter sina nackar, ehuru blodiga märken ofta ristas deri, och Kristian samlar fortfarande soldater för att kufva vår lilla styrka, men med Gud och kung Carl vilja vi gå fram, som det anstår svenska krigare, och aldrig . . ."

"Rätt så, Ascheberg," hördes en manlig stämma från dörren och i detsamma stod en ung krigare med bruna lockar, lifliga blå ögon och ett varmt leende på de halföppna läpparne, midt ibland de bistra krigarne.

"Rätt så, Ascheberg," upprepade han och slog fältmarskalken på ena skuldran, "så skall en svensk tala."

Denne yngling var Karl den 11:te.

Höfdingarne drogo sig vördnadsfullt några steg tillbaka, men Karl fortfor:

"Träden mig närmare, stridsbröder, och hören den plan, som jag uttänkt. Vi gå till Landskrona, och der skola vi ännu en gång fresta vapenlyckan. Finnes det någon af er, som är af annan mening?"

Ingen svarade.

"Nåväl då," fortfor konungen, sedan han låtit sina blickar en stund hvila på de församlade hjeltarne, liksom ville han lösa deras innersta tankar, "nåväl; beslutet är fattadt, och utgången hvilat i Guds hand. Jag förtröstar på honom och på er, och . . ."

"Men det bästa är ändå förtröstan till sin egen kraft," inföll Per Hierta halfhögt.

"Alltid densamme, gamle hederlige vän!" utopade Karl och fattade Hiertas hand. "Stark och trotsande som eken midt under stormens raseri, enkel och flärdfri som en svensk odalman, sådan är min gamle Per Hierta. Och skulle jag icke med sådana stöd vid min sida hysa dubbel förtröstan till min egen kraft, då vore jag icke värdig att föra eder till strid för fosterlandet!"

Med glänsande blickar betraktade den unge hjelten hvar och en af de närvarande, och gick derefter fram till det fönster, der Helmsfeldt förut suttit, samt lät sina blickar förirra sig långt, långt i fjerran. Hvad tänkte han väl på?

Ingen fick veta det, men Ascheberg, som icke ett ögonblick tog sina ögon från honom, såg, huru han oförmärkt torkade bort en tår, som banat sig väg utför kinden. Grafvens tystnad rådde i det stora rummet. Solen försvann bakom Söderåsens mörka toppar, och från Mörkanskog hördes hornsignalerna från en jägartrupp. En helig frid bredde sina vingar öfver den sköna nejden, och Rönneåns små vågor sorlade melodiskt mot de grönklädda stränderna. Sakta lutade konungen hufvudet i högra handen och tycktes helt och hängifva sig åt sina drömmar; han hörde icke, huru de närvarande höfdingarne började ett hviskande samtal sins-

imellan, och han stordes icke af de i hvarje minut mera hörbara signalerna från Mörkanskog. Hans ögon voro oafåtligt fästa på en punkt, och läpparne rörde sig sakta.

Några minuter förgingo. Plötsligt spratt han till och for med handen öfver pannan, likasom för att reda sina tankar.

"Hvad är det för buller?" frågade han och tog ett steg framåt.

En stark ryttartrupp nalkades i carriere, den stannade utanför huset, och innan någon hann säga ett enda ord, rycktes dörren upp, och en yngling visade sig på tröskeln. Hans ansigte bar djupa spår af häftiga sinnesrörelser, uniformen var söndersliten på många ställen, och håret hängde i vild oordning kring axlarna.

"Hvar är fältmarskalk Ascheberg?" frågade han med darrande stämma. "För Guds skull, säg mig, hvar han finnes."

"Här, unge man," svarade Ascheberg och trädde fram, "men, hvad har händt, ni är så upprörd?"

Ynglingen besvarade icke genast denna fråga, ty i detsamma framträdde också konungen.

IV.

Ramoski uppgör sina planer och råkar derefter i klämman. Jesuiten.

Då Ramoski lemnade Czarny vid elden, såsom läsaren påminner sig, skyndade han med snabba steg inåt skogen, under det han med korta afbrott mumlade för sig sjelf: "Det börjar klarna så småningom, och vi skola se, om vi icke ännu en gång äro nog förslagna att göra den listige skurkens planer om intet. Ha! jag har det," utropade han halfhögt och ökade sina steg, "han skall löpa i fällan med sådan ifver, att, om Czarny är nog

slug, det icke skall bli svårt för honom att fånga Walchowitz. Han brinner af hämd men också jag, såsom hvarje rättrogen katolik mot hela jesuitligan, och denna gången skall han icke undkomma så lätt som vid San. Ty detta vapen är slipadt åt hans hjerta," fortfor han dystert, "det är icke ännu färgadt af någons blod, och i klosterkyrkan i Sandomir bestänkte jag det med vigvatten. Den heliga jungfrun skall föra min arm, och den aflat, som pater Andreas sålde åt mig för halfva den summa, jag fick för min gård, skall försona mina synder. Ja, jag skall insöfva honom i säkerheten, och han skall ingenting ana förrän döden sitter i hans bröst." Vid dessa ord stannade Ramoski några ögonblick, framtog en lång, bredbladig dolk och vände den på alla sidor, under det han pröfvade den uddhvassa spetsen mot en finger. Utan att behöfva den ringaste påtryckning inträngde spetsen i fingret, och när den utdrogs, var den färgad af hans eget blod. Ramoski spratt till. "Förr har den icke varit färgad af någons blod, och jag har afgifvit en dyr ed, att detta icke heller skulle ske förrän Walchowitz' blod bestänkte denna klinga," mumlade han och aftorkade sorgfälligt dolken på rockskörtet. "Skulle detta nu vara en vink om, att jag aldrig kommer i tillfälle att utföra min föresats, eller kanske den först skall vändas mot mitt bröst? Bah," fortfor han och instack vapnet inom rocken, "mitt eget blod har ingenting att betyda i denna sak, och en enda droppe är ju icke värd att nämna." Derefter påskyndade han sin gång och stod snart hos de sina."

I detsamma gick solen upp och färgade trädkropparna eldröda, men snapphanarne sofvo ännu. På trenne dygn hade icke sömnen vederqvickt deras utmattade kroppar, och den var därför så mycket djupare. Ramoski gick icke genast fram till dem, utan stannade på litet afstånd bakom en väldig ek och mumlade: "Snart skall den röda hanen gala på det lugna Torpa och dessa vilddjur plundra och bränna. Men," fortfor han eftertänksamt och stödde hufvudet i handen, "det måste ändå ske. Om Czarny skulle få råda och med

en truppstyrka nu angripa Walchowitz, skulle denne i sitt raseri mörda sitt offer. Nej, med list måste han besegras och hans byte ryckas honom ur händerna, när han allra minst anar det. Men nu är det tid att begifva sig härifrån, ty Ascheberg ströfvar omkring och vi äro ännu för få att göra motstånd."

Med dessa ord gick han fram till de sofvande bönderna, betraktade några ögonblick uppmärksamt deras hårda, mörka drag och kämpagestalter samt utropade derefter med stark stämma, i det han med foten vidrörde den närmaste:

"Upp, edra lata stockar! Är det skick att sofva, när solen står högt på himmelen?"

En af bandet rörde på sig, gäspade några sekunder och sprang derpå upp, i det han med halft förtrytsam stämma utbrast:

"Du måste gå i sömnen, kamrat, jag ser ingen sol och klockan är väl inte så mycket ännu."

"Nog mycket för att locka ut svenskarne," var Ramoskis kärfva svar, "och viljen I komma helskinnade till Finja, så stigen upp nu."

"Du är inte så dum, fast du är polack," inföll bonden med ett vedervärdigt leende, "du har nog mer än en gång snokat i skogarna."

"Jo, det kan du vara säker på," mumlade Ramoski för sig sjelf och tillade derefter högt: "Raska på nu, ty jag har fått spaning på, att Ascheberg är ute och ströfvar omkring, och det vore en föga välkommen morgonhelsning, om han komme öfver oss."

Vid Aschebergs namn mörknade bondens färade anlete ännu mera, och han mumlade, i det han med en hotande rörelse knöt de senfulla händerna mot det håll Herrevads Kloster var beläget: "Honom skulle jag vilja träffa på ett ensligt ställe och uppgöra räkningen med. Men, du har allt rätt, polack," utropade han och slog Ramoski med en viss förtrolighet på axeln, "vi måste bryta upp, medan stigarna äro fria, ty det är ett godt stycke väg till Finja."

I detta ögonblick hördes ett skott på afstånd, och

echot upprepades klart och tydligt i den väldiga skogen. Fåglarnes sånger tystnade för några ögonblick, men snart ljödo de lika jublande som tillföre. Skottet hade väckt snapphanarne, och många sekunder hade icke gått till ända, förrän den lilla skaran med brådsakande steg ilade framåt på de slingrande skogsstigar, som förde till Finja och Matteröd.

De hade tillryggalagt ungefär en half mil, då kunskaparen, densamme, som talat med Ramoski, plötsligt stannade och kom tillbaka till sina kamrater.

"Svenska jägare ligga der framme," hviskade han med undertryckt stämma, "jag såg dem tydligt, men de ha icke ännu sett oss. De sofva förmodligen i goda ro, och vi skola försöka att smyga oss igenom."

Efter en stunds öfverläggning segrade äntligen Ramoskis vilja, att de skulle draga sig längre åt sidan och kringgå svenskarnes styrka. Beslutet sattes genast i verkställighet, och marschen anträdde. På några alnars afstånd från hvarandra skyndade de framåt i en helt annan riktning än förut, och skulle, om de fortsatt längre, ha kommit fram till Herrevad, men plötsligt gjorde de en tvär vändning mot söder och ökade marschen. De hade vunnit sin afsigt och voro på sidan om den afdelning, som kunskaparen upptäckt, men de hade helt och hållet missräknat sig i sin förmodan, att de nu undslippit faran, ty knapt hade de gått hundra alnar framåt, då ett skarpt anrop hejdade dem.

I samma ögonblick spände bönderna hanarna på sina gevär och drogo de långa knifvarna ur slidorna. Blodsarbetet skulle åter börja.

Ramoski, som under marschen gått sist, skyndade fram så snart han märkte den hotande faran, och på hans befallning iaktogs den yttersta försigtighet. Bönderna kastade sig ned bakom träden och buskarna och väntade med höjda knifvar sina motståndare, och de belöfde icke vänta länge. Det prasslade i buskarna, grenarna böjdes försigtigt åt sidan, och tvenne svenska jägare blefvo synliga endast några alnar framom det snår, hvori Ramoski och trenne bönder lågo

gömda. En underlig beklämning påkom polacken vid åsynen af de båda svenskarne, men icke ett drag förändrades i hans anlete, icke den minsta rörelse för-rådde, att hans inre var i uppror.

Soldaterna kommo närmare och undersökte med bajonetterna den minsta buske.

"Nu," hviskade Ramoski med ansträngning, då jägarne stodo i begrepp att på samma noggranna sätt undersöka äfven det snår, dit han tagit sin tillflykt, "gö-
ren bruk af edra knifvar, men så tyst, att ingen mär-
ker det!"

Snapphanarne kröpo fram som ormar med knif-
varna mellan tänderna; deras hemska och af mordlyst-
nad brinnande ögon voro ofslätligt fästa på fiendernas
ansigten; lemmarna drogos tillsamman, senorna spändes,
och då soldaterna lutade sig ned för att med bajonet-
terna böja åt sidan de första grenarna i snåret, stör-
tade bönderna öfver dem och borrade blixtnabbd de
hvassa stålen i de olyckligas bröst. Allt hade försig-
gått med sådan skyndsamhet, att jägarne icke hade tid
att begagna sina vapen. Utan att yttra ett enda ord
föllu de till marken, och inom några minuter voro de
döda.

Då stod Ramoski med ett enda språng vid mör-
darnes sida.

"Framåt!" Kommenderade han med undertryekt
stämma. "Vägen är fri."

Men för andra gången hade han missräknat sig.

"Hugg ned de bofvarna!" dånade en ungdomlig,
men ändå manlig stämma tätt framom de förbluffade
snapphanarne. "Släpp icke igenom någon enda djefvul,
utan hugg dem i småbitar!" fortfor rösten, och i det-
samma genombröts buskaget af en mörk linie fotsol-
dater. I första ledet gick en ung man med ett vackert,
intelligent ansigte. Det var anföraren, och det var hans
stämma, som hade injagat en ögonblicklig förskräckelse
hos bönderna. Men detta tillstånd varade endast några
minuter.

Ramoski bleknade, ty han såg, att endast lyckan

kunde rädda honom ur denna öfverhängande fara. Men han beslöt att våga ett försök att genombryta soldaternas led, ty der gick enda vägen till räddning. Snapphanarnes gevär flögo till öronen, en salfva dånade och uppjagade skocktals kråkor, hvilka med ett kraxande låte flögo öfver dödsfältet, liksom glädde de sig åt den måltid, som tillreddes åt dem. Ett skri af hämd och förbittring från svenskarnes led öfvertygade de djerfva bönderna, att deras kulor träffat, och gjorde dem modigare. Knifvarne blixtrade, ett gemensamt skri från båda partierna uppfylde luften och handgemänget hörjade. Ramoski var i spetsen, och han slogs som en förtviflad, ty han stred för lifvet. Den ene efter den andre af snapphanarne föll, han ensam blef osårad.

Plötsligt kände han huru en hand grep fast om hans venstra arm, och innan han kunde göra det ringaste motstånd, låg han på marken; när han kom till besinning, upptäckte han till sin förskräckelse, att han var fånge.

"Den heliga jungfrun beskydde mig," mumlade han med skälfvande läppar, "icke har jag vandrat ända från Sandomir för att dö som en hund i Skåne."

Hans monolog afbröts här af en stämma, som isade blodet i hans ådror. Det var samma röst han förut hört. "Häng packet!" voro de enda ord anföraren yttrade, och de ursinniga soldaterna dröjde icke heller att utföra befallningen.

Ingen enda af snapphanarne hade undkommit, de voro antingen dödade eller fångna. Här måste nu Ramoski åse, huru den ene efter den andre af hans lefvande kamrater gjorde den sista färden i de höga talarne, och han var nära att förlora sansen vid tanken på sitt eget förestående öde. Men ännu hoppades han på räddning och beslöt att göra det sista försöket.

Han tecknade därför åt en soldat och bad honom, att han skulle få tala med anföraren.

"Han hör icke sådana skurkar, som du," svarade soldaten barskt och vände sig ifrån honom, "dessutom

fins han icke här nu; han gick härifrån för en stund sedan."

Ramoski skälfde i hela kroppen, och han var just i farten med att läsa sitt ave, då tvenne soldater närmade sig, under det de skrattade hänfullt.

"Se så edra fördömda mordbrännare," skrek en af jägarne och skakade ett tjockt rep framför Ramoskis och kunskaparens ögon, för att förlänga deras qval, "läs nu ert Fader Vår, om ni någonsin kunnat det! Sedan bär det af i höjden."

"Och kråkorna fröjda sig redan öfver de feta stekarne," skrattade en annan soldat i det han sparkade till Ramoski.

"Lycka till på färden, edra kanaljer, vi skola snart skicka andra efter," inföll en tredje, och på detta sätt fortfor man att håna de olycklige, innan snaran lades kring deras halsar.

Ramoski såg tydligt, att hans sista stund var kommen, och med förtviflans lugn fogade han sig i sitt öde. Men när han tänkte på Walehowitz och att han icke nu skulle få hämnas på sin fiende, blef han ursinnig, och med halft bedjande, halft trotsig stämma utbrast han, i det han gjorde fåfånga försök att befria sig:

"Släpp mig lös, jag har en hämd att utföra, en skurk, som . . ."

"Som du sjelf," inföll en soldat och höjde bajonetten. "Hvad pratar du om hämd, du, som skulle spetsa oss allesammans på glödgade jernstänger, om du hade oss i ditt våld? Nej, dö skall du! Jag känner igen dig, det var du, som brände upp min fars gårdar för några dagar sedan vid Torpa. Men du skall icke dö genom hängning," fortfor han och afskar de band, som fängslade polackens fötter, "vi skola skjuta till måls på din kropp, och hvarje kula, som ökar din pina, skall bli hämden för mina små syskons död. Hör på kamrater," tillade han derefter och gnisslade med tänderna i raseri, "när gårdarne brunno och mina syskon ville rädda sig, grepos de af snapphanarne, spetsades på bajonetterna och kastades in i de brinnande husen.

Och då svor jag en förfärlig hämd," röt han till, så att det gaf echo i skogen, "jag svor att hämnas gräsligt detta dåd på de första snapphanar jag fick tag uti, och nu har jag funnit dem. Ladden genast kamrater och sigten hvar som helst, men icke på hjertat!"

Denna befallning behöfde icke upprepas en gång till, gevären voro ögonblickligen i ordning.

Med stirrande blickar åsåg Ramoski och hans kamrat de hemska förberedelserna, deras läppar voro svartblå, och benen nekade sin tjänst. De voro fria, men om ingen enda soldat funnits på platsen, skulle de icke kunnat fly, till den grad hade förskräckelsen förlamat dem. Det var icke fruktan för döden, som nedslog deras vilda mod, utan dödssättet.

Ramoski upprepade så många böner han kunde, hans kamrat deremot utöste de ohyggligaste förbannelser, hvilka af soldaterna mottogos med hänskratt.

Den afgörande stunden kom, och fångarne bundos vid tvenne träd helt nära hvarandra. Ramoski var likblek, och soldaterna måste stödja honom. Denna svaghet, som var högst sällsynt bland de härdade snapphanarne, hvilka ofta ledde de grusligaste marter utan att knota, uppretade soldaterna ännu mera, och den ena speglosan efter den andra haglade öfver den olyckliges hufvud. Men Ramoski teg, icke ett enda ord kom öfver hans läppar, förrän den förut omtalade soldaten kommenderade "gif akt"; då stönade han med knappt hörbar stämma:

"Det var icke jag, som brände gårdarne, jag var icke med der."

"Gör detsamma," röt anföraren med stentorsstämma, "om du icke brände der, så har du gjort det på andra ställen!"

"Ha, ha, ha!" skrattade soldaterna, i det de lade an, "han försöker slingra sig undan, den skurken!"

"Lägg an!" ljöd anförarens stämma.

En hemsk tystnad inträdde.

"Heliga Guds moder, förbarma dig öfver mig!"

numlade Ramoski och lät hufvudet sjunka ned mot bröstet.

"Död och helvetel!" gnisslade kamraten och slungade vilda blickar på sina fiender. "Hur länge skall jag stå här till skottafla för de fega kanaljerna?"

"Ända till dess du ser ut som ett såll, din bof!" svarade en soldat, som närmat sig bakifrån.

Ramoski kände, huru kallsvetten började tränga fram ur porerna, och han tillslöt ovilkorligen ögonen.

Solen hade stigit upp ett godt stycke på himmelen. De vänliga strålarne banade sig väg mellan grenarne och belyste de olycklige, liksom ville de från höjden ingjuta hugsvalelse i deras hjertan. Fåglarne sjöngo som vanligt sin morgonhymn, och de små blomorna logo vänligt vid fångarnes fötter. Men i deras hjertan bodde en hopplös förtviflan, och när Ramoski såg upp och inandades den rena morgonluften, då förskräcktes han vid tanken på att han nu måste dö, då sjelfva naturen syntes honom så leende.

Anföraren betraktade fångarne några ögonblick, liksom om han ville utforska deras innersta tankar, men intet medlidande lästes i hans ögon. Slutligen vände han sig långsamt till sina kamrater, och med fast stämma kommanderade han:

"Fyr!"

Ett oartikuleradt ljud hördes från Ramoskis skälvande läppar, derefter förlorade han medvetandet. En kula hade vidrört hans arm och rispat upp skinnet. Hans kamrat deremot skrattade vildt och utropade, under det han hänfullt betraktade jägarne:

"I skjuten som stackare!"

"Det skall jag visa dig," svarade en af soldaterna och steg fram ur ledet samt höjde geväret, och innan de andra hunno göra en enda rörelse, brann skottet af, och kulan borrhade sig hvinande in i offrets hals.

Den olycklige försökte tala, men en tjock blodström nära nog qväfde honom. Så mycket hätskare voro hans blodsprängda ögon fästa på soldaterna.

För andra gången höjde soldaten ett gevär, som

han ryckt från en kamrat, och sigtade på Ramoski. Men denne såg ingenting, hans ögon voro slutna och hufvudet hängde ned mot bröstet. Soldaten tryckte af, men geväret klickade.

"Jag tror fan sjelf beskyddar den skurken," ropade han och kastade geväret långt ifrån sig, "hit med ett annat!"

För tredje gången höjde han geväret, men just som han skulle trycka af, hven en kula genom luften, och med genomborrard arm vacklade han och föll. I samma ögonblick framstörtade snapphanar från alla sidor, och de fåtaliga soldaterna voro inom kort nedhuggna.

Ramoski var räddad, men förskräckelsen i förening med det lätta sår han erhållit gjorde, att han ännu icke vaknat ur sitt sanslösa tillstånd. Hans kamrat i olyckan andades ännu, fast med svagt lif.

"Hvem var soldaternas anförare," frågade en svartmuskig man, i det han lutade sig öfver den sanslöse Ramoski, "vet någon det?"

"Alexander Hummerhjem," svarade den döende snapphanen och drog sin sista suck.

Den svartmuskige svarade icke.

Det snapphaneläger, som var beläget ungefär ett bösshall från Finja sjö, hade icke stor utsträckning. Boningshusen voro oansenliga, och de flesta byggnader innehöllo icke mera än ett rum, hvori ofta åtta till tio personer bodde. I Mattered låg hufvudlägret, och snapphanarne i Finja kunde således endast betraktas som utposter. Anföraren för detta band bebodde en egen stuga, ungefär tjugo alnar från sjöstranden.

Det började lida mot skymningen. I snapphanelägret förmärktes icke den rörelse, som alltid plägar utmärka ett läger; tvärtom tycktes allt häntyda på, antingen att lägret var öfvergifvet, eller också att hela bandet fallit i sömn. Inga vilda ansigten syntes utanför hyddorna eller nere vid sjön, icke ens en hund eller katt solade sig i de varma strålarne. Men längre in i skogen, och på den lilla holme, som låg ett böss-

håll från land, varnade man de vaksamma posternas glödande ögon.

Vi inträda i anförarens bostad. Den lilla stugan bestod af tvenne rum. Här stodo den fattige odalmannens bänk och adelsmannens utsirade säng bredvid hvarandra; speglar af olika storlek, skrin, kopparkärl och en brokig blandning af kläder och andra saker lågo om hvarandra i ett hörn af rummet. På ena väggen hängde pistoler och värjor, på den motsatta porträtter af ärevördiga män. Och allt detta hade blifvit taget som byte på ströftågen.

De små rutorna insläppte en medelmättig dager, som öfver de olika föremålen kastade en dyster slöja och gjorde, att rummet såg nästan afskräckande ut.

Med stora steg vandrade en man fram och tillbaka i rummet. Han syntes upprörd, och ofta hörde man, huru han mumlade otydliga ord mellan de hårdt sammanbitna tänderna. Han var lång till växten, med breda skuldror och dito bröst, samt händer, som tycktes skapade enkom för en jätte. Håret var svart och låg i oordning kring ansigtet, som bar omiskänneliga spår af att fordom ha varit ganska vackert. Dragen voro nu hårda, och i de kolsvarta ögonen blixtrade en eld, som tycktes ega kraft att nästan förinta hvar och en. Hans hållning var rak, och hvarje hans rörelse egde någonting stelt och afmätt, som likväl försvann, när omständigheterna fordrade det. Denne man var snapphanebandets anförare, och han tycktes genom sitt blotta utseende född till att beherrska dessa vilda sällar.

"Jag har tyglat dem," utbrast han och ökade sina steg, "de voro nära att förpassa mig till andra världen, när jag lät deras förre anförare försvinna i Finjasjöns vågor, men min arm höll dem tillbaka. Femtio gevärsmynningar pekade mot mitt hjerta," fortfor han i sin monolog och stannade vid fönstret samt lät sina blickar irra ut öfver sjöns lugna yta, "men kulorna flögo icke ut, jag tyglade bönderna. Ha, jag eger makt och slughet, och äran skall följa mig. Den gamle narrens sista ord lydde, att jag skulle snart följa honom efter,

men förr skall mitt bröst genomborras af min egen dolk, än jag låter dränka mig som en hund. De äro narraktiga dessa dumma bönder," fortfor han med ett hänskratt och lekte mekaniskt med fästet på en dolk, som stack fram ur gördeln, "de tro, att vi beherrskas af ödet, men jag skall visa dem, att jag är herre öfver mitt öde, ty en kraftfull vilja kan uträtta allt!"

"Det var en förfärlig ed, som fursten aftvang mig," återtog han efter några minuters eftersinnande och for med handen öfver pannan, liksom för att jaga bort de oroliga minnen, som trängde sig på honom; "jag svor på ett krucifix, att min arm icke skulle hvila förr, än jag hämnats. Hvarken jag eller fursten kunde då ana, att han två dagar derefter skulle vara ett lik. Han ville icke hämnas för hennes giftermåls skull, ty det var ogiltigt, men öfvergången till denna kätterska lära, se der det brott, som endast genom återgången kan försonas. Fursten dog, och jag stod ensam med hämnden, och ännu har min arm icke svikit. Ja, jag har börjat mitt verk!" utropade han lidelsefullt, i det ett demoniskt leende spred sig öfver hans mörka drag. "Vid Lund föll det första offret, och det andra är i mitt våld." Med dessa ord tystnade han några minuter och strök med venstra handen öfver det svarta skägget, som dolde nedre delen af ansigtet. "Och dessa jesuiter," återtog han med hviskande stämma, "de äro afgrundsandar!" Jag känner mig mäktig af ett glödande hat mot dem, men jag måste böja mitt huvud för deras gissel, deras förbannelser och dolkar, som skulle hinna mig, om jag flydde till verdens ända. Jag måste tjena dem, liksom deras djefvulska läror tjena mig vid utförandet af mina planer. De smeka sinnet genom sin eftergift, men döda alla ädlare känslor. Man får icke tänka, icke handla fritt. Men hvartill gagna mig nu tio års trägna studier i klostret i Warschau? Hämden behöfver icke nu vetenskapen till hjälp, blott slipade dolkar! "Du måste smyga dig in i familjerna och utså tvedrägtens frö, sedan du med din lärdom hänfört deras sinnen." Dessa ord sade abboten till mig, och han tillade: "I de läg-

sta kojor och i palatsens gemak skall jesuiten intränga, och därför måste han ega lärdom." Och jag brann af begär att lära, på det att giftet skulle verka mera förödande. Hvertill gagnar mig nu detta," fortfor han med dyster stämma. "Händelserna hafva korsat mina planer, och här hjälpa icke längre bokliga konster."

"Jo," utbrast han efter några minuters tystnad, "min lärdom skall gagna mig. *Hon*, denna stolta flicka, som sätter mig i raseri genom sitt lugn, hon skall icke längre i mig se den pockande snapphanen, som endast törstar efter blod, utan den smidige jesuiten skall så insnärja henne i sina nät, att hon omedvetet faller. Ha, ha, ha!" skrattade han vildt och slungade häftigt dolken utåt golfvet, "jag skall predika för henne mina läror; jag skall tala med henne om kärlek, gå in på hennes idéer och på detta sätt, utan att hon märker det, vinna min afsigt. O, lärdomen är ändå icke att förakta," mumlade han och tog upp dolken samt insatte den åter på sin plats, "och de heliga fäderna visste nog hvad de gjorde, när de författade dessa läror, som alltid kunna tolkas efter hvars och ens behag. Och om nu den ärevärdige priorn, som ryste, blott han hörde talas om död och såg blod, visste, att jag, som i tio års tid två gånger om dagen gisslade mig framför madonnans bild, vore anförare för ett röfvarband och handterade dolken och pistolen med samma färdighet som förut andaktsboken, skulle han säkerligen skicka mig i förskott några års afat. Jag är jesuit," fortfor han långsamt och begrundande, "men ingen skall kunna ana, att forne furstetjenaren Walchowitz pådragit sig först munkkåpan och sedan banditkostymen för att uppnå sin afsigt. Ha!" skrek han till och sprang upp, "jag glömde, att Czarny lefver! Han känner mig, och han skulle kunna skada min sak. Men han måste dö," återtog Walchowitz lugnare, "han, så väl som alla mina fiender skola spårlöst försvinna, och ingen skall någonsin upptäcka deras lik. Jag gagnar vår kyrka; de måste dö, men utan uppseende, ty så lyda våra lagar."

Jesuitens ögon flammade af vild lidelse; några mi-

nuter satt han qvar i grubblande ställning, derefter reste han sig upp och skred sakta mot den yttre dörren, under det han mumlade:

”Nu till henne! Jag vill smeka min lilla dufva, och inom tvenne dagar måste hon hvila i mina armar eller i Finjasjöns vågor.”

Med dessa ord trädde han ut ur stugan, såg sig några ögonblick omkring med spejande blickar och tog derefter vägen ned till en enslig koja, som låg utmed sjelfva vattenbrynet.

V.

Bertha.

I denna låga koja satt Bertha såsom fånge. Endast ett fönster fanns; det vette åt sjön och var så litet, att en människa icke kunde komma derigenom. Det borde icke heller få namn af fönster, ty det var endast en glugg, hvori ett smutsigt, grönaktigt glas för tillfället var inpassadt. Och i detta afskyvärda näste, som endast innehöll en bädd, en soffa och några stolar, måste Bertha dväljas, hon, som några dagar förut under barnsliga upptåg hoppat omkring i majorskan Lundbergs rymliga salar.

Så är lifvet, den ena minuten ljust, gladt som en leende vårmorgon, den andra åter dystert som en stormig november natt.

Bertha kunde icke gråta längre, ty hon hade gråtit för mycket. Från morgonen, och ända till dess skymningen bredde sig öfver sjö och land, satt hon vid det lilla fönstret och spejade med oroliga blickar utåt vattenytan, liksom hoppades hon att få se räddaren komma. Men hon hoppades förgäfvets. Framför henne sorlade de små vågorna så lekfullt, och derute i lägret drucko

snapphanarne hennes och sin anförarens skål, under det de sjöngo sina visor. Bertha hörde intet.

"Om *han* komme ändå," hviskade hon och hopknäppte händerna, "men tjensten fångslar honom, och han vet kanske icke, hvar jag finnes."

Endast de dystra väggarna hörde hennes klagan, och den ljumma sommarvinden förde den ut öfver Finjasjöns krusiga vågor.

Hon fick icke bevittna de rysliga scener, som uppfördes, när snapphanarne hemförde några fångar, ty såsom vi känna, låg det lilla fönstret åt sjön till. Hon fick sällan gå ut, och om detta någon gång förunnades henne, hade hon alltid vid sin sida en gammal vedervärdig gumma, som hette Karin och ansågs för trollkunnig. Detta var icke något passande sällskap åt den fina fröken, men Bertha måste ändå foga sig i omständigheterna. Högst sällan tilltalade hon Karin, och när denna pratade vidt och bredt om danskarnes segrar, då teg den unga flickan och lät henne både tala och svara.

Så gingo några dagar till ända, då snapphanarnes anförare inträdde i fångens rum. Men huru förändrad var han icke! Första gången han besökte Bertha, nemligen morgonen efter sedan han tagit henne till fånga, hade han varit vild och obändig och svurit på, att hon, innan nästa fullmåne lyste öfver Finjasjön, måste blifva hans eller också bereda sig till döden.

Med ett tvunget leende på de sammanbitna läpparna inträdde Walchowitz. Hans ögon lågade icke som förut af hat och vällust, men det låg ändå något förfärligt i detta tvungna lugn.

Lidelserna, som beherrskade hans glödande natur, liknade stormen i naturen; de behöfde hvila för att ånyo utbryta, och då med så mycket större häftighet.

Vid åsynen af sin fiende drog sig Bertha tillbaka och pressade handen mot hjertat.

"Blif icke förskräckt, mitt fromma barn!" sade Walchowitz och gick fram till den unga flickan. "Jag har endast velat pröfva er."

Bertha var oerfaren; hon såg icke ulfven under fårakläderna.

"Låt mig då komma hem till min mor igen," bad hon med bevekande stämma och fattade jesuitens hand. Denna bön hade icke Walchowitz gjort sig beredd att svara på, han teg en stund, synbarligen förlägen, men derefter sade han med låtsad hjertlighet:

"Omöjligt, jag måste neka er denna begäran. Betänk blott," fortfor han och tog plats på en stol, "betänk, att hela trakten hvimlar af snapphanar, och att..."

"Hvad gör det?" inföll Bertha raskt. "Skicka några man med mig, och jag lofvar, att de också skola komma tillbaka."

"Hör på, min fröken," svarade han med allvarlig stämma, "hos oss gäller icke lejdbrevet genom de särskilda afdelningarna, såsom hos ordentliga lärar. Hvarje band har sina lagar, och man har knappast exempel på, att de hysa respekt för andras löften. Och det är ju naturligt," fortfor han med eftertryck, "ty hvad jag låter gå mig ur händerna, kan vara andra till nytta och så vidare. Låtom oss således icke tala mera derom; ni finner er verld dräglig, kan jag förmoda, och ingenting skall fattas er."

"Men friheten, friheten," inföll Bertha, "kallar ni det för ingenting, ty när man..."

"Jag har icke nekat er att gå ut, när ni behagar," afbröt Walchowitz häftigt, "och ni har väl icke någonting emot att gamla Karin följer er för att verkställa alla edra befallningar."

"Så vida det icke är jag, som måste lyda henne," svarade Bertha med darrande stämma. "Jag är icke längre något barn, det man kan leda efter behag," fortfor hon derefter och reste hufvudet med en stolt åtbörd, "jag är en friboren, adlig jungfru, och tusentals händer skola lyftas till mitt försvar. Jag fordrar, att ni återger mig min frihet, så att jag icke längre behöfver vistas bland dessa otäcka menniskor."

Det var nära, att Walchowitz fallit ur sin rol, men

han tyglade sina sjudande känslor och svarade med så stort lugn han kunde antaga:

"Min unga fröken, det smärtar mig att icke kunna uppfylla er begäran. Nödvändigheten tvingar mig att kvarhålla er."

"Nödvändigheten," eftersade Bertha med tonvigt på hvarje stafvelse, "hvarför talar ni i gåtor?"

"När tiden för dess förklarande är inne, skall ni få veta allt," svarade Walchowitz och strök med handen öfver pannan. Efter en stunds tystnad fortfor han, i det han lutade sig närmare intill den unga flickan och betraktade henne med forskande blickar: "Det gifves vissa händelser, som tvinga mig till detta uppförande, som helt och hållet strider mot min natur. Ser ni, vi menniskor, som tro oss vara så starka och modiga, äro icke annat än offer för händelserna; de bestämma för det mesta öfver vårt öde." Dessa sista ord uttalade han med en så låg och passionerad stämma, att Bertha förskräckt ryggade tillbaka. Walchowitz märkte nu, att han förifrat sig, och återtog med afmätt ton:

"Min fröken, jag har ert öde i mina händer; på en vink af mig kan ni vara lycklig eller olycklig allt efter min..."

"Ni kan icke mera än döda mig," afbröt den unga flickan och stannade framför polacken; "jag vet, huru ni behandlar edra fångar; intet är der heligt, qvinnor och barn, män och gubbar, alla önsken I martera på det grymmaste. Jag anar det öde, som förr eller senare förestår mig," fortfor hon och gömde ansigtet i händerna "men Gud skall nog hjälpa mig, och då ni minst anar det, är räddaren här."

Dessa sista ord väckte misstankar hos jesuiten, och han mumlade för sig sjelf, under det han med stora steg gick fram och tillbaka öfver golfvet: "Ha, skulle det finnas förrädare bland de mina; skulle kanske Ramoski... Nej, nej," fortfor han halfhögt, "jag har räddat hans lif, han skall icke svika mig." Högt tillade han: "Ni ser den der lilla ön der ute! Der stå tvenne poster natt och dag. Vidare äro de vaksammaste män

utskickade för att genomströfvä den närmaste trakten! De ha ögon som lodjur, öron som ugglan och bajonetter, som äro rostiga af fiendernas blod! Hur tror ni, att någon då skall kunna smyga sig in hit? Om han vore listigare än räfven och halare än ormen, skulle vi fånga honom."

Bertha ryste när hon hörde dessa ord.

"Huru stor lösepenning fordrar ni?" frågade hon efter en stunds begrundande. "Uppgif edra fordringar och sänd ett bud till Torpa för att . . ."

Då reste sig Walchowitz till hela sin längd; hans ögon blixtrade, och innan Bertha hann tala till slut, inföll han med stark stämma:

"Jag begär icke guld, ty deraf har jag så mycket jag behöfver. Om ni lofvade mig hela Torpa, skulle jag stöta det ifrån mig."

"Hvad fordrar ni då?" frågade Bertha och vågade knapt andas.

Walchowitz teg några minuter, liksom vore han tvehågsen hvad han skulle svara. Passionerna och förnuftet stredo i hans bröst, men slutligen segrade det sistnämnda, och han sade, i det han återtog sin plats på soffan samt gjorde ett tecken åt sin fånge att också sätta sig:

"Till en början fordrar jag, att ni hör mig med tålmod; det öfriga skall ni få veta i morgon."

Bertha svarade icke.

"Frukta ingenting, min sköna fröken," fortfor han i smekande ton, "jag vill berätta er en liten historia, som jag hört af en gammal, ärevärdig man; den är innehållsrik och egentligen lämpad för ungdom. Den lyder så här:

"Djupt inne i Polens skogar bodde tvenne syskon i enighet och sämja. De skötte sina göromål och samlade rikedomar, och egorna sträckte sig ned till en sjö, som låg på andra sidan bergen. De voro bror och syster. Brodern hade mycket att beställa med grannar, som bodde omkring honom; han bilade deras tvister och hjälpte dem att jaga bort de vilda

främlingar, som understundom kommo öfver bergen, vid hvilket tillfälle han biträdtes af en af grannarnes söner, en vacker ung man, som var trolofvad med hans syster. Den unge mannen tumlade sin häst bland bergen och sprängde hurtigt öfver silfverbäckarne, och hans kula nådde örnen på den högsta klippspetsen. Kommo så för många, många år sedan dessa hedningar öfver bergen, nedtrampade grödan, brände upp gårdarna och påstodo, att de hade rätt att afdöma grannarnes tvistigheter. Bror och syster skildes; han gick till sina män, som flytt undan, och uppmanade dem att tappert kämpa för sina hem. Systemen satt hemma tillsammans med en gammal slägtning samt några tjenare som brodern gifvit henne till sällskap, ty hennes trolofvade jagade fiender bland bergen och på slätterna. Då kom en dag en sårad yngling till systemens gård; han blef insläppt, ehuru han var fiende, och vårdades af den unga flickan, till dess han tillfrisknade . . .”

”Fortsätt, fortsätt,” utropade Bertha, när Walchowitz stannade för att aftorka svetten, som rann utför pannan.

”Ynglingen gick sina färde, fortfor han med hviskande stämma, ”men efter en tids förlopp kom en annan man i spetsen för flera fiender tillbaka, bortförde systemen och hennes gamla slägtning samt dels mördade, dels förjagade tjenarne. Den unga flickan blef förförd af den man, som njutit så mycket godt i hennes hem, och han ökade sina brott ännu mera, då han mördade hennes trolofvade, som kom för att återfordra sin brud. Flickan följde honom öfver bergen, ty kärleken till fäderneslandet och gudarne var icke starkare. Men en hämnare uppstod och sökte reda på flyktningarnes spår. Dag och natt vandrade han öfver de högsta berg; han gick mången gång vilse i de mörka skogarna, der vilddjurens rytande kom honom att bäfva; han samm öfver floder och seglade öfver haf, och i hans hjerta bodde endast tankar på hämd. Han kom till de vilda människens land; der träffade han förföraren och . . .”

”Ni bleknar, hvad står på?” utropade Bertha, som

sjelf blef illa till mods, och nu helt och hållet glömde, att hon hade en fiende framför sig.

"Åh, ingenting," svarade Walchowitz och torkade svetten ur pannan. "Jag sade, att hämnaren träffade sin fiende. I tjugo år hade han sökt efter honom och nu . . . nu träffade han hans falska bröst."

Med ett anskri störtade Bertha upp från soffan och skulle hafva fallit, om icke Walchowitz hållit henne uppe.

"Och nu söker hämnaren den falska flickan, som glömde fädernesland och gudar och knäböjde vid främmande altare," hviskade jesuiten i den förskräckta Berthas öron. Några minuter öfverlade han med sig sjelf, om han skulle låta slaget falla, men slutligen mumlade han mellan tänderna, under det hans ögon glimmade. "Nu är det tid, att göra hennes hjerta vekt, i dag må hon krossas, i morgon skall hon vid mina fötter tigga om nåd för moderns lif, och då är hon min. Mitt påhitt att tala om denna historia var präktigt, och jag vinner min afsigt utan att behöfva spela from; ögonblickets ingivelse har gynnat mig."

Bertha hade sprungit fram till fönstret, hennes kropp skälfd, och kinderna voro snöhvita.

"Vill ni veta den qvinnans namn?" frågade Walchowitz och gick henne närmare.

"Nej, nej!" ropade den unga flickan och betraktade med fasa sin fiendes mörka drag. En hemsk aning sade henne, att något rysligt och hemlighetsfullt dolde sig under mannens berättelse, och hon gjorde en afvärande rörelse med handen, liksom ville hon stöta Walchowitz tillbaka.

"Ni måste veta det," hviskade jesuiten och stod med ett språng vid hennes sida, "hämnaren är jag, och menederskan . . . er mor!"

Det svindlade för den unga flickans ögon hon ville ropa, men tungan nekade sin tjänst, och ljudlöst föll hon afsvimmad ned på golvet.

Walchowitz störtade ut, och hans hänskratt gaf echo i den mörka skogen.

I samma ögonblick Walchowitz försvann, syntes ett ansigte utanför rutan. Det tillhörde Ramoski. "Stackars flicka," mumlade han och torkade imman från rutan för att kunna se bättre, "i morgon qväll skall du vara borta, så sannt jag lefver."

Med dessa ord försvann han och syntes derefter med stora steg närma sig Walchowitz' boning, genom hvars låga dörr han inträdde.

VI.

På Torpa. Förberedelser. Rädningen.

Tätt utmed vallgrafven, som omgaf Torpa, och helt nära den uppdragna vindbryggan sutto tvenne män och samtalande med hviskande stämmor. Det var aftonen efter den, då Walchowitz besökt Bertha. Rundt omkring de samtalande arbetade gårdens tjenare med den största iver; väldiga stenblock framfördes för att vara till hands att rullas öfver fienderna, risknippor ställes i ordning, och på de låga vallarna planterades tvenne små haubitzer, hvilka med sina kartescher voro ämnade att sprida död och förstörelse bland fienderna. En orolig väntan jägtade hvarje bröst, och allas blickar voro oafvändt fästa på skogen, liksom väntade man att i hvarje ögonblick få se de vilda fienderna störta fram.

"Det är således i qväll stormningen skall ske," sade den ene af de förut nämde tre männen och lekte med fästet på det väldiga slagsvärdet, "de ha då icke den minsta aning om, att de skola träffa på det ihärdigaste motstånd."

"Icke den ringaste aning," upprepade Czarny, som hade svept kappan tätare omkring kroppen för att skydda sig för den svala vinden, ty qvällen var ovanligt kylig.

"De hoppas att i första stormlöpningen kunna in-

taga borgen, men se, gamle Czarny och Ramoski ha varit dem för sluga."

"Vore det icke säkrast att föra bort grefvinnan härifrån?" återtog Axel. "Hon kunde ju finna en fristad på Herrevad, och . . ."

"Nej, nej," afbröt Czarny och gjorde en afvärande rörelse med handen, "grefvinnan är i lika säkert förvar här som på Herrevad. I skolen icke tro, mine unga herrar," fortfor han med tindrande ögon, "I skolen icke tro, att grefvinnan Eleonora är så alldeles främmande för krigiska skådespel, och rätt så tjugo år förflutit, tror jag, att hon behåller i friskt minne de forna händelserna."

Ingen besvarade dessa Czarnys ord, men efter några minuters fundering sade Bernhard, i det han lutade sig närmare den gamle:

"Ramoski är väl trogen, så att . . ."

"*Ramoski är trogen,*" svarade Czarny med tonvigt på hvarje ord. "Redan som barn blefvo han och jag upptagna af en morbror och fördes till Mikolaiöv. Händelserna skilde oss åt, men alltid bibehöllo vi en varm tillgifvenhet för vårt herrskap. Han bodde i Sandomir, jag liksom örnen här och der. Vi hade ändå förtroende till hvarandra, ty gemensamma intressen ända från den tid, då vi halfnakna sprungo omkring på Wislokas stränder och badade i dess vågor, gjorde oss till ett. Enligt öfverenskommelse möttes vi i förgår, och då omtalade han sina planer. Så snart Walchowitz tagat bort, räddar han fröken. Åh, Ramoski är sligare än räfven," fortfor den gamle med blixtrande ögon, "det är han sjelf, som uttänkt detta öfverfall, och eggat jesuiten dertill. Walchowitz hatar mig så djupt någon menniska kan hata, och han skall trakta efter mitt lif, ända till dess han sjelf går under . . . eller jag blir offret." Dessa sista ord mumlade han mera för sig sjelf, i det han strök med handen öfver pannan. De båda ynglingarne betraktade honom en stund med halft oroliga, halft nyfikna blickar, men slutligen bröt Bernhard

tystnaden och frågade, i det han sakta lade sin hand på Czarnys skuldra:

"Skola vi icke förbereda min mor på hvem . . ."

"Tala aldrig mera derom!" afbröt Czarny för andra gången. "Hvad tror ni följden skulle bli, om grefvinnan fick veta, att en af Göran Czarneckis tjenare röfvat bort hennes dotter! Nej, nej, min unge herrel! Bäst är, att hon i det längsta får vara okunnig derom. Och om vi kunde ställa så till, att hon aldrig fick se eller höra talas om Walchowitz, så skulle icke heller hennes lugn störas. På tio år har jag icke talat med henne om dessa förflutna händelser, och jag tror, att hon snart glömt bort alltsammans."

"Min mor glömmet icke så lätt," svarade Bernhard och reste hufvudet, och allra minst sådana saker."

"Nej, tyvärr," mumlade den gamle och steg upp. "Glädjen glömmet man snart, men sorgen hänger i."

I detta ögonblick närmade sig den gamle trotjenaren Erik och bad att få tala vid Bernhard.

"Säg ut hvad du har på hjertat," sade ynglingen och sprang upp. "Du har ju varit vid Finja?"

"Ja," svarade Erik och skakade en tung värja, som om det varit en rörkäpp, "jag har varit så långt jag kunde komma. De förbannade snapphanarne voro mig jemt i hälarne, men se jag är för van skogsströfvare att låta fånga mig af de der klumpfotade karnaljerna. Man kan knappast gå en half mil ut i skogen utan att stöta på dem i buskarne. Det hjälper icke, att fältmarskalken och löjtnanten Hummerhjälm slå efter dem, ty de komma ändå fram der man allra minst anar det. Nu är det så, att de ha goda ögon till Torpa, och endast den omständigheten, att Herrevad ligger så nära, gör, att de betänka sig både en och två gånger, men . . ."

"Hvad för men," afbröt Czarny och betraktade talaren stadigt, "misstänker du något?"

"Jo, ditåt lutar det," svarade Erik med en böjning på hufvudet, "det prasslade öfverallt, både i buskar och träd, och här och der såg jag ett sotigt an-

sigte sticka fram; de odjuren äro ute på ströftåg, men hvem det egentligen gäller allra först, det vete vår herre allena."

"Åh, det finnes allt flera, som ha kännedom om den saken," genmålde Czarny och slog Erik lätt på axeln. "Du är minsann icke skumögd, du; snapphanar lura verkligen här omkring, och i natt ha vi dem på halsen.

"Nå, så Gud fördubble min styrka," utbrast Erik och gjorde en hotande rörelse åt skogen med den knutna, senfulla handen, "många gånger har jag varit i handgemäng, och I skolen veta, att gubben Erik Ersson icke är så svag, när det gäller att bruka pliten. Jag minns nog, när vi lågo på Sonderburgs slott på en ö, som heter Als i Danmark. I mån tro, det var ingen barnalek, ty både danskar, tyskar och polackar ansatte oss med hela sin makt. Men se, vår hurtige "Askenberg" *) redde sig ur klämman han. I skolen veta, att jag tjente som ryttare då för tiden, och ännu är jag icke svag." Med dessa ord räckte talaren fram sin högra hand och skakade den muskulösa armen. "Men en sådan fejd som denna hafva aldrig mina gamla ögon skådat," fortfor han; "sjelfva kungens soldater skämmas icke för att röfva och plundra som de värsta banditer. Jo, det skulle händt i hans salig fars tid; ja, se det var en annan tid, det," mumlade Erik för sig, men tillade genast högt: "Då var det ordning och tukt bland både officerare och manskap, och ingen tordes röra så mycket som ett äpple en gång. De der förbannade snapphanarne tro hvarken på Gud eller djefvulen, och derfor fara de också fram som odjur, och jag känner mig liksom ung på nytt, när jag tänker på, huru varmt de der små tingestarne på vallen skola helsa banditerna," utropade den gamle och pekade på haubitzerna. "Dem vill jag sköta sjelf, och det vore väl besynnerligt, om jag icke skulle kunna hålla deras

*) Svenska soldaterna kunde aldrig lära sig att rätt uttala Aschenbergs namn liksom flera andras.

oordnade hopar i tukt! Är det så, som ni säger, Czarny, att de blodtörstiga hundarne ströfva i trakten för att göra en påhelsning här, då måste vi vara på vår vakt, ty när man minst anar det, har man dem på halsen. Jag tar plats här på vallen, och på den första snapphane, som visar sitt lurfviga hufvud, kastar jag den der väldiga risknippan, så att elden skall flamma i hans tofviga hår som i en enrisbuske. Detta är mitt sista ord, och gamle Erik Ersson håller också hvad han lofvat."

Den gamle teg en stund, men derefter utropade han, i det han pekade på högra flygelbyggnaden:

"Se, der stå minnsann grefvinnan, och gamla Martha, som svurit att aldrig gifta sig. Men," tillade han småskrattande för sig sjelf, "vi få se, om icke den gamla jungfruns hjerta blir vekt, när jag riktigt bombarderar henne på allvar."

"Farväl, gode herrar," sade han derefter i allvarsam ton, "jag går nu till min post."

Men innan Erik hann uttaga många steg, hejdades han af Martha, som med armarna i sidorna stälde sig framför honom och såg högst förgrymmad ut.

"Grefvinnan frågar hvad detta skall betyda," sade den gamla tjenarinnan och betraktade med undrande min anstalterna.

"Åh, ingenting," svarade Erik helt lugnt och ville fortsätta sin gång, "det blir kanske en liten dans af i natt, och om du är danslysten Martha, så går det ju an att . . ."

"Danslysten," eftersade Martha med en försmädlig knyck på nacken, "det är bara unga spolingar som tycka om sådant skräp, en ärbar jungfru . . ."

"Ser bara på och suckar," inföll i sin tur Erik och gick några steg framåt. "Men ett råd vill jag ge dig, Martha," fortfor han med allvarlig stämma, "du får snart bli vittne till ett ovanligt skådespel; håll dig då inom hus och stick icke näsan utom dörren, ty då ansvarar jag icke för, att du i morgon tvättar dina bunkar i vallgravven." Med dessa ord lemnade han

den gamla, som, under det hon för sig sjelf mumlade några otydliga ord, begaf sig till stora trappan, dit Czarny och de båda ynglingarne i förväg styrt sina steg.

"Hvarför har du icke omtalat denna hotande fara förrän just nu i sista ögonblicket" sade grefvinnan med mild, men sorgsen röst, i det hon stödde sig på Bernhards arm. "Och du gamle Czarny," fortfor hon och vände sig till denne med en halft förebrående blick, "du, som vet, att jag kan lida, när det gäller, äfven du har förtegit allt detta?"

"Min ädla grefvinna," svarade den gamle och blotade vördnadsfullt sitt hufvud, "jag måste uppbära hela skulden, ty det är jag, som uppmanat herr Bernhard och herr Axel att iakttaga tystnad, emedan jag icke onödigtvis ville oroa er. Det hvilar förut så många sorger på er hjessa, att jag hyste betänkande vid att omtala denna fara, så vida icke nödvändigheten såsom nu tvunge mig dertill. Men allt är kanhända blott och bart ett skrämskott," fortfor han och spejade utåt. Ni kan imellertid vara lugn, vi skola försvara er, så länge en arm kan röras."

En hoppets stråle upplyste för några minuter Eleonas sorgbundna drag, men snart försvann detta skimmer från hennes anlete, och hon hviskade:

"Stackars Bertha, om jag visste ditt öde! Hela Torpa, ja, så mycket jag eger vill jag gifva åt den, som återför mitt barn i mina armar."

"I morgon begifva Axel och jag oss till Herrevad," svarade Bernhard; fältmarskalken Ascheberg kan icke neka mig den hjälp jag begär, och inom några dagar skall min syster vara fri.

"Ja, det skall hon," bedyrade Axel och slog med högra handen på värjan.

"Gud gifve ni sade sant," suckade grefvinnan och gjorde sig redo att vid sonens arm företaga en rund kring borgen. Men då stälde sig Czarny i vägen och sade:

"Nådiga grefvinna, öka icke den sorg, som nu trycker ert sinne, genom att se alla de rysligheter, som

vi uppfunnit för att mottaga snapphanarne så eftertryckligt som möjligt! Jag skall . . .”

”Min trogne Czarny,” svarade Eleonora och fattade tjenarens hand, ”jag förlitar mig på din trohet, som blifvit pröfvad under så många år. Du kommer ännu i håg min gamla släkting, fru Katarina Lubomirski, och jag glömmmer aldrig, huru hon och du jemt lågo i strid, ty hon ville, liksom jag nu, hafva sin hand med i försvaret af Mikolaiov. Den gamla hvilar i lugn,” fortfor Eleonora med en andäktig rörelse, ”frid öfver hennes stoft!”

”Amen,” mumlade Czarny för sig sjelf, ”den heliga jungfrun bevara henne! Högt tillade han: ”Och jag försäkrar er, att ingen menniska en gång till skall bortföra er från ert hem, vore det än en annan öfverste Kruse!”

Eleonora log vemodigt vid denna påminnelse och svarade med hviskande stämma: ”Det var på den tiden, då glädjen bodde i mitt hjerta.”

”Och ännu en gång kan den väl återkomma,” inföll Czarny.

Eleonora svarade icke. Med en djup suck vände hon tillbaka till sina rum.

Länge såg Czarny efter henne och en ensam tår rullade ned i hans snöhvita skägg, då han mumlade: ”Så länge denna arm kan lyfta ett vapen, skall ingen lägga hand på henne,”

Natten sänkte sig allt mera öfver jorden, och en kall vind susade öfver skog och fält. De tunga moln, som hela dagen bortskymt solens varma strålar, hade vikit bort, och från den rena himmelen strålade millioner stjernor och lyste så mildt ned på Skånes blodiga mark. Mot midnatten höjde sig bakom Mörkanskögs gröna kronor månens blida anlete, försilfrade allra först tuppen på högra flygelns tornspets och kastade derefter sitt darrande sken ned på hvarje föremål.

Borgen egde en besättning af omkring trettio raska karlar, en visserligen icke stor styrka, men hvåd som brast i mängd fick modet ersätta. Alla lifvades af en

enda tanke: att med lif och blod försvara sin post. Tysta som skuggor smögo de omkring och uträttade sina göromål med en feberaktig brådska, ty i hvarje minut trodde de sig få höra snapphanarnes vilda krigsrop. De voro icke okunnige om mot hvilka fiender de hade att kämpa, ty Czarny, som ledde försvaret, hade i ett kraftigt tal beredt dem på en ursinnig kamp. Somliga af dem hade att hämnas en mors, faders, syskons eller en hustrus död, ty största delen hade flytt från sina nedbrända gårdar och de vildsinta böndernas knifvar. De voro alla svenskt sinnade och visste således hvilket öde, som förestod dem om de lefvande föllo i sina fienders händer. De hade svurit att hellre låta begravva sig under ruinerna än lita på snapphanarnes löften och försäkringar.

Medan Axel och Bernhard ordnade försvaret, hvar på sin punkt, gick den outtröttlige Czarny omkring och såg noga efter, om allting var i sitt tillbörliga skick. Ingenting undgick hans uppmärksamhet.

"Bra, bra," utbrast den gamle och tog plats på en af haubitzerna, "jag har nu kokat en soppa åt dem och beredt ett så varmt mottagande, att de icke skola frysa, fastän natten är temligen kall. Må de komma," fortfor han och lutade det vackra hufvudet i handen, "jag vill ännu en gång se Walchowitz i ansigtet, och den heliga jungfrun skall nog sörja för, att icke mitt svärd slinter mot hans panna denna gång. Och Ramoski skall nog göra sin pligt. Ha!" utropade han och reste sig till hela sin längd. "Jag skulle vilja se hans raseri, när han kommer tillbaka och fröken är borta, så vida hon någonsin kommer tillbaka," fortfor han långsamt. "Mina gossar äro icke att leka med, och gamle Erik förstår nog konsten att traktera dem efter förtjenst. Det skall bli en rätt nöjsam lek på gamla dar, och . . ."

I detsamma kände han en tung hand på sin venstra skuldra och när han vände sig om, stod Bernhard vid hans sida.

"Du märker väl ingenting ännu," frågade ynglingen

och kastade sina blickar utåt nejden, "och det är rätt svårt, att i detta obestämda månsken kunna upptäcka de smygande fienderna."

"Har ingen fara, min unge herre," svarade Czarny tryggt, "Erik, som ni ser står der nere vid vindbryggan, har goda ögon, och icke ens en katt skulle kunna smyga sig in, utan att han märker det. Hur är det med grefinnan, hon går väl till sängs?"

"Sofva nu!" utropade Bernhard förvånad. "Visst är min goda mor lugn och full af förtröstan, men det skulle vara högst dåraktigt att öfverlemna sig åt hvilan, då striden rasar utanför dörren. Nej, min gode Czarny, så lugn är hon icke."

"Ja, det är kanske bäst att hålla ögonen öppna, medan tid är," svarade den gamle sakta, "ingen vet hvad de odjuren ha i sinnet."

Samtalet afstannade här, och Bernhard, som hade i uppdrag att posta vid vindbryggan, under det Axel stod på andra sidan vid ingången till gamla borgen, begaf sig till sin plats. Med långsamma steg nalkades Erik och sade, i det han pekade på vindbryggan.

"Hålla kedjorna?"

"Ingen snapphane skall förmå afhugga dem," svarade Czarny. "Och för att kunna göra detta, måste de öfvergå vallgrafven, som nog torde uppehålla dem några timmar."

"Hör på, Czarny!" återtog Erik och grep polacken i armen samt förde honom till vallens yttersta rand. "Det är icke fruktan, utan försigtigheten, som dikterar mina ord. Sänd bud till Herrevad och skaffa hit förstärkning, ju förr desto heldre! Jag fruktar, att vi snart äro afstängda från all hjälp, och . . ."

"Hvad nu, gubbe?" utbrast Czarny och steg tillbaka? "Hvad är meningen med denna klenmodighet? Ni var ju så lugn för en stund sedan, eller kanske samvetet . . ."

"Tig!" dundrade den gamle soldaten med af djup rörelse darrande stämma och sprang tillbaka, i det han drog värjan. "Jag vet hvad ni vill säga. En gammal

soldat som jag, som slagits vid den hederlige "Askenbergs" sida och klyft skallar både på tyskar, danskar och polackar, har alltid ett rent samvete, det skall jag säga er. Ser ni, det är min soldatära jag sätter i pant för min trohet, och om ni en gång till vågar yttra en sådan misstanke, så skall icke er jungfru eller huru hon kallas kunna rädda er från Erik Erssons hämd. Det är mitt sista ord, och så visst som snapphanarne komma der borta i skogen, så visst är jag en ärlig man. Se er sjelf om bäst ni vill efter hjälp, när det förbannade packet håller oss inneslutna och vi icke en gång kunna få en dryck ur vallgrafven att släcka törsten med, men kom icke med sådana uttryck en gång till!"

Med dessa ord stack gubben värjan åter i slidan och aflägsnade sig, under det han mumlade långa meningar, dem Czarny icke kunde höra. Denne qvarstod några minuter och såg stillatigande Eriks atletiska gestalt försvinna åt det håll, der haubitzerna lågo; der-efter skyndade han med brådslande steg mot högra flygeln, för att bereda grefvinnan på, att afgörandets ögonblick nalkades.

Men just som han satte foten på nedersta trappsteget och vände sig tillbaka, såg han Erik Ersson stå upprätt på en af haubitzerna. Hans höga gestalt aftecknade sig tydligt i det klara månskenet och liknade mera en bildstod än en lefvande menniska.

"Hvad nu, hvad nu?" mumlade Czarny och stod som fastnaglad på trappan. "Hvad skall detta betyda? Ha, ett tecken, den . . ."

Sista ordet bortdog ovilkorligen på hans läppar, då han i detsamma såg, att Erik försvann. Några sekunder af andlös väntan följde, och Czarny stod just i begrepp att återvända, då en blixst syntes på samma ställe der Erik stått, och ett dunder, som väldigt återkallade mellan de höga träden, följde omedelbart derpå.

Från alla håll i skogen besvarades skottet af ett enstämmigt krigsrop, och från vallen ljöd Eriks kraftiga stämma:

"Till vapen! Snapphanarne äro öfver oss!"

Knapt hade den siste snapphanen försvunnit ur Ramoskis åsyn, då han med snabba steg skyndade till den stuga Bertha bebodde.

"Han lopp i fällan," mumlade polacken halfhögt och påskyndade sina steg, och denna brådska förundrade de kvarvarande på det högsta, alldenstund han (Ramoski) alltid visade sig trög och obenägen, när det gälde att uträtta något. "Skulle jag icke nu kunna rädda henne, då sker det aldrig," fortfor han och småskrattade för sig sjelf af belåtenhet öfver det puts, han spelat sin vän.

Sakta smög han sig fram till stugan och uppnådde, såsom han trodde, osedd det lilla fönstret, utanför hvilket han med ytterlig sorgfällighet gömde en liten julle.

Hans mening var att med Bertha fly öfver sjön.

"Till Herrevad måste vi ställa kosan," tänkte han, under det han kröp in i de buskar, som växte nedanför fönstret, "till Herrevad måste vi, om också alla holmar hvimla af poster och snapphanegevär titta fram ur hvarje buske."

Efter vanligheten satt Bertha vid fönstret, och öfver hennes hulda anlete hade sorgen bredt sin dystra slöja. Hon var blek, och ofta förde hon båda händerna till den brännheta pannan. Ögonens förra glans hade försvunnit och munnen log icke mera.

"Hu, den förfärlige," suckade hon, och en rysning genomilade hennes smärta gestalt, "i morgon skall han komma tillbaka! Min mor, min dyra mor!" utropade hon och slog händerna för ansigtet med en smärtsam åtbörd, "hvilket öde väntar icke dig och mig! Han skall hämnas förfärligt! O, hvilken ryslig hemlighet, som hvilar öfver mina föräldrars förflutna lif! Nu vet jag, hvarför min mor sörjer så djupt och alltid suckar, när hon är ensam. Huru skall detta sluta, och när skall väl jag komma ut från detta usla näste?" Vid dessa ord framqvälde tårarne ymnigt, hon grät bittert, och en konvulsivisk darrning skakade hennes kropp.

Hon såg icke, att tvenne ögon medlidsamt betrak-

tade henne, och hon hörde icke de sakta frammumlade orden: "Hon måste räddas."

Det var Ramoski, som genom fönstret betraktade henne.

Tårarne afstannade, och med en smärtsam åtbörd upplyfte Bertha det tunga hufvudet, men uppgaf i det samma ett rop af förskräckelse och ryggade tillbaka, när hon varseblef det främmande ansigtet utanför rutan.

Ramoski tecknade åt henne, att hon skulle komma närmare, och efter någon tvekan lydde hon, när hon såg det vänliga, men tillika sorgbundna uttryck som hvilade öfver den okändes drag.

Ramoski försökte derpå att öppna fönstret, men det motstod i förstone alla hans bemödanden. Några minuter eftertänkte han hvad han skulle göra, och fick slutligen klart för sig, att han måste tala med Bertha på detta sätt, emedan det skulle väcka uppmärksamhet, om han gått direkte genom dörren.

"Men genom detta hål kan ingen menniska komma," mumlade han och ryckte på fönstret, "vi måste vänta, till dess mörkret inbryter."

Efter många försök lyckades det honom äntligen att lösrycka fönstret.

"Blif icke förskräckt, sköna fröken," sade han till Bertha, som darrande dragit sig tillbaka till andra ändan af rummet, "blif icke förskräckt! Jag vill rädda er."

"Ni vill rädda mig!" utropade den unga flickan, i det hoppets skimmer upplyste hennes drag. "Är det sanning eller kanske det är list för att locka mig i nya faror."

"Förtro er åt mig, och allt skall gå väl," svarade Ramoski, som låtsade, som om han icke hört Berthas sista ord. "Men ni skall anförtro er åt mig," fortfor han i hviskande ton, "ni skall låta mig råda, och jag lofvar er, att ni i qväll skall vara fri."

Bertha trodde knappt sina öron. Hon skulle vara fri, hon skulle komma ut ur detta hemska rum, der regnet slog in genom väggarna, och hon skulle icke mera återse den gamla, vederstyggliga Karin, som jemt

plågade henne! Och det bästa var ändå, att hon skulle undfly *honon*, hvares blickar ännu brände henne i själen. Var icke allt en skön dröm? Nej! Ju mera hon betraktade främlingens öppna drag (vi måste här göra den anmärkningen, att Ramoski betydligt förändrat sig till sin fördel, sedan vi gjorde hans bekantskap i Sandomir) desto mera stärktes hon i sin tro, att den okände icke ville bedraga henne. Hon närmade sig småningom fönstret och sade slutligen i det hon med barnets hela oskuld betraktade Ramoski:

"Du ser för god ut att vilja störta mig i flera olyckor, och jag tycker, att du icke har sådana ögon som den andre. Men om du gör mig något illa, så att du kommer min stackars mor att gråta ännu mera, så skall Gud straffa dig."

Dessa enkla ord gingo Ramoski till hjertat, och han mumlade för sig sjelf: "Den heliga jungfrun afvände denna synd från mitt hufvud." Högt tillade han: "Jag vill rädda er åt er mor, och gamle Czarny skall . . ."

"Czarny!" utropade Bertha och stod med ett enda hopp vid fönstret, "känner du den gamle hederlige Czarny?"

"Ja," svarade Ramoski, "jag är hans landsman."

"Då kan du icke bedraga mig," svarade den unga flickan trohjärtadt, "och," tillade hon strax derpå, i det hon med en viss nyfikenhet betraktade Ramoski, "då tillber du väl också jungfru Maria liksom Czarny. Jag tycker om honom mycket, mycket," utbräst hon oskuldsfullt, "men hvarken mor eller jag kunna förlika oss med, att han på sådant sätt skall vörda en syndig qvinna."

Denna vändning i samtalet öfverraskade Ramoski, men här var nu icke tid att öda bort de viktiga minuterna med sådant tal, och han svarade i allvarsam ton:

"Låtom oss tala derom sedan; nu skola vi se till, huru ni bäst kan slippa undan."

"Ja, ja, rädda mig, rädda mig!" utbräst Bertha, som nu återfick medvetandet om sin belägenhet, men skynda dig, ty den andre kan återkomma i hvarje mi-

nut; jag har ofta sett honom gå här längs stranden och spionera."

"Han kommer icke tillbaka, åtminstone på många timmar," svarade Ramoski samt mumlade för sig sjelf, "och den heliga jungfrun gifve, att han aldrig mera komme åter!"

"Hvar är han då?"

"Jag vet det icke," svarade Ramoski, "han är förmodligen ute på ströftåg."

Bertha kände en kall rysning genomila sina lemmar. "Dröj icke, dröj icke!" ropade hon med stigande ångest. "För mig genast härifrån; hu, jag qväfs!"

"Vi måste vänta, till dess skymningen inbryter," svarade Ramoski, "jag har gömt en båt här, och på den skola vi fly öfver sjön. Men var noga på er vakt! gamla Karin lurar öfverallt."

Med dessa ord hoppade han vigt ned på marken, såg ännu en gång efter, om båten låg qvar, och försvann mellan kojorna.

Knappt hade sista skymten af honom försvunnit, då en åldrig qvinna reste sig upp från buskarna några alnar från fönstret. Det var Karin.

"Ja, gamla Karin lurar öfverallt," mumlade hon med ett hest skratt, "dufvan vill flyga ur hökens bo, men jag skall göra detta om intet, hä, hä, hä!"

Med skyndsamma steg närmade hon sig en annan båt, som låg förtöjd några alnar från Ramoskis, och snart såg man henne ro af alla krafter till den lilla ön, der posten stod.

Qvällen var, såsom läsaren känner till, månpljus, och detta besvarade Ramoski på det högsta.

"Det må vara huru som helst," mumlade han, i det han tog vägen ned till sjön, "i nödfall måste jag rödja mig rum med dessa." I det han med undertryckt stämma utsade dessa ord, framdrog han ur gördeln en pistol, undersökte den noga och fortfor derefter samaledes med dolken.

Bertha väntade honom med den största otålighet. Ändtligen kom han, och det var nära att hon sprungit

i hans fann, när hon med smygande steg inträdde genom den låga dörren. Ramoski såg den unga flickans glädje, och han kände sig sjelf betydligt stärkt, när Bertha på hans fråga, om hon ville utsätta sig för alla de faror, en flykt kunde medföra, svarade:

"Ginge ock vägen genom skummande vågor eller de mörkaste skogar, jag skulle icke tveka att följa dig, och jag skulle icke tröttna, om vi äfven hade flera mil att tillryggalägga, blott jag får återse min mor och komma ifrån den förfärlige, som så hatar henne och mig."

Ramoski spratt till. "Hatar henne och mig," upprepede han sakta, "männe hon vet någonting?"

"Jag vet mycket," svarade Bertha, som hört hans ord, "jag känner det öde, som träffat min far, och jag vet, hvad som blir vår lott, om *han* får råda." Hon ryste icke, när hon med hviskande stämma uttalade dessa ord, men en så djup sorg låg utbredd öfver hennes bleka anlete, och hennes stämma lät så klagande, att Ramoski kände sig helt bekiämd till sinnes.

"Kom, kom, låtom oss icke dröja längre!" ropade han och fattade hennes hand, "hvarje minut är dyrbar."

Derute sken månen så klart och kastade sitt bleka skimrande flor öfver den lilla sjöns vågor och stränder. Det var en hänryckande skön afton, och Bertha njöt också i fulla drag af naturens skönhet. Med snabba steg ilade de ned till båten. Ramoski gick först, och den unga flickan stod just i begrepp att hoppa i båten, då hon stannade och hviskade, i det hon lade ena fingret på läpparne:

"Det kommer en båt från holmen, vi äro upptäckta."

Ramoski följde med ögonen riktningen af hennes hand och varseblef då till sin bestörtning, att en båt närmade sig land med täta årslag. Ja, vid noggrannare betraktande kunde han urskilja, huru gevärlimman betraktade i månskenet.

"Ja, vi äro verkligen upptäckta," sade han, under det en obehaglig känsla bemäktigade sig honom, "nu

återstår oss icke någon annan utväg än att söka fly genom skogen."

"Kom då," uppmanade Bertha, som nu återfick sitt mod, "jag är nog stark . . ."

"Ha, nu vet jag," utbrast Ramoski och sprang upp, "vi skola begagna de hästar, som togoz för några dagar sedan. Men ni kan väl rida?" fortfor han och vände sig till Bertha.

"Åhja," svarade hon, i det ett fint leende, som alldeles undgick Ramoskis uppmärksamhet, krusade hennes läppar.

Utän att förlora en enda minut, skyndade de fram till den koja, der hästarna stodo. För en stöt af Ramoskis fot sprang dörren upp, hästarna fördes ut, sådana de stodo, ty att sadla dem var icke tid, endast ett betsel och ett tække, så var allt färdigt till ridten.

"Gud hjelpe oss!" suckade Bertha och svingade sig upp på hästryggen med Ramoskis till hjälp. "Skynda dig, båten är strax i land och då är det för sent."

Ramoski gjorde sig redo, men just som han skulle hoppa upp, ryggade han tillbaka med förskräckelsen målåd i sina drag. Framför flyktingarne stod gamla Karin.

"Ja, gamla Karin lurar öfverallt!" utropade hon med ett hänfullt leende, "kunde väl tro, att kaptenens vän slog sina slag kring skön jungfrun, men gamla Karin har reda på sådana smygvägar, hä, hä, hä!"

Ramoskis förskräckelse varade icke länge. Han insåg genast att ett afgörande och snabbt beslut måste fattas, och det så mycket mera, som han märkte, att den gamla ideligen hade sina ögon fästa på båten med ett oroligt uttryck.

Och Ramoski utförde också hastigt det beslut, han fattat.

"Ur vägen, gamla troll," utbrast han och glömde helt och hållet, att den största försigtighet var af nöden, "ur vägen, eljest skall denna lära dig."

Den gamlas ögon gnistrade, och hennes kropp darade af raseri. "Nej," svarade hon med sammanbitna

tänder, "jag har fått befallning att vakta fången, och det skall jag också."

Med dessa ord fattade hon Berthas häst i tygeln, under det hon genom höga rop kallade på hjälp.

Bertha gaf till ett anskri och skulle ha fallit af hästen, om icke Ramoski hjälpt henne. "Lugna er," hviskade han med undertryckt stämma, "vi måste fram, äfven om vägen skall gå öfver trollpackans lik."

Dessa ord hörde Karin, och desto högre började hon skrika. Längre bort i lägret märktes en liflig rörelse och båten var endast ett par famnar från land.

"Vill du tiga skall du få behålla lifvet," sade Ramoski och gick den gamla på lifvet.

"Nej," skrek hon så högt hon förmådde, "hitåt, flyktingar, röfvare, mör..."

Detta sista ord hann hon icke uttala, ty Ramoskis hand tilltryckte i detsamma hennes strupe. Men lika fullt höll hon betset kvar.

"Släpp betset!" uppmanade Ramoski ännu en gång.

Den gamla kunde icke svara, men ännu fastare grep hon tag om tygeln.

"Nå, så må satan få sitt offer," mumlade han med dof stämma, "det är bättre att du, din trollpacka, far till helvetet, än att en oskyldig flicka skall marteras af dig och dina likar. Heliga jungfru, tillgif mig detta! Nödvändigheten tvingar mig härtill."

Gamla Karin hade under tiden gjort flera förtviflade försök att komma undan, men Ramoskis hand inklämde hennes strupe, så att den satt som i ett skrufstäd.

"Nej, nej!" hväste hon åter och kramade konvulsiviskt tygeln, "— hje—e—elp." Dolken borrhade sig in i hennes bröst, handens senor slappades, fradgan syntes på de skälfvande läpparna, och med ett djupt stönande föll hon tillsammans.

Allt var några ögonblicks verk, hvarunder Bertha knappast vågade se upp. Men när hon förnam den gamlas fall och såg den af blod drypande dolken i Ramoskis hand, då greps hon af en fasa, som isade hvarje hennes lem, och hon hviskade, under det hon med bort-

vändt hufvud pekade på Karin: "Hon var dock en människa."

"Nej, hon var en djefvul," mumlade Ramoski och svingade sig vigt upp på hästryggen, "hade jag icke gjort henne oskadlig, skulle hon snart dödat er."

Några vilda rop, som höjdes bakom dem, drogo deras uppmärksamhet från liket till den fara, som allt närmare sammandrog sig öfver deras hufvuden. Bakom sig varseblefvo de en flock snapphanar, som under ursinniga rop störtade fram, beväpnade ända till tänderna. Några ögonblicks dröjsmål, och all flykt skulle varit omöjlig. Då satte Ramoski hälarne i hästens sidor, och ilade fram på den första väg han såg, följd af Bertha. Kulorna susade kring deras öron och lösryckte grenar, hvilka öfverhöljde flyktingarne, men en högre makt beskyddade dem, och den milda Selene upplyste med sitt klara sken deras ensliga stråt. Bertha tackade Gud ur djupet af sitt rena hjerta, till den heliga jungfrun och alla helgon uppsände Ramoski en varm tacksägelse, och under tystnad ilade de derefter i carrièrè förbi de högstammiga träden mot ett okänt mål.

VII.

En olycka kommer sällan ensam. Fortsättning på tredje kapitlet.

Gamle Eriks skott hade gjort allarm på borgen, och alla skyndade på hans uppmaning till sina poster. Men det hade också väckt de smygande fienderna, och när dessa nu märkte, att de voro upptäckta, försökte de att i första öfverraskningen taga borgen med storm.

Med ett ursinnigt krigsrop kastade de sig ned i grafven och klättrade modigt uppför vallarne, men mottogos så kraftigt, att de efter några minuters fäkning hals öfver hufvud måste retirera.

"Det var första afskedet," brummade Erik och laddade om kanonerna, "nästa gång skall det bli bättre, ty nu kommo mig de satarne för hastigt uppå. Se, så der, gossar, så skola tappra soldater slåss!"

Den andra stormningen lät icke vänta på sig länge. Men nu ändrade fienderna stridssätt. Det dunkla månskenet tillät snapphanarne att med fördel dölja sig bland buskarne, men deremot tydligt se försvararne, och de gjorde också bruk af denna sin fördel. Från skogen blixtrade det i hvarje minut, och någon kula kräufde alltid sitt offer. Erik svor mustiga eder öfver kryptyttnarne, men de kommo icke fram ändå; från sina gömställen utsände de smygande dödarne och den gamle förlorade sjelf hatten i samma ögonblick, som han stod färdig att föra luntan till fänghålet.

"Der, der, skjut ditåt!" ropade en ung bonde och grep Erik i armen. "Jag har sett, att en mängd snapphanar ligga gömda i det der snåret."

Det utvisade snåret låg temligen nära vallgreffen, och det var tydligt snapphanarnes afsigt att der samla så stor styrka som möjligt för att sedan storma, när kulorna från de utspridda skyttarne förtunnat försvararnes led. Denna tanke föll genast på Erik, och han muhlade för sig sjelf, under det han oförmärkt riktade haubitzerna mot snåret:

"Ligg stilla, ligg stilla, edra karnaljer, jag känner till knepen, de räfaktiga tyskarne gjorde sammaledes vid Sonderburg, och jag handterade också då kanonerna. Bättre språk i dem än i dessa leksaker, men om ni får dubbel laddning, så hoppas jag, att åtminstone några af er icke skola se nästa soluppgång."

Med dessa ord höjde han luntan; en blix, en dofknall, och från snåret höjde sig ett förskräckligt tjut, som uppfylde äfven den vid striden vane Erik med bäfvan. Hans skott var så väl riktadt, att endast några få undkommo förödelsen.

Bland dessa var en högväxt man, som med skyndsamma steg sprang in i skogen, men innan han försvann, vände han sig tillbaka, drog kappan från ansig-

tet, höjde högra handen mot den rena himmelen och mumlade: "Jag måste ha er i mitt våld redan i natt."

"Ser du den der ensamme mannen, som står i skogs-brynet?" hviskade Erik till en af de bästa skyttarne. "Tag märke på honom och sänd honom en helsning, att gubben Ersson ännu har goda ögon."

Den okände stod qvar, och månen gjorde hans bleka, i ett ramsvart skägg infattade ansigte mera likt en vålnads än människas.

För andra gången upprepade han ofvan sagda ord, men hann knappt sluta meningen, då en kula genom-borrade den till hälften nedslagna kragen och stannade i ett ungt träd, som stod några alnar bakom honom.

Mannen ryckte till, drog upp kappan och skyndade bort.

Vid Erik Erssons sida stod Czarny. "Kände du honom?" frågade han och pekade åt det håll, der snapphanen stått.

"Nej," svarade Erik, "hvem var det?"

"Vi få kanske återse honom ännu en gång i natt." svarade Czarny sakt. "Håll imellertid ögonen öppna, ty de hundarna försöka allt för att vinna sitt mål."

Utän att afvakta Eriks svar tog Czarny vägen till högra flygeln.

Striden afstannade snart, endast spridda skott vittnade om, att man fortfarande vaktade hvarandra.

Blek och darrande hade Eleonora tagit plats i en soffa i det rum, der vi i början af denna berättelse såg henne. Vid hvarje skott skälde hon, och med händerna knäppta öfver bröstet bad hon ur djupet af sin själ för de sinas framgång. Hon lyssnade med andlös bafvan och var många gånger färdig att gå fram till fönstret, men hölls alltid tillbaka af gamla Martha, som med beslutsamhet stälde sig i vägen för henne.

"Grefvinnan får icke visa sig," utropade den gamla och tog Eleonora i armen, "de otäcka snapphanarne skona ingen, och det kunde lätt hända, att en kula förrade sig hit."

Eleonora lydde den gamlas varning, ty hon såg, att den gamlas råd icke var att förakta. Med en djup suck drog hon sig tillbaka och intog sin förra plats.

"Har icke striden afstannat nu?" hviskade hon och reste sig upp till hälften. "Jag hör icke några skott."

"Jag tror det," svarade Martha och gick fram till fönstret, men knappast hade hon stått der i några minuter, då hon med gäll stämma utropade, i det hon slog händerna för ansigtet: "O, nej, de skjuta ännu; o, den skall aldrig sluta, denna förfärliga strid! Aldrig har jag sett maken. Se, minsann är det inte Erik, som visar hvad han kan!" fortfor hon och lade ansigtet intill rntan.

"Hu, hu, nu skjuter han igen! Gud bevara oss för de der grymma djuren, som, som . . ."

Marthas ord afbrötos här genom Czarnys inträdande. Den gamles panna var hölj'd af moln, och i hans drag röjde sig en oro, som han förgäfves förmådde kufva.

"Czarny, Czarny!" utropade Eleonora och gick emot den gamle, "ditt utseende bådär icke godt. Hvad tror du om striden?"

"Jag vill icke förtiga hvad jag tänker," svarade Czarny med allvarsam stämma, "jag vill icke heller ingifva er några falska förhoppningar, utan öppet säga er, att faran verkligen är stor. Jag begriper nog de kanaljerna; de föra kriget på sitt eget sätt, och om det icke lyckas dem att genast öfverrumpla ett ställe, försöka de att taga det med list. Kunnå vi blott hålla dem på afstånd i natt, så vill jag i morgon begära undsättning från Herrevad. Var dock lugn," fortfor han, när han såg, att Eleonoras ängslan tilltog med hvarje ord han uttalade, "vi äro beredda att till det yttersta försvara vår post, och endast öfver våra lik skola fienderna komma.

"Tack, tack!" voro de enda ord Eleonora kunde yttra. En dyster aning hade insmugit sig i hennes själ och höll henne i en orolig spänning. Det förflutna trädde fram för hennes blickar, och hon hängaf sig

helt och hållet åt tanken på forna tiders sorger och glädje.

Ingen störde henne. Czarny hade närmat sig Martha och samtalade med henne med låg röst. Den stora väggklockans entoniga knäppningar var det enda ljud, som afbröt stillheten i rummet. En halftimme förgick, och ännu satt Eleonora i samma ställning. Från skogen och vallarne hördes enstaka skott, och understundom lät gamle Erik sina haubitzer falla in för att visa snapphanarne, att han ännu var vaken. Månen skred allt längre mot vester, trädens skuggor förlängdes, och vid östra horisontens rand syntes en ljusröd strimma, som efter hand tilltog. För andra gången öppnades dörren och Bernhard inträdde.

"Min son, min son!" ropade Eleonora och sträckte sina armar mot ynglingen, "hvilken förfärlig natt skall icke detta blifva! Czarny säger, att striden ännu icke är slut."

De båda männen utbytte en lång blick med hvarandra, men slutligen sade Bernhard, i det han omfamnade modern:

"Det förhåller sig verkligen så min dyra mor, men klagan ammar ingen hjelte. Mod och beslutsamhet samt framför allt försigtighet äro nu af nöden. Snapphanarne speja från hvarje buske, men våra män äro icke heller överksamma, och på andra sidan borgen står Axel med en liten styrka för att hindra, att någon öfverrumpling sker från det hållet. Min mor vet, att Axel är en tapper och pålitlig krigare, och jag tror icke att vi hafva något att befara från det hållet.

"Det är så, som herr Bernhard säger," inföll Czarny och borttorkade från fönstret den lätta imma, som skymde utsigten, "och om de vilja företaga ännu en stormning, skall det ske snart, innan dagen inbryter, då vi lätt kunna märka dem."

Han hade knapt hunnit uttala sista ordet, då ett förfärligt buller hördes i det yttre rummet. Czarny störtade fram till dörren, men hann icke öppna, förrän en af tjenarne ryckte upp den.

"Hvad nu, hvad nu!" utbrast Bernhard och gick emot tjenaren, "du kommer, som om du hade snapphanarne hack i häl efter dig."

"Ja, nära nog," svarade karlen och drog djupt efter andan, "de skurkarne ha anfallit kornett Lundberg, som vågat sig ut i skogen ett godt stycke för att undersöka trakten. Han slåss förtvifladt, men hvad förmå hans få män mot så många.

"Är det sanning karl," dundrade Czarny och grep tjenaren i armen, "har icke skrämelsen gjort faran större, än den i verkligheten är?"

I detsamma inträdde Erik.

"Nej," svarade denne, som hört Czarnys ord, "han har talat sanning."

Eleonora kunde icke yttra ett enda ord; med återhållen andedräkt afhörde hon det ofta högljudda samtal, som fördes emellan tjenarne i det yttre rummet, och stod just i begrepp att gå ut för att lugna dem, ehuru hon själf icke kände sig så särdeles lugn, då Czarny sade:

"Jag vill se till, huru det förhåller sig med saken, jag."

"Halt!" dånade en stämma, som öfverröstade alla andra, "ingen får gå ut."

"Hvem kan hindra mig?" frågade Czarny, som i första häpenheten icke gaf akt på hvem det var som talade.

"Jag kan hindra er," svarade samma stämma, och i detsamma stod Axel framför honom. Hans kläder voro sönderrifna, och håret hängde i oordning kring axlarna.

"Jag har slagits så länge jag kunnat," fortfor han och torkade svetten ur pannan. "Snapphanarne äro flera, än vi kunnat ana, ty de ha helt och hållet kringrändt oss. Visserligen förpassade vi en stor del till andra världen, men nya kommo i stället, och vi måste vika. Jag har fem man igen af min trupp, de hålla ännu på att mota fienden vid gamla borgen. Finnes här något ensligt rum att föra grefvinnan till, så . . ."

"Nej, jag flyr icke," svarade Eleonora och kastade hufvudet stolt tillbaka. "Jag vill dela farorna med er."

Alla betraktade henne med beundran, och hon fortfor:

"Om jag icke eger mannens styrka, så har jag hans mod och kan se farorna lika lugnt i ansigtet som ni, mine vänner. Medan I striden, vill icke jag stanna overksam här, jag vill gå med er."

"Nej, min goda mor," svarade Bernhard beslutamt, "det kan icke jag tillåta. Ni måste tillåta att vi föra er i säkerhet."

Eleonora svarade icke. Några minuter försjönk hon i djupt grubbel, derefter räckte hon sonen sin hand, i det hon med sakt röst uttalade endast dessa ord:

"Det är kanske bäst, att modern lyder sonen."

Snapphanarne hade gått listigt till väga. De hade dragit sig tillbaka för att vilseleda borgens försvarare, och listen lyckades. Derefter anföllo de med samlad styrka den lilla trupp, som stod under Axels befäl, och vi ha af dennes egen mun hört utgången på denna kamp.

Erik hade i spetsen för nästan alla tjanarne skyndat ut till striden, som med hvarje minut tilltog i häftighet. På båda sidor gjordes allt hvad i mensklig förmåga stod, och en stund såg det ut, som om snapphanarne skulle komma till korta, helst som Czarny började oro dem från sidan, men de voro för manstarka.

Gamle Erik slogs med hjeltmod och eldade sina män både med ord och handling, och hans tunga värja klöf många pannor. Äfven Czarny visade, att de åttatio åren, som hvilade på hans hjessa, icke mycket förlamat armens kraft. Hela hans diktan och traktan gick ut på att komma i strid med sin dödsfiende, Walchowitz, men denne höll sig undan. Blott en gång fick Czarny sigte på honom, men ögonblicket derefter var han försvunnen.

Efter en halftimmes hårdnackad kamp voro snapphanarne i besittning af vallarne och började äfven intränga i flyglarne, der de foro fram på sitt vanliga sätt.

Taflor, speglar, möbler och allt, som föll i deras händer, förstördes eller bragtes i säkerhet, och de salar, der lugnet herrskat blott för några timmar sedan, voro nu skådeplatsen för ohyggliga våldsbragder.

Eleonora trodde, att hon egde större mod, än hon i verkligheten hade. Så länge striden rasade ute, var hon temligen lugn, men när hon fick höra, att fienderna inträngt i hennes egna rum, då föll modet, och med ett utrop af smärta dignade hon ned medvetslös i sonens armar.

"Låtom oss föra henne till gamla borgen," sade Axel, som med några handfasta karlar skyddade ingången, "der finnes ju en utgång åt andra sidan."

Detta förslag antogs, och genom den hvälfda gången, som högst sällan beträddes, skyndade Bernhard att bortföra modern, på det att hon icke skulle blifva vittne till de ohyggligheter, som inom kort skulle uppföras här.

Icke kunde Eleonora tro, att hon så snart och som flyktning skulle inträda i den gamla borgens mörka salar, der echot vid hvarje steg fördubblades och der den råa luften kändes så qväfvande.

Idel mörker herrskade derinne; blott då och då, när elden utifrån blef häftig, syntes ett klart skimmer på de små rutorna, hvilka knappast måustrålarne förmodade genomtränga.

Det vilda tumultet trängde allt hörbarare till Eleonoras öron och kom henne att skälvva.

"Bernhard, Bernhard, huru skall detta sluta?" klagade hon och vred sina händer. "Om vi ändock kunde finna någon utgång och försöka rädda oss till Herrevad!"

"Det är för sent," svarade Bernhard med dyster stämma, "alla utgångar äro besatta, och vi måste strida här."

Här afbröts allt vidare samtal derigenom att Erik och Czarny instörtade, åtföljda af omkring tio tjenare."

"Hvar är Axel?" utropade Bernhard och ilade mot Czarny, som befalde tjenarne att påtända de tvenne

lampor, dem de lyckats rädda. "Intet ondt har väl hänt honom?"

"Åh, han slåss som en äkta "Askenbergs" ryttare," skyndade sig Erik att infalla, "och de fördömda bönderna få nog erfaras, att hans värja biter djupt. Men nu beror det på, huru vi skola kunna föra grefvinnan i säkerhet, ty de hundarne vinna allt större framgång."

Lamporna hade under tiden blifvit tända och kastade sitt sken öfver de gamla föremålen, hvilka derigenom framstodo i en besynnerlig dager.

"Skola vi icke försöka att föra grefvinnan ut denna väg?" sade Erik och pekade på dörren, som ledde till en rymlig förstuga, hvilken åter förde ut till en skogsväg bakom gamla borgen. "Faran närmar sig med hvarje ögonblick alltmera, och snart . . ." Hans sista ord gingo helt och hållet förlorade i det gemensamma skri af förfaran som höjdes i salen, när hvalfgångens dörrar störtade in och snapphanarnes vilda ansigten blefvo synliga.

Två snapphanar sprungo in, men hade knappast hunnit ett par alnar fram i salen, förrän de med sargade kroppar dignade ned till golfvat. Det var Axel och hans lilla modiga skara, som nu kom att förstärka de fåtaliga tjänarne i salen. Men snapphanarne trängde också på med ursinnig häftighet.

"För Guds skull rädda grefvinnan;" utropade Czarny och störtade fram till Bernhard, som höll den halft medvetslösa modern i sina armar, "rädda henne," utbrast han och fattade kornetten i armen, "rädda henne, så vida ni icke vill att hon skall falla i Walchowitz' händer!"

Som stungen af en orm reste sig Eleonora:

"Jag hörde ett ord, ett förfärligt ord!" utropade hon med svigtande knän fram till Czarny, som nu med förskräckelse märkte, att han gått för långt. "O, ett namn från forna tider ljud i mina öron! Säg Czarny, hörde jag rätt?"

Den gamle darrade och vände sig bort.

Eleonora fortfor:

"Jag hörde ett namn, som väcker till lif alla minnen från de förfärliga dagarne vid San, ett namn, som påminner mig om alla de vederstyggligheter jag var vittne till vid den lilla hyddan på Weichsels strand! Säg, Czarny, uttalade du icke namnet Walchowitz?"

"Min grefvinna," svarade Czarny med bruten stämma "jag . . . jag . . ."

"Din oro besannar min aning," sade Eleonora och gömde ansigtet i händerna. "O, min Gud, hvilket öde förestår mig icke! Ha!" skrek hon till och sprang tillbaka med ångesten målad i sina drag, "der är han, furstens tjänare, och . . ."

"Och furstens hämnare," svarade en djup stämma bakom.

Eleonora förlorade medvetandet, och det var bäst för henne, ty hon slapp att åse det rysliga drama, som nu upprullades i den äldriga borgsalen. Från alla håll hade snapphanarne inträngt och strömmade dit, lockade genom hoppet om mera byte.

Czarny vände sig om, när han förnam den djupa rösten bakom sig, och möttes af Walchowitz' gnistrande blickar.

"Gif er!" fortfor Walchowitz och höjde en pistol. "Motstånd skall icke tjena till någonting."

"Gifva oss!" ropade Erik, som hittills varit en stum åskådare af scenen. "Vill du tala med kungens soldater om att gifva sig?" fortfor han med höjd stämma och svingade huggvärjan öfver sitt hufvud. "Nej, förr än denna arm är domnad, skall du icke kunna förmå mig att rygga tillbaka."

Med dessa ord störtade den oförvågne gamle mot Walchowitz, som icke inväntade anfallet, utan hastigt drog sig tillbaka.

Detta var tecken till stridens början.

"Låtom oss försvara grefvinnan, så länge en enda arm är i behåll," ropade Czarny till de förskräckta tjänarne, hvilka vid denna uppmaning slöto sig tillsammans med gamle Erik i spetsen. "Vi skola visa de bofvarna, att segern ännu icke tillhör dem!" Derefter

hviskade han till Bernhard, som stod tätt bakom honom, och höll modern i sina armar: "Försök om ni kan uppnå dörren utåt skogen! Vägen tyckes vara fri, jag skall understödja er."

Bernhard efterkom uppmaningen och hade tillryggalagt ungefär halfva vägen, då han plötsligt hejdades af Walchowitz, som med ilskna blickar stälde sig i hans väg.

"Ha!" utropade polacken och svängde sabeln öfver sitt hufvud, "ändtligen har jag hunnit målet!"

"Icke ännu, fördömde stråtröfvare," ljöd en röst tätt invid Walchowitz, som knappt fick så mycken tid, att han kunde undvika Eriks hugg. "Först skall du döda mig," fortfor den gamle och stälde sig framför Bernhard, "men kom bara hit, skall jag nog ge dig ett märke för lifstiden."

Inom några ögonblick spärrades vägen af snapphanar, och grefvinnans försvarare hade numera intet annat val än att kämpa till sista man.

Omkring henne stodo Bernhard, Axel, Czarny och Erik, och det lyckades dem att med gemensamma krafter afvärja det första anfallet. Blodet färgade de murkna golftiljorna, och här och der stupade snapphanar med klufna hufvuden eller genomstungna kroppar. Men äfven grefvinnans tjenare smälte tillhopa, och med smärta märkte Bernhard, att all räddning snart skulle vara ute.

"Czarny, Czarny, finnes ingen räddning," hviskade han, i det en förfärlig ångest stod att läsa i hvarje hans drag, "skall min olyckliga mor falla i den uslingens händer. Då är hon förlorad"

"Vi skola försöka att slå oss igenom," svarade Czarny sakta; "tag ni grefvinnan, Erik och jag skola skydda er; ännu återstå så många, att försöket nog skall lyckas."

Den lilla styrkan samlades på Czarnys uppmaning omkring grefvinnan, som blifvit uppväckt af striden och nu med dödsbleka kider och svigtande knän stödde sig på Bernhards arm.

"O, min Gud, var det icke en synvilla, eller fin-

nes *han* här?" utropade hon med den högsta ångest. "Czarny, vid allt hvad heligt är, svara mig sanningsenligt!"

Men Czarny hörde icke dessa ord, ty just i det samma rusade han i spetsen för sin lilla styrka in bland snapphanarne och anställde ett förfärligt nederlag. Och gamle Erik följde honom troget. De oordnade bönderna ryggade tillbaka och största delen flydde hals öfver hufvud samma väg de kommit.

Ännu brunno de båda lamporna och upplyste med sitt matta sken det vilda tumultet, men i samma ögonblick, som Erik fälde till golfvet en af de bönder, hvilka ännu gjorde motstånd vid dörren, dånade ett pistolskott från ett hörn af salen och krossade den ena lampan i småbitar. Åter smäll ett annat skott, men den kulan förfelade sitt mål.

"Hugg de fördömda banditerna i tusen stycken!" skrek Czarny med hög röst. "Vi måste hinna ut, innan de hundarne skjuta sönder äfven den andra lampan."

"Icke så brådtom *vän Czarny!*" ljöd en hånande stämma bakom honom och i den halfskymning, som lampan spred i den stora salen, igenkände Czarny sin dödsfiendes mörka drag. Men Walchowitz var icke ensam, en betydlig styrka omgaf honom.

"Icke så brådtom!" upprepade han åter och gick fram några steg. "Jag har några ord att säga grefvinnan Eleonora Stjernfeldt, menederskan och . . ."

"Håll! För allt hvad heligt är, var barmhertigt!" utropade grefvinnan och höjde sina båda armar mot Walchowitz. "Har icke ett förfärligt slag drabbat mig, då jag förlorat min make och dotter!

"Och det *genom mig,*" ifylde Walchowitz långsamt och med tonvigt på de sista orden.

Eleonora blott stirrade på talaren med slöa blickar; hon tycktes till en början icke rätt förstå meningen med hans ord, men slutligen stod allt klart för henne, och med ett anskri, som till och med kom den förhärdade Walchowitz att studsa, föll hon afsvimmad ned på golfvet.

"Djefvul," röt Czarny och störtade fram med upplyft vapen, "finns då inga menskliga känslor hos dig?"

"Bah," svarade jesuiten med en föraktlig krökning på öfverläppen, "hvem vill tala med mig om sådant, när häندن vinkar?"

"Nå, så bered dig på en strid på lif och död," svarade Czarny med dyster förtviflan, "antingen du eller jag måste bli på platsen."

"Jag vill först se honom i hvitögat," hördes en stark stämma bakom Czarny, och innan denne hann utdela ett enda hugg, sprang Erik fram och stälde sig imellan honom och Walchowitz. "Försvara dig," röt han till och upplyfte svärdet med båda händerna, "jag har sökt dig förut, men hvarje gång har du kommit undan. Du talade nyligen om häندن, men vi få se, om icke den förr eller senare också träffar dig."

Walchowitz drog sig icke tillbaka denna gång, utan parerade skickligt Eriks väldiga hugg. Enviget blef allt ursinnigare.

Förgäfves uppbjöd Walchowitz alla sina krafter och sin vighet för att krossa motståndaren; gamle Erik stod orubblig på den plats han en gång intagit.

"Tillbaka!" ropade polacken, när snapphanarne gjorde min af att störta sig öfver den gamle. "Han har utmanat mig, och det är således min rättighet att ensam döda honom."

Med hvilka känslor Czarny, Bernhard och Axel åsågo denna strid, kan man föreställa sig. Stupade Erik, då var allt hopp ute, men blef segern hans, då fanns ännu en liten skymt af rädden.

Dörren till den hvalfgång, som förenade salen med högra flygeln, hade, som förut blifvit sagdt, krossats, då snapphanarne tvungo Axel att retirera. Vid den andra utgången, åt skogen, stodo Erik och Walchowitz.

"Tror du icke, att vi skulle kunna undkomma denna vägen?" frågade Bernhard, i det han pekade utåt gången. "Alla snapphanar äro nu samlade i salen, och med förenade krafter borde väl försöket lyckas."

"Jag har också tänkt på detsamma," svarade Czarny

och lutade sig öfver Eleonora, som i medvetslöst tillstånd låg på en invid dörren befintlig bänk. "Vi försöka om lyckan vill stå oss bi," fortfor han och tog den affånade på sina armar, samt skyndade ut i gången.

Axel och Bernhard, tillika med några osårade tje-nare betäckte återtåget, men innan den sistnämde lemnade salen, ropade han till Erik att vara vid godt mod, emedan hjälpen snart skulle komma.

I detsamma ljud bakom honom ett sådant infernaliskt hänskratt, att ynglingen med förskräckelse och bäfvan vände sig om. Framför honom stod Walchowitz, och några alnar derifrån stödde sig gamle Erik mot väggen. Polackens värja hade träffat hans bröst, och en dödlig blekhet spred sig öfver hans anlete.

"Rädda . . . grefvinnan . . . jag har gjort . . . hvad . . . jag . . . kunnat," stönade han och vred sig under smärtorna. Derefter föll han till golfvet och utandades sin sista suck under snapphanarnes hänskratt och förbannelser. Men icke heller Walchowitz hade kunnat undvika Eriks ursinniga hugg, ty på många ställen voro kläderna sönderslitna, och från venstra armen strömmade blodet häftigt ned på golfvet.

"Ha, ha, ha!" skrattade han vildt och bet tillhoppa tänderna i raseri, "utgången är bevakad, men icke af män med bajonetter och spjut, se, se," fortfor han och störtade mot Bernhard, "hvad sägen I om de der vakterna? Ha, ha, ha!"

Ett gemensamt skri af fasa och förbittring skalade i gången, när de blodröda eldslågorna slog in här och der. De märkte nu, att flygeln blifvit stucken i brand, och att det skulle vara en synnerlig nyck af ödet, om de kunde undkomma.

Deras belägenhet var förfärlig: framför sig hade de de hemska lågorna, som med hvarje ögonblick blefvo allt större, och från salen närmade sig snapphanarne.

"Se, huru skönt lyser det icke! Det gamla nästef skall brinna, till dess det icke återstår mera än grundvalen," utbrast Walchowitz och sprang in i salen.

Hitåt, snapphanar, fången allesammans lefvande eller döda!"

Det behöfdes icke mera än en enda uppmaning, och gången fylles ögonblickligen af de vilda bönderna.

Med en konvulsivisk rörelse tryckte Bernhard modern i sina armar och grep hårdare om svärdfästet. Axel och Czarny stälde sig framför honom och beslötö att sälja sina lif så dyrt som möjligt hellre än att gifva sig.

Snapphanarne ryckte an, men studsade i första anfallet tillbaka för det hårdnackade motstånd de rönte, och efter ungefär tio minuters fäktande lyckades det Czarny att med tillhjälp af de öfverblifna tjenarne tränga bönderna tillbaka in i salen. Walchowitz gjorde allt hvad han kunde för att åter drifva sina fiender in i hvalfgången, men det var förgäfves; tum för tum måste han vika, och med vanmäktigt raseri såg han den ene efter den andre af sina män falla, under det hans motståndares krafter tycktes fördubblade. Icke heller kunde han erhålla någon hjälp af de snapphanar, som funnos på gården, ty dels lydde de icke hans befallningar, dels kunde de icke komma fram genom hvalfgången, som nu stod i ljusan låga. Den enda väg, på hvilken de skulle kunna komma sin hårdt ansatte anförare till hjälp, var skogsvägen, men åt den dörren hade just Czarny dragit sig under striden. Fönstren tänkte ingen ännu på.

"Min goda mor," hviskade Bernhard och uppehöll grefvinnan med sina armar, "vi skola snart bli räddade, ty fienderna måste vika allt längre tillbaka, och bara Czarny och Axel hinna fram till dörren, är utgången fri, och ha vi blott kommit ut i skogen, blir det icke svårt för oss att komma undan till Herrevad."

Eleonora svarade icke; hennes blickar irrade från den ena ändan af salen till den andra med ett oroligt uttryck, och det såg ut, som om hon hvarje ögonblick fruktade att få se någonting förfärligt.

"Du har väl inte sett *honom*, den förfärlige?" frågade hon sakt.

"Han skall icke undkomma oss," svarade Bernhard

med fast stämma, "Czarnys hela sträfvan går endast ut på att gifva honom sin förtjenta lön och hämnas vår tappre Eriks död."

En djup suck undslapp grefvinnans bröst vid underrättelsen om den trogne tjenarens död, och hon sade, i det tårarna rullade utför kinderna:

"Frid med honom! Men har du fått någon spänning på hvar Martha finnes?"

"Hon är hos snapphanarne," svarade Bernhard med sorgsen stämma, "men om de fört bort henne eller hon är kvar, det vet jag icke."

Samtalet afstannade här, ty en reslig bonde, som oförmärkt kommit honom nära, tvang honom att tänka på att försvara sig mot fiendens häftiga anfall.

"Jag skall skydda grefvinnan, medan du gör upp affären med snapphanen," sade Axel, i det han skyndade fram. "Czarny håller på . . ."

"Der, der, tag henne!" ropade Bernhard och lade skyndsamt modern i vännens famn, hvarefter han vände sig mot bonden, som med af raseri gnistrande ögon störtade på honom. Kampen blef dock icke långvarig, ty ynglingens skicklighet i fäktkonsten afgjorde snart striden till hans fördel. Med ett kraftigt hugg splittrade han sin motståndares spjut, och när denne det oaktadt rusade på honom för att med knifven göra slag i saken, stötte Bernhard kraftigt värjan i hans bröst. I samma ögonblick snapphanen kände det hvassa stålet intränga i sin kropp, fattade han tag i klingan och drog Bernhard med sig i fallet. Eleonora, som med bäfvan åsett enviget, gaf till ett anskri och ville slita sig från Axel, emedan hon trodde, att sonen var sårad, men det dröjde icke länge förrän han åter stod på benen. Värjan satt ännu kvar i motståndarens bröst, men med ett kraftigt ryck drog ynglingen ut den. En dof förbannelse sväfvade på den döendes läppar, och ur munnen och det gapande såret strömmade blodet ned på golfvet. En vild, oförsonlig blick, derpå var allt slut.

Snapphanarnes motstånd aftog med hvarje minut, och slutligen sågo de sig tillbakaträngda till ett hörn

af salen. Walchowitz skonade sig icke heller. Han hade erhållit flera sår, men vägrade hårdnackadt att gifva sig, ehuru Czarny och Axel tillförsäkrade honom friheten.

"Lefvande skolen I aldrig taga mig!" ropade han med vilda blickar. "Förr låter jag stycka mig bit för bit, men dessförinnan måste en af er blifva på platsen."

Från gården hördes tydligt snapphanarnes vilda sånger, och huru de jublade öfver bytet; i salen kämpade deras kamrater och anföraren för sitt lif.

"De djeflarne!" mumlade Walchowitz med hårdt sammanbitna tänder. "Kommer jag undan, så skall min hämd i dubbelt mått drabba de uslingarne."

Men det såg mörkt ut för honom att undkomma, ty hvalfgången hade under striden helt och hållet fattat eld, och ehuru den andre af de tvenne lamporna slocknat, spredo dock lägorna sitt fladdrande sken öfver stridsplatsen och upplyste klart kämparnes drag. Att hoppa ut genom ett af fönstren hade varit det enklaste sättet att undkomma, men svårigheten låg just i att komma dit, ty öfverallt hade Czarny stängt vägen.

Slutligen hade Walchowitz icke flera än tio man kvar.

"Jag måste uppoffra dem," tänkte han, "de skurkarne skulle eljest sälja mig för att erhålla nåd, och jag har ännu icke hunnit målet." Med dessa ord befalde han de sina att rikta anfallet mot Bernhard, som vid Axels sida nedlade den ena snapphanen efter den andre. I samma ögonblick som Walchowitz rusade fram för att med våld öppna sig väg till räddning, hördes ett förfärligt skräl utanför fönstren, hvilka icke lågo mera än ett par alnar från marken, och det dröjde icke länge, förrän det ena vilda ansigtet efter det andra visade sig: fönsterrutorna krossades, de svaga blyposterna brötos sönder, och snapphanarne hoppade in. Vid denna syn fick Walchowitz nytt mod, ty ehuru Bernhards och Axels väl riktade skott fälde många fiender, ökades deras antal med hvarje minut.

"Ha!" utropade Walchowitz och störtade fram,

"hjelpen kom ändå!" Med dessa ord rusade han mot Bernhard med upplyft vapen och med den häftighet, att ynglingen ryggade tillbaka. Men i detsamma han skulle draga sig undan, snafvade han öfver en fallen snapphane och föll omkull tillika med modern.

Med blixstens hastighet rusade Walchowitz fram till grefvinnan, och innan hvarken Axel eller Czarny hunno komma till undsättning, fattade han henne om lifvet och bar henne, oaktadt hennes hjertslitande rop på hjälp, in i de nykomne snapphanarnes led.

I nästa ögonblick stod Bernhard åter på fötterna.

"Min mor, min mor, rädda henne, och hela min tacksamhet, ja, hela Torpa tillhör er!" ropade ynglingen, under det förtviflan stod att läsa i hans drag. "Hon är förlorad, om hon faller i de uslingarnes händer!"

"Gör er inte besvär, min fine herre," svarade Walchowitz gäckande, "nästa gång kommer turen till er. Ha, modern, dottern och sonen i mitt våld! Det var mera än jag vågat hoppas, och den heliga jungfrun hämnas synbarligen på . . ."

"Uttala icke hennes namn, skurk!" ropade Czarny och sprang fram till Walchowitz, "din mun är för oren att nämna detta vördade namn. Dessutom torde du allt få se dig om efter dottern, och du bör påminna dig, att Ramoskis list en gång förut gjort dina planer om intet."

"Ramoski," mumlade Walchowitz för sig själf, "skulle han ha bedragit mig, ve honom då! Nej, Ramoski är trogen," tillade han högre, "i tjugo år har jag pröfvat hans trohet och alltid funnit den fast."

"Du får väl se, när du kommer till ditt näste," svarade Czarny, "men jag vill göra dig beredd på, att kanske fågeln är bortflugen och buren tom, ty en gammal hexa förmår icke stå emot en dolk, som är doppad i vigvatten och invigd till de olyckligas försvar och till hämd på en skurk!"

Utän att svara ett enda ord, drog sig Walchowitz tillbaka. Striden hade afstannat för några ögonblick, men på båda sidor beredde man sig till en fortsatt kamp.

De fallne kastades åt sidorna; vänner och fiender blandades om hvarandra. Hettan hade tilltagit, och lågorna började nu också att antända de murkna golftiljorna i salen. Vid fönstren stodo snapphanarne och midt i salen tjenarne visserligen få till antalet, men fast beslutna att strida till det yttersta. Bernhard stödde sig mot Axels skuldra, hans ögon brunno, bröstet häfde sig våldsamt, och den högra handen omfattade konvulsiviskt svärdfästet.

"Återgif oss grefvinnan!" bad Czarny, i det han gick några steg fram mot snapphanarne. "Allt hvad som fins här tillhör er, och jag vill anskaffa en ännu större lösepenning."

Bönderna sågo på hvarandra med tvehågsna blickar, ty ordet *lösepenning* klingade så behagligt i deras öron, men de fingo icke lång tid till besinning, emedan Walchowitz hastigt sprang fram, i det han utropade:

"Om du kunde gifva mig aldrig så stora skatter, återlemnar jag ändå icke grefvinnan. Tag henne med våld, om du kan, men . . ."

Här afbröts hans mening af ljudet af hästhofvar, som tydligt hördes genom den lugna natten.

"Hjelpen kommer nu också till oss," ropade Czarny med glädjestrålände anlete, "hugg in på de röfrarne, de äro nu fångade mellan tvenne eldar!"

Czarnys uppmaning besvarades af ett hurrarop från tjenarne, och striden började på nytt.

Imellertid hördes bullret allt tydligare, och derigenom eldades också tjenarne till ytterligare ansträngningar. Men när Walchowitz märkte, att en verklig fara nu hotade, och såg, att det skulle vara ovisst, om han fick behålla sitt byte, beslöt han sig raskt till återtåg. För den skull fattade han den ännu sanslösa Eleonora, upplyfte henne och närmade sig fönstret. Men detta hade icke skett obemärkt. Bernhard och Axel störtade fram, och ett vildt handgemäng uppstod omkring snapphanarnes anförare. Bernhard for fram som en ursinnig; han aktade intet och skulle många gånger hafva blifvit genomborrad af böndernas spjut

och knifvar, om icke Axel afvärjt stötarne. Och midt i denna vilda strid, der de vilda passionerna voro uppjagade till en förfärlig höjd, stod Walchowitz med grefvinnan på sina armar. Ingen stöt, ingen kula fann vägen till hans hjerta; han nästan hånlog åt de dödar, som rasade omkring honom. Hettan tilltog med hvarje minut, och snart skulle den stund komma, då vänner och fiender måste fly undan den oundvikligaste död i lågorna, men Walchowitz inväntade icke detta ögonblick, utan sökte tillfälle att så fort som möjligt komma undan.

Plötsligt hördes pistolskott i den riktning vindbryggan var belägen, och strax derefter framstörtade en liten afdelning snapphanar, under det de ropade till sina kamrater att söka sin räddning i flykten, emedan en stark trupp svenska ryttare hade med våld sprängt öfver den smala vallgrafven och höll på att slå in porten.

"Stannen," befalde Walchowitz med dundrande stämma, "tagen denna qvinna med er!"

Snapphanarne sprungo fram till fönstret och mottog grefvinnan, som nästan handlöst nedkastades till dem. Derefter stod Walchowitz i begrepp att svinga sig ut genom fönstret, då Czarny, som med nästan öfvermenskliga ansträngningar banat sig väg genom snapphanarnes led, plötsligt stod framför honom.

"Försvara dig, usling!" röt den gamle och höjde vapnet. "Lefvande skall du icke komma härifrån!" Med dessa ord lät han vapnet falla, men Walchowitz kastade sig med en hastig rörelse åt sidan och undgick slaget, som i stället träffade hatten och ryckte den från hufvudet. Utan att dröja en enda minut längre svingade han sig derefter upp i fönstret och skulle just hoppa ned på gården, då en kula från Axels karbin genomborrade hans venstra arm.

Men i samma ögonblick försvann han under vilda svordomar, och ehuru Czarny och Axel nästan samtidigt med honom hoppade ut, kommo de likväl för sent. Snapphanarne hade redan uppnått skogen, och när ryttarne ändtligen lyckats komma in, gäfvos sig de

öfverblifne bönderna och hängdes en halftimme derefter skogen.

Bernhard var tröstlös, och endast Czarnys försäkningar, att han skulle göra allt, som stod i menlig makt, för att befria grefvinnan, lugnade honom något. Han ville dock genast skynda åstad efter snapphanarne, men ändtligen lyckades det Axel att öfvertala honom att gifva sig tillfreds, till dess nödiga förberedelser hunno tagas. Gården brann öfverallt, de ursinniga snapphanarne hade satt eld på allt, som kunde brinna. Lågorna flammade mot den klara himmelen och förtärde girigt allt brännbart.

Sedan allt, som kunde föras bort, blifvit undanryckt det härjande elementet och hästar anskaffade, skyndade sig alla derifrån och just som Bernhard, hvilken var den siste, som lemnade fäderneborgen, skulle rida öfver vindbryggan, skyggade hans springare och höll på att kasta honom till marken. Förundrad såg han efter, hvad som var orsaken till hästens skrämsel, och upptäckte då kroppen af en qvinna, som låg framför honom.

"Det är gamla Martha," utropade han med klagande stämma, "och Erik är också död; vi ha nu förlorat våra trognaste tjenare."

"Men jag är kvar," svarade en röst bakom ynglingen, och när denne vände sig om, mötte han Czarnys sorgsna anlete.

"Min mor, min stackars mor," klagade ynglingen och strök med handen öfver pannan, "när skall jag få återse henne!"

"Snart nog, min unge grefve," svarade Czarny med styrka, "om några timmar vilja vi skynda i snapphanarnes spår.

Derefter stego de af hästarne och gingo fram till gamla Martha, som bokstafligen badade i det blod, som flöt ur ett stort sår i bröstet. Den gamla var död, och på de förvridna anletsdragen och de krampaktigt slutna händerna, kunde man se, att dödskampen varit förfärlig.

"Martha här och gamle Erik der," suckade Bern-

hard och borttorkade en tår, som bröt sig fram ur hans ögon, "de fingo icke ens dö vid hvarandras sida!"

"Kom, kom," ropade Czarny och grep Bernhard i armen, "vi skola snart vända tillbaka för att begrafva de döda. Men nu måste vi skynda oss till Herrevad, så vida ni vill påräkna någon hjälp af fältmarskalk Ascheberg."

Bernhard lydde den gamles ord och i raskt traf lemnade de Torpa, som inom kort liknade ett eldhaf, och hvars lågor kastade sitt blodröda sken långt in bland Mörkansogs väldiga träd.

"Ert namn, unge man," sade konungen, i det han gick fram till Bernhard, som vid åsynen af monarken, den han icke trodde sig skola möta här, dragit sig några steg tillbaka.

"Bernhard Stjernfeldt, kornett vid fältmarskalk Aschebergs ryttare," svarade ynglingen med en vördnadsfull buggning.

"Är ni son till den grefve Stjernfeldt, som stupade vid Lund, och som utmärkt sig så mycket i Polen under min salig herr faders regemente?" frågade konungen vidare.

"Ja, ers majestät," svarade Bernhard sakta.

"Men ni ser upprörd ut, har någon olycka inträffat?" inföll konungen åter och betraktade deltagande ynglingens vackra anlete.

Med några få ord redogjorde Bernhard derefter för de senast timade händelserna och slutade med denna bön: "Ers majestät, låt mig få fentio ryttare, och jag vill icke låta mitt svärd hvila, förrän jag hemtat min mor tillbaka från snapphanarnes läger och sett det uppgå i lågor. En dags dröjsmål skall hopa större olyckor öfver hennes hufvud, och jag fruktar ändå, att jag kommer för sent."

"Tag hundra ryttare, om ni vill, unge man!" sade konungen med ett mildt småleende. "Det är visserligen icke i sin ordning, att ni nu aflägsnar er, när er

närvaro så väl behöfs här, eller rättare der borta," sade konungen och visade med handen mot norr, "men den sonliga kärleken ropar högre, jag vet det," fortfor han och gjorde ett afböjande tecken med handen, när Bernhard ville tacka honom. "Skynda er efter snappharnarne, och om ni lyckas, kan ni uppsöka oss vid Landskrona."

Vid dessa ord nickade konungen vänligt åt de närvarande höfdingarne, stälde ännu några uppmuntrande ord till Bernhard och aflägsnade sig med snabba steg.

En halftimme derefter satt Bernhard till häst, omgifven af femtio handfasta och bepröfvade ryttare, och sedan han af Ascheberg mottagit vidare råd, sprängde han i spetsen för sin lilla skara på vägen, som leder förbi Torpa.

VIII.

Slaget vid Landskrona. På Tirups kyrkogård.

Tidigt på morgonen den 14 juli 1677 ankom svenska hären till Tirups lilla kyrka, som ligger nordost om Landskrona. Hären var ordnad till strid och vändade i hvarje ögonblick danskarne. Men allt var tyst och stilla, och fienden kunde icke upptäckas, åt hvilket håll man än kastade blickarne. Den unge konungen var på det högsta otålig öfver, att han icke fick mäta sig med sina motståndare, och hans dåliga lynne gaf sig tillkänna på många sätt. Bakom honom stod hans visserligen fåtaliga och fienderna underlägsna här, men alla längtade efter en blodig dust med juden och spanade likaså otåligt som konungen efter det danska lägret.

Centern fördes af Schoultz och bestod af lifgardet till fots under Kristoffer Gyllenstiernas anförande, vestgötarne under Börstel och andra kärntrupper. På högra

flygeln, som fördes af konungen sjelf och under honom af Ascheberg, stodo Nils Bjelke med lifregementet till häst och Siegroths drabanter. Venstra flygelns hufvudstyrka utgjordes af vestgöta ryttare under anförande af Per Hierta, och denna flygel, som hade att utstå den blodigaste striden på hela dagen, fördes af Helmfeldt.

Sedan hären på detta sätt blifvit uppställd vid Torlösa, gafs order till framryckning, och snart stod den, såsom vi förut nämt, vid Tirups kyrka.

Tillsammans med Ascheberg, Helmfeldt och Nils Bjelke hade konungen tagit plats vid kyrkogården och lät sina blickar irra omkring än hit och än dit. Ofta stampade han i marken och rynkade den höga pannan, när tiden skred allt längre fram, utan att fienden syntes.

"Juten har sprungit undan och törs icke visa sig," sade han, i det han vände sig till Ascheberg, "vi måste då uppsöka honom, och om han än gömt sig under Landskrona murar, vill jag bjuda honom spetsen för att en gång till visa honom, att vi icke frukta hans öfverlägsna antal. Hären må avancera framåt, men I, mine herrar, stannen qvar hos mig."

"Åh, ers majestät," svarade Ascheberg med ett fint leende, "vi få nog tag i dem längre fram på dagen, jag vill icke tro, att konung Kristian dragit sig tillbaka för att undvika strid, utan fastmer för att samla flera trupper."

"Och det är just detta vi måste förekomma," sade konungen häftigt och tog kikaren från ögat. "Vi vilja imellertid stiga till häst och långsamt följa hären, jag ser, att Schönleben redan börjat marschen."

Några minuter derefter sprängde konungen och hans följe förbi centern, nickade gladt åt den trogne Per Hierta, som red i spetsen för sina ryttare, och tog vägen åt högra flygeln.

Plötsligt höll Ascheberg in sin häst och sade, i det han med en betecknande åtbörd pekade på den låga jordvall, som knapt märkbart höjde sig öfver Ylleheds*) jemna yta:

*) Kallas också Sillehed.

"Jag hyser icke stort förtroende till den der; om ert majestät täcktes tillåta mig att närmare undersöka trakten framför oss, innan vi tåga vidare, skulle kanske någon underrättelse erhållas, hvarigenom allt möjligen skulle förändras."

"Hyser ni misstankar, fältmarskalk?" frågade konungen allvarligt. "Ni tror kanske, att min kusin gömt sig bakom vallen der borta, men jag begriper icke, huru han skulle kunna dölja hela sin här bakom det der låga värnet. Vi vilja imellertid lyda ert råd och befalla, att hären stannar, medan ni undersöker platsen."

Ascheberg afvaktade icke nästa ord från konungens läppar, utan red bort och tog vägen till Torstaby. Med oroliga blickar följde konungen sin tappre härförare, och när han slutligen genom sin tub såg honom rida upp på en höjd, som nordost från den förut nämde byn sträcker sig ett godt stycke utåt låglandet, klarnade hans molnhöljda panna, och han sade, i det han vände sig till Bjelke:

"Så vida det finnes en enda jute bakom vallen, skall Ascheberg upptäcka honom, och det skulle i sanning fordras stora hål att gömma en hel här uti, om min frände tror, att han skall kunna undgå fältmarskalkens skarpa blick. Men se," fortsfor han, i det en flammande rodnad betäckte hans kinder, "Ascheberg kommer tillbaka som om han hade hela hären efter sig! Hvad vill det säga?"

"Ingenting mer och ingenting mindre, än att Ascheberg upptäckt danskarne," svarade Bjelke hastigt. "Se, der talar han ifrigt med Gyllenstierna, som nu spränger bort till de sina! Någoting viktigt måste hafva förefallit."

Konungen svarade icke, utan sporrade hästen och ilade mot Ascheberg.

"Har ni sett något?" frågade Carl ifrigt, så snart han kunde höras af fältmarskalken. "Ert utseende tillkännager, att ni har en viktig sak att förkunna."

"Ja, ert majestät," svarade Ascheberg, som under tiden hunnit fram, "hela danska hären ligger bakom

vallen. De ha så väl gömt både fanor och tält, att endast en lycklig tillfällighet var orsaken till upptäckten. Den anfallsplan, vi nu uppgjort, duger icke; den måste förändras."

"Vi vilja göra så," svarade konungen tankfull, kastade om sin häst och red tillbaka, under det hans tre följeslagare följde honom på kort afstånd och underhöllo sinsimellan ett lifligt samtal.

Högra flygeln störtade fram, och den unge konungen var själf i elden. Träsk och backar stängde vägen, men de svenska knektarne sprungo modigt framåt, och det var just under detta våldsamma anfall, som Ascheberg fick sin häst "Friskopp" skjuten under sig och konung Karl var nära att blifva tagen till fånga, men slutligen måste danskarnes venstra flygel draga sig tillbaka, sedan Arensdorff som förde den stupat. För att afskära konung Kristian all hjälp och hindra den slagna flygeln att åter förena sig med sina landsmän, gick konungen till Asmundstorps kyrka och kom således i ryggen på den fiendtliga styrkan. Här uppstälde han trupperna i slagordning och sände Nils Bjelke till förstärkning åt den öfriga delen af hären, som under konungens segerlopp haft att göra med en betydligt öfverlägsen motståndare och därför måste rygga. I spetsen för lifgardet till fots stodo den kärnfaste Kristoffer Gyllenstierna och bredvid honom den kække Hastfer.

"Detta blir allt en het dag," sade Gyllenstierna, i det han spände bältet fastare kring lifvet, "både solen och jutarnes kanoner förena sig att riktigt låta oss känna hettan."

"Åh, jag skulle tro, att danskarne känna den lika mycket som vi," svarade Hastfer, "och komma de bara hit, skola vi nog visa dem, att de hafva gamla, öfvade knektar att kämpa mot."

Och danskarne kommo förr, än någon kunde ana. Men lifgardet kämpade med verkligt dödsförakt, och flera gånger studsade fienderna tillbaka mot denna mur,

som orubbligt stod qvar på samma ställe. Det ena anfallet efter det andra afböjdes och segern började luta åt svenskarnes sida då Gyllenstierna fick kunskap om venstra flygelns olycka. Den gamle krigsbussen ville likväl icke draga sig tillbaka, men måste slutligen samtycka dertill, sedan han gifvit general Sperling order att betäcka reträtten. Denne kom i spetsen för dal-karlarne och Kalmarboarne och mottog de anryckande danskarne så eftertryckligt, att de stannade. Dessa ögonblick begagnade Gyllenstierna att ordna sina trupper, och sedan general Schoultz tillfört förstärkning, beredde man sig att afslå nästa anfall.

På venstra flygeln utkämpades den hetaste striden. Svenskarne kämpade här liksom på andra ställen med det ursinnigaste raseri, men fiendernas öfverlägsenhet tvang dem att draga sig tillbaka, i synnerhet som danska generalen Meerheim lyckades genombräta deras linier. Schönleben blef tagen till fånga.

Men när de svenska knektarne allt mera veko tillbaka, sprängde en högväxt ryttare in bland leden; hans ögon blixtrade och kinderna flammade af en högre rodnad. Hans blickar irrade från man till man. Omkring honom hveno kulorna, men han hade blott öga för sina soldater. Han förbrådde dem icke med ord, men hans tysta språk var så mycket värtaligare. Midt under återtåget grepo händerna fastare om gevärskolfvarne, de brutna leden ordnade sig åter, och när han äntligen sade dessa få ord: "Kung Carl har segrat!" då stannade hvarje man, bajonetterna gjorde åter sin skörd i danskarnes hopar, och öfver alla syntes Helmfeldt, lugn och kall, ännu en gång framföra flygeln till anfall.

Men döden smög i hans spår och släckte hans lif. Han föll, men i samma ögonblick han kände kulan i sitt bröst, ropade han sitt "framåt" och dignade ned från hästen. Bestörtningen stod att läsa i de omkringstående anleten, och till och med gamle Per Hierta, som eljest var så lugn, bleknade vid åsynen af fältmarskalkens fall. Väl försökte han att bibehålla ordningen, men det var förgäfvets, reträtten hade en gång

börjat, och först vid Tirups kyrka stannade de utmatade bataljonerna.

På en af de väldiga grafstenar, som lågo kring-spridda utan den ringaste ordning på förutnämde kyrkogård, sutto trenne män och samtalade ifrigt. Slaget hade nyss börjat, och röken från kanoner och handgevärf insvepte nästan hela slätten nedanför kyrkan, så att man med största möda kunde urskilja de stridandes rörelser. Men de tre männen gifvo icke akt derpå, ej heller läto de sig störas af det högljudda sorl, som brusade omkring dem. På kyrkogården hade nemligen en reservstyrka om 4,000 Smålandsbönder blifvit kvarlemnad för att vara till hands i händelse af behof. Denna trupp var visserligen icke öfvad och hade ingen uniform, men var icke dess mindre en fruktansvärd motståndare, ty af de blixtrande ögonen och de knutna senfulla händerna kunde man se, att stridslusten var den enda rådande känslan hos dessa söner från Värends skogar. Förut hade de brutit sin stenbundna mark och segrat, skulle de icke nu kunna bryta ett danskt led! Utgången visade nog detta. I hvarje ögonblick väntade de på befallning att rycka fram, och ju längre det led fram på dagen och detta bud icke lät höra af sig, desto större blef oron i truppen.

De tordes icke högt yttra sina farhågor, utan hviskade sinsimellan och gjorde sina beräkningar.

Sedan de tre förut nämde männen några ögonblick uppmärksamt lyssnat till sorlet omkring sig, sade den ene, i hvilken vi igenkänna Czarny:

”Besynnerligt, att icke Ramoski kommit tillbaka ännu.”

”Åh, han gör sig icke så brådtom,” svarade Bernhard sakta, ”han vill icke lemna min stackars syster förrän han tillsett, att hon har det någorlunda bra. Stackars Bertha,” mumlade han derefter för sig sjelf. ”det var nära, att du för andra gången fallit i snapphanarnes händer!”

"Berätta för mig ert möte med Walchowitz!" bad Czarny, som hört ynglingens sista ord. "Jag kan aldrig förlåta mig, att jag var så fördömdt envis och tog en annan väg, så att jag icke fick vara med om dusten. Men nästa gång är det min tur, och dessförinnan vill jag slipa min värja, så att hon icke slinter mot jesuitens kropp, äfven om den vore bestänkt med vigvatten."

"Så hör då!" svarade Bernhard och flyttade sig närmare Czarny, under det den tredje personen, som var Axel Lundberg, gick med öfver bröstet korslagda armar framför dem.

"Vi hade genomströfvat tvenne skogar utan att påträffa en enda snapphane och stodo just i begrepp att begifva oss hit, då vi helt oväntadt fingo sigte på en man, som såg ganska misstänkt ut. Vi höllo honom för en spion. Han gick alldeles ensam i skogen och tycktes icke märka oss. Sedan vi länge observerat honom på afstånd, närmade vi oss så försigtigt som möjligt, emedan vi trodde, att det var en spion. Snart upptäckte han oss och syntes i första ögonblicket på det högsta öfverraskad, men detta varade icke länge, ty inom några minuter stod han midt ibland oss och berättade, att han jemte ett fruntimmer flytt från snapphanelägrat vid Finja sjö. I början trodde vi honom icke, men när han sedan förde oss till en usel, halft förfallen koja några hundra alnar längre inåt skogen, sågo vi, att han talat sanning. Och i denna qvinna, som halfåg på golfvet, igenkände jag min stackars syster. Hon berättade nu om sin flykt: huru de irrat omkring i skogarna och af fruktan för snapphanarna icke vågat uppsöka någon gård. Af en händelse hade de råkat på den der kojans, och en gammal gumma, som för tillfället var ute för att skaffa mat, hade välvilligt upptagit dem. Men ansträngningen och oron i förening med den ringa föda de njutit, hade uttömt Berthas krafter, och det var med största möda, som hon kunde fortsätta resan hit. Den gamla gumman kom snart tillbaka, och sedan jag gifvit henne de få

penningar jag egde, hvilken belöning hon först efter lång tvekan mottog, bröto vi upp, emedan vi före nattens inbrytande hoppades kunna hinna upp svenska hären. Jag skickade ut ströfkorpser för att söka reda på dig, men som du vet, var allt förgäfvat. Jag hade Bertha framför mig i sadeln, och i raskt traf skyndade vi fram på en smal skogsväg, som, efter gummans utsago, ledde till stora landsvägen. På detta sätt hade vi färdats ungefär en timme, då plötsligt ett skott från sidan kastade en af ryttarne till marken. Vi hade fallit i ett bakhåll, det sågo vi genast, och slöto oss därför tillsammans för att med förenade krafter öppna oss en väg.

Öfverallt hvimlade det af snapphanar, och just som vi sporrade hästarna till anfall, varseblef jag Walchowitz, som helt lugn stödde sig mot ett träd, under det han med ett djefvulskt leende betraktade mig och min arma syster. Men plötsligt spratt han till, och jag såg, huru han förde bössan till ögat. Han hade upptäckt Ramoski och ville nu hämnas. Men denne kastade om hästen med en snabb rörelse och undgick således kulan, som fastnade i ett träd icke långt från honom. Snapphanarne motstodo icke längre vårt anfall, utan skingrade sig snart och lemnade vägen fri. Walchowitz såg jag icke mera, men den hatfulla blick, som han slungade på mig, glömmet jag aldrig, och den lät mig ana det förfärliga öde, som denne usling beredt min stackars mor. Czarny, du trogne vän," fortfor ynglingen sorgset och fattade den gamles hand, "när skola vi blifva befriade från denne vår dödsfiende, som aldrig skall upphöra att förfölja oss?"

Czarny teg några minuter liksom ville han öfverlägga med sig sjelf, hvilket svar han skulle gifva, men derefter reste han sig upp, for med ena handen långsamt öfver pannan och svarade:

"Så snart denna affär blir slut, vilja vi fortsätta vår jagt. Jag hörde i går af en korporal, att löjtnant Hummerhjelm tänker göra ett besök i Finja, och det der passar ju förträffligt. Dessutom kan ni vara tem-

ligen lugn för grefvinnans skull, ty Walehowitz skall icke så snart göra allvar af sin hotelse. Jag känner till jesuiternas sätt; deras hämd träffar icke snabbt, utan . . .”

”Så mycket farligare är den då,” inföll Axel.

”Men under tiden kunna vi taga våra mått och steg och således korsa vår listige fiendes planer,” svarade Czarny med eftertryck.

Bernhard stod just i begrepp att svara härpå, när Ramoskis ankomst gaf samtalet en annan vändning.

”Hur står det till med Bertha?” frågade Bernhard och betraktade den nykomne med oroliga blickar.

”Fröken är bättre nu,” svarade Ramoski lugnt, ”hon gråter icke så häftigt och tyckes hysa den fasta öfvertygelse, att intet ondt skall hända grefvinnan.”

”Gud vare lof,” mumlade Axel för sig sjelf, under det han långsamt gick fram och tillbaka. ”Nu, om någonsin, är lugn och tillförsigt af nöden, ty att döma efter utseendet återstår för oss det svåraste arbetet.”

Här afbröts samtalet af trumhvirflar, som kallade hvarje man till sin post.

På afstånd syntes en oformlig, dunkel massa närma sig allt mera, men ännu kunde ingen se, om det var vän eller fiende. Allas hjertan klappade af ängslan. Plötsligt hördes ett hotande mummel från hela den väldiga skaran, ty den hade känt igen de svenska fanorna. Hvar och en betraktade sin granne med frågande blickar, liksom ville han rådfråga honom, om allt icke var en synvilla. I dessa ögonblick af största oro var det en tröst att närma sig hvarandra.

”Hären är slagen, kungen har öfvergifvit oss,” mumlade bönderna och kastade blickar fulla af hot mot den retirerande flygeln, ”hvem skall nu föra oss an?”

”Kungen har icke öfvergifvit oss,” ropade en adjutant, som i detta ögonblick sprängde fram; ”hans flygel har segrat och står i danskarnes rygg, men vår venstra flygel måste vika för öfvermakten. Vi vilja nu mota juten och gifva våra kamrater tid att sansa sig.”

”Är det så, som ni säger, herre, då vilja vi stå

till sista man," svarade en åldrig, gråhårig bonde och skakade spjutet, "icke för nöjes skull har jag gjort fälttjänst under salig kungens tid och vet nog, hur mycket stryk juten tål vid."

"Rätt så, gubbe," ropade en af officerarne och slog den gamle på axeln; du, som pröfvat en blodig dust förut, kan uppmuntra dina kamrater och . . ."

"Vi kunna slåss lika bra ändå," afbröt en annan bonde häftigt. "Bara det kommer an på att klappa om juten för hans skälmstycken, så vilja vi allesammans vara med."

"Ja, det vilja vi," ropade hundratals röster. "För oss genast i striden!"

"Här kommer nog att gå hett till, det kan du vara förvissad om," sade Axel, under det han och Bernhard armbågade sig fram genom bondhoparne, i afsigt att förena sig med Czarny och Ramoski, hvilka kort förut aflägsnat sig. "Och är det så, som man säger, att kungen segrat på sin flygel, då är det ingen fara, men i motsatt fall torde vi allt få svårt att reda oss."

"Vi vilja likväl följa bönderna," svarade Bernhard eftertänksamt; "ja, vi ha snart sagdt ingen annan utväg, ty snart skola danskarne utbreda sig framför oss."

"Nå, hvad säger du om ställningen, Czarny," fortfor han, i det han fattade denne i armen, "tror du på framgång?"

"Det är svårt att säga," inföll den tillfrågade och skakade lätt på hufvudet. Såsom det synes mig, äro danskarne oss betydligt öfverlägsna, och det kan jag då säga så väl först som sist, att om det blir strid af, blir det en hårdnackad, ty bönderna ha svurit på att hellre stupa än rygga tillbaka."

"Så må också vi göra detsamma," utbrast Bernhard med tindrande blickar. "Att falla obesegrad är krigarens skönsta lott, det hafva vi lärt oss. Gifven mig endast det löfte, att I fören min stackars syster i säkerhet, om jag skulle stupa," fortfor han allvarligt.

"Och icke blott detta löfte affordrar jag eder; jag

begär äfven, att I gören allt, för att rädda min stae-kars mor. Viljen I lofva mig detta?"

"Se så, hvad är detta för upptåg?" utropade Czarny. "Ni pratar om död och löften och befrielse, alldeles som om ni redan kände kulan eller spjutet i ert hjerta. Det är idel fantasier, ty jag är öfvertygad om, att ni öfverlever denna dag så väl som vi."

"Du har stark tro, du," inföll Axel med tviflande min, "jag måste bekänna, att jag snarare hyllar Bernhards åsigter."

Czarny svarade icke härpå, utan förde skickligt samtalet in på ett annat ämne.

Härunder närmade sig allt mera svenskarnes venstra flygel kyrkogården och fattade posto der för att ordna sina linier. Bönderna erhöilo befallning, att rycka fram. Med ett dånande hurrarop marscherade de rakt på fiendens skaror, och det dröjde icke länge, förrän striden ånyo var i gång. Under det denna rasade som värst, skyndade våra fyra bekanta till en liten bondgård, som var belägen endast ett par bösshåll från tummelplatsen. Bertha vistades der, och Bernhard ville nu, på Axels uppmaning, hemta henne derifrån, emedan det såg ut, som om striden efter hand skulle komma att draga sig ditåt.

De fyra männen sågo sig hvarken tillbaka eller åt sidorna, utan sprungo af alla krafter för att icke komma för sent. Så uppnådde de bondgården och voro just i begrepp att träda inom dörren, då ett högt rop bakifrån tvang dem att vända sig om.

"Ha," utropade Czarny och ryckte blixtnabbt väran ur slidan, "danskarne hafva följt oss, och vi måste bereda oss på en hård strid."

"Stackars Bertha," mumlade Bernhard och for med ena handen öfver pannan, "åter skall du bli vittne till en strid på lif och död: det är förfärligt!"

"Bernhard," hviskade Axel och tryckte kamratens hand, "jag vill gerna uppoffra mig för din syster. Försök att fly undan bakvägen, så . . ."

"Du, Axel," afbröt Bernhard och betraktade vännen

med tindrande blickar, "äfvén *du* vill dö för Bertha, du, som ännu har en ärofull bana att tillryggalägga! Du behöfver ju icke deltaga i våra enskilda strider, men du gör det ändå! Jag har länge märkt att du i hemlighet älskar min stackars syster; har jag rätt eller orätt?"

"Du har rätt," svarade Axel och betraktade kamraten med allvarliga blickar, "Bertha och jag ha vuxit upp tillsammans, och jag känner, att hon blir mig dyrbarare för hvarje dag. "Ja, jag älskar din syster," fortfor han med en viss häftighet och fattade Bernhards hand; "men jag är af ofrälse börd, och din mor skall kanske lägga hinder i vägen för vår förening."

"Var lugn, broder," svarade Bernhard och omfamnade vännen; "min mor har bättre tänkesätt än så, hon bryr sig icke om namnet, blott hjertat är ädelt och godt. Det allena utgör mannens sanna värde, och den är i sanning att beklaga, som hyser andra tankar."

Axel stod just i begrepp att svara, då Bertha i detsamma visade sig på den höga trappa, som ledde upp till byggnaden.

Med några språng stod Axel vid hennes sida

"Hvad är på färde, Axel," frågade hon och kastade sina blickar ut åt nejden, "jag hör strid och . . ."

"Bertha, Bertha," utropade ynglingen och fattade hennes båda händer, "du måste bereda dig på det värsta. Danskarne komma oss allt närmare på lifvet, och re-trätten kan snart vara afskuren. Du känner till vägarne här; hvilken af dem för oss säkrast ur faran?"

"Denna väg kan icke vara intagen af danskarne ännu," svarade Bertha och visade med handen på trädgården, som intog en ganska vidsträckt rymd bakom boningshuset. Den vägen leder rakt fram till skogen der borta, och om vi kunna hinna dit, skola inga fiender vidare oroa oss."

"Bertha," inföll Axel och betraktade den unga flickan med blickar, hvori lästes den djupaste ömhet, "skall du anförtro dig åt mig eller . . ."

"Hvarföre skulle jag icke det," afbröt hon med

förvåning, "du är ju min vän, Bernhards vän," rättade hon sig sjelf, i det en förrädisk rodnad bredde sig öfver hennes kinder.

Under detta samtal hade Axel infört den unga fröken i det rum, hon bebodde, och hvilket låg utåt trädgården. Berthas kinder glödde, och den lilla hand, som ännu hvilade i ynglingens, darrade. Till deras öron trängde kanon- och muskötselfvorna samt de stridandes rop, men de gäfvo icke akt derpå; det ögonblick, då kärleken, som hittills slumrat i deras hjertan, vaknade till lif, var alltför hänförande, att det skulle låta sig störas af verkligheten omkring dem. De hörde och sågo endast hvarandra och väcktes först till besinning, då Bernhard med en våldsamt stöt bräckte den svaga dörren och rusade in.

"Faran är öfverhängande," ropade han och omfamnade systemen, "danskarne draga sig hitåt, och det synes tydligt, att deras afsigt är att kringräna detta ställe. Jag ser nog, att I helst skullen vilja vara för er sjelfva," fortfor han leende och slog Axel lätt på skuldran, "men om du vill rädda henne, åt hvilken du gifvit en manlig och varm kärlek, så dröj icke längre, Jag märkte, att vägen genom trädgården ännu är fri; låtom oss begagna den till räddning, medan det är tid."

"Ja, ja, du har rätt, vi ha ingen tid att förlora," svarade Axel, i det han tryckte Bertha till sitt bröst och närmade sig dörren, som var bevakad af beväpnade bönder. Bernhard följde honom. Några minuter stannade de på trappan och öfverskådade med oroliga blickar fältet, der striden utkämpades, och stodo just i begrepp att företaga sin vandring, då Ramoski med andan i halsen kom springande från trädgården.

"Skynda, skynda!" ropade han redan innan han hunnit fram, "en betydlig styrka vill stänga vår väg, och endast den största skyndsamhet kan rädda oss. Czarny håller vakt der borta, och han är på det högsta orolig."

Uppmaningen behöfde icke förnyas, ty hvar och en insåg klart, att Ramoski hade rätt. För den skull

ilade de, allt hvad de kunde, ned i trädgården och möttes der af Czarny, som med häftiga steg gick fram och tillbaka under ett lummigt träd.

"Se der!" utropade polacken och visade med handen på en trupp soldater som närmade sig från sidan med forcerad marsch, "de der vilja åt oss, men ännu ha de ett godt stycke att tillryggalägga, innan de kunna hinna upp oss. Med dragna värjor och spända hanar måste vi nu tåga af, ty det finnes ingen utsigt, att svenskarne skola kunna komma oss till undsättning. Friskt mod, fröken Bertha," fortfor han med höjd stämma, "mina armar och ben äro ännu goda och kunna ännu göra nytta, i fall det kommer an på att rädda er. Låtom oss genast begifva oss af, hvarje ögonblick är dyrbart."

"Czarny har rätt," svarade Bernhard och såg på system med medlidsamma blickar. "Ingen vet, huru länge bönderna förmå motstå jutarnes öfverlägsna antal."

I detsamma brakade en salva bakom dem, och en af bönderna, som blifvit utskickad för att hålla vakt, kom i full fart tillbaka och berättade, att danskarne trängde på allt mera och att deras segrande flygel utbredde sig på vägen, som ledde till Sireköpinge.

"Är det sanning som du säger," frågade Bernhard och fixerade skarpt bonden, "har icke måhända fruktan föranlett dig att se faran större, än den i verkligheten är?"

"Nej, herre," svarade bonden och uthärdade lugnt ynglingens blick, "jag plägar icke förhastna mig, men om ni icke tror mig, så se sjelf efter."

"Bonden talar sanning," svarade Czarny, som under tiden gått några steg afsides, "danskarne tänka verkligen på att omringa både vår venstra flygel och bönderna, men jag förmodar, att detta icke blir dem så lätt, emedan flygeln snart nog hunnit ordna sig. Imellertid måste vi nu se till, huru vi på bästa sätt må komma undan, ty de äro der borta," fortfor han och pekade åt skogen, hvarifrån den förut omnämnda truppen nalkades; "de göra allt för att stänga vägen. För-

dömd rörelse, den der," mumlade han derefter mera för sig sjelf, "nu ha vi dem också i ryggen, och om vi icke hinna antingen till skogen eller Sireköpinge, äro vi förlorade."

Högt tillade han efter några minuters eftersinnande:

"Vi måste slå planen att fly åt skogen till ur hågen, ty vi kunna icke hinna öfver slätten, förrän fienden upphunnit oss. Bättre anser jag då vara att vi taga in på vägen till Sireköpinge, der vi åtminstone kunna hoppas att möta vänner. Denna gård skall ändå icke kunna tjena oss till något skydd, ty inom en halftimme är den stucken i brand antingen af danskarne eller de våra."

"Czarny har rätt," svarade Axel och närmade sig Bertha, som på några stegs afstånd betraktade striden nedanför på slätten. "Vi måste skynda oss, Bertha, vid Sireköpinge väntar oss räddningen."

"Jag vill följa dig, hvart än du går," svarade hon med låg stämma och såg ynglingen trofast i ögonen; "nu först har jag fått krafter att kunna uthärda hvilka besvärligheter som helst."

"Och dessa dina ord stärka mitt mod, min egen Bertha," svarade Axel och drog med mildt våld den unga flickan till sitt bröst; "jag skall bära dig öfver hela slätten, om det blir nödvändigt, och du kan vara säker på, att mitt svärd biter djupare nu, än för tvenne timmar sedan."

"Håll ord, min vän!" inföll en klar stämma bakom de älskande, och när de vände sig tillbaka, möttes de af Bernhards blickar. "Håll ord, det kommer kanske snart att visa sig, att det behöfves."

Samtalet afstannade här, ty i detsamma anlände Ramoski och tillkännagaf, att tiden var inne att nu begifva sig åstad.

Czarny och Bernhard gingo i spetsen, så Axel och Bertha och sist Ramoski. Snart hade de lemnat gården och ilade med skyndsamma steg fram på vägen till Sireköpinge. Kanondundret och handgevärselden

tilltogo med hvarje minut, och inför flyktingarnes ögon upprullades efter hand alla de hemska tafior, som äro ett fältslags oskiljaktiga följeslagare. De voro icke längre ensamma på slätten. Från alla sidor framryckte danskarne, i afsigt att kringgå styrkan vid Tirup, men stötte snart på ett ihärdigt motstånd från bönderna, som efter ett misslyckadt anfall för andra gången angrepo fienderna.

Utan att stanna en enda sekund fortsatte flyktingarne sin väg mot Sireköpinge, och de började redan andas lättare, när de vid sistnämnda ställe kunde urskilja svenska uniformer och sågo, huru en afdelning svenska soldater med stormsteg tågade mot den anryckande fienden.

"Denna gången skola allt danskarna blifva lurade, och det grundligt ändå," sade Czarny och kastade uppmuntrande blickar på den unga flickan. "Vi ha redan tillryggalagt halfva vägen och från Sireköpinge utskickas ströfcorpser åt alla håll. Blott mod och sedan vilja vi skratta åt det puts, vi spelat juten."

"Nå, nå, ännu är det icke tid att jubla," svarade Ramoski, som gick några steg bakom och hört Czarnys ord. "Se sjelf och säg sedan, om icke våra fiender äro slugare än räfvar!"

I detta ögonblick dånade en muskötsalva bakom flyktingarne, och med förfäran märkte de först nu, att de nära nog voro upphunna af fienderna. Några ögonblick tvekade Czarny, om han skulle gå längre fram eller lugnt invänta svenskarne, som å sin sida ansträngde alla sina krafter att hinna fram i tid. Slutligen valde han dock det första och gaf tecken att ånyo börja marschen.

Plötsligt stannade Bertha, i det en dödlik blekhet spred sig öfver hennes drag.

"Jag förmår icke gå längre," hviskade hon och skulle ha dignat till marken, om icke Axel mottagit henne i sina armar. "Rädda er! Mig skall ingen tillfoga något ondt."

"Jag viker icke från din sida!" utropade Axel och

tryckte sina läppar mot den unga flickans. "Vi skola dö tillsammans eller också dela fångenskapen."

Han hade knappt hunnit uttala sista ordet, då en kula susade öfver deras hufvuden. Kulan kom från den svenska afdelningen, som nu i språngmarsch närmade sig. Äfven danskarne gjorde allt för att först hinna fram; och emedan de hade kortaste afståndet, lyckades det också för dem. Sedan de kommit ungefär hundra alnar från flyktingarne, uppmanade dem den fiendtlige officeren att gifva sig, så vida de icke ville utsätta sig för en gagnlös strid. Men Czarny, som hoppades att kunna uppehålla danskarne, till dess svenskarne hunnit fram, sade sig icke vilja gå in på hans begäran, så vida de icke tillförsäkrades om skydd. Officeren vägrade och hotade ännu en gång att skjuta, om de icke genast gäfvos sig.

"Skjut då!" ropade Czarny och stälde sig framför Bertha; "ni kan ju försöka."

Detta trots retade officeren, och med hög röst befalde han sitt folk att lägga an. Bertha hörde denna befallning och gaf till ett anskri samt föll medvetslös i Axels armar.

Öfver flyktingarnes hufvuden susade för andra gången kulorna, och en af dem träffade Bernhard i venstra armen.

"Min aning bedrog mig icke," mumlade han och stödde sig mot Ramoskis skuldra, medan Axel med sin näsduk förband såret, "den första kulan var ämnad åt mig, men hvem skall bli offret för den nästa?"

"Tyst med dylikt prat, Bernhard!" afbröt Axel och såg på vännen med förebrående blickar. "Derigenom nedslår du ju vårt mod, som nu behöfves så väl."

Bernhard ville svara, men en full salva från danskarnes sida afbröt honom. Striden hade nu kommit i gång och fortfor med gränslös häftighet. Väl voro svenskarne betydligt underlägsna, men det verkliga dödsförakt, hvarmed de kämpade, gjorde, att fienderna icke förmådde tränga dem tillbaka. Omkring dessa två kämpande corpser utvecklade sig händelserna allt mera för

hvarje minut, och snart kom det till en allmän strid mellan Tirup och Sireköpinge. Det var efterspelet på det förfärliga drama, som börjats vid Yllehed. Danskarne voro visserligen berusade af sin högra flygels seger och försökte att fullborda den, men stötte dervid på oöfverstigligna hinder, ty Lybecker, som imellertid samlat en anseelig styrka, upptog deras anfall med det största mannamod. Slutligen måste likväl danskarne fly, och sedan konung Kristian erhållit den underrättelsen, att hans motståndare stod vid Asmundstorps kyrka och således hotade att afskära honom vägen till Landskrona, drog han sig skyndsamt tillbaka.

Under det denna rörelse verkställes längs hela danska linien, voro våra flyktingar i hvarje minut utsatta för de största faror, och endast Czarnys och Ramoskis fintlighet räddade dem från att råka i fångenskap. Med beundransvärdt lugn åsåg Bertha det blodiga arbetet, och ehuru mången gång blodet från fallna soldater stänkte på henne, ryggade hon likväl icke tillbaka.

"De våra ha segrat!" utropade Axel och försökte draga den unga flickan bort ur trängseln. "Vi äro räddade inom några minuter och..."

"Ha!" utbrast Czarny och afbröt med sitt utrop Axels tal, "der går han, den skurken! Låtom oss förfölja honom och icke släppa honom, förrän han återlemnat grefvinnan!"

Med dessa ord störtade sig den gamle in i de flyende danskarnes led och lät sitt väldiga slagsvärd göra blodiga skördar bland de förskräckta fienderna.

"Hvem är det, hvem är det?" frågade Bernhard, som med möda kunde följa sina vänner. Smärtan af den genomskjutna armen tillika med blodförlusten hade betagit honom nästan alla krafter.

"Jag såg honom nyligen," svarade Czarny, liksom talade han för sig sjelf, "den skurken sade sannt, när han beredde mig på, att jag skulle finna honom under olika gestalter. Det var Walchowitz. Han lyckades undkomma denna gång, och vi må tacka den heliga

jungfrun, som hållit sin skyddande hand öfver oss, ty jag förstår nu, att det är jesuiten, som spionerat på oss och därför sökte kringgå oss."

"Ha, ha, ha!" hördes i detsamma ett hänskratt från danskarnes led. "Allt är icke slut ännu, vän Czarny; vi träffas snart."

Flyktingarna betraktade hvarandra med bestörta blickar, men efter några minuter sade Ramoski, i det han nästan med våld förde Czarny ur striden:

"Följ mig! Jag känner vägen till snapphaneläget, och om än afgrunden tagit den skurkaktige jesuiten under sitt beskydd, måste han likväl dö. Jag skulle tro, att en dolk, som blifvit invigd till hämd på en jesuit, har makt att bryta alla bojor!"

På ett gifvet tecken af Czarny slöto sig de öfriga till hans sida, och inom kort befunno de sig räddade på Tirups kyrkogård, hvarifrån alla danskarne flytt eler i oordning dragit sig tillbaka.

Detta var segern vid Landskrona, som för en liten tid satte en gräns för danskarnes härjningar. När striden afstannade, var klockan sex på aftonen, och emedan svenskarne varit i elden nästan hela dagen, voro de så medtagna, att de icke kunde förfölja. Konung Kristian kunde således utan särdeles stor förlust draga sig tillbaka till Landskrona och under fästningens kanoner observera sina motståndare, som stannade kvar utanför staden.

IX.

Upplösningen.

Den lilla Finjasjön med sina lummiga stränder belystes af ett strålände mänsken, och i hela nejden herrskade en frid, som hittills varit så sällsynt. Natten hade redan inbrutit, då en stark trupp fotfolk försig-

tigt närmade sig snapphanelägret. Några alnar framom truppen gingo tvenne män och samtalade med låg stämma: det var truppens anförare jemte Czarny.

"Här går vägen så sannt jag hörde rätt, hvad Ramoski sade," utbrast Czarny och såg sig försigtigt omkring. "Snapphanarne tro sig vara i säkerhet, men ännu har deras anförare en ouppgjord räkning med oss, och så vida icke Ramoski alltför mycket missräknat sig, måste vårt företag lyckas."

"Det vore väl," svarade anföraren, en ung kapten, i det han med en betecknande åtbörd slog med handen på värjfastet, "dessa odjur ha så länge oroat trakten, att sådant bör straffas på det mest eftertryckliga sätt, och jag vill icke rygga tillbaka, om också dubbelt så många snapphanar stode i min väg."

"Om blott Ramoski återkomme snart," sade Czarny och kramade värjfastet, "jag kan icke förstå, hvarför han dröjer så länge."

"Hinder kunna uppstå och snapphanar lura öfverallt."

"Ramoski låter icke hindra sig af dem," svarade Czarny tvärt; "han smyger sig nog igenom, ty han likasom jag känner nästan hvarje träd i skogen, och det skulle allt vara en besynnerlig nyck af ödet, om han icke skulle kunna reda sig. Men, se der är han ju redan tillbaka," fortfor den gamle och sprang fram till en man, som med skyndsamma steg närmade sig. "Nå, hur förhåller det sig, är vägen fri eller ej?" utbrast han, så snart han hunnit inom hörhåll.

"Vägen är fri, och ni kan genast dela soldaterna, såsom det blifvit öfverenskommet," svarade Ramoski, i det han gick fram till kaptenen, som imellertid gjort halt. "Ingen snapphane synes på denna sidan sjön, och jag kan nästan svärja på, att vi kunna nalkas deras läger så obehindradt, som om det blott gälde en fredlig by."

"Gör er icke så säker!" afbröt kaptenen till hälften leende. "Bönderna äro försigtiga, och då vi minst ana det, ha vi dem kanske på halsen."

Ingen svarade härfpå: truppen ställes upp ånyo, och sedan kaptenen lagt de särskilda befälhafvarne på hjertat att iakttaga den största försigtighet, tog hvar och en vägen åt det anvisade hållet. Sjelf gick kaptenen med hufvudstyrkan rakt på lägret, under det Czarny och Ramoski i spetsen för femtio handfasta karlar ilade ned till stranden, der tvenne båtar lågo gömda.

"År någon der?" frågade Czarny, när han kom på några alnars afstånd från farkosterna. "Svara, eljest blir det er ofärd!"

"Räddning finnes här," svarade en manlig stämma, och i detsamma reste sig Axel och Bernhard ur de småbuskar, som växte invid vattenbrynet.

"Ingenting mistänkt har väl förefallit?" frågade Czarny och betraktade med mistroagna blickar skogen och sjelfva vatenytan.

"Ingenting," svarade Bernhard med tillförsigt. "För en stund sedan kunde vi visserligen upptäcka, huru båtar korsade hvarandra mellan lägret och den lilla holmen derutanför, men snart blef allt lugnt och stilla, och jag tror nästan, att hela nästet slumrar, liksom om det icke finnes några kungliga soldater. De tro sig vara säkra."

Czarny svarade icke, utan gaf i stället befallning, att alla skulle så tyst som möjligt intaga sina platser. Embarkeringen gick för sig med den största skyndsamhet och inom kort ilade farkosterna med lätta årslag mot den lilla holme, der posten stod.

"Och jag säger, att ni är i mitt våld, och att ingen skall kunna rädda er. Foga er villigt efter omständigheterna, ty om ni fortfarande visar er uppstudsigt, skall jag också taga de mått och steg, som äro tjenliga att tvinga er till underdånighet. Ni vet, att furst Görans och Stefan Czarneckis förbannelser hvila på ert hufvud så väl som jesuiternas. Återgång till vår religion är det enda, som kan rädda er från det, som

i motsatt fall kommer att drabba er. Tänk härpå, ty inom kort måste jag hafva bestämdt svar!"

Dessa ord uttalade Walchowitz i samma usla stuga, der vi sett, att Bertha varit en fånge. Modern innehade nu hennes plats och var i vida högre grad utsatt för sin dödsfiendes förföljelser. Dag och natt qvaldes hon af Walchowitz, som knappast lemnade henne en timmes ro, och ehuru hon alltid gaf samma svar, försökte han likväl att dels genom öfvertalande, dels med våld vinna sin afsigt.

"Ni har hört mitt svar, och det blir alldeles desamma nu som förut," svarade grefvinnan med en stolt åtbörd. "Jag vill icke längre afhöra edra förslag, och jag säger er en gång för alla, att jag ända till min sista stund blir trogen min nya religion. Ni har betydligt misräknat er, om ni tror, att hotelser kunna inverka på mitt handlingsätt. Gör med mig hvad ni vill, ty då jag vet, att mina barn äro i säkerhet, kan jag lida allt. Ja, allt kan jag uthärda," fortfor hon och betraktade jesuiten med fasta blickar, "ty det kännes ljust att lida för sin kärleks skull. Gud skall en gång döma mellan oss och afgöra hvem som har rätt, antingen den, som är genomträngd af det upphöjda budet: "älska din nästa såsom dig sjelf", eller den, som brukar hans sköna läror till medel att vinna sina ofta nedriga afsigter." Vid dessa ord blef hennes röst nästan hotande och uttrycket i hennes ögon förkrossande.

"Gå bort från mig!" fortfor hon och gjorde en afvisande rörelse med handen. "Er blotta åsyn kan komma mig att glömma min religions försonande läror, och jag skulle kunna göra det, som jag sedan finge ångra."

Walchowitz drog sig några steg tillbaka, han kunde icke uthärda Eleonoras blick. Men denna bäfvan, som imellanåt liksom förlamade hans själ och tvang de oroliga lidelserna att lägga sig, varade icke länge. Med ett iskallt leende närmade han sig grefvinnan, i det han sade:

"Furst Görän kunde icke böja er. Er brors förmaningar i lithauerernas läger förmädde icke heller att

göra ert sinne mjukt, men *jag* skall göra det, om också ert motstånd blir aldrig så hårdnackadt. O! för tjugo år sedan svor jag att hämnas den skymf, som ni genom ert affall tillfogat vår lära," fortfor han, i det hans ögon blixtrade och händerna knöto sig konvulsiviskt. "Tror ni, att alla dessa års mödor skola bli lönlösa för mig därför att ni icke vill foga er efter min vilja? Nej! Den ed jag svor fursten såsom hans tjenare och det löfte jag gaf jesuiterna skall jag icke bryta. Ni måste bereda er på allt! Ni känner mig; ni är icke okunnig om det öde, som drabbat er make, och jag har också sagt er, genom hvilkens hand vedergällningen träffade honom. Jag längtar tillbaka till Polen. Min lilla hydda vid Weichsel står ännu kvar, och klostret i Warschau, der jag svor att hämnas, fordrar, att jag skall ånyo inträda inom dess murar. Det är icke för att göra mig förtjent af människors pris, som jag åtagit mig hämdens fullbordande; det är för att vinna lindring i skärselden! Ni ser på mig så gäckande," fortfor han efter några minuters uppehåll, "men det är sannt, jag glömde, att jag talade till en fiende till vår lära, men en fiende, som jag skall krossa, om jag också skall offra mitt eget lif."

Med dessa ord närmade han sig dörren med stora steg och skulle just skynda ut, då Eleonora sprang fram och höll honom tillbaka.

"Jag vet, att ni mördat min make," sade hon, i det hennes ögon fördunklades af tårarna; "men om ni hyser en enda gnista af medlidande med en olycklig moder, så återgif mig friheten! Tro mig, Walchowitz," fortfor hon och såg på jesuiten med bedjande blickar, "det kännes så godt att vara försonlig, och ni kan vara öfvertygad om, att Gud icke skall döma er så hårdt, som ni förtjenar, om ni behjertar min bön. Furst Görans och jesuiternas förbannelser hvila på mitt hufvud, jag vet det, men jag vet också, att dessa förbannelser icke betyda något för mig. Skulle jag befläcka Wilhelm Stjernfeldts namn och min egen öfvertygelse genom en återgång till den katolska läran? Nej! Har jag

icke pligter att uppfylla mot mina barn? Och hvad skulle väl de tänka, om deras mor vacklade och låte motgångens vind blåsa bort hennes grudsatser? Gif mig friheten, Walchowitz, och jag skall välsigna er!”

Walchowitz betraktade henne några minuter med forskande blickar, och han tycktes icke vara riktigt ense med sig sjelf hvad han skulle svara, då grefvinnan fortfor:

”Hvarför skall ni längre qvarhålla mig i detta näste? Jag känner en förfärlig leda vid åsynen af edra orgier, och denna qväll har den stigit till sin höjd. Nog länge har jag böjt mig för er; nu vill jag icke längre vara er slafvinna. Jag *fordrar* min frihet, och ni bör lägga på minnet, att min konung har makt att i ett enda slag krossa både er och er sammanrafsade bondhop. Tänk på hvilket öde ni sjelf går till mötes, om ni längre qvarhåller mig. Min son är i konungens läger; han är visserligen sårad, men snart kan han ånyo föra vapen, och...”

”Nog, nog!” afbröt Walchowitz och stötte Eleonora tillbaka. ”Jag får också förklara, att jag tillräckligt länge afhört er, och vill nu för sista gången upp-
repa det beslut, jag fattat.”

Med dessa ord gick han fram till Eleonora, som under tiden dragit sig tillbaka till den lilla gluggen.

”Antingen afsvärjer ni vid detta krucifix er lära,” utbrast han med hotande stämma och framräckte den lilla bilden, ”eller följer ni mig till Polen. I klostret i Warschau finnas nog män, som kunna böja ert sinne. Jag kan fly med er hvilket ögonblick jag vill. Danska skepp ligga längs kusten, och äro vi väl ombord, skall ingen kunna rycka er ur mina händer. Jag kunde ju döda er genast,” fortfor han i det ett grymt leende spelade på hans sammanbitna läppar, ”men detta går icke in i min plan, ty när ni är död, är ju hämden slut. Ni vet, att hämden är ljuf, och allra helst hämden på en affälling. Jag har nu sagt, hvad jag har i sinnet; tänk noga öfver detta, ty i morgon vill jag ha ett afgörande svar! Jag törs icke dröja längre här.

Danskarne äro slagna öfverallt och dessa fördömda snapphanar, som fordom jublade, när jag lofvade att föra dem från det ena bytet till det andra, betrakta mig nu med mistrogna blickar. Ni finner således, att min ställning blir med hvarje dag osäkrare, och att jag således måste passa på tillfälle och aflägsna mig, medan reträtten står mig öppen. Ni känner också Ramoski," fortfor han långsamt; "den skurken lefver, och jag kan frukta allt af honom, ty han är listigare än jag!"

Med dessa ord ilade Walchowitz mot dörren, men i samma ögonblick han öppnade den, hördes ett förfärligt larm inifrån lägret. Walchowitz stannade några minuter, och hans ansigte öfverdrogs af en dödlig blekhet, när han tydligt hörde det ropet: att svenskarne voro dem på halsen. I första häpenheten visste han icke, om han skulle ila till striden, som redan börjat i skogsbrynet, eller genast fly. Hans blickar irrade åt alla håll; han såg bönderna hoptals fly och de svenska soldaterna med stormsteg rycka an mot hjertat af lägret, men ännu stod han kvar på samma ställe. Den ena salvan efter den andra smattrade i skogen, och i månskenet syntes mörka punkter röra sig fram och åter, under det elden från soldaternes och snapphanarnes gevär underhölls med oförminskad häftighet.

"Hvad är att göra?" mumlade han för sig sjelf och for med ena handen öfver pannan. "Det är Ramoski, som stält till allt detta, och om jag träffar honom, skall också han offras åt min hämd. Ha!" fortfor han, i det han liksom af en händelse kom att kasta sina blickar ut åt sjön, "ha, den der holmen skall skydda mig; det finnes icke flera båtar än dem jag har i mitt våld, och dit ut skall således ingen kunna följa mig." I det han mumlade dessa ord för sig sjelf, stötte han ånyo upp dörren till den lilla stugan. "Följ mig!" befalde han grefvinnan med sträng ton och trädde fram till henne. "Jag måste fly; svenskarne ha lyckats öfverrumpla lägret."

"Jag följer er icke," svarade Eleonora kraftigt och fast besluten att göra motstånd så mycket hon kunde.

"Ni *måste* följa mig!" utbrast Walchowitz och fattade henne i armen; "jag vill icke lemna er i deras händer."

Eleonoras svaga krafter voro snart uttömda, och inom kort låg hon på botten af en liten julle, som, förd af polackens vana arm, hastigt ilade mot holmen.

Från lägret tilltog larmet med hvarje ögonblick, och de blodröda flammorna förtärde girigt snapphanarnes träkojor. Striden rasade vildt längs hela stranden, och slutade först, när alla snapphanarne blifvit dels nedhuggna, dels tillfångatagna.

Imellertid rodde Walchowitz af alla krafter; han arbetade för sitt lif, och hans styrka fördubblades. Plötsligt stannade han; hela hans kropp skälfdde och tänderna skallrade i munnen. En kula hven tätt förbi hans öron och i samma ögonblick uppmanades han att gifva sig.

Med en dof förbannelse reste han sig upp och betraktade med gnistrande blickar sina fiender. Ingen vind krusade Finjasjöns yta; allt låg så stilla och fridfullt i det klara månskenet, och lågorna från det brinnande lägret kastade sitt hemska sken öfver den lugna vattenspegeln.

"Gif dig, Walchowitz!" uppmanade Czarny, som också hade rest sig upp i fören på den båt, som inrymde, utom honom, Ramoski, Bernhard och Axel. "Gif dig, ty allt motstånd är fäfängt! Hela lägret är kringrändt, och du skall icke undkomma. Vi ha öfverlistat dig; på holmen, dit du ärnar styra kosan, ligger en trupp soldater, och om du än lyckas undkomma oss, skall du icke hinna långt, förrän du blir gripen. Hvarje soldat känner ditt utseende, vare sig att du begagnar det svarta eller röda skägget, och det pris, som vår anförare satt på ditt hufvud, vill mången förtjena."

Walchowitz svarade icke, men slutligen tycktes en djefvulsk idé rinna upp i hans hufvud. Sakta böjde

han sig ned mot Eleonora, tog henne på sina armar och upplyfte henne.

"Jag vill nu betinga mig de vilkor, jag anser antagliga," utbrast han med ett hänskratt. "Lemna vägen fri och intet ondt skall tillfogas grefvinnan, men i motsatt fall skall det värsta öfvergå henne."

Den andra båten hade under tiden närmat sig nästan omärkligt, och de båda farkosterna voro så nära hvarandra, att blott några årtag behöfdes för att sammanstötning skulle ega rum.

"Jag fruktar er icke," fortfor Walchowitz med samma hänskratt. "Du, Ramoski, var listigare, än jag trodde, men ännu har du icke gjort upp räkningen med mig, och jag hittar dig väl någon gång i framtiden, då..."

"Så vida icke detta vatten blir din graf, jesuit," svarade Ramoski och visade med handen på den jemna vattenytan.

Walchowitz' ansigte öfverdrogs af en askgrå färg vid dessa Ramoskis ord, ty han såg tydligt af det hotfulla uttrycket i sin motståndares drag, att ingen nåd var att vänta.

Eleonora hade imellertid återvunnit fattningen, och när hennes blickar föllo på sonen, den hon trodde vara sårad, uppgaf hon ett rop af glädje.

"Rädda mig, rädda mig!" ropade hon med ångestfull stämma. "Den förfärlige skall eljest taga mitt lif?"

"Ja, hennes lif är i min hand," svarade Walchowitz dystert och lyfte en karbin. "Inom några minuter skall vägen vara fri, eller ock skolen I få söka grefvinnan der," tillade han och pekade på sjön. "Jag skall till och med göra henne sällskap," fortfor han med ett demoniskt leende, som tog sig ännu vederstyggligare ut, då månstrålarne föllo på hans bleka ansigte och gjorde det nästan spöklikt. "Om endast händen går i fullbordan, så må gerna hämnaren följa sitt offer i grafven, det gör ingenting!"

I samma ögonblick brann en pistol af, och med en högljudd förbannelse störtade Walchowitz ned på

botten af sin farkost. Detta ögonblick iakttog Axel och förde deras båt med ett par kraftiga årtag till den andres sida. Utan att förlora en enda sekund sprang Bernhard rakt på jesuiten, som försökte resa sig, och tilldelade honom ett så våldsamt slag öfver venstra armen, att han ånyo dignade baklänges. Derefter fattade han modern om lifvet och bar henne varsamt till de sina. Allt detta hade skett fortare än det kan beskrivas, och när Walchowitz äntligen vaknade från sin domning, var bytet ryekt ur hans händer.

Med en förfärlig ed på de blåbleka läpparna sprang han upp och störtade mot Ramoski, som just nu höll på att fästa hans båt vid deras egen för att på detta sätt fånga sin fiende.

"Ha," skrek jesuiten, i det han svängde den bredbladiga dolken öfver sitt hufvud, "din tid är nu kommen och jag skall se ditt hjertblod. Du har bedragit mig! I tjugo år har du haft del af mina planer; jag har anförtrött dig mina hemligaste tankar, men du var jesuit endast till namnet, ty du har svikit och förrådt mig. Sådant kräfver hämd. Du skall dö, och med dig skall en falsk jesuit begravas i vågorna!"

Med ängsliga blickar följde de öfriga de båda fiendernas minsta rörelser, och Eleonora vågade knappt andas. Alla fasade för det fanatiska uttryck, som røjde sig i Walchowitz' drag, och hvar och en såg, att den afgörande kampen inom några ögonblick skulle börja.

Ramoski besvarade icke sin fiendes ord, utan gjorde sig beredd på en strid på lif och död.

De små farkosterna lågo sida vid sida, och på insjön upptäcktes icke en enda lefvande varelse utom de stridande.

"Den heliga jungfrun beskyddde mig," mumlade Ramoski och grep fastare om dolkfästet. "Jag vill gifva henne så många messor jag förmår, om hon låter mig få hämd på den, som missbrukat hennes namn till sina nedriga planers utförande; jag..."

Längre hann han icke, ty Walchowitz störtade med en katts vighet öfver honom. De smidiga dol-

karne glänste i det strålande månskenet och gäfvos ifrån sig ett ljud, som under närvarande omständigheter lät som ett dödens budskap. De båda motståndarne voro lika viga och egde lika stor skicklighet i att handtera sina vapen. Segern var länge oviss, men slutligen snafvade Ramoski mot en utaf årorna och föll baklänges. Med ett ljud, som snarare liknade ett blodtörstigt djurs än en människas, rusade Walchowitz på sin olycklige fiende, och innan Bernhard hann skynda till undsättning, borrhade han sitt vapen djupt in i den olyckliges bröst.

Med ett doft stönande föll Ramoski, och hans sista ord voro dessa:

"Döda honom! I skolen aldrig få lugn, så länge denne usling lefver."

Czarny böjde sig öfver den döende och mottog hans sista suck; derefter sprang han upp, ådrorna i pannan svälde ut, och med knutna händer vände han sig mot mördaren. Men denne var redan i full strid med Bernhard, hvilken icke gifvit akt på moderns böner, utan med ungdomligt mod upptagit kampen.

Walchowitz parerade skickligt de värjstötar, som Bernhard måttade åt hans bröst, men då han kände, att krafterna aftogo med hvarje minut, bemödade han sig om att locka sin fiende i en snara. Han såg tydligt, att om han också lyckades besegra Bernhard, skulle han ändå alltid finna nya motståndare i Czarny och Axel.

"Jag vill offra så många jag kan åt min hämd," mumlade han, "desto större nåd blir mig bevisad i skärselden."

Sakta drog han sig tillbaka steg för steg för att locka Bernhard med sig, och ynglingen följde oförtro- tet efter, under det Czarny från sidan gaf akt på hvarje hans rörelse.

"Er arm är ännu svag, min unge grefve!" hånade jesuiten och betraktade Bernhard med hatfulla blickar. "Jag skall besegra er och se ert blod så väl som Ramoskis."

"Sluta striden, Walchowitz!" sade Czarny och gick närmare; "du skall ändock komma till korta, ty vi äro tre mot dig."

"Aldrig," mumlade jesuiten med hes röst. "Tror du, att jag ger mig? Nej! förr skall jag sofva der nere i djupet!"

"Dö således!" ropade Bernhard och riktade en snabb stöt mot sin motståndares bröst. Stöten träffade, och med ett oartikuleradt ljud föll den olycklige baklänges. Ännu en gång sprang han upp, men hann icke taga många steg, förrän han med en förfärlig förbannelse störtade öfver bord. Blott en ögonblicklig rörelse på den lugna ytan och allt var tyst; Walchowitz fanns icke mera i lifvet.

"Hu, hvilken förfärlig natt!" suckade Eleonora och gömde ansigtet i händerna.

"En sådan natt skola vi aldrig mera upplefva," svarade Czarny med tillförsigt. "Hädanefter skall allt bli godt, ty den förbannelse, som Stefan Czarnecki uttalat, har nu förlorat sin kraft. Hvem kunde för tjugo år sedan ana, att den strid, som började på Sans strand, skulle sluta på Finjasjön? Men jag ser, att de våra segrat," förtfor han med tvungen glädtighet; "kom, vi vilja nu förena oss med kaptenens folk och sedan återvända till Torpa, som icke mera skall bevittna några blodiga strider."

"Bertha är således der?" frågade grefvinnan sakt.

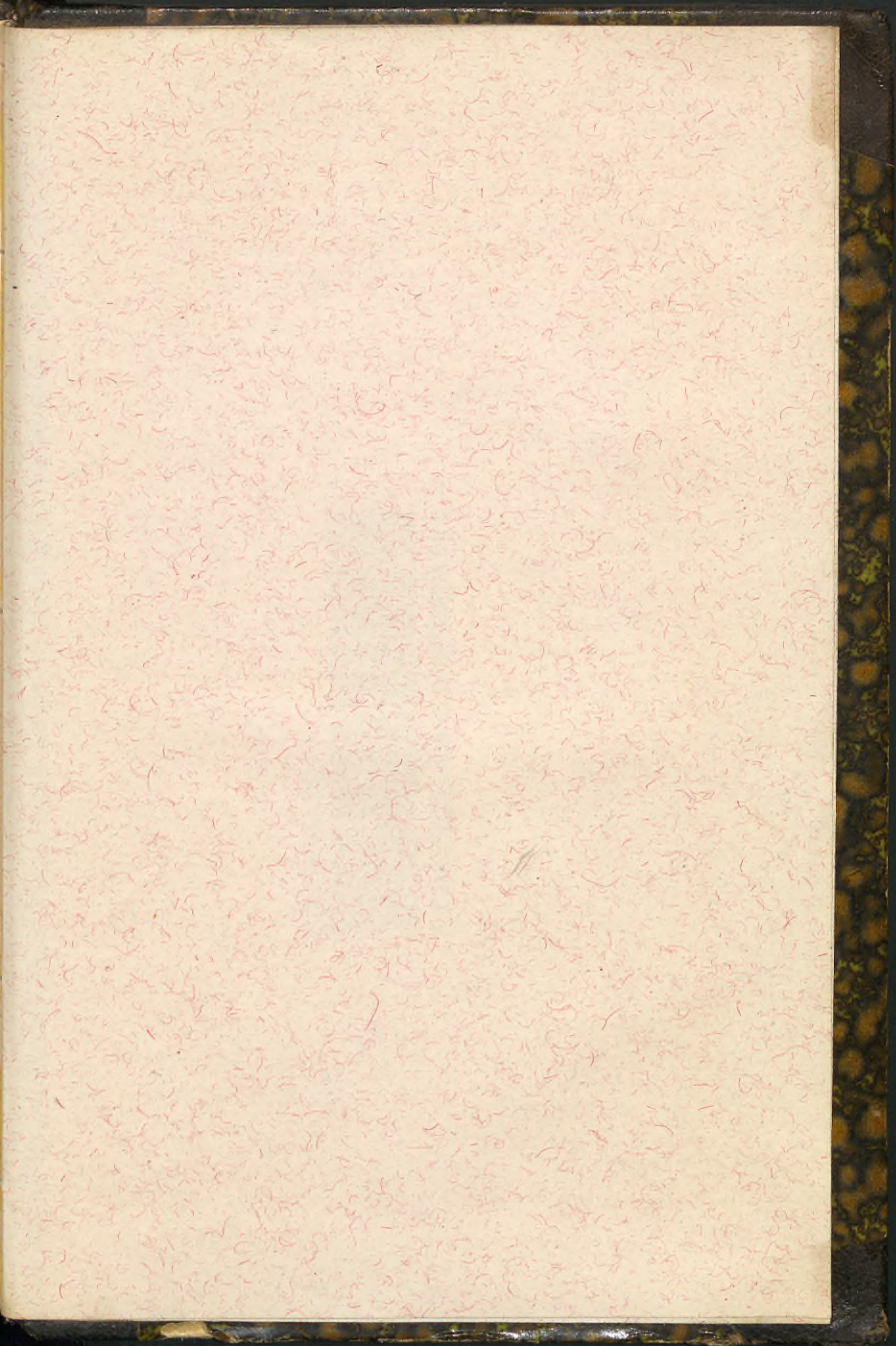
"Ja," svarade Axel, i det en lätt rodnad färgade hans kinder; "jag förde henne dit efter slaget vid Landskrona, och redan i qväll vill jag bekänna något för grefvinnan."

"Göm det, tills vi komma hem," svarade Eleonora med ett svagt leende och klappade ynglingen på skuldran. "Jag anar hvad det är, men vill först höra hvad Bertha säger."

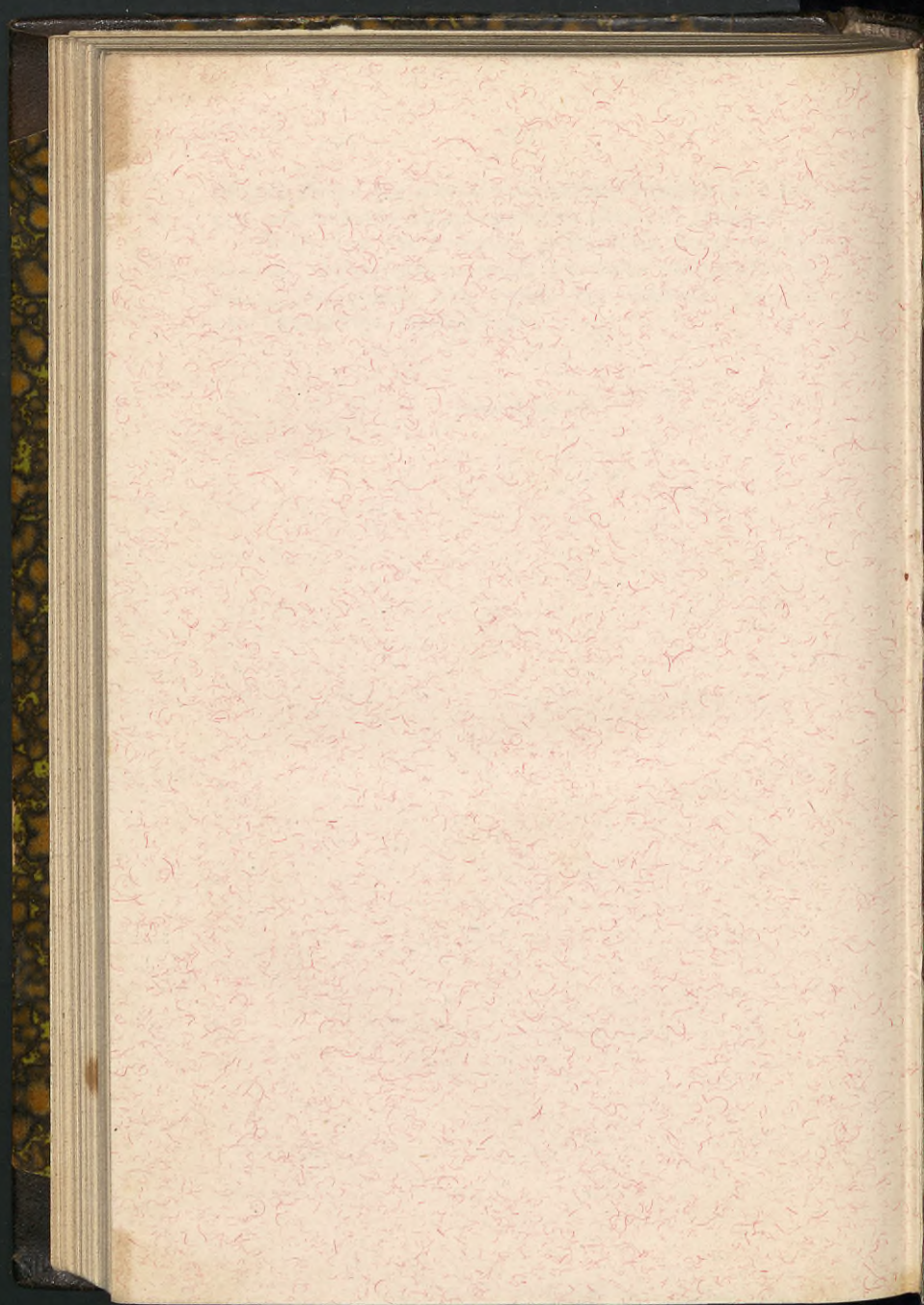
Axel stod i begrepp att svara, men i detsamma gaf Czarny befallning till uppbrott, och en half timme derefter landstego de lyckligt. I en hastigt uppkastad graf nedmyllades den trogne Ramoski, och när månen

6000193729

Göteborgs universitetsbibliotek

JN3
/ 211

